

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKİLÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

CUMHURİYET'İN 50. YIL KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Hasan BİÇER

Ankara–2017

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKİLÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

CUMHURİYET'İN 50. YIL KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Hasan BİÇER

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Mesut ÇAPA

Ankara–2017

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

CUMHURİYET'İN 50. YIL KURULUŞ YILDÖNÖMÜ KUTLAMALARI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mesut ÇAPA

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Yasemin Doğaner (Başkan)

Prof. Dr. Mesut ÇAPA (Danışman)

Prof. Dr. ... ..

Tez Sınavı Tarihi ....14.06.2017..

Prof. Dr. Temuçin F. ERTAN
Enstitü Müdürü

ÖZET

Toplumlar eski çağlardan bu yana ayin, tören, festival, karnaval, kutlama, şenlik ve bayram adı altında birtakım etkinlikler yapmaktadırlar. Milli bayramlar ise 1789 Fransız İhtilali'nden sonra oluşturulmaya başlanmıştır. Zira geçmişteki ilk milli bayram kutlamaları 1790 yılında Fransa'da kutlanılan, Fransız İhtilali'nin birinci yıldönümü kutlamalarıdır. Osmanlı Devleti'nde ise milli bayram kutlamalarının II. Meşrutiyet'in ilanından sonra başladığı görülmektedir. Osmanlı Devleti'nde kutlanılan ilk milli bayram 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı iken Millî Mücadeleyi yürüten ve daha sonra Cumhuriyeti ilan edecek olan kadronun ilan ettiği ilk milli bayram ise Ulusal Egemenlik Bayramı olmuştur. Cumhuriyet ilan edildikten sonra da bu bayrama Cumhuriyet Bayramı, Zafer Bayramı ve Gençlik ve Spor Bayramı da eklenmiştir. Çalışmamızın ana çerçevesi bu bayramlardan Cumhuriyet Bayramı iken özelde 1973 yılında kutlanan Cumhuriyetin 50. Yıl kuruluş yıldönümü kutlamalarıdır.

Çalışmanın giriş bölümünde; ayin, tören, festival, karnaval, kutlama, şenlik ve bayram kavramları ve bu kavramların birbirleriyle olan ilişkiler açıklanmış ve Türklerdeki uygulamalarından örnekler verilmiştir.

Birinci bölümde; Osmanlı Devleti'nde ve Cumhuriyet döneminde kutlanılan Cumhuriyet Bayramı dışındaki bayramların oluşumu ve kutlamaları incelenmiştir.

İkinci bölümde; 1925,1933 ve 1938 yıllarındaki Cumhuriyetin ilanının ikinci, Onuncu ve On beşinci yıldönümü kutlamaları incelenmiş, Cumhuriyetin Ellinci Yıl kuruluş yıldönümü kutlamalarının hazırlıkları kapsamında yasal çerçeve, kutlama programları ve kutlama için yapılan hazırlıklara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde; Cumhuriyetin Ellinci Yıl kuruluş yıldönümünde yapılan törenler ve kutlamalar hakkında bilgi verilmiş, yapılan etkinlikler açıklanmıştır. Ayrıca kutlamaları bitiren etkinlik olan İstanbul Boğaziçi Köprüsü'nün açılışı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: “Cumhuriyet Bayramı”, “Cumhuriyetin 50. Yıl Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları”, “İstanbul Boğaziçi Köprüsü”.

ABSTRACT

Societies have been doing some activities such as rite, ceremony, festival, carnival, celebrity and national holiday since ancient times. National holidays were created after the 1789 French Revolution. The first national celebration was held in France in 1790 as a commemorate the first anniversary of French Revolution. In Ottoman Empire, celebrations of national holidays were seen after II. Constitutional Monarchy period. Whereas the first national day which was celebrated in Ottoman Empire was the 10th/23rd Freedom Day, in Republican period it was National Sovereignty Day which was adopted by staff governing National Struggle. Republic Day, Victory Day and Youth and Sports Day were added after Turkish Republic was established on 29 th October 1923. Whereas the main frame of our work is Republic Day, in special it is the celebration of the 50th anniversary of Republic which was celebrated in 1973.

In introductory part of the study some concepts such as rite, ceremony, festival, carnival, celebrity, national holiday and relations between them were defined. Then examples in Turks were explained.

In the first part; formations and celebration of holidays in Ottoman State and Republic Period except Republic Day were examined.

In the second part; celebrations of the second, tenth and fifteenth anniversary of Republic in 1925, 1933, 1938 were examined and legal framework, celebration program and preparations for celebrations within 50 th Anniversary of Republic Celebrations were included.

In the third part; informations were given about celebrations and ceremonies held in 50 th Anniversary of Republic Celebrations and activities were explained. Also informations were given about İstanbul Bosphorus Bridge opening ceremony which ended the 50 th Anniversary of Republic Celebrations.

Key Words: “Republican Day”, “50 th Anniversary of Republic Celebrations”, “İstanbul Bosphorus Bridge”.

ÖNSÖZ

Milletler, yaşantılarında mutluluk ve gururla kutladıkları günlere sahip olduğu gibi hatırladıklarında üzüntüye kapıldığı günlere de sahiptirler. Her iki durumda da milletlerin hayatlarındaki bu önemli günler insanların birleşmesine, kenetlenmesine ve ortak bir duyguyla hareket etmesine vesile olur. Toplumların bu günlerde aynı hislerle bir arada bulunmasını ve ortak paydada birleşmesini sağlayan etkenler arasında milli günler ve bayramların önemli bir yeri vardır.

Bu kapsamda çalışmamızda ayin, karnaval, festival, şenlik ve kutlama gibi kavramlar incelendikten sonra özellikle milli bayram olgusuna değinilmiştir. II. Meşrutiyet döneminde 1909 yılında kabul edilen bir kanunla milli bayram olarak kutlanan 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı Osmanlı Devleti'nde kutlanmaya başlanan ilk milli bayram olurken Millî Mücadele kazanılıp Cumhuriyet ilan edildikten sonra çeşitli günler milli bayram olarak kutlanmaya başlamıştır. Bu günlerden birisi de Cumhuriyetin ilan tarihi olan 29 Ekim'dir. 29 Ekim günü ilk olarak 1925 yılında çıkarılan bir kanunla milli bayram olarak kutlanması sağlanmıştır. Çalışmamızda Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının incelenmesi Cumhuriyetin ilanının 50. Yıldönümü olan 1973 yılı ile sınırlandırılmıştır. Kutlamalar öncesi yapılan hazırlıklar ortaya konulmuş ve bu hazırlıklar Atatürk'ün *"Türk Milleti, Ebediyete akıp giden her on senede, büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle huzur ve refah içinde kutlulamanı gönülden dilerim."* sözü kapsamında icra edilen tören, kutlama ve etkinlikler incelenmiştir.

Milli Kütüphane ve YÖK Tez Merkezi'nde yaptığımız araştırma sonucunda çeşitli yıllardaki Cumhuriyet Bayramı kutlamaları incelenmesine rağmen 1973 yılındaki yani Cumhuriyetin ilanının 50. Yıldönümünde yapılan Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının incelenmediği tespit edilmiştir.

Çalışmamız sırasında konu ile alakalı kitap, makale, araştırma eserleri ve akademik çalışmalardan faydalanılmıştır. Arşiv belgeleri konusunda Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki konu ile ilgili arşiv belgelerinden faydalanılmıştır. Arşiv

belgeleri dışında yoğun olarak gazete taraması yapılmıştır. 1973 yılındaki Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının beş gün sürdüğünden dolayı Akşam, Cumhuriyet, Son Havadis, Vatan ve Zafer gazetelerinin özellikle 26-30 Ekim 1973 tarihleri arasındaki nüshaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bunların dışında Cumhuriyet Bayramı kutlamaları ile ilgili olarak çıkarılan kanun ve yönetmelikler Resmî Gazeteler incelenmek suretiyle değerlendirilmiştir.

Bunların dışında “Bayram” kavramının açıklanması maksadıyla özellikle “*Alfabetik Okul Ansiklopedisi*”, “*AnaBritannica*”, “*Büyük Larousse*”, “*İslam Ansiklopedisi*” ve “*Türk Ansiklopedisi*”ndeki “*Bayram Maddesi*” incelenmiştir.

Ankara’da icra edilmiş olan tören ve kutlamaların programları dönemin gazetelerinde detaylı bir şekilde yer alırken İstanbul ve İzmir gibi illerdeki kutlama programlarından ya hiç bahsedilmemiş ya da yüzeysel bir şekilde kısaca bahsedilmiştir. İstanbul ve İzmir ili kutlama programlarına Milli Kütüphane’de yapılan araştırma sonucu ulaşılmış fakat diğer illerdeki ve taşrada icra edilen törenlerin programlarına ulaşamamıştır.

Yayınlanan bibliyografyalar arasında ise, Leman Şenalp’in “*Cumhuriyetimizin 50. Yılı Bibliyografyası ve Ellinci Yılla İlgili Çalışmalar*” adlı eserinden faydalanılmıştır.

Türk İnkılap Tarihi Enstitü Müdürü Prof. Dr. Timuçin Faik Ertan’a, gerek tez konusunun seçiminde gerekse destek ve yönlendirmeleri ile değerli katkılarını gördüğüm Tez Danışmanım, Sayın Prof. Dr. Mesut Çapa’ya, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ve Milli Kütüphane çalışanlarına teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca bu çalışmanın tamamlanmasında eşim Irmak’ın, oğlum Egemen’in ve kızım İpek’in manevi desteklerinin önemli bir yeri vardır.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE, BAYRAM KAVRAMININ DOĞUŞU, DİĞER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ, TÜRKLERDE ve İSLAMİYETTE UYGULANIŞI	1
1. BÖLÜM: OSMANLI İMPARATORLUĞU ve CUMHURİYET DÖNEMİNDE BAYRAM KUTLAMALARI	9
1.1 OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE MİLLİ BAYRAM KUTLAMALARI	9
1.1.1 Milli Bayram Olgusunun Ortaya Çıkması ve Osmanlı İmparatorluğu'na Yansıması	10
1.1.2 10/23 Temmuz Bayramı	12
1.1.3 İstiklali Osmani Günü	19
1.2 CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİ BAYRAM KUTLAMALARI ...	21
1.2.1 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	21
1.2.2 30 Ağustos Zafer Bayramı.....	24
1.2.3 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı	26
2. BÖLÜM: CUMHURİYETİN İKİNCİ (1925), ONUNCU (1933), ON BEŞİNCİ (1938) YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI ve 50. YIL (1973)	

KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR	32
2.1 CUMHURİYETİN İKİNCİ (1925), ONUNCU (1933) ve ON BEŞİNCİ (1938) YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI	32
2.1.1 Cumhuriyetin İkinci (1925) Yıldönümü Kutlamaları.....	32
2.1.2 Cumhuriyetin Onuncu (1933) Yıldönümü Kutlamaları	35
2.1.3 Cumhuriyetin On Beşinci (1938) Yıldönümü Kutlamaları	39
2.2 CUMHURİYET'İN 50. YIL (1973) KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR	42
2.2.1 Yasal Çerçeve	42
2.2.2 Kutlama Programları	47
2.2.2.1 Ankara'da Yapılacak Tören Programı	47
2.2.2.2 İstanbul'da Yapılacak Tören Programı	52
2.2.2.3 İzmir'de Yapılacak Tören Programı.....	56
2.2.2.4 Diğer Şehirlerde, Kıbrıs'ta ve Yurtdışı Temsilciliklerinde Yapılacak Tören Programı	60
2.2.3 Törenler ve Kutlamalar İçin Yapılan Hazırlıklar.....	61
3. BÖLÜM: CUMHURİYET'İN 50. YIL KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI.....	70
3.1 TÖREN ve KUTLAMALARIN İCRASI	70
3.1.1 Ankara'daki Törenler.....	70
3.1.2 İstanbul'daki Törenler	85
3.1.3 İzmir'deki Törenler.....	86
3.1.4 Diğer Şehirlerde, Kıbrıs'ta ve Yurtdışı Temsilciliklerindeki Törenler	89
3.2 KUTLAMALAR KAPSAMINDA DÜZENLENEN ETKİNLİKLER	90
3.2.1 Bilimsel ve Akademik Alanda Düzenlenen Etkinlikler.....	90

3.2.2 Kültürel ve Sanatsal Alanda Düzenlenen Etkinlikler	91
3.2.2.1 Kutlamalar Kapsamında Açılan Sergiler	91
3.2.2.2 Kutlamalar Kapsamında Dikilen Anıtlar	95
3.2.2.3 Diğer Kültürel ve Sanatsal Faaliyetler	96
3.2.3 Sportif Alanda Düzenlene Etkinlikler	99
3.2.4 50. Yıla Özel Çıkarılan Ürünler.....	101
3.2.5 50. Yıl Kutlamaları İle İlgili Değerlendirmeler	102
3.3 CUMHURİYET'İN 50. YIL KURULUŞ YILDÖNÜMÜ İÇİN	
HAZIRLANAN YAYINLARIN DEĞERLENDİRMESİ.....	107
3.3.1 Bakanlıklar Tarafından Hazırlanan Yayınlar.....	108
3.3.2 Üniversiteler Tarafından Hazırlanan Yayınlar	110
3.3.3 Bankalar Hazırlanan Yayınlar	112
3.3.4 Diğer Devlet Kurum ve Kuruluşları Tarafından Hazırlanan Yayınlar ...	113
3.3.5 Kişiler Tarafından Hazırlanan Yayınlar	115
3.4 İSTANBUL BOĞAZIÇI KÖPRÜSÜNÜ AÇILIŞI.....	117
SONUÇ.....	122
KAYNAKÇA	126
EKLER.....	133
ÖZGEÇMİŞ.....	151

KISALTMALAR

- a.g.e : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
a.g.t. : Adı geçen tez
BCA : Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
b.t.y. : Basım tarihi yok
b.y.y. : Basım yeri yok
C. : Cilt
Sa. : Sayı
S. : Sayfa
TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi
vd. : Ve diğerleri
yay. : Yayınevi/Yayımları

GİRİŞ

Cumhuriyet'in 50. Kuruluş Yıldönümü için yapılan faaliyetlerin analizini yapabilmek için, ilk önce toplumların ilk çağlardan itibaren önem verdikleri olayları anma ve kutlama şekillerinin nasıl isimlendirdiğini ve bu isimlendirmenin birbirleriyle olan ilişkilerinin tanımının yapılmasının faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

Bu kapsamda karşımıza genellikle Batı toplumunda kullanılan ayin, karnaval ve festival gibi kavramlar ile Doğu toplumunda kullanılan kutlama, şenlik ve bayram tanımlamalar çıkmaktadır.

Bu kavramlardan batılı tarzda olan ve toplumların önem verdikleri olayları anma ve kutlamaları bağlamında kullanılanlar içinde tarihsel sıralamada ilk olarak ayinin geldiği belirtilmektedir. Bolat'a göre ayin, daha çok dini anlam ifade eder ve toplumların ilk gelişme dönemlerinde kullanılan bir kelimedir ve köken ve anlam bakımından doğaüstü olarak nitelendirilen güçleri topluma yararlı hale getirebilmek için tekrarlanan davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir.¹ Tekeli ise, ayinlerin, temelde doğa üstü güçleri, içinde yaşanan topluma uyumlu ve yararlı hale getirmek için etkilemeye çalışan kalıplaşmış davranışların bir düzen içinde tekrarlanmasından yani ritüellerden oluştuğunu, zaman içinde ayinlerin bir kesimi siyasi iktidarı topluma benimsetmeye, siyasi iktidarı meşrulaştırmaya dönük olan törenler haline dönüştüğünü, siyasal iktidarların meşruiyetlerini kutsala dayandırdıkları için törenlerin kutsalla ilişki içinde bu meşruiyeti sağlamak durumunda olduklarını belirtmiştir. Tekeli'ye göre böylece törenler hem toplumlarda var olan uzlaşmayı onaylamakta, birbirleri arasındaki görüş ayrılıklarını ortadan kaldırmakta hem toplumdaki hiyerarşiyi hem de içinde geliştiği toplumu pekiştirerek yöneticilerle izleyiciler arasında bütünlüğü kurmak işlevini yüklenmektedir.²

---

¹ Bengül Selman Bolat, **Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007, s.2.

² İlhan Tekeli, "*Bir Toplumsal Anlatım ve Katılım Biçimi Olarak Kutlama Şenlikleri*", **Bir Çağdaşlaşma Projesi Olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılı**, byy, 1997, s.1-5.

Karnavalın da ayinden sonra toplumların hayatında dinsel içerikli bir kutlama olarak önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Bolat, karnavalların, Batılıların hayatlarında belirli dini günlere dayanan Hıristiyanlıktan daha öncesine kadar uzanan tören ve eğlenceler olduğunu, Hıristiyanlıktan sonra da devam ettiğini ve eski dönemlerde Hıristiyanlık sonrası süreçte, kırk gün et yemedikleri büyük perhizden önceki günlerde yaptıkları eğlencelere verilen ad olan karnaval adını, Latince et anlamındaki “carne” ve veda anlamındaki “vale” dan aldığını belirtmiştir.³ Günümüzde ise dini yönünden çok eğlenceye, neşelenmeye dönük yönü ağır basar hale gelmiş⁴ ve Nutku'nun dediği şekilde, “toplucu deşarj olma” şeklinde yorumlanan bir eğlenme çılgınlığına dönüşmüş durumdadır.⁵

Bunun dışında kullanılan kavramlardan biri de festival kelimesidir. Festivaller de toplumların çok eski çağlardan itibaren yapmış oldukları etkinliklerdendir. Bolat, festivallerdeki amacın gelecekteki ekonomik kalkınmayı sağlayabilmek için sosyal bir birliktelik içinde, yerel tarım ve diğer kaynakları sergilemek yoluyla il çapında bir kimlik oluşturabilmek, il bazında kalkınma girişimleri için lider ve halk desteğini harekete geçirmek ve bölgeden elde edilen geliri tüm bölge için kullanabilmek olduğunu belirtmiştir.⁶ Festivallerin özelliğinin ise önceden belirlenmiş bir programı, belli bir işleyişinin olması ve halkın katılımına açık olması söylenebilir.⁷

Tören sözcüğünün ise nerede ve nasıl kullanılacağına ilişkin değişik görüşler mevcuttur. Bolat, kimi zaman tören ve ayin sözcüklerinin birbirlerinin yerine kullanıldığını belirterek toplumun önem verdiği olayları anmak veya kutlamak amacıyla yaptığı etkinlikler için genel olarak tören kavramının ayin, karnaval ve festival sözcüklerine seçenek oluşturduğunu da söylemiştir.⁸ Tekeli de tören olayının ayırıcı özelliğini spontana yani kendiliğinden, herhangi bir dış etki olmaksızın oluşan olaylara büyük ölçüde kapalı olarak nitelemiştir. Çünkü tören içinde yer alanların konumları ve işlevleri önceden ve hiyerarşik bir düzen içeren biçimde belirlenmiştir. Ayrıca tören, toplumsal bir neşeden ve coşkudan çok resmiyete, saygıya ve gurura

---

³ Bolat, **a.g.t.**, s.3.

⁴ Tekeli, **a.g.m.**, s.3.

⁵ Özdemir Nutku, “*Bayram*”, **İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul, 1992, s.257.

⁶ Bolat, **a.g.t.**, s.4.

⁷ Tekeli,**a.g.m.**, s.2.

⁸ Bolat, **a.g.t.**, s.4.

işaret etmektedir ve çok sayıda farklı olayların birlikteliğinden ziyade, tek ve iç bütünlüğü olan bir olayı çağrıştırmaktadır.⁹

Diğer bir ifadeyle, Bolat'ın belirttiği gibi, törende göze çarpan hususlar; resmi bir biçim haline dönüşmesi ve belirli bir düzen içinde yapılmasıdır. Törenlerin konumlarının ve etkinliklerinin önceden hazırlanmış programlar aracılığı ile belirlenmiş olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, törenler şenlik veya festival gibi değişime ve gelişmeye çok açık değerlerdir. Ancak kısıtlı çerçevede değişikliklere açık olabilirler. Bu açıdan bakıldığında törenlerde resmiyet, saygı ve gurur duyguları, coşku ve eğlence gibi duygulara göre daha ağır basmaktadır denilebilir. Tüm bu özelliklerin dışında "geçit resmi" şenlik, festival ve törenlerde ortak bir özellik olarak bulunur ve icra edilir. Geçit, bir olayı anmak ve kutlamak için bir araya gelen insan topluluğuna denir. Sonraları geçitler önceden hazırlanmış tören programına dâhil olanların, yani askerlerin, öğrencilerin ve esnafların katıldığı halkın ise genellikle tribünden seyrettiği bir gösteri haline gelmiştir.¹⁰

Kutlama kavramı ise daha çok toplumsal kaynaklı bir kavramdır. Tekeli kutlamayı, toplumun önem atfettiği olayların yıl dönümlerinde, o olayları anmak amacıyla yapılan etkinlikler olarak tanımlamaktadır. Kutlama amacıyla yapılan bu etkinlikler Osmanlı toplumunda genelde şenlik adıyla anılmıştır. Tekeli'ye göre şenlik Farsça kökenli olmasına rağmen Türkçede de sıklıkla kullanılan bir kelimedir. Bayram kelimesi ise şenliğin yapıldığı neşe ve sevinç günleri için kullanılmaktadır. Bayram Türkçe bir sözcüktür. Kaşgarlı Mahmut, Oğuzlar'ın "sevinç ve eğlence günü" karşılığı olarak "îd" yerine bayramı kullandıklarını belirtmektedir. Kutlamanın devam ettiği günleri belirtmek için Bayram kelimesi kullanılırken, kutlama içinde yer alan etkinlikleri anlatmak için şenlik kelimesi kullanılmaktadır.¹¹

Çok çeşitli etkinlikler yukarıda ifade edilen şenliklerin gösteri yönünde bulunabilir. Tekeli'ye göre bunları üç genel kategori içinde toplamak olanaklıdır. İlk kategoride halk tiyatrosu, orta oyunu, tuluat, vb. tiyatro alanı bulunmaktadır.

---

⁹ Tekeli, **a.g.m.**, s.2.

¹⁰ Bolat, **a.g.t.**, s.5.

¹¹ Tekeli, **a.g.m.**, s.1.

İkincide, binicilik, akrobasi vb. gösterileri içeren sirk kavramı bulunurken, üçüncüde de değişik sporlar niteliğindeki yarışmalar yer almaktadır.¹²

Tekeli Osmanlı toplumunda şenlik ve törenlerin üç önemli kaynağı olduğunu, bunlardan birisinin ise dinler olduğunu belirtmiştir. Tekeli'ye göre, Osmanlı toplumunda, her dinin kutsal günlerinde dinsel törenler ve şenlikler yapılmaktaydı. Müslüman toplumunun iki bayramı olan şeker ve kurban bayramlarında, kandil günlerinde ve Ramazan ayının tüm süresi boyunca dinsel törenlerle beraber şenlikler de yapılıyordu. Başka bir ifadeyle dinsel törenler ile şenlikler birbirlerinin içinde birbirleriyle bütünleşmiş şekilde birlikte yer almaktaydı. Osmanlı toplumundaki şenliklerin ve törenlerin ikinci kaynağı ise saray olmuştur. Bir yandan düzenli saray yaşamının kent mekanına taşması, öte yandan kazanılan zaferler ve sultan çocuklarının sünnet gibi yaşamındaki önemli dönüm noktalarında yapılan kutlamalar saray merkezli şenliklerin kaynaklarını oluşturmuştur. Tekeli'ye göre Padişah'ın her cuma ve bayram namazlarına gidiş ve dönüş törenleri ile ava gidiş töreni İmparatorluk'un gücünün sergilenmesi bakımında önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Bu törenlerde Padişah dahil yüzlerce saray erkanı, belirli bir hiyerarşik düzende, ihtişamlı giysiler içinde, iyi terbiye edilmiş atlar üzerinde geçerlerdi. Bunun yanı sıra donanma ya da ordu sefere çıktığında ya da seferden zaferle döndüğünde geçit alayları ve şenlikler düzenlenirdi. Seferlerde galibiyet kazanılmasa bile halk üzerinde kötümser bir havanın yayılmaması için de şenliklerin düzenlendiği olmuştur. Ayrıca Padişah çocuklarının sünnetlerinde, kızlarının ya da oğullarının evlenmelerinde, bazı hallerde 40 gün 40 gece süren şenlikler düzenlenmiştir. Çok çeşitli gösterilerin yapıldığı bu şenlikler halka açık olmuş ve tören alayları geçit yapmıştır. Padişah hangi etkinliği izlerse halk da onu izlemiştir. Tekeli'ye göre şenlikler, Rönesans Avrupa'sında olduğu gibi halktan koparak saray içine çekilmemiştir. Şenliklerin üçüncü kaynağını ise, esnaf loncalarının düğün, peştamal kuşanma gibi vesilelerle düzenlediği kutlamalar oluşturmuştur. Bu itibarla şenliklerin toplum yaşamı ile iç içe geçmiş olduğu söylenebilir. Tekeli, Osmanlı şenliklerine

---

¹² a.g.m., s.3.

katılan yabancı gözlemcilerin, şenliklerde yer alan gösterilerin içerdiği muhteva karşısında şaşkıncu bir hoşgörünün bulunduğunu yazdıklarını belirtmiştir.¹³

Genellikle bir günden uzun bir süreyi kapsayan şenlikler içinde çok sayıda etkinlik yer almaktadır. Bu etkinliklerin ne zaman olacağı ne kadar süreceği, nerede ve hangi sıra dahilinde yapılacağı daha önceden düzenlenmektedir. Bu düzenleme şenliğin tarihsel gelişimi içinde belirlenmiş olabileceği gibi bir düzenleme komitesinin kararıyla yapılabilmektedir. Tekeli, bir şenliğin yapısının şu değişkenlere göre değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir;

- a) şenliğin mekânı ve zamanı,
- b) şenlik içinde yer alan faaliyetlerin sayısı ve çeşitliliği,
- c) süresi,
- ç) hangi faaliyetle başladığı,
- d) hangi faaliyetle sonuçlandığı,
- e) hangi faaliyetle, hangi zamanda zirveye ulaştığı,
- f) hangi faaliyetlerin festivalde merkezi konuma sahip oldukları, hangi faaliyetlerin çevresel konumda buldukları.

Yine Tekeli'ye göre mutlaka belirtilmesi gereken husus, bu değişkenleri tanımlayan faaliyetler sayılırken bu faaliyetlerin kimlerin katılımıyla gerçekleştiğidir. Şenlikte genellikle kullanılan yöntem ise, birçok şenlikte yapıldığı gibi, günlük yaşam mekanlarını değiştirerek yeni bir görünüme kavuşturmadır. Bunu yapmak için değişik yöntemler kullanılmaktadır. Şenliğin düzenlendiği yerdeki binalar değişik biçimlerde çiçeklerle, bayraklarla, flamalarla, ışıklarla süslenmektedir. Bu değişiklikler eğer yetersiz kalırsa, tarihsel canlandırmalarla, dekorlarla şenlik mekânı daha derinden bir değişime uğratılmaktadır. Şenliklerde sıkça kullanılan etkinliklerden olan ve geceleri düzenlenen havai fişek ve ışık gösterileri ortamı coşkulu hale getirmek için yapılmaktadır. Çok sayıda etkinlik ve gösteri bir şenlik ortamı içinde iç içe yer almaktadır. Bu etkinlikler ve gösteriler çok geniş bir alana yayılmaktadır. Şenlik programı içinde yer alan etkinliklerin dağılımında üç farklı

---

¹³ a.g.m., s.6.

husus özel öneme sahip olmaktadır. Şenliği açan ve başlatan etkinlik bunlardan birincisidir. Şenliğin zirveye ulaştığı etkinlik ikincisiyken üçüncüsü ise şenliği kapatan, sona erdiren etkinliktir. Şenliği başlatan etkinliğin toplumun normal hayat akışından şenlik düzenine geçişi tüm topluma bildiren bir mesaj niteliğinde olması gerektiği belirtilmiştir. Bundan dolayı şenliği başlatan etkinliğin halkın geniş katılımı ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Şenliğin zirvesinde yer alan olayın ise şenliğe damgasını vurması gerekmektedir dolayısıyla da şenliğin başarılı bir şekilde geçip geçmediği genelde bu etkinliğin başarısına göre değerlendirilmektedir. Şenliği sona erdirecek etkinliğin ise topluma normal yaşam düzenine dönüşlerinin işaretini verirken, bir sonraki şenliğe özlem duyulmasını gerektirecek şekilde uygulanması gerekmektedir. Şenliğin başlatıcı, zirve, kapanış faaliyetleri ile önemli diğer bazı faaliyetler, şenliğin omurgasını oluşturur ve şenlikte merkezi bir konuma sahiptir. Şenliklerde tek merkezli bir örgütlenme vardır ve bu maksatla genellikle bir şenlik komitesi oluşturulmaktadır. Bu komite şenliğe ilişkin yapılacak etkinlikler kapsamında temel çerçeveyi çizmektedir. Şenlik içinde hangi etkinliğin, programın hangi gününde yapılacağı, katılımın şartlarının neler olacağı, ne tür vecizeler kullanılacağı, kendiliğinden gelişecek olaylara ne kadar izin verileceği vb. bu komite tarafından kararlaştırılır. Şenlik alaylarının geçitleri genelde şenliklerin önemli bir kısmında merkezi bir konuma sahip olmuş ve şenliğin zirvesini oluşturan etkinlik olmuştur. Geçitler önceden belirlenmiş bir güzergahta gerçekleşmektedir. Şenliklerin kurumsallaşması için düzenli bir finans kaynağının bulunması gerekir.¹⁴

Tekeli, bayramı, kutlamanın sürdüğü gün olarak belirtirken ansiklopedilere baktığımızda bayramın, anılmaya değer bir olguyu, bir olayı, bir kahramanı, birtakım insanları vb. belli sürelerde anmaya yönelik olan ya da bir topluluk tarafından herhangi bir şey onuruna düzenlenen kamusal şenlik¹⁵ olarak tanımlandığını görüyoruz. Buna göre bayram, olağanüstü niteliği ile günlük yaşamın sıradanlığına bir son verir. Üçlü bir kopmadır bu. Normal zamandan, her günkü düzenden kopma, her zamanki yaşam alanından kopma, tutumluluk ve ev ekonomisi kurallarından kopma. Normal zamanın ortadan kalkması olarak bayram, “kutsal” zamanın, evrenin başlangıcı ve yaratılması zamanının bir yeniden canlandırılmasıdır. Bu yenilenme

¹⁴ a.g.m., s.9-12.

¹⁵ **Büyük Larousse**, “*Bayram Maddesi*”, İstanbul, bty, s.1426.

mevsim değişiklikleri (Hıdırellez), tarımsal çalışmaların başı ya da sonu (hasat bayramı, bağbozumu şenliği), aile ya da toplum yaşamının önemli olayları (doğum günleri, 29 Ekim) gibi yılın bazı ayrıcalıklı dönemlerinde yer alır. Bayramın doruk noktası olan ve genellikle müziğin de eşlik ettiği dans, çalışılan günlerin sıradan ve kasvetli anlarından, bayram günlerinin coşkun ve etkileyici anlarına geçişin hem görünümü hem de aracıdır. Öte yandan bayram dönemi her zamanki yaşam alanını, olağanüstü varlıklarla, mitoloji kişileriyle, atalar ve kahramanlarla daha düşsel bir dünyaya açar. Olağanstnn olağan yaşamın içine bu biçimde girişinin hem seyircisi hem de oyuncusu olan her sınıftan, her cinsiyetten ve her yaştan bireyler, bayrama hep birlikte coşkuyla katılarak topluluğun birlik ve bütünlüğünü pekiştirirler.¹⁶

Başlangıcı dinsel inanç ve törenlere dayanan bayramlar, insanlık tarihi kadar eskidir. İlkçağ toplumlarının genellikle tanrılarına adadıkları özel törenler, ilk bayramlar olarak kabul edilir. Örneğin Ergenekon Destanı Türklerin her yıl düzenledikleri törenlerle Ergenekon'dan çıkışlarını kutladıklarından söz eder. Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden ve Anadolu'ya yerleşmesinden sonra bu bayram unutulmaya yüz tutmuştur.¹⁷

Çok tanrılı toplumlarda ilkbahar yağmurlarının başlaması, dolayısıyla ilk tohumların toprağa atılması, ilk ürünün devşirilmesi, hasat ve bağ bozumu gibi tarımla ilgili hemen her tabiat olayı ilahi bir hüviyetle tanrıların evlenmesi, doğurması vb. şekillerde yorumlanarak birer bayramla kutlanmıştır. Dini bayramların dışında kazanılan yeni zaferler, eski zaferlerin yıl dönümleri, hükümdar ailesinde meydana gelen evlenme ve doğum gibi olaylar, yeni tahta geçmeler de bayramlara konu olmuştur. Zaman zaman bugün de uygulanan eski bir geleneğe göre hemen bütün toplumlarda en büyük bayram günü mahkumlar affedilmekte veya cezaları hafifletilmektedir.¹⁸

Turan'a göre, Türklerin bayram kelimesi ile İslamiyet'in iki bayramını ne zamandan beri ifade ettikleri bilinmediği gibi, bu kelimenin İslam'dan önceki umumi

---

¹⁶ a.g.e., s.1426-1427.

¹⁷ **Alfabetik Okul Ansiklopedisi**, 4. Cilt, "*Bayram Maddesi*", byy, 1990, s.895-896.

¹⁸ Sargon Erdem, "*Bayram*", **İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul, 1992, s.257.

dini bayram günlerini gösterdiğine dair bir kayıt mevcut değildir. Kaşgarlı Mahmut, XI. yüzyılda, Oğuzların “id”¹⁹ gününe “bayram” dediklerini ve bugünün “sevinç ve eğlence günü” olduğunu belirtmiştir. Turan’ın Çin kaynaklarından aktardığına göre, Göktürk asilzadeleri her yıl, Ötüken’de atalarının çıktığı mağaraya giderek, takdis merasimi yaparlardı. Halkın da bu günlerde bayram yapıp yapmadığı bilinmese de aynı kaynaklar, bütün halkın beşinci ayın ikinci yarısında Gök Tanrı’ya ve yerin ruhlarına kurban kesmek suretiyle, büyük bir bayram yaptığını kaydeder. Göktürk tarihinin destani bir yansıması olan Ergenekon rivayetine göre Türkler, her yıl başında, Ergenekon’dan çıkışın hatırasını kutlamak için başta hakan olmak üzere, kızgın bir demiri örs üzerinde dövmek suretiyle merasime başlar ve bayram ederlerdi.²⁰

Ortaçağda ise bayramlar, dinsel açıdan önemli olan günleri kutlamak amacı ile düzenlenirdi. Örneğin; Hıristiyanların, İsa’nın doğumunu kutladıkları Noel, yeniden dirilişin kutladıkları Paskalya bayramları, Müslümanların Ramazan ayının sonunda kutladıkları Şeker ya da Ramazan, çok eski bir gelenek olan Tanrı’ya adak sunma geleneğinden kaynaklanan ve Büyük Bayram da denen Kurban Bayramı gibi.²¹ Ancak İslam’da bayramlar yalnız neşe ve sevinç, oyun ve eğlence günlerine değil aynı zamanda toplumsal birlik ve dayanışma duygusunun pekiştirilmesi amacıyla da hizmet eder.²²

Turan’a göre Türkler, İslam dinin kabul ettikten sonra, eski bayram adetlerini de muhafaza etmekle beraber, İslam dininin getirdiği başlıca Ramazan ve Kurban bayramlarına ehemmiyet ve kutsiyet vermeyi dini bir vecibe saydılar. Fatih Sultan Mehmet’in ise yapılan bu bayram, tören ve şenlikleri bir kanun ile derleyip düzene koyduğu belirtilmektedir.²³

---

¹⁹ Bayram kelimesinin Arapça’sı, sözlüklerde “adet halini alan sevinç ve keder; bir araya toplanma günü” anlamlarıyla karşılanan iddir. Erdem, **a.g.e.**, s.257.

²⁰ Osman Turan, “*Bayram*”, **İslam Ansiklopedisi**, C.2, Eskişehir, 2001, s.420-421.

²¹ **Alfabetik Okul Ansiklopedisi**, 4. Cilt, “*Bayram Maddesi*”, byy, 1990, s.896.

²² **AnaBritannica**, 3. Cilt, “*Bayram Maddesi*”, byy, bty, s.480.

²³ Turan, **a.g.e.**, s.422.

1. BÖLÜM

OSMANLI İMPARATORLUĞU ve CUMHURİYET DÖNEMİNDE BAYRAM KUTLAMALARI

1.1 OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE BAYRAM KUTLAMALARI

Osmanlı İmparatorluğu döneminde de çeşitli günlerde kutlamalar, şenlikler ve bayram etkinlikleri tertip edilmiştir. Padişahların tahta çıkma ve cenaze törenleri, tören ve bayram alaylarının düzenlenmesi, şehzadelerin sünnet törenleri, Ramazan ve Kurban Bayramı kutlamaları belirli bir program dahilinde icra edilmiştir. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki Bayram alayları²⁴ hükümdarların Bayram namazı için camiye gidiş ve oradan saraya dönüş, sarayda devlet büyüklerinin tebriklerini kabul ediş törenlerinden oluşmaktayken,²⁵ donanmanın sefere çıkışı ve her yıl Recep ayının on ikinci gününde surre-i hümayun gönderme etkinlikleri de bir tören havası içerisinde icra edilmiştir.²⁶

Bazı bayramlarda padişahlar halka açık büyük şenlikler düzenlettirmişlerdir. Bu bayram şenliklerinden yakın tarihte yapılan biri, Sultan Abdülaziz'in 25-28 Nisan 1866 tarihinde düzenlettirdiği şenliktir. 1866 yılındaki kurban bayramında yapılan bu şenlik gösterileri öğleden sonra başlamıştır. Haliç'te Galata Köprüsü ve Sarayburnu'nda düzenlenen gösterilerde İstanbul esnafı çeşitli hüneler göstermiş, orta oyuncular, usta hayalbazlar ve meddahlar çeşitli semtlerde halkı eğlendirmişlerdir. Bu şenlik programında özellikle güreşçiler önemli yer tutmuştur.

---

²⁴ Her şenlik ya da festivalin içinde merkezi bir konuma sahip olan olaylardan biri *geçit resmidir*. Osmanlı şenliklerinde geçit resmini *alaylar* gerçekleştirmektedir. Alay belli bir olay, belli bir gaye için gösteri yapmak amacıyla bir araya gelen insanların oluşturduğu topluluktur. Tekeli, **a.g.m.**, s.3.

²⁵ **Türk Ansiklopedisi**, "Bayram Maddesi", C.5, Ankara,1952, s.474.

²⁶ Esat Efendi, **Osmanlılarda Töre ve Törenler (Teşrifat-ı Kadime)**, Kervan Kitapçılık, İstanbul, 1979, s.33.

Bayram şenliklerinde mehter takımı da önemli bir yer almıştır. XIX. yüzyılın ilk yarısında Yeniçeri Ocağı'nın ilgasından sonra kurulan saray orkestrası mehterin yerine geçmiştir. 1829 yılında bu orkestra davetlilere, yabancı misafirleri hayrete düşürecek ustalıkta çaldığı belirtilmektedir. Bu yıllarda Klasik Türk müziğinin yanı sıra Klasik Batı müziği de bu gibi eğlencelerde bir hayli yer tutmaya başlamıştır. Güreşten ve spordan zevk alan Sultan Abdülaziz'in sarayında kurban bayramına rastlayan 28 Nisan 1866 gecesini düzenlenen bir kabul töreninde saray orkestrası, konuk diplomatlar ve sarayın ileri gelenleri salona girerken klasik müzik çaldığı belirtilmektedir.²⁷

Bunun yanında bayramlar, divan şiirinde iydiye adı verilen kasidelerde türlü yönleriyle de canlandırılmıştır. Bu şiirlerde bayram ziyaretleri, bayram armağanları, dargınların barışması söz konusu edilmiştir. Bayram yerlerindeki eğlenceler, güzellerin süslenip gezintiye çıkması anlatılmıştır. Ayrıca tulumbacıların bayram günlerinde yabancılık giysilerini giydikleri, bekçiden sonra çifte nakkare, klarnet ve darbuka çalarak mahalleyi dolaştıkları tasvir edilmiştir. Bahşişin, fener ya da borunun içinde toplandığı, boruda toplanacaksa su fişkırtan ucun tıkanıdığı, para borunun hortum geçen ağzından atıldığı ve toplanan bu bahşişlerin daha sonra koğuştta paylaştırıldığı belirtilmektedir.²⁸

1.1.1 Milli Bayram Olgusunu Ortaya Çıkması ve Osmanlı İmparatorluğu'na Yansıması

Yukarıda belirtilen ve kaynağını halktan alan bu tür şenlikler 18'inci yüzyıldan sonra önemlerini kaybetmeye başlamış, Fransız Devrimi ise hem kutlamalar hem de şenlikler açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Fransız Devrimi, bir tek milli kimliğe bağlanmış, ortak bir kaderi paylaşmaya yatkın bir ulus yaratabilmek için yeni simgeler yaratmıştır. Bu simgelere örnek olarak bayrak, milli marş, ulusal mitolojiler, ulusal kahramanlar verilebilir. Fransız Devrimi, törenleri de

---

²⁷ Özdemir Nutku, "*Bayram*", **İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul, 1992, s.264.

²⁸ **Büyük Larousse**, "*Bayram Maddesi*", İstanbul, bty, s.1427.

kendi yarattığı akım doğrultusunda, yeni simgelerini kullanarak ve dini etkinlikleri program dışı bırakarak tekrar düzenlemiştir.²⁹

Bu tarihten sonra her bir devlet içinde bulunduğu duruma, tarihinde önemli saydığı olaylarına ve ilke olarak benimsediği yönetim şekline göre milli günlerini belirleme yoluna gitmiştir. Fransız Devrimi sonucunda dünyaya yayılan milliyetçilik akımı doğrultusunda oluşturulan yeni sistemde önemli günler; gurur veren, zafer kazanılan günler veya devlet kurucularını anma ve kutlama üzerine kurulmuş ve bu bağlamda yapılan törenler tüm yeni rejimler tarafından sistemin korunması ve güçlendirilmesi için en önemli unsurlar olmuştur.³⁰ Başka bir deyişle ulusal bayramlar, hükümetler tarafından hem meşruiyet sağlama hem de topluluğu millete dönüştürme aşamasında önemli bir araç olarak kullanılmıştır. Bayramlar, her yıl tekrarlanan etkinlikler ile tarihin o gününde meydana gelmiş olan olayın toplumun hafızasındaki yerini ve kendisine verilen önem ile rejimin meşruiyetine olan güvenini de sağlamlaştırmış olmaktadır. Bunların yanı sıra devletçe düzenlenmiş bir etkinliğin parçası olma, birlik ve beraberlik duygusunun yenilenmesinde de önemli bir yere sahiptir. Böylece toplumun diğer kesimindeki insanlarla aynı milletin bir üyesi olduğunun bilincine varılırken, bu törenlerde çoğunlukla kullanılan ulusal marşlar, bayraklar ve diğer semboller de bu duygunun yoğun bir biçimde hissedilmesini sağlar. Geçmiş dönemlerde yaşanmış kahramanlıklar, bir zafer ya da rejimin kuruluşu adına düzenlenen bu kutlamalar, milletin kendine olan güvenini yenilemiş ve bireylerin milletine olan bağlılığının yükselmesinde olumlu yönde etkiye bulunmuştur.³¹

Bu bağlamda, 1790 yılında Fransa’da yapılan, Fransız Devrimi’nin birinci yıldönümü kutlamaları, milli bayram kavramının tarihte rastlanılan ilk örneğini oluşturmuştur.³² II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı İmparatorluğu’nda da o dönemki siyasal iktidar, milli bayramları, bir millet oluşturma ve bu milleti rejim ile bütünleştirme etkinliği olarak kullanmış ve bu amaçla çeşitli günlerin milli bayram

---

²⁹ Tekeli, **a.g.m.**, s.6-7.

³⁰ Bolat, **a.g.t.**, s.9-10.

³¹ Sanem Yamak, “*Meşrutiyet’in Bayramı: ‘10 Temmuz İd-i Millisi’*”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 38, Mart 2008, s. 325.

³² Demo Ahmet Aslan, **Cumhuriyet’in Törensiz Meşruiyeti: Ulus-Devlet İnşa Sürecinde Milli Bayramlar (1923-1938)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2011, s.1.

olarak kutlanmasını kabul etmiştir.³³ Bunun ilk örneği 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı'dır.

1.1.2 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı

Ulusal bayramların, ulus kavramının ortaya çıkışıyla birlikte görülmeye başlandığını, daha öncesinde ise genellikle bayramların ve kutlamaların özünde dini referanslar bulunduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu bağlamda, Türk toplumunda özünde dini referans olmayan ilk bayram, Osmanlılar döneminde Meşrutiyet'in (İlan-ı Hürriyet, 10/23 Temmuz) kutlandığı gün olmuştur.³⁴ Yamak'a göre 10/23 Temmuz Bayramı, özellikle Avrupa'da, 19. Yüzyıl başından itibaren siyasal rejimlerin hem artan meşruiyet ihtiyaçlarını karşılama hem de ulus inşası etkinliklerine hizmet etmek amacıyla belirli günlerde milli bayram kutlamalarının yapılmasının bir örneği olarak karşımıza çıkmakta ve tarihsel önemi de buradan kaynaklanmaktadır.³⁵ 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı Osmanlı toplumu içerisindeki farklı unsurlar arasında birlik ve beraberlik bağı ve bir Osmanlılık şuuru oluşturma, Meşrutiyetin önemi ile ilan edilmesinde önemli bir rol oynayanları sürekli hatırlatarak toplumun hafızasında yer etmelerini sağlama ve böylelikle rejimin meşruiyeti ve devamlılığına katkıda bulunma amacına yönelik olarak kutlanmaya başlanmıştır.³⁶

Kutlanmaya başlanan bu bayram ile birlikte iktidarda bulunan İttihat Terakki Partisi, milletin iştirak edeceği, heyecan duyacağı, sürekli hale getirip sonraki nesillere aktarma yoluyla, milli duyguları hep ayakta tutabileceği önemli bir etkinlik oluşturmayı planlamıştır. Bu kutlamalardan sonra ise Osmanlı Devleti'ndeki var olan kutlama törenleri, milli kutlama şekline doğru bir gelişme ortamına girmiştir. İlk olarak Meclise milli bir bayram olarak kabul edilmesi için götürülen teklif, Osmanlı Devleti'nin kuruluş gününün kutlanması ile ilgili olmuştur.³⁷

---

³³ Yamak, **a.g.m.**, s. 339.

³⁴ **Alfabetik Okul Ansiklopedisi**, 4. Cilt, "Bayram Maddesi", byy, 1990, s.896.

³⁵ Yamak, **a.g.m.**, s. 323.

³⁶ Fahri Taş, "Türk Meclislerinin Kabul Ettiği Bayramlar", **Türkler**, C.16, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 353.

³⁷ Bolat, **a.g.t.**, s.26.

İstanbul mebusu Hüseyin Cahit (Yalçın) Bey, teklifin Osmanlı Mebusan Meclisi'nde görüşülmesi sırasında Milli bayram olarak kutlanması gereken bir gün belirlenmesi isteniyorsa, bugünün II. Meşrutiyetin ilan günü olan 10 Temmuz (23 Temmuz) olması gerektiğini teklif etmiştir. Yapılan görüşmelerin sonunda Osmanlı Mebusan Meclis konuyu Layiha Encümenine havale etmiştir. Layiha Encümeni'nin kararı ile, 1 Haziran 1909 tarihinde, Osmanlı Mebusan Meclisi, 23 Temmuz 1908 gününün “milli bayram” olarak kutlanmasını kabul etmiştir. Alınan bu karar daha sonra sadrazama sunulmuştur. Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa, 3 Temmuz 1909'da (20 Haziran 1325) yayınladığı emirde, 23 Temmuz gününün milli bayram olarak kabul edilmesi için kanun yapılması gerektiğini bildirmiştir. Osmanlı Mebusan Meclisi de, 5 Temmuz 1909 tarihli oturumunda bir maddelik “her sene 10 Temmuz tarihinin ayad-ı resmiye-i Osmaniyeden addine dair” kanunu kabul ederek On Temmuz gününün milli bayram olarak kutlanılmasını kabul etmiştir. Milli bayram olarak kutlanacak 10/23 Temmuz günü resmî tatil olarak kabul edilmiş ve “iyd-i ekber” olarak kutlanması gelenek haline getirilmiştir.³⁸

10/23 Temmuz'un milli bayram olarak kabul edilmesiyle artık Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan farklı unsurlar “Osmanlı” kimliği altında bir araya gelecek ve “devletin kurtarılması” amacının gerçekleştirilmesine olanak sağlanacaktır. 10/23 Temmuz günü aynı olayı kutlamak maksadıyla toplanan halk, ortak bir topluluğun ferdi olduklarının farkına varacaklardır. Her sene 10/23 Temmuz'da yapılacak kutlamalar ile meşrutiyetin ilanı ve önemi ile bunda rol oynayanlar tekrar tekrar hatıra getirilecektir. Osmanlı toplumu her sene 10/23 Temmuz tarihinde o tarihte Meşrutiyetin ilanı ile hürriyetlerine kavuştuklarını, kanun önünde eşit vatandaşlar haline geldiklerini ve ancak rejimin sürdürülmesi ile, bu özgürlüklerine ve haklarına sahip olarak yaşayabileceklerini bir kez daha hatırlayacaklardır. Toplumun akıldan çıkarmaması gereken bir diğer husus ise onlara haklarını ve özgürlüklerini veren, devleti yok olmaktan kurtaran meşrutiyeti, Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ilan etmiş olduğudur. Yamak'ın dediği üzere, Fransa'da olduğu gibi Osmanlı'da da bayram “devrim”in “vatandaşlar” a

---

³⁸ Hasan Akbayrak, “Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Milli Bayramlar”, **Tarih ve Toplum**, Temmuz, s. 31.

benimsetilmesinin, değişik unsurlardan oluşan halkın “ulus” a dönüştürülmesinin araçlarından biri olacaktır.³⁹

10/23 Temmuz gününün millî bayram olması ve şenliklerle kutlanması kararının alınması üzerine ülkenin pek çok yerinde hazırlıklar yapılmış ve bugün bir dizi faaliyetler çerçevesinde kutlanmıştır. Bu bayram günü, yalnız bir zümrenin ya da ırkın değil bütün Osmanlıların bayramı olarak görülmüş ve o atmosfer içerisinde kutlanmıştır.⁴⁰

Bu suretle ilk 10/23 Temmuz kutlamaları 1909 yılından itibaren kutlanmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti, 1909 yılındaki, II. Meşrutiyet’in ilanının birinci yıldönümü kutlamalarına büyük önem vermiştir. Kutlamalar Osmanlı Devleti’nin başkenti İstanbul’un yanı sıra Bursa, Kastamonu, İzmir ve diğer şehirlerde de yapılmıştır. Padişah bayram nedeniyle Yıldız Sarayında ziyafetler vermiş, İttihat Terakki Partisi ise, “Abide-i Hürriyet” heykelinin temelini atmıştır. Kutlamalar halkın büyük çoğunluğunun katılımıyla yapılmış ve kutlama gününde İstanbul bayraklarla donatılmış ve büyük taklar kurulmuştur. Bolat, bayram kutlamaları kapsamında bir Macar heyetinin de gerek Padişahı gerekse de Meclis-i Mebusanı ziyarete geldiğini belirtmektedir. Ayrıca II. Meşrutiyet’in ilanının birinci Yıldönümü nedeniyle Mısır’da da şenlikler yapılmış ve şenlik komitesi de Sadarete tebrik telgrafı çekmiştir.⁴¹ Bunun dışında Hürriyet şehitleri anılmış ve İstanbul’daki resmi geçit ile ordunun gücü sergilenmeye çalışılmıştır. Bayram dolayısıyla yapılan konuşmalarda, yayımlanan beyannamelerde ve makalelerde meşrutiyetin nemi, İttihat ve Terakki’nin bu yoldaki olumlu hizmetleri ve Osmanlı toplumu arasındaki birlik ve beraberliğin önemi vurgulanmıştır. Bu çerçevede bayram, Yamak’a göre, kutlanmaya başlandığı ilk yıldan itibaren, İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin meşruiyetini sağlama ve bir farkı unsurlardan oluşan Osmanlı toplumu içerisinde bir ulus yaratma gayesinde kendisine düşen görevi yerine getirmeye başlamıştır.⁴²

---

³⁹ Yamak, **a.g.m.**, s. 328.

⁴⁰ Volkan Aksoy, “Trabzon’da On Temmuz Bayramı Kutlamaları”, **Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, 2013, s.52.

⁴¹ Akbayrak, **a.g.m.**, s. 32; Bolat, **a.g.t.**, s.27-30.

⁴² Yamak, **a.g.m.**, s. 335-336.

1911 yılındaki kutlamaların Osmanlı toplumu nezdinde önemini bir kat daha arttıran olaylardan birinin de Miraç gecesinin 10 Temmuz gününe rastlamasıdır. Zira Miraç gecesinin 10/23 Temmuz Bayram kutlamalarına tesadüf etmesi, toplum tarafından bütün Osmanlıların yanı sıra gelecekteki milli saadet için de önemli bir manevi işaret olarak görülmüştür.⁴³

1909'dan 1914 yılına kadar çeşitli etkinliklerle kutlanan 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı, 1915 yılında, I. Dünya Savaşı'nın içinde yer alan Osmanlı Devleti'nin çeşitli cephelerde savaşması ve çok buhranlı günler geçirmesi nedeniyle olumsuz bir havada geçmiştir. Bolat'ın Türk Yurdu Dergisi'nden aktardığına göre, "On Temmuz Bayramı" başlığı altında yazılan bir makalede, yaşam azmi olarak gösterilen 10/23 Temmuz Bayramının sekizinci yıldönümünün Dünya Savaşı'nın en zor zamanlarına denk geldiğinin ifade edildiği, böyle önemli bir zamanda milli bayram sayesinde geleceğe umutla bakıldığına altının çizildiği belirtilmiştir. Ayrıca, 1915 yılındaki 10/23 Temmuz gününün Ramazan Ayına denk gelmesi de konu edilerek gelecekte dini ve milli bayramların devletin zaferler kazandığı ve ilerlediği günlerde kutlanması dileğinde bulunulmuştur. 1916 yılında yapılan kutlamalarda ise İttihat ve Terakki Partisinin bir dizi etkinlik düzenlemiştir. Yapılan etkinliklere örnek olarak, Enver ve Talat Paşaların Çanakkale Savaşı'nda İngilizler ve Osmanlıların kazdığı siperlerin örneklerini içeren "İstihkâm Bahçesini" açmaları verilebilir. Mondros Mütarekesinin kısıtlamalarının hüküm sürdüğü 1919 yılına gelindiğinde ise bu yıla kadar genellikle benzer etkinliklerle kutlanan 10/23 Temmuz Bayramı, Osmanlı Devleti topraklarının bir kısmının düşman işgaline uğramasından dolayı ve büyük bir ihtimalle İngilizleri tedirgin etmemek için hükümet tarafından yasaklanmıştır. Bolat'ın aktardığına göre, Matbuat Müdür-ü Umumiyesi tarafından yayınlanan duyuruda, milli bayram kutlamaları için her türlü tezahürattan kaçınılacağı, sadece resmi ve özel binaların süslenerek gece de aydınlatılabileceği belirtilmiş⁴⁴, bundan dolayı İstanbul'daki 10/23 Temmuz Bayramı kutlamaları yapılan sıradan bir kutlama töreniyle geçiştirilmiştir.⁴⁵ 1920 yılında ise İstanbul'un İngilizler tarafından işgal edilmesinden dolayı kutlamalar yasaklanmıştır.

---

⁴³ Aksoy, **a.g.m.**, s.55.

⁴⁴ Bolat, **a.g.t.**, s.27-30.

⁴⁵ Aslan, **a.g.t.**, s.44.

Bayrakların resmi dairelere çekilebileceği fakat bunun dışında hiçbir etkinliğin yapılamayacağı bildirilmiştir.⁴⁶ 1921 ve 1922 yıllarında ise işgal basını, Meşrutiyetin yıldönümleri dolayısıyla tören yapılacağına dair herhangi bir duyuru yayınlamamış, 1921 yılının Hürriyet Bayramı'nda sadece devlet daireleri tatil edilmiştir.⁴⁷

İttihat ve Terakki Cemiyeti Anadolu'daki kulüpleri vasıtasıyla da 10/23 Temmuz Bayramı kutlamaları için çeşitli etkinlikleri içeren programlar düzenlemişlerdir. Aksoy, 1909-1912 yılları arasında Trabzon'da yapılan Bayram kutlamaları kapsamında gazetelerin bu güne özel renkli baskılarla çıktığını, ziyaretler, şarkılar, ikramlarla birlikte kulüp ve uygun caddelerin süslendiğini, konuşmalar ve sabaha kadar sevinç gösterileri içerisinde bu özel günün kutlandığını, her tarafın yeşil ve kırmızı bayrakla süslendiğini, Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti Trabzon Merkezi Heyeti tarafından Padişah Mehmet Reşat'a bir tebrik telgrafının çekildiğini, resmi binaların Osmanlı bayraklarıyla ve çeşitli fenerlerle donatıldığını, her tarafın aydınlatıldığını, askeri mızıkancının vatan ve ordu marşlarını çaldığını belirtmiştir.⁴⁸

Mustafa Kemal Paşa da halkın 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramını telgraf vasıtasıyla kutlamıştır. Erzurum Kongresi'nin açılışından bir gün önce Mustafa Kemal Paşa, Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti Erzurum şubesi Başkanlığı'na, II. Meşrutiyet'in ilanının on birinci yıl dönümünde bir tebrik telgrafi çekmiş, telgrafında, mutlakiyetin sona erdiği günün yıldönümünü kutlamış; vatanın kurtarılması yolunda Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'ne başarı dileklerinde bulunmuştur (22 Temmuz 1919).⁴⁹

İngilizlerin işgali altında bulunan İstanbul'da kutlanması kısıtlanan 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı, milli mücadelenin yönetildiği Ankara'da kutlanmaya devam edilmiştir. II. Meşrutiyet'in on ikinci yıl dönümü dolayısıyla TBMM Başkanı Mustafa Kemal Paşa, 23 Temmuz 1920 günü "vilâyet ve kumandanlıklara" çektiği kutlama telgrafında, bağımsızlık davasında "ölünceye kadar sebat ve ısrar" telkin etmiştir. O gün, Ankara ve Anadolu'nun diğer şehirlerinde bayram kutlamaları

---

⁴⁶ Bolat, **a.g.t.**, s.27-30.

⁴⁷ Aslan, **a.g.t.**, s.45.

⁴⁸ Aksoy, **a.g.m.**, s.53-56.

⁴⁹ Aslan, **a.g.t.**, s.43, Bolat, **a.g.t.**, s.34.

yapılmıştır. Örneğin Erzurum Hükümet Konağı'nın önüne tebrik merasimi için toplanan öğrenci, esnaf, eşraf, askeri ve mülki erkândan oluşan kalabalığa, Vali Vekili Miralay Kazım Bey, günün önemine dair bilgi vermiştir.⁵⁰

1921 yılı Meşrutiyet'in yıldönümü ise, Türk-Yunan savaşının kritik bir dönemine rastlamıştır. 22-23 Temmuz günlerinde Meclis'te, hükümet merkezinin Kayseri'ye taşınması tartışılmış, Yunan Ordusu, Anadolu içlerine doğru ilerlemeye başlayınca güvenlik konusu ortaya çıkmıştır. Bu durum neticesinde Ankara'nın boşaltılması ve hükümet merkezinin Kayseri'ye taşınması hazırlıkları yapılmaya başlanmıştır. Aslan'ın belirttiğine göre, bu nedenle, Hürriyet Bayramı dolayısıyla Hâkimiyeti Milliye gazetesinde herhangi bir tören duyurusuna ve TBMM Reisi Mustafa Kemal Paşa'nın kutlama telgrafına rastlanılmamaktadır.⁵¹

1922 senesinde ise Büyük Taarruz için hazırlıklar yapılmaktadır. 1922 senesinin 23 Temmuz'unda ise Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa, Doğu Cephesi Komutanlığı'na çekmiş olduğu bayram telgrafında, ordunun kısa zamanda zafere ulaşması dileğini belirtmiştir. Aslan'ın aktardığına göre, Ankara'daki resmi daire ve okullar 23 Temmuz günü tatil edilmiş; çarşı, mağaza ve dükkânlar bayraklarla donatılmıştır. Saat 11.00'de, Meclis önünde Vali, halkın tebriklerini kabul etmiş, askeri kıtalar, Meclis önünde bir geçit töreni yapmışlardır. Tören birliğindeki askerler arasında süvari, piyade, topçu ve itfaiye gibi askerler yer almış, giyim-kuşam ve teçhizat bakımından da iyi seviyedelerdir. Resmigeçidi izleyenler içinde TBMM İkinci Başkanı Adnan (Adıvar) Bey, Heyeti Vekile Reisi Rauf (Orbay) Bey ve mebuslar vardır. Tebrikleri, Meclis Başkanlığı odasında Adnan Bey kabul etmiş, öğleden sonra Ankaralıların bir kısmı, kır ve bağlara çekilerek, küçük bir tatil yapmış, bayraklarla donatılan Adana, Kars ve Sinop gibi şehirlerde ise, "hâkimiyet ve irade-i milliyenin muhafazasına" ilişkin nutuklar verilmiştir.⁵²

1923 yılında ise, Hürriyet Bayramı'nın ertesi günü, Lozan Barış Antlaşması'nın imza törenine, Kurban Bayramı'nın ise arife gününe rastlamıştır. Yine Aslan'ın aktardığına göre, Milli bayram dolayısıyla Ankara'da top atışları

---

⁵⁰ Aslan, **a.g.t.**, s.35.

⁵¹ **a.g.t.**, s.47.

⁵² **a.g.t.**, s.47-48.

yapılmış, şehrin çeşitli yerinde davullar çalınmıştır. Gazi Mustafa Kemal Paşa, eşi Latife Hanım ile birlikte, bayramı geçirmek üzere İzmir'e doğru hareket etmiştir. 23 Temmuz gününü, Hâkimiyeti Milliye gazetesi, TBMM'nin açılması, Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun kabul edilmesi ve Saltanatın kaldırılması gibi o tarihe kadar gerçekleştirilen devrimlerin önde gelen bir halkası şeklinde yorumlamıştır. Ankara, 23 Temmuz Hürriyet Bayramı'na 1922 yılındaki kadar ilgi göstermemiş, çünkü Hürriyet Bayramı, Lozan Antlaşması'ndan bir gün önceye denk gelmiştir. Nitekim antlaşmanın imzalanması, "sulh bayramı" olarak belirtilmiş, Ankara'da, yüz bir pare top atışı yapılmış, askeri bir tören gerçekleştirilmiş, TBMM önünde dualar edildikten sonra, Meclis Başkanlığı'nda tebrikler kabul edilmiştir. İstanbul'da ise Şehitlerin ruhu için mevlit ve hatm-i Şerif okunmuştur. Kısaca Hürriyet Bayramı, Aslan'a göre bundan böyle, Lozan Anlaşması'nın yıldönümü kutlamalarının gölgesi altında kalmıştır.⁵³

1923 yılından sonraki yıllarda II. Meşrutiyet'in ilanının yıldönümünde yapılan kutlamalar ilgi kaybına uğramıştır. Meşrutiyet'in ilanı, resmi olarak son defa 23 Temmuz 1934 tarihinde anılmış, 27 Mayıs 1935 tarihinde TBMM'de, "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun"un kabulüyle, 23 Temmuz Hürriyet Bayramı, mebuslar tarafından tartışma konusu bile edilmeden, bayram günleri arasından çıkartılmıştır.⁵⁴ Babacan, 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı kutlamalarının kaldırılmasıyla İttihatçı ideolojinin Türkiye Cumhuriyeti devletinde sona erdiği düşüncesindedir.⁵⁵

Toparlayacak olursak, 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı dolayısıyla yapılan konuşmalarda, gazetelerdeki makalelerde ve bizzat "hürriyeti ilan" edenler tarafından yazılan beyannamelerde, II. Meşrutiyetin ilanı ile Osmanlı Devleti'nin yok olmaktan kurtarıldığı, tüm Osmanlı unsurlarının hür ve eşit vatandaşlar haline geldikleri, bütün bunların ise Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti sayesinde olduğu üzerinde durulmakta ve Osmanlılar birlik olmaya çağırılırken; askeri geçit törenleri, bayraklar, ulusal marşlar 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı kutlamalarının vazgeçilmez öğeleri

---

⁵³ a.g.t., s.49.

⁵⁴ a.g.t., s.55-58.

⁵⁵ Hasan Babacan; Uğur Üçüncü, "Türk Basınına Göre Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Meşrutiyet Kutlamaları", *History Studies*.V.2/2,2010, s.417.

olmuştur. Hem kara ordusunun hem de donanmanın geçitleri ile Osmanlı ordusunun gücü sergilenerek toplum üzerinde bir güven duygusu oluşturulmaya ve rejimin bu konudaki başarısı gösterilmeye çalışılmış; bayraklar, marşlar, şiirler ve konuşmalar ile vatanseverlik duygusu arttırılmaya çalışılmıştır. Kutlamaların ilk yıllarında başta İstanbul olmak üzere birçok şehirde gündüz çeşitli törenler gece şenlikler ile oldukça parlak geçen 10/23 Temmuz kutlamaları, savaş yıllarında yerini daha sınırlı kutlamalara bırakmıştır. Mondros Mütarekesi'nden sonraki yıllarında kutlanamayan 10/23 Temmuz, İstanbul'da beş yıl aradan sonra 1923 yılında, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından düzenlenen törenlerle kutlanmıştır. Cumhuriyet ilan edildikten sonra da 10/23 Temmuz Bayramı kutlanmaya devam edilmiştir.⁵⁶

1924'ten itibaren ise, bugünün hemen bir gün sonrasına tekabül eden 24 Temmuz gününün Lozan'ı anma günü olarak kutlanmaya başlanması, ayrıca 1926'da Mustafa Kemal Paşa'ya düzenlenen başarısız suikast girişimi gibi olaylar 23 Temmuz Hürriyet Bayramına basının bakışını olumsuz yönde etkilemiştir. 1926 yılında Mustafa Kemal Paşa'ya yapılan başarısız suikast girişimini gerçekleştirenlerin İttihat ve Terakki ile bir şekilde bağlantılı olmaları, Meşrutiyeti ilan eden ittihatçılara ve dolayısıyla Meşrutiyete bakışı olumsuz yönde değiştirmiştir. Bu tarihten itibaren ittihatçıların Türk demokrasi hayatının şekillenmesindeki etkileri azaltılırken Mustafa Kemal Paşa'nın ön plana çıkarılması teması daha fazla işlenmiştir. Cumhuriyetin ilanı kutlamaları, Türk demokrasi hayatının son mihenk taşı olarak kabul edilmiş, sadece bu bayramda resmî törenler icra edilmiştir.⁵⁷

---

⁵⁶ Yamak, **a.g.m.**, s. 340.

⁵⁷ Babacan; Üçüncü, **a.g.m.**, s.438.

1.1.3 İstiklali Osmani Günü

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıldönümünün milli bir bayram olarak kutlanması da gündeme gelmiştir. Bu amaçla ilk önerge İzmit mebusu Ahmet Müfid Bey tarafından 27 Ocak 1909 tarihinde verilmiş, bu önergeyle milli bayram kapsamında her yılın 27 Ocak gününü Osmanlı Devleti'nin kuruluş günü olarak kutlanması düşünülmüştür. Fakat mecliste yapılan tartışmalar sonucu milli bayram olarak II. Meşrutiyet'in ilan tarihi olan 10 Temmuz gününün milli bayram olarak kutlanması kabul edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş gününün bir bayram olarak kutlanması düşüncesi, Balkan yenilgisinden sonra Türkçülük düşüncesinin gelişmesiyle birlikte önem kazanmıştır. Bu maksatla İstiklal günü münasebetiyle Türk Ocağı bir takvim de yayınlamıştır. Ayrıca İstanbul'da Darülfünun öğrencileri bugünün bayram olarak kutlanması için çalışmalar başlatmıştır.⁵⁸ Darülfünun öğrencileri de sadece Meşrutiyetin ilan edildiği günü değil, tarihin bir milletin hayatında önemini vurgulayıp, şanlı geçmişin yeni bir ilerleme isteği için harekete geçireceği düşüncesiyle, Osmanlı Devleti'nin kuruluş gününü de kutlama kararı almışlardır. 27 Aralık 1913 tarihinde Mekatib-i Taliye Talebe Cemiyeti üyelerinden bir grup Maarif Nazırı Şükrü Bey'e başvurarak "*İstiklal-i Osmani Yevm-i mübeccelesine*" tesadüf eden 30 Aralık 1913 gününde okulların tatil edilmesini istemişlerdir. İlk kutlama Darülfünun öğrencileri ve Türk Ocaklı öğrencilerin geniş katılımı ile yapılmış daha sonraki yıllarda devlet erkânı da kutlamalara katılmıştır. Bolat'a göre bu kutlamaya önem verilmesinde, iflas etmeye yüz tutmuş Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü korumak, ortak bir tarih ve milli bilinç oluşturmak amacının etkisi de olduğu söylenebilir.⁵⁹

Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıldönümünün bayram olarak kutlanabilmesi için ilk önce Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihinin tespit edilmesi gerekiyordu. Bunun için Maarif-i Umumiye Nezareti 28 Ocak 1913 tarihli bir yazıyla Tarih-i

---

⁵⁸ Mesut Çapa, "*Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları (1913-1922)*", **Uluslararası Osmanlı Tarihi Sempozyumu (8-10 Nisan 1999) Bildirileri**, İzmir, 2000, s. 599-572.

⁵⁹ Hakan Uzun, "*Türk Yurdu'nda 1913 İstiklal-i Osmani Günü Kutlamaları*", **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, Mart 2009, s. 132; Bolat, **a.g.t.**, s.30.

Osmani Encümeni'ne müracaat ederek bu tarihin belirlenmesini istemiştir. Bu çalışmalar sonucunda kesin bir neticeye varılamamasına rağmen 30 Aralık günü resmi bayram ilan edilmeden kutlanmıştır. İlk kutlamalarına 1913 yılında Balkan yenilgisiyle başlanan kurtuluş günü kutlamaları, I. Dünya Savaşı yıllarında daha heyecanlı ve coşkulu büyük gösteriler biçiminde yapılırken, savaşın bittiği yıldan itibaren ve İstanbul'un işgal edilmesinden sonra On Temmuz Bayramı gibi bu bayram da İstanbul'da yapılmamıştır. Ancak 1919 yılından itibaren işgal edilmemiş şehir ve kasabalarda kutlanmaya devam edilmiştir. Kutlamalar 1922 yılına kadar devam etmiş, 1922 yılında Saltanatın kaldırılmasıyla son bulmuştur.⁶⁰

---

⁶⁰ Mehmet Şahingöz, “Osmanlı'dan Milli Mücadeleye İstikla-i Osmani Günü Kutlamaları”, **Osmanlı**, Ankara, s. 196-197; Çapa, **a.g.m.**, s. 572; Bolat, **a.g.t.**, s.31.

1.2 CUMHURİYET DÖNEMİNDE MİLLİ BAYRAM KUTLAMALARI

Millî Mücadele döneminde 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı ve İstiklali Osmani günlerinin kutlanmasıyla beraber artık yeni rejim kendi bayramlarını icat etmeye başlamıştır. Bunun ilk örneği, 23 Nisan 1920’de TBMM’nin açıldığı günün bayram olarak kabul edilmesidir. Daha sonra Millî Mücadelenin kazanılması ile beraber de 30 Ağustos ve Cumhuriyetin ilanından sonra da 29 Ekim tarihlerinin bayram olarak kutlanması kararlaştırılmıştır. Atatürk’ün Millî Mücadeleyi başlattığı gün olan 19 Mayıs’ın milli bayram olarak kutlanması ise diğerlerinden farklı bir süreç izlemiştir.

Cumhuriyet’in ilanından sonra çıkartılan kanunlarla kutlanması kabul edilen milli bayramlar resmi protokole dahil edilmiş, dini bayramların kutlanması ise resmi protokolün dışına çıkarılarak sadece gelenek halinde korunmuştur.⁶¹

1.2.1 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

TBMM’nin 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara’da açılmasıyla birlikte bu tarihe kadar yürütülen haklı mücadele, açılan bu meclis çatısı altında yürütülmeye başlanmış ve Anadolu’nun ortasında yeni bir Türk devletinin kurulmasının temeli atılmıştır. Bu açıdan bakıldığında 23 Nisan tarihi Türkiye Cumhuriyet Devleti tarihi açısından önemli bir yere sahiptir.

Yukarıda belirtilen bu düşünceye paralel olarak, 23 Nisan 1921 günü Saruhan Mebusu Refik Şevket Bey ve arkadaşları tarafından, 23 Nisan’ın milli bir bayram olarak kutlanması için, mecliste görüşüne teklif edilmiştir. Yapılan bu teklife bakıldığında, 23 Nisan tarihinin milli tarihimiz için çok önemli bir gün olarak görüldüğü, TBMM’nin açılışının ikinci yılına girildiği, bu maksatla 23 Nisan gününün milletinin hatırında kalması için, “*milli bayram*” ilan edilmesi istendiği

---

⁶¹ Özdemir Nutku, “*Bayram*”, **İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul, 1992, s.265.

anlaşılmaktadır. Bu yönde yapılan teklif üzerine mecliste tartışmalar başlamış ve sonunda “23 Nisan’ın Milli Bayram Addine Kanun” oylanarak kabul edilmiştir.⁶²

23 Nisan gününün bugünkü adıyla “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” adını altında kutlanması bir süreç içerisinde olmuştur. Yukarıda belirtildiği gibi 1921 yılında 23 Nisan günü sadece “Milli Bayram” olarak kabul edilmiştir. Daha sonra “Ulusal Egemenlik” ve “Çocuk Bayramı” kavramları süreç içerisinde eklenmiştir. “Ulusal Egemenlik” kavramının bayram adına eklenmesi 1 Kasım 1922’de saltanatın kaldırılmasıyla alakalıdır. 1 Kasım 1922 tarihinde Saltanat kaldırılınca bugün meclisçe “Milli Hakimiyet Bayramı” olarak kabul edilmiştir. 1 Kasım “Milli Hakimiyet Bayramı” olmasına rağmen Meclisin açılış tarihi olan 23 Nisan Milli Hakimiyet Bayramı olarak kutlanmış ve zamanla 1 Kasım tarihi unutulmuştur. 1935’te bayramlar ve tatil günleriyle ilgili kanun değiştirirken "23 Nisan Milli bayramı", "Millî hakimiyet Bayramı" olarak değiştirilmiştir.⁶³

"Çocuk Bayramı" kavramının eklenmesi ise herhangi bir kanun çıkarılmadan Himaye-i Etfal Cemiyeti⁶⁴ (Çocuk Esirgeme Kurumu)'nin, 23 Nisan 1927 tarihinde 23 Nisan gününü "Çocuk Bayramı" ilan etmesi ile olmuştur. Daha öncesinde, 1926 yılında bugün cemiyet tarafından “Çocuk Günü” olarak belirlenmişti. Aslan’a göre cemiyetin 23 Nisan gününü “Çocuk Bayramı” ilan etmesindeki amacı bir şekilde yetim kalan çocuklara yardım edebilmek için gelir elde etmektir. 1927 yılının 23 Nisanından itibaren “23 Nisan”, “Milli Hakimiyet”, ve “Çocuk Bayramı” kavramları aynı gün üzerinde birleşmiş ve kanunla belirlenmiş resmi bir isim olmaksızın kutlanmaya başlanmıştır.⁶⁵

---

⁶² Bolat, **a.g.t.**, s.39-41.

⁶³ Veysi Akın, “23 Nisan Milli Hakimiyet ve Çocuk Bayramı’nın Tarihçesi”, **PAÜ Eğitim Fak.Derg.**, 1997, Sayı:3, s. 91-92.

⁶⁴ “Birinci Dünya Savaşı’nın sonlarında 1917’de İstanbul’da ve yeniden 1921’de Ankara’da kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti yeni yapılanan Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal hizmet anlayışını ve çocuk davasını gerçekleştirmek için öksüz, yetim ve kimsesiz çocukları himaye etmiştir. Cemiyet amaçladığı sağlık, eğitim ve kültür hizmetini çocuk ölçeğinde anne, aile ve halka ulaştırmıştır. Cemiyet özellikle çocuk bayramı ve haftasında çeşitli sosyokültürel etkinlikler düzenlemiş ve çocukla ilgili her gelişmeyi yakından takip etmiştir.” Makbule Sarıkaya, **Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti (1921-1935)**, Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2005, s. VIII.

⁶⁵ Aslan, **a.g.t.**, s.72.

İlk defa, 23 Nisan 1927 tarihinde Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin bu bayramı belli bir kutlama programı dahilinde kutlaması ile başlayan ve bir gün süren Çocuk Bayramı kutlamaları daha sonra 23 Nisan 1929 tarihinde cemiyetin 23-30 Nisan günlerini “Çocuk Haftası” ilan etmesiyle bir hafta boyunca sürecek şekilde kutlanmaya başlamıştır.⁶⁶

Atatürk döneminde Ankara ve diğer şehirlerde yapılan bayram kutlamalarında Himaye-i Etfal Cemiyeti'nden başka Halkevleri de önemli bir rol almış ve detaylı kutlama programları hazırlamıştır. Aslan'a göre, 23 Nisan'ın “Çocuk Günü”, 23 Nisan haftasının da “Çocuk Haftası” olarak kutlanması, o tarihte meclisin açılmasının önemini yanında Cemiyet tarafından yapılan etkinliklerle çocuk meselesinin halka anlatılmaya çalışılmasına da önayak olmuştur. Bir diğer ifadeyle 23 Nisan'da TBMM'den daha çok Himaye-i Etfal Cemiyeti öne çıkmıştır. Cemiyet tarafından organize edilen faaliyetlerde çocukların hem fiziksel hem de kültürel ve ahlaki olarak iyi yetiştirilmesi gerektiği teması işlenmiş bunun yanı sıra nüfusun milli güç unsurları açısından öneminden dolayı nüfusun çoğaltılması gerekliliği ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda Aslan'ın aktardığına göre Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin hazırladığı program kapsamında yapılan “çok çocuklu aile” yarışmasının nüfusu arttırmaya teşvik eden bir kampanyaya benzediği belirtilmektedir. Ayrıca dönemin gazetelerinde bakımlı çocukların modern ve gelişmiş bir toplumun inşası için ne kadar önemli olduğuna dair vecizelere yer verilmesi bu açıdan önemlidir.⁶⁷ Kayseri Vilayet Gazetesi yazarı Seyfi Ekrem'in 1931 yılında 23 Nisan kutlamaları için kaleme aldığı makaledeki “... Çocuğu gürbüz yetişmeyen milletlerin yaşayışları muvaffakiyetsiz geçer. ... Çocuk istikbalin timsalidir. ... Şimdi küçük gördüğümüz çocuk; yarının büyüğüdür. Ona vereceğimiz kıymet ve ehemmiyet doğrudan doğruya vatanadır.” cümleleri buna örnek olarak verilebilir.⁶⁸

1979 yılına gelindiğinde ise TRT (Türkiye Radyo ve Televizyon) Kurumu Ulusal Egemenlik Bayramını “Dünya Çocuklar Günü” olarak kabul etmiş, aynı yıl

---

⁶⁶ Neslihan Altuncuoğlu; İmren Aydın Saydan, “Kayseri Vilayet Gazetesi Ekseninde Atatürk Dönemi'nde Kayseri'de 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları”, **AHAD**, 10 Kasım 2016, S:43, s.89.

⁶⁷ Aslan, **a.g.t.**, s.72-82.

⁶⁸ Altuncuoğlu; Saydan, **a.g.m.**, s.94.

UNESCO'nun bugünü “*çocuk günü*” olarak kabul etmesi ile çocuk bayramı uluslararası bir nitelik kazanmıştır.⁶⁹

23 Nisan günü, kanunen “Milli Hakimiyet Bayramı”, ve gayri resmi “Çocuk Bayramı” olarak birlikte, 1981 yılına kadar, içiçe geçmiş olarak kutlanmış, 1981 yılında çıkarılan bir kanunla⁷⁰ da bugün “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” olarak kutlanmaya başlamıştır.⁷¹

1.2.2 30 Ağustos Zafer Bayramı

Milli bayram olarak kabul edilen günlerden birisi de 30 Ağustos Zafer Bayramı'dır. Bilindiği gibi Türk ordusunun, 26 Ağustos 1922 sabahında, Yunan ordusuna karşı başlattığı taarruz harekâtı, 30 Ağustos'a kadar sürmüştü; 30 Ağustos günü Dumlupınar'da icra edilen meydan muharebesinde, Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın emir komutasındaki Türk ordusu, Yunan kuvvetlerini dağıtmıştır.

Kazanılan bu büyük zaferden iki yıl sonra 30 Ağustos 1924 Cumartesi günü Dumlupınar'da Çal Köyü yakınlarında Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın da katılımıyla Büyük Zafer için ilk kutlama töreni yapılmıştır. Sayılır, zaferi kutlamak için iki yıl beklemenin en önemli nedeninin, Tuncel'den aktardığı şekilde, 1923 yılının yeni Türkiye açısından hem ulusal hem de uluslararası alanda yoğunluğun had safhada olmasından kaynaklandığını belirlemiştir.⁷²

1924 yılında yapılan törende açılış konuşmasını Genel Kurmay Başkanı Fevzi (ÇAKMAK) Paşa yapmış, protokol konuşmaları ve TBMM Başkanı Fethi (OKYAR) Bey'den sonra en son konuşmayı Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal (ATATÜRK) yapmıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal (ATATÜRK) yaptığı konuşmada, Türk yurdunu ele geçirip Türk'ü tutsak etme düşü ardında olanlara hak ettikleri cezanın verildiğini, 30 Ağustos'un yalnız bizim değil, tüm insanlığın tarihine yeni bir yön

---

⁶⁹ Bolat, **a.g.t.**, s.42-43.

⁷⁰ **Resmî Gazete**, “Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun”, Kabul Tarihi, 17.3.1981, Kanun No, 2429, s.5223.

⁷¹ Akın, **a.g.m.**, s. 94.

⁷² Burhan Sayılır, “30 Ağustos Zafer Bayramı Kanunu, İlk Zafer Kutlaması ve Büyük Taarruz İle İlgili Bazı Bilgiler”, **Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı**, Bahar 2014, Sayı:16, s.96.

verecek sonuçlar doğurduğunu, Cumhuriyet yönetiminin 30 Ağustos günü sağlam temeller kazandığını, ulusun bağımsız ve koşulsuz egemenliği önündeki engellerin bu zaferle aşıldığını belirtmiştir.⁷³

30 Ağustos gününün milli Bayram olarak kabul edilmesi ile ilgili kanun tasarısı ise Müdafaa-i Milliye Vekaleti tarafından hazırlanarak 7 Ocak 1926'da Bakanlar kuruluna getirilmiş, 27 Ocak'ta görüşülmüş ve 3 Şubat günü Zafer Bayramı Kanunu ile bugünün milli bayram olarak kutlanması kabul edilmiştir.⁷⁴ Ancak Sayılıır'a göre, 1930'ların ortalarına kadar 30 Ağustos Zafer Bayramı görkemli kutlama ve anmalardan uzak bir şekilde törenlerle kutlanmıştır. Ancak 1960'lardan itibaren daha kapsamlı ve katılımlı bir şekilde kutlamalar yapılmaya başlanmış ve bu kutlamalar Büyük Zafer kutlamalarını da aşır içeriye ve dışarıya ordunun bir mesajı niteliğine bürünmüştür.⁷⁵

30 Ağustos günü ile ilgili belirtilmesi gereken bir diğer husus ise, Tayyare Cemiyeti⁷⁶'nin de bugünü "Tayyare Bayramı" olarak kabul etmesidir. Tayyare Cemiyeti 30 Ağustos gününü "Tayyare Bayramı" olarak kabul etmekle, Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin 23 Nisan gününü "Çocuk Bayramı" olarak kabul etmesindeki aynı mantıkla hareket etmiştir. Zira Aslan, Hakimiyeti Milliye gazetesinden aktardığına göre, Cemiyet her 30 Ağustos günü şehir meydanlarında "tayyare rozetleri" dağıtarak Cemiyet adına bağışlar toplamıştır.⁷⁷ Ayrıca Tayyare Cemiyeti'nin gelir kaynakları: üyelerin aylık taahhütleri, yardım ve bağışlar, vasiyet yoluyla Cemiyet'e bırakılan emval, emlak ve arazi, Cemiyet'in amaçlarını yaymak ve desteklemek amacıyla düzenlenen kara ve deniz seyahatleri, müsabaka ve müzayedeler, müsamere ve eğlenceler, piyango ile genel ve özel bütçeden yapılacak

---

⁷³ Özer Ozankaya, "Ulusal Bayramların Toplumsal İşlevleri Açısından 30 Ağustos Zafer Bayramı", **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S:4, s. 544-545.

⁷⁴ Bolat, **a.g.t.**, s.44-45.

⁷⁵ Sayılıır, **a.g.m.**, s.100.

⁷⁶ "Türk Tayyare Cemiyeti (dil devrimiyle birlikte Cemiyet'in adı, Türk Hava Kurumu olarak değiştirilmiştir) 16 Şubat 1925'te kurulmuştur. Kurucu başkanı Atatürk'ün eski yaverlerinden, Bolu mebusu Cevat Abbas (GÜRER) Bey'dir. Cemiyet, Türkiye'de havacılığın askeri, iktisadi, sosyal ve siyasi önemini tanıtmak, havacılık sektörüne gerekli insan ve malzemeyi sağlamak, gençlikte havacılık aşkı uyandırmak amacını gütmektedir." Aslan, **a.g.t.**, s.132-133.

⁷⁷ Aslan, **a.g.t.**, s.141.

yardımlardı ve Cemiyet'e en çok yardım yapan şehir, kasaba, köy, aile, kişi ya da kurumlara ait isimler de, merkez idare heyetinin kararıyla bir uçağa verilmekteydi.⁷⁸

Anadolu'da kutlanan Zafer Bayramlarında ise uçak ve uçak sanayiinin öneminden bahsedilmiş örneğin 1932 yılında Kayseri'de kutlanılan Zafer Bayramı'nda Pınarhisar Belediye Başkanı Ali Rıza Bey, vatan savunmasında uçağın öneminden bahsetmiş, hava kuvvetlerine halkın destek vermesinin önemi ve bunun bir vatan borcu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu kutlamada Pınarbaşı halkı tarafından alınıp hava kuvvetlerine hediye edilen bir uçağa isim koyma töreni de yapılmıştır.⁷⁹

1.2.3 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı

Resmi kanunla kabul edilen 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı'nın bayram olarak kabul edilmesi diğer bayramlardan farklı bir gelişim izlemiştir. Cumhuriyet döneminde bayram günleri ayrı ayrı kanunlarla (112, 362, 628 ve 795 sayılı kanunlar) kabul edildiği halde, 19 Mayıs ile ilgili böyle bir düzenleme yapılmamış ve bugün resmen bayram olarak ilan edilmemiştir. 19 Mayıs gününün diğer bayramlardan ayrı tutulmasını Akbulut, 19 Mayıs'ın bir son değil bir başlangıç olduğuna ve o dönemde Atatürk'ün Samsun'a ayak basışının hükümetin sıradan icraatlarından biri sayıldığına ve basın tarafından da bu konuya ilgi duyulmadığına bağlamaktadır. Zira o dönemde basını işgal eden gündem İzmir'in işgalidir.⁸⁰

19 Mayıs günü resmi bayram olarak kabul edilene kadar "İdman Bayramı", "Jimnastik Şenliği", "Gazi Günü" gibi farklı isimlerle ve farklı etkinliklerle kutlamalar yapılmış ve bu kutlamalar uzun bir zaman boyunca yerel düzeyde icra edilmiştir.⁸¹

---

⁷⁸ a.g.t., s.134.

⁷⁹ Altuncuoğlu; Saydan, a.g.m., s. 151.

⁸⁰ Dursun Ali Akbulut, "Samsun'un "Gazi Günü" Ya Da 19 Mayıs Bayramı" **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1999, s.4.

⁸¹ Saniye Tur, **1930-1960 Döneminde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Kutlamaları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2013, s. 10.

19 Mayıs'ta kutlanan Gençlik ve Spor Bayramı'nın temelleri II. Meşrutiyet dönemine, Selim Sırrı Tarcan⁸², a kadar gitmektedir. Selim Sırrı Bey İsveç'te "*Beden Terbiyesi*" eğitimi almayı müteakip yurda dönmüş ve "*Terbiye-i Bedeniye*" müfettişliğine atanmıştır. Selim Sırrı Bey'in şahsi çabaları sonucu ilk İdman Bayramı 29 Nisan 1916 Cuma günü Kadıköy'de, İttihat ve Spor Kulübünün çayırında kutlanmıştır. Tur'un aktardığına göre bu bayramda öğrenciler jimnastik gösterileri ve spor yarışmaları sergilemişlerdir. İkinci İdman Bayramı da aynı yerde İttihat Spor kulübünün sahasında 11 Mayıs 1917'de yapıldıktan sonra savaş sebebiyle bir daha kutlanamamıştır.⁸³

Aradan 11 senelik bir zaman geçtikten sonra Mustafa Necati Bey'in "*Maarif Vekaleti*" zamanında, yine Selim Sırrı Bey'in çabalarıyla 1928 yılının mart ayında "*Vekalet-i Celile*, Jimnastik Şenlikleri'nin resmi bir şekilde yapılmasını uygun görmüştür. Bu kapsamdaki Jimnastik Şenlikleri veya "*Terbiye-i Bedeniye Şenlikleri*", Ankara'da 10 Mayıs 1928 tarihinde yapılmıştır. Bu şenliklere Gazi Mustafa Kemal Paşa da katılmış ve öğrencilere iltifatlarda bulunmuştur. Jimnastik Şenlikleri, resmi bir bayram olarak kabul edilmemesine rağmen, aynı şekilde 1936 tarihine kadar tüm yurttan kutlanmış ve 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'na giden yolda önemli bir aşama olmuştur.⁸⁴

19 Mayıs'ın kanunla kabul edilen resmi bir bayram günü olmasında ve bu şekilde kutlanmasında Samsunluların özel bir rolü olmuştur. Bilindiği gibi Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919'da Bandırma Vapuru ile Samsun'a çıkmış, Samsun'da Millî Mücadeleyi başlatarak Türk milletinin bağımsızlığına giden yoldaki en büyük adımını atmıştır. Bundan dolayı Samsun halkı 19 Mayıs'ın resmi bir bayram olarak kabul edilmesini beklememiş, bugünün unutulmasına gönülleri razı olmamıştır. İlk olarak 1926 yılında 19 Mayıs'ı "*Gazi Günü*" ilan etmişler ve kutlama töreni düzenlemişlerdir. Bundan sonra 19 Mayıs her yıl kutlanmaya devam etmiştir.⁸⁵

---

⁸² "Ordu Milletvekili Selim Sırrı Tarcan 1874 yılında Yenişehir'de doğmuştur. Lise eğitimini Galatasaray'da, yüksek öğrenimini Harp Okulu'nda tamamlamış ve Mühendishane-i Berri Hümayun'dan mezun olmuştur. İsveç'te jimnastik eğitimi almış, Milli Eğitim'de öğretmen ve müfettiş olarak görev yapmıştır. Memlekete asker, eğitimci, sporcu ve milletvekili sıfatları ile hizmet etmiştir. Tur, **a.g.t.**, s. 10.

⁸³ **a.g.t.**, s. 10-13.

⁸⁴ **a.g.t.**, s. 13-19.

Uzun'a göre Samsun halkının 19 Mayıs gününü milletçe kutlanması için çok büyük mücadele vermesi, 1935 yılında kutlanan 19 Mayıs kutlamaları ile ilgili olarak dönemin basınında Samsun'daki kutlama haberlerine başkent Ankara'dan daha fazla yer verilmesinden anlaşılmaktadır.⁸⁶

Tur, 19 Mayıs'ın ulusal bayram olarak ilan edilmesine ilişkin ilk girişimin Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nden geldiğini saptamıştır. Tur'un aktardığına göre Beşiktaş Jimnastik Kulübü, Mustafa Kemal'e beslediği sevgi ve saygıyı dile getirebilmek amacıyla, bir "*Atatürk Spor Günü*" organize etmeye karar vermiş ve 1935 yılının mayıs ayı içerisinde Galatasaray ve Fenerbahçe Kulüpleri ile birlikte düzenlediği bir toplantıda bu düşüncesini açıklamıştır. Organize edilen bu spor gününe Galatasaray ve Fenerbahçe Kulüpleri'nin tüm kadroları ile katılmaları konusunda görüş birliğine varılmıştır. Böylece "*Gençlik ve Spor Bayramı*" ilk defa 24 Mayıs 1935'te "*Atatürk Günü*" adı altında tasarlanmış ve böylece Beşiktaş Jimnastik Kulübü de 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın öncüsü olmuştur. Daha sonra "*Atatürk Günü*" nün tüm gençliğe mal edilebilmesi için, "*19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı*" adı altında her yıl yapılması teklif edilmiş, bu teklif Mustafa Kemal'e arz edilmiş fakat 20 Mayıs 1935'te mecliste görüşülmeye başlanan "*Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında 2739 Sayılı Kanun*" tasarısında 19 Mayıs'a dair herhangi bir madde bulunmamasından dolayı 19 Mayıs günü meclis tarafından ulusal bayram ya da resmî tatil olarak kabul edilmemiştir.⁸⁷

Bunun dışında, Uzun tarafından Atatürk'ün Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs gününün Atatürk günü olarak kabul edilmesi amacıyla Güneş Kulübünün bir teklif yaptığı, bu teklifin Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı⁸⁸ merkezince karar altına alındığı ve 1935 yılındaki kutlamaların tüm Türkiye'de gerçekleştirildiği

---

⁸⁵ a.g.t., s. 25-28.

⁸⁶ Hakan Uzun, "*Milletin İradesiyle Oluşan Bir Bayram: Atatürk'ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk Döneminde Kutlanması*", **Karadeniz Araştırmaları**, Cilt: 6, Sayı: 24, Kış 2010, s.111.

⁸⁷ Tur, a.g.t., s. 31.

⁸⁸ "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı: Türk sporunun ilk ciddi ve resmi örgütü olup kısa adıyla TİCİ olarak bilinir. Kulüp temeline oturmuş bir federatif yapı özelliğine sahiptir ve Türkiye'nin ilk çok-sporlu spor örgütüdür. Türkiye'de sporun sevk ve idaresi, 1922 yılından 1936 yılına kadar, 16 spor kulübünün birleşerek oluşturdukları bağımsız, özerk ve yerinden yönetim anlayışına sahip Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı aracılığıyla sevk ve idare edilmiştir." Uzun, a.g.m., s.111.

belirtilmektedir. Ayrıca Türk Spor Kurumu'nun⁸⁹ bu konudaki önerisinin de 19 Mayıs'ın ulusal düzeye taşınma sürecine büyük bir katkısının olduğu, CHP'ye bağlı olarak çalışan bu kurumun, 1936 yılı Nisan ayı içerisinde yaptığı genel kongresinde, 19 Mayıs tarihinin "Spor ve Gençlik Bayramı" olarak kabul edilmesinin Cumhuriyet Halk Partisi'ne teklif edilmesini kararlaştırdığı ve bu kararın parti tarafından da onaylandığı açıklanmıştır.⁹⁰

Bir süre de kutlanılan bu bayramın ismi konusunda bir çelişki yaşanmıştır. Uzun, 19 Mayıs günü kutlamalarının, "Atatürk Spor Günü", "Atatürk Spor Merasimi", "19 Mayıs Şenlikleri", "Atatürk Günü", "İdman Bayramı", "Atatürk Spor Bayramı", "Jimnastik Bayramı", "19 Mayıs Bayramı", "İdman Şenlikleri", "Jimnastik Şenlikleri" gibi farklı isimler altında anılması bu kutlamaya isim verme konusundaki kararsızlığa örnek olarak vermiştir.⁹¹

19 Mayıs'ın resmi bayram olarak kabul edilmesi, 20 Haziran 1938'de, 2739 sayılı kanunun 2. Maddesine "*G) Gençlik ve Spor Bayramı: Mayıs'ın 19'uncu günü*" fıkrasının eklenmesiyle olmuştur. Daha sonra 17 Mart 1981 tarih ve 2429 sayılı kanunla⁹² bu bayramın adı "*19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı*" olarak değiştirilmiştir.

Gençliğe armağan edilen 19 Mayıs törenlerinin ana gövdesini ortaöğretim gençliği, bir başka deyişle geleceğin asker ve sivil memur kadroları oluşturduğu ancak 19 Mayıs törenlerinin, esas olarak bu gençlerin bedenleri üzerine yerleştiği belirtilmektedir. 19 Mayıs'ın ayırt edici unsurunun ise, 29 Ekim ya da 30 Ağustos'ta olduğu üzere "*geçit*" değil "*jimnastik*" olduğu, 19 Mayıs'ta çeşitli spor gösterileri

---

⁸⁹ "*Türk Spor Kurumu: 18 Şubat 1936 yılında Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı kaldırılarak yerine kurulmuştur. Dönemin beden eğitimi camiası içinde bulunan kişilerin büyük çoğunluğunun Almanya'da eğitim görmüş olmalarının da etkisiyle, Türkiye'ye en uygun modelin Almanya'daki model olacağı ileri sürülmüş ve Almanya modeli benimsenerek kurulmuştur. Bu nedenle de kurum, CHP'ye bağlanmış ve artık Türkiye'de spor işleri, CHP'nin yönetim ve denetimi altında yürütülmeye başlanmıştır. Böylelikle Türk sporu devlet yönetiminden çıkıp parti yönetimine girmiştir. Ancak Hitler Almanya'sından alınan bu Nazi modelinin doğuracağı sakıncalar Atatürk'ün dikkatini çekmiş ve 29 Haziran 1938'de kaldırılmıştır.*" Uzun, **a.g.m.**, s.111-112.

⁹⁰ Uzun, **a.g.m.**, s.111-112.

⁹¹ **a.g.m.**, s.113.

⁹² **Resmî Gazete**, "Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun", Kabul Tarihi, 17.3.1981, Kanun No, 2429, s.5223.

sergileyen, jimnastik hareketleri yapan gençlerin, sağlıklı, zinde, genç olarak adlandırılan ulus için bir ilk örnek kabul edilmekte olduğu açıklanmıştır.⁹³

Özetleyecek olursak, Uzun'un belirttiği şekliyle, başlangıçta devletin halka değil, halkın devlete benimsetmeye çalıştığı bir bayram olarak ortaya çıkan bir başka ifadeyle halkın yerel bir bayramı ulusal düzeyde kutlanan bir bayrama dönüştürme çabası olarak gelişen 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, sonraları CHP'nin organize ettiği bir şekilde kutlanmaya başlanmıştır. Ayrıca 1936 yılından itibaren, kanunla kabul edilen resmi bir bayram olarak kutlanıncaya kadar, 19 Mayıs kutlamalarının tüm düzenlemelerinde CHP'nin etkili olduğu, kutlama programlarında törenler sırasında yapılması gerektiğine inandığı her şeyi, ulaşmak istediği hedefleri de göz önünde bulundurarak belirlemeye çalıştığı, 1937 yılında yapılan kutlamaların bu konuda oldukça büyük bir önemi olduğu ve CHP'nin bu bayramın ulusal bir düzeye taşınması çabalarında 1937 yılındaki kutlamalar sırasında dikkat çekici bir ilerleme kaydettiği vurgulanmıştır. Ancak kutlamaların çok kısa bir sürede birbirinin tekrarı şekline dönüştüğü de belirtilen diğer hususlardandır.⁹⁴

Belirtilmesi gereken diğer bir husus da 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın 1935'ten itibaren resmi olmamakla birlikte ulusal bir düzeyde kutlanmasına ve Atatürk'ün bu bayramla bu kadar bütünleştirilmesine karşın, Atatürk 1938 yılına kadar yapılan kutlama programlarının hiçbirine katılmadığı, törenler sırasında kendisine çekilen telgraflara karşılık vermekle yetindiğidir. Bununla birlikte 1938 yılı 19 Mayıs kutlamaları Atatürk'ün ulusal düzeyde doğrudan katıldığı son bayram olmuş sonrasında yapılan 30 Ağustos ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramlarına katılamamıştır.⁹⁵

Sonuç olarak, Cumhuriyet döneminde resmî tatil olarak benimsenen günler ve milli bayramlar 1935 tarih ve 2739 sayılı kanunla düzenlenmiştir. 12 Eylül 1980 harekâtından sonra bu kanunda yapılan değişiklikle resmî tatil günlerinin sayısı azaltılmış, sonraları kabul edilen kimi bayramlar kaldırılmış (27 Mayıs Hürriyet ve Anayasa Bayramı gibi) kimi bayramların da adı değiştirilmiştir (19 Mayıs, Atatürk'ü

---

⁹³ Tur, **a.g.t.**, s. 35-36.

⁹⁴ Uzun, **a.g.m.**, s.123.

⁹⁵ **a.g.m.**, s.124.

Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı oldu). Kimi bayramlarda ise tatil günleri yeniden düzenlenmiştir. 1981 tarih ve 2429 sayılı yasaya göre ulusal bayram ve tatil günleri şunlardır: 1 Ocak, yeni yılın ilk günü olarak kutlanır (1 gün); 23 Nisan, 1920’de TBMM’nin kuruluşu “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” (1 gün, yalnız ana okulları, ilkokullar ve törene katılan kurumlar için tatil söz konusuken 1983’te yapılan değişiklikle 23 Nisan resmi tatil sayılmıştır); 19 Mayıs, 1919’da Atatürk’ün Kurtuluş Savaşı’nı başlatmak üzere Samsun’a ayak basışı “Atatürk’ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı” (1 gün); 30 Ağustos, 1922’de Başkomutanlık Meydan Savaşı’nın kazanılması “Zafer Bayramı” (1 gün); 29 Ekim, 1923’te Cumhuriyet’in ilanı da en büyük ulusal bayramımız “Cumhuriyet Bayramı” olarak kutlanır (1,5 gün). Bunların arasında belirtilmesi gereken husus, Cumhuriyet Bayramı’nın Türkiye içinde ve dışında devlet töreniyle kutlanan tek bayram olduğudur.⁹⁶

---

⁹⁶ **Alfabetik Okul Ansiklopedisi**, 4. Cilt, “*Bayram Maddesi*”, byy, 1990, s.896.

2. BÖLÜM

CUMHURİYETİN İKİNCİ (1925), ONUNCU (1933), ON BEŞİNCİ (1938) YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI ve 50. YIL (1973) KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR

2.1 CUMHURİYETİN İKİNCİ (1925), ONUNCU (1933) ve ON BEŞİNCİ (1938) YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI

1922 yılında kazanılan askeri, 1923 yılında kazanılan siyasi zafer ve yine 1922 yılında saltanatın kaldırılmasıyla yıkılan Osmanlı Devleti'nin yerine kurulacak yeni devletin temelleri atılmıştır. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilan edilmesiyle de kurulan bu devletin yönetim şekli belirlenmiştir. Cumhuriyetin ilanı yüz bir pare top atışı ile halka haber verilmiş ve kutlamalar yapılmıştır.

Cumhuriyet'in ilanının ilk yıl dönümü olan 29 Ekim 1924 tarihine geldiğinde ise kutlamaların organize edilmesi maksadıyla çıkarılan bir kararname ile özel bir program hazırlanmış ve tüm yurttaki bugün bayram olarak kutlanmıştır. Mustafa Kemal Paşa TBMM'deki makamında tebrikleri kabul etmiş, Ankara baştanbaşa bayraklarla donatılmış, Belediye Başkanlığı önünde büyük bir tak kurulmuştur. Daha sonra TBMM'nin önünde “...orduda meydana gelen gelişmeyi gösteren” bir resmi geçit icra edilmiş, akşam da fener alayı tertip edilmiştir.⁹⁷ Bolat'a göre Cumhuriyetin ilan edilmesinin ilk yıl dönümünde yapılan kutlamaların özünde Cumhuriyet sayesinde Türk insanının kendi benliğini bulabilmesi üzerinde durulmuştur. 1924 yılı kutlamalarında daha çok genç olan cumhuriyete hangi evrelerle ulaşıldığı, halkın bu yeni düzenden ne kadar memnun olduğu, yüzyıllar süren saltanat idaresinin kötü tarafları ve artık o günlerin gerilerde kaldığı hususları

---

⁹⁷ Mehmet Emin Elmacı, “Cumhuriyetin İlanının İlk Yıldönümü Kutlamaları”, **Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi**, C.3, S.8, s. 52-55.

vurgulanmıştır. Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının yurdun büyük bir bölümünde ve 1923 yılında olduğu gibi halkın geniş katılımı ile yapıldığı anlatılmıştır.⁹⁸

2.1.1 Cumhuriyetin İkinci (1925) Yıldönümü Kutlamaları

1924 yılında çıkarılan kararnamenin ardından, 19 Nisan 1925'te TBMM'de 4 maddelik kanunla ilgili olarak görüşmeler yapılmış, 29 Ekim günü milli bayram olarak kabul edilmiş ve çıkarılan bu kanundan itibaren bayram hazırlıkları bu kanun çerçevesinde yapılmaya bağlanmıştır. Bu kanuna göre, Türkiye içinde ve dışında devlet adına yapılacak olan tek milli bayram olarak kabul edilen Cumhuriyet Bayramı hükümet yetkililerinin ve Türkiye haricinde de elçiler ve maslahatgözarların, mülkiye makamının, askeri ve diğer kurumların katılacağı program olarak belirlenmiştir. 1925 yılındaki 29 Ekim bayramı çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Bolat'ın tespitine göre bu etkinliklerde ve daha sonraki yıllarda yapılan Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında program genel olarak mecliste düzenlenen resmi kabul, hipodromdaki resmi geçit, gece düzenlenen fener alayları ve balo şeklinde olmuştur.⁹⁹

Aslan doktora tezinde bu kutlamaların detayı ile ilgili bilgi vermiştir. Aslan'a göre, Cumhuriyet döneminde uygulanan devlet protokolü, İmparatorluk dönemine göre oldukça sade olmuştur. Yukarıda belirtilen tören etkinlikleri Dışişleri Protokol Genel Müdürlüğü sorumluluğunda, belli bazı hiyerarşik kurallara göre yapılmıştır. Katılanların giyecekleri kıyafetler de ayrıca yayınlanan talimatlarla belirtilmiştir.¹⁰⁰

Yine Aslan'ın aktardığına göre, Atatürk, millî bayram tebriklerini 1925'ten beri Meclis'teki özel dairesinde kabul etmiştir. Kabul törenine katılacakların, tören başlamadan yarım saat önce Meclis'e geldiği, kendisine Protokol Genel Müdürlüğüne gönderilen davetiyeyi, ilgili memurlara göstererek, Meclis bahçesine girdiği, diplomatların, idare odasında; Genelkurmay Başkanı'nın, Meclis Başkanı'nın odasında; diğer kişilerin ise Meclis genel kurul salonunda, kabul töreninin

---

⁹⁸ Bolat, **a.g.t.**, s.70.

⁹⁹ **a.g.t.**, s.70-73.

¹⁰⁰ Aslan, **a.g.t.**, s.157.

başlamasını bekledikleri belirtilmiştir. Törenden çıkanların, tribünde kendisine gösterilen yere geçtiği, törenden önce ve tören esnasında gazetecilerin, ancak Meclis bahçesinde bulunabildikleri; binaya giremedikleri ancak Matbuat Umum Müdürlüğü'nden alınacak vesikayı Meclis'te imza ettirirlerse girebilecekleri vurgulanmıştır. Meclis avlusuna sadece Cumhurbaşkanlığı, Meclis Başkanlığı, Başvekâlet ile Genelkurmay Başkanlığı'nın otomobillerinin girebildiği, diğer konuk otomobillerin ise ancak Akköprü Caddesi'nde uygun görülen mevkilere park edebildikleri, tören kıyafetinin ise “frak”, “siyah yelek”, “silindir şapka” ve “beyaz boyunbağı”ndan oluştuğu, tüm mebusların, Cumhuriyet Bayramı törenlerinde giymek üzere, silindir şapka ve frak elbiselerinin olduğu, millî bayram günlerinde vatandaşlardan ise “en yeni ve en temiz urbalarını” giymeleri, çocuklarına da yeni elbise almaları çağrısının yapıldığı verilen bu detaylar arasındadır.¹⁰¹ Ayrıca Cumhuriyet Bayramı törenlerinin yurt içinde olduğu gibi, o dönem yurt dışındaki temsilciliklerde de kutlandığı, örneğin; 1929'da Moskova'daki Türk Büyükelçiliği'nde yapılan kabul törenine, Sovyet devlet adamlarından Maxim Litvinov ve Anastas Mikoyan gibi isimlerin katıldığı; Roma'daki Türk Büyükelçisi ve eşinin verdiği ziyafeti ise Dışişleri Vekili Dino Grandi'nin onurlandırdığı, 1933'te Paris Büyükelçiliğinde verilen resmi ziyafete ise, Fransız Cumhurbaşkanı Albert Lebrun katıldığı belirtilmiştir.¹⁰²

1925 yılındaki Cumhuriyet bayramının en önemli kısmını Resmi geçit oluşturmuş, resmi geçit hazırlığının ayrıntıları tekrar tekrar hatırlatılmıştır. Buna bağlı olarak Bolat'a göre, resmi geçitler ülkenin askeri, eğitim, tarım, sanayi ve tüm alanlardaki gelişmesini gözler önüne sermek, halka göstermek için kullanılan yöntemlerden birisidir ve bu yolla Cumhuriyet yeni değerleri halka benimsetmeye çalışmaktadır.¹⁰³

Aslan'ın aktardığına göre 1925 yılında Ankara'nın bir stadyumu olmamasından dolayı resmigeçit törenleri TBMM'nin önünde yapılmıştır. Ankara Palas Oteli'nin karşısına tahtadan tribünler kurulmuş, devlet adamları ile diplomatlar, resmigeçidi izlemek üzere bu tribünlere oturmuşlardır. Kalaslardan yapılan bu

---

¹⁰¹ a.g.t., s.158-159.

¹⁰² a.g.t., s.161.

¹⁰³ Bolat, a.g.t., s.78.

tribünlerin pek de sağlam olmadığı, yer yer kırıldığı ya da çöktüğü, bazen vatandaşları yaraladığı verilen ilginç bilgiler arasındadır. Ankara şehir Stadyumu'nun inşasına ise 1934 yılında başlandığı, iki yıl gibi bir süre zarfında ise tamamlandığı; 1938'deki Gençlik ve Spor Bayramı törenlerinde ise adının "19 Mayıs Stadyumu" olarak değiştirildiği belirtilmiştir. Cumhuriyet Bayramlarında ordu ve donanmaya ait birlikler, geçit törenlerinde Atatürk tarafından denetlenmiş, başlarında parlak bir subay kadrosunun bulunduğu bu birlikler, sergilemiş oldukları disiplin ve sahip oldukları modern silahlarla, izleyen kalabalıkta coşku duygusu uyandırmışlardır. Bir bakıma rejimin kudretini gösteren bu törenler, bir yıl içerisinde orduda meydana gelen ilerlemeyi içeri ve dışarı karşı sergilemek için bir fırsat olarak kullanılmıştır. Türk askeri, yürüyüş esnasında takındığı sert yüz ifadesiyle, Türkiye'nin askeri gücünün hiç de göz ardı edilmemesi gerektiğini, törene katılan diplomatik misyon şeflerine göstermişlerdir.¹⁰⁴

2.1.2 Cumhuriyetin Onuncu (1933) Yıldönümü Kutlamaları

1933 yılı Cumhuriyetin kuruluşunun onuncu yıldönümüdür. Bu yıla gelinceye kadar cumhuriyet idaresi birçok badireler atlatmış, deyim yerinde ise birçok çetin virajlardan başarıyla dönmüştür. Haliyle on yılda kazanılan bu nimetlerin halk tarafından da iyice benimsenmesi maksadıyla devlet bu kutlamaları kendisi planlama yoluna gitmiştir.

Böylece Cumhuriyet'in onuncu yıl kutlamalarının diğer yıllardaki kutlamalardan daha farklı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve duyulan gururun bütün halk tarafından paylaşılmasının ancak devletin bütün hazırlık faaliyetlerini kendi üzerine alması ile mümkün olacağı düşünülmüş ve konu devlet düzeyinde ele alınmıştır. Bu nedenle hükümetin çalışmalarını eksiksiz yürütebilmesi için 11 Haziran 1933 tarihinde "*Cumhuriyet'in İlanının Onuncu Yıl Dönümü Kutlama Kanunu*" adı altında 2305 sayılı bir kanun¹⁰⁵ çıkarmış, bunun ardından çıkarılan

---

¹⁰⁴ Aslan, **a.g.t.**, s.163-164.

¹⁰⁵ **Resmî Gazete**, "Cumhuriyet İlanının Onuncu Yıl Dönümü Kutlulama Kanunu", Kabul Tarihi, 26.6.1933, Kanun No, 2305, s.2437.

kararnamelerle konu daha da detaylandırılmıştır. Demirhan'a göre kutlamanın kanun ve kararnamelerle düzenlenmesi devletin bu işe verdiği önemin bir göstergesidir.¹⁰⁶

Kutlama hazırlıklarını yürütme işini üzerine alan hükümet, kutlama organizasyonunun tek elden yürütülmesi amacıyla Başvekâlete bağlı bir de Yüksek Komisyon¹⁰⁷ oluşturmuştur. Komisyonun kimlerden oluşacağına dair çıkarılan kararname ile de komisyon başkanlığına Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreteri Recep Bey (Peker), üyeliklerine ise Erzurum mebusu Nafi Atuf Bey, Millî Müdafaa, Dâhiliye ve Maarif Vekillikleri müsteşarları getirilmiştir. Kutlamaların tüm yurt çapında uyum ve düzen içerisinde gerçekleştirilmesi maksadıyla vilayetlerde de komite ve heyetler oluşturulmasına karar verilmiş, bu komite ve heyetlerin Yüksek Komisyon ile uyum içerisinde çalışabilmeleri için de yapacakları haberleşmeler ücretsiz hale getirilmiştir.¹⁰⁸

Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Dönümü'nün çok özel ve anlamlı bir şekilde kutlanması amacıyla düzenlenen sergiler, konferanslar, halk kürsüleri ve afişlerle halkın Cumhuriyet'in değerlerini ve devrimlerin getirdiklerini anlaması ve özümsemesi hedefi ağırlık kazanmıştır.¹⁰⁹ Bunun yanında Onuncu yıl kutlamalarını özel kılmak isteyen Posta Telgraf ve Telefon İdaresi de devrimlerin çeşitli aşamalarını gösteren resimli pullar hazırlamış, Ziraat Bankası da üzerinde Atatürk resmi olan madalyalar bastırmıştır. Törenlerin büyük bir coşku içerisinde kutlanmasını sağlamak ve halkın bu törenlere katılımını çoğaltmak maksadıyla demiryolları idaresi de tren ücretlerinde 23 gün indirim yapmıştır.¹¹⁰

Onuncu Yıl kutlamaları ile ilgili ilginç bir özellik de bu bayramda yurdun her yanında bayram törenlerinin yapıldığı bütün meydanlara "*Cumhuriyet Meydanı*" adının verilerek bu meydanların bu adla ölümsüzleştirilmesi çabasıdır. Ayrıca "*Toprak Alma Töreni*" adı altında yapılan bir törenle de meydanlardan alınan topraklar birlik ve beraberliğin bir sembolü olarak Ankara'ya gönderilmiştir. Bu

---

¹⁰⁶ Nezahat Demirhan, "*Türkiye Cumhuriyeti'nin Onuncu Yıl Kutlamaları*", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. XIII, Mart 1997, S.37, s. 143; Erdem Çanak, "Adana'da Cumhuriyet'in Onuncu Yılı Kutlamaları", byy, bty, s.5.

¹⁰⁷ **Resmî Gazete**, 15.7.1933, , s.2452.

¹⁰⁸ Çanak, **a.g.m.**, s.6.

¹⁰⁹ Demirhan, **a.g.m.**, s.144.

¹¹⁰ Çanak, **a.g.m.**, s.6.

bayramda, şehirlerin büyük meydanlarında “*Halk Kürsüleri*”nin kurulması da dikkat çekicidir. Şehirlerin çeşitli yerlerine kurulan “*Halk Kürsüleri*” sayesinde vatandaşların cumhuriyet ve devrim konularındaki duygu ve düşüncelerini bu kürsülerde konuşma yaparak paylaşabilmesine olanak sağlanmıştır. Bu kürsülerde ismini daha önce İl Kutlama Komisyonu’na yazdıran kişiler Cumhuriyet ve İnkılap konularında konuşma yapmışlardır.¹¹¹

Onuncu yıl kutlamaları ile sembolleşen asıl uygulamaların ise Atatürk’ün bütün yurda seslendiği “*Onuncu Yıl Söylevi*” ile herkes tarafından ezberlenen “*Onuncu Yıl Marşı*”nın olduğu belirtilmiştir. Onuncu yıl kutlamaları kapsamında bir de af kanunu¹¹² çıkarılmıştır. 25 Ekim 1933 tarihinde Meclis genel kuruluna sunulan af kanunu tasarısı, 26 Ekim 1933 tarihli oturumda kabul edilerek uygulamaya girmiştir. Kanun gereğince Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve İzmir Suikastı mahkûmlarının cezaları tamamen, Serbest Cumhuriyet Fırkası taraftarı olan ve Menemen Olayı sonrasında cezalandırılan gazetecilerin suçlarının ise bir bölümü affedilmiştir. Bunun yanında, hilafetin kaldırılması ve Osmanlı hanedanının yurt dışına çıkarılmasına dair 431 sayılı kanunda yazılı şahıslar ile 150’likler olarak bilinen kişiler af kanunu dışında tutulmuştur. Çanak’a göre kanun devletle halk arasında bir yakınlaşmanın sağlanması amacıyla çıkarılmıştır.¹¹³ Sönmez’e göre bu kanunla uluslararası alanda kendini ispat etmeye çalışan genç Cumhuriyet, yabancı devletlere Türk Devletinin kimseden korkusunun olmadığını ve Cumhuriyet’in geçen yıllar içerisinde oldukça sağlam temellere kavuştuğunu göstermek arzusuyla hareket etmiştir. Bu af kanunuyla; özellikle Tek Partili rejimin kurulması döneminde yaşanan katı uygulamaların unutulması ve devletle halk arasında bir yakınlaşmanın sağlanmasına çalışılmış ve af yasası bu yönüyle 1933 yılı öncesinde yaşanan siyasi çalkantılar sonrasında, dönemin normale dönmesini sağlayan bir araç olarak kullanılmıştır.¹¹⁴

---

¹¹¹ Demirhan, **a.g.m.**, s. 147-148, Çanak, **a.g.m.**, s.6.

¹¹² **Resmî Gazete**, 28.10.1933, , s.2540.

¹¹³ Çanak, **a.g.m.**, s.7.

¹¹⁴ Cahide Sınmaz-Sönmez, “*Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları 26 Ekim 1933 Tarihli Genel Af Yasası*”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S. 33-34, Mayıs- Kasım 2004, s. 100.

Cumhuriyetin onuncu yıl kutlamalarını bizzat yerinde gözlemleyen Enver Behnan Şapolyo, Ankara'daki Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Dönümü törenlerini kitabında detaylarıyla anlatmıştır. Şapolyo'nun aktardığına göre, Ankara'da da Cumhuriyet'in Onuncu Yıldönümü, üç gün gece ve gündüz, büyük coşkunlukla, candan ve hep beraber kutlanmıştır. Bunun için bayram günlerinde ve gecelerinde şehirde bulunan bütün resmi daireler, resmi ve hususi müesseseler, Cumhuriyet Halk Fırkası Merkezi, Halkevi, mektepler, spor kulüpleri, ticarethaneler, ev ve dükkanlar, minareler, meydanlar, caddeler bayraklarla, yeşilliklerle, kırmızı beyaz kurdelelerle süslenmiş ve elektrikle aydınlatılmıştır. Bayramın birinci günü yapılacak olan geçit resmi için İstasyonun arkasındaki yarış meydanı Cumhuriyet Meydanı olarak seçilmiş, yapılacak olan geçit resmini izlemek daha sonra da katılmak maksadıyla tahminen 80.000 insan gelmiş ve geçit resmine davetli olanlardan sivil olanların siyah yelekli frak, askerlerin üniforma giyecekleri belirtilmesine rağmen seyirci halk için böyle bir şart koşulmamıştır.¹¹⁵

Kutlama programına göre Cumhurbaşkanı saat 09:15'te Büyük Millet Meclisi'ne gelmiş, kordiplomatik tebriklerinin toplu olarak kabul etmiştir. Resmi kabulden sonra Cumhurbaşkanı saat 10:00'da geçit resmi meydanına gelmiş, askerleri denetlemiş ve kendisine ayrılan tribüne geçmiştir. Saat 11:05'te Cumhurbaşkanı Onuncu Yıl Nutku'nu söyleyerek töreni başlatmıştır. Nutuktan sonra hep bir ağızdan Onuncu Yıl Marşı söylenmiş ve geçit resmi başlamıştır. Geçit resmi, 4. Kolordu birliklerinin geçişi ile başlamış daha sonra sırasıyla, izciler, Gazi Enstitüsü öğrencileri, sporcular, Halk Fırkası üyeleri, civar köylerden Ankara'ya misafir olarak gelen köylülerle birlikte meydanı dolduran binlerce halkın da geçit resmi yapmasıyla son bulmuştur. İlk günün gecesinde bütün evler ışıkla aydınlatılmış, civar tepelerden 101 pare top atışı yapılmış ve fener alayı düzenlenmiştir. Gece yarısı 22'den itibaren Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından Ankara Palas ve Halkevinde ve Milli Müdafaa Vekaleti tarafından Orduevinde bir

---

¹¹⁵ Enver Behnan Şapolyo, **Cumhuriyet'in Onuncu Yıldönümü Ankara'da Nasıl Kutlandı**, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1934, s. 6-11.

balo düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı, sabaha kadar devam eden her üç baloya da iştirak etmiştir.¹¹⁶

Şapolyo'ya göre, Ankara'da ikinci gün yapılan kutlamaların görülmeye değer en orijinal sahnesi halk hatipleri kürsüleridir. Kürsüler, bir gün önceden adını yazdıran her vatandaşa açık bulundurulmuş ve saat dokuzdan akşam beşe kadar halk bu kürsülerde söz almıştır. Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Bayramı'nın üçüncü günü ise toprak alma merasimine ayrılmıştır. Ana vatanın her bucağından Gazi'ye milletinin bir armağanı olmak üzere birer avuç vatan toprağı gönderilmiş, Ankara'da toplanan bu topraklardan ileride bir abide yapılması planlanmıştır.¹¹⁷

Ülke genelinde ise Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Dönümü üç gün süreyle, çok anlamlı ve coşkulu bir şekilde kutlanmıştır. O yıla kadar Cumhuriyet Bayramları Ankara'da kutlanırken Onuncu Yıl kutlamaları köyleri de içine aldığından tüm yurdu kaplayan coşku ve heyecan dalgası yaratmıştır. Bayram süresince, köylerde yaşayan ve Köy Komitesince seçilen köylüler, şehirlerde konuk edilip ağırlandırlardır. Bunun yanısıra yabancı konuklar da Ankara'ya gelmişlerdir. Demirhan'a göre, "Onuncu Yıl" kendisinden sonra gelen kutlamalara örnek teşkil etmiştir. Kutlamaların en önemli yönü ise Cumhuriyet'in halka kendini tanıtabilme fırsatını iyi değerlendirmiş olmasıdır. Bayramın ilk gününden itibaren Türk halkı Cumhuriyet Bayramı'nı gerek katılımcı gerek izleyici olarak içten gelen bir sevinç ve gururla kutlarken Cumhuriyet'e olan inancını ve güvenini göstermiştir.¹¹⁸ Öyle ki, Cumhuriyet Halk Fırkası Adana Vilayet Reisi ve Aksaray Mebusu Süreyya Bey, halkın bayrama katılımı ve tezahüratı karşısında duyduğu memnuniyetten dolayı, Fırka Umumi Kâtibi Recep Beye telgraf çekerek bayramın uzatılması için istirhamda bulunmuştur.¹¹⁹

2.1.3 Cumhuriyetin On Beşinci (1938) Yıldönümü Kutlamaları

---

¹¹⁶ a.g.e., s. 10-22.

¹¹⁷ a.g.e., s. 23-26.

¹¹⁸ Demirhan, a.g.m., s. 145-148.

¹¹⁹ Çanak, a.g.m., s.23.

1933 yılına rastlayan Cumhuriyetin onuncu yıldönümü kutlamalarında olduğu gibi 1938 yılındaki on beşinci yıldönümü kutlamalarına da devletçe önem verilmiş ve kutlama hazırlıkları aylar öncesinden başlamıştır. Cumhuriyetin On beşinci yıldönümü için yapılan hazırlıklarda Onuncu yılda hazırlanan programın etkilerini görmek mümkündür. 20 Temmuz 1938’de çıkarılan bir kararname ile, düzenlenecek etkinliklerle Onuncu yılda olduğu gibi On beşinci yılda da ülkedeki gelişmelerin, Cumhuriyetin feyizlerinin ve kazandırdıklarının vatandaşlara renkli, hareketli ve anlamlı bir şekilde anlatılması amaçlanmıştır. Bu kararname ile ayrıca komitelerin kimlerden oluşacağı ve devlet teşkilatları, banka ve kurumlardan da yardımları için ricada bulunulmuştur.¹²⁰

Cumhuriyet Halk Partisi kutlamalar için yayınladığı genelgede on beşinci yıldönümü kutlamalarının ülke genelinde 28 Ekim 1938 tarihinde saat 13’te başlayacağını ve 30 Ekim 1938 tarihinde saat 24’te sona ereceğini belirtmiştir. Ayrıca parti merkezinin yayınladığı programa göre Cumhuriyet Bayramının yurdun her yerinde coşkuyla kutlanmasının sağlanması için gerekli tedbirler alınacak ve yurt dışındaki Türk konsolosluklarında da aynı coşkuyla kutlamalar yapılacaktır.¹²¹

Cumhuriyetin On beşinci yıldönümünde Kutlama Yüksek Komisyonu, fikir adamları ve edebiyatçılar başta olmak üzere bu işle ilgilenen kişilerden Cumhuriyetin önemini vurgulayan, bayramın coşkusu arttıracakı düşünülen özlü sözler istemiş ve bu istek üzerine gönderilen 57 özlü sözün bayram kutlamalarında kullanılmasına karar verilmiştir.¹²² Hazırlıklar kapsamında cadde, sokak, salon ve bina yüzleri süslenmiş,¹²³ uçaklarla parti ve rejimi anlatan küçük kağıtlar atılmış,¹²⁴ geçit törenine katılmak üzere yurdun çeşitli yerlerinden Ankara’ya izciler gelmiş,¹²⁵ halkın duygularını açıklamak için halk kürsüleri kurulmuş¹²⁶ ve gazete ve dergilerde Atatürk İnkılabının, Cumhuriyet rejiminin ve CHP’nin memlekette yaptığı etkileri,

---

¹²⁰ Fevzi Çakmak, “Bursa’da Onbeşinci Yıl Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları”, **Uludağ Üni. Fen-Edebiyat Fak. Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:11, Sayı:8, 2010/1, s.90; Bolat, **a.g.t.**, s.165.

¹²¹ Türkan Çetin, “İzmir’de Cumhuriyet Bayramı’nın 15. Yıldönümü Kutlama Törenleri”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C 3, S 8, s. 61.

¹²² **BCA**, Fon Kodu, 490. 01, Yer No, 11.53. 46. 1, 8.8.1938.

¹²³ **BCA**, Fon Kodu, 490. 01, Yer No, 11.53. 46. 1, 27.9.1938.

¹²⁴ **BCA**, Fon Kodu, 490. 01, Yer No, 11.53. 46. 1, 29.7.1938.

¹²⁵ **Ulus**, 25 Ekim 1938.

¹²⁶ **Ulus**, 25 Ekim 1938.

kurduğu eserlerin ne kadar iyi sonuçlar verdiğini anlatan yazılar yazılması istenmiştir.¹²⁷

Cumhuriyetin on beşinci yılının simgesi olarak (XV) seçilmiştir ve bu simgenin insanların yoğun oldukları yerlere ışıklandırılarak asılması istenmiştir. Ayrıca Posta İdaresi de Cumhuriyetin On beşinci yılı hatırasına altı çeşit posta pulu bastırmıştır, Cumhuriyetin On beş yıldaki icraatlarını anlatan, ülkenin nerden nereye geldiğinin muhasebesini yapmaya yarayan bir de kitap hazırlanmıştır.¹²⁸

Bolat, Atatürk'ün 1938 yılındaki Cumhuriyetin On beşinci yıldönümü kutlama törenlerine hastalığının en ağır devresinde olmasından dolayı katılmadığını böylece Ankara'da Atatürksüz olarak ilk Cumhuriyet Bayramı programı hazırlandığını, ancak Atatürk'ün Cumhuriyet'in On beşinci yılında orduya yönelik bir mesaj¹²⁹ yayınladığını, bu mesajın Atatürk'ün hastalığından ve Ankara'ya gelemediğinden dolayı, bayram günü Başbakan Celal Bayar tarafından okunduğunu belirtmiştir. Atatürk mesajında Türk ordusuna hitaben özetle, ordunun geçmişte ülkenin en zor zamanlarında ülkeyi düşman istilasından nasıl kurtardıysa bugün de sahip olduğu modern silahlarla ülkeyi koruma görevini yine yerine getirebilecek güce sahip olduğunu belirtmiştir. Türk ordusunun, Türk vatanının Türklük camiasının şan ve şerefini içte ve dıştaki tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan

---

¹²⁷ BCA, Fon Kodu, 030. 10, Yer No, 79.524.5, 13.10.1938; Bolat, **a.g.t.**, s.166-168.

¹²⁸ Çetin, **a.g.m.**, s. 61.

¹²⁹ Bu mesaj metni şöyledir;

“Zaferleri ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan, her zaman zaferle beraber medeniyet nurlarını taşıyan kahraman Türk Ordusu!

Memleketini en buhranlı ve müşkül zamanlarda zulümden, felaket ve musibetlerden ve düşman istilasından nasıl korumuş ve kurtarmış isen Cumhuriyetin bugünkü feyizli devrinde de askerlik tekniğinin bütün modern silah ve vasıtaları ile mücehhez olduğun halde vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur.

Bugün, Cumhuriyetin on beşinci yılını mütemadiyen artan büyük bir refah ve kudret içinde idrak eden büyük Türk milletinin huzurunda kahraman ordu, sana kalbi şükranlarımı beyan ve ifade ederken büyük ulusumuzun iftihar hislerine de tercüman oluyorum.

Türk vatanının ve Türklük camiasının şan ve şerefini, dahili ve harici her türlü tehlikelere karşı korumaktan ibaret olan vazifeni her an ifaya hazır ve amade olduğuna benim ve büyük ulusumuzun tam bir inan ve itimadımız vardır. Büyük ulusumuzun orduya bahşettiği en son sistem fabrikalar ve silahlar ile bir kat daha kuvvetlenerek büyük bir feragati nefis ve istihkarı hayat ile her türlü vazifeyi ifaya müheyya olduğunuza eminim. Bu kanaatle kara, deniz, hava ordularımızın kahraman ve tecrübeli komutanları ile subay ve eratını selamlar ve takdirlerimi bütün ulus muvacehesinde beyan ederim.

Cumhuriyet bayramının on beşinci yıl dönümü hakkınızda kutlu olsun.”

görevini hatırlatarak ordunun daha da gelişmesi için yapılan son sistem fabrikalar ve silahlarla daha da güçlendiğini ifade etmiştir.¹³⁰

Sonuç olarak, aylar öncesinden hazırlıkları başlayan on beşinci yıl kutlamaları, Atatürk'ün hastalığından dolayı çok sönük geçmiştir denilebilir. Bu yılki kutlamalarda gerek devlet adamlarının gerek yurt dışı temsilcilerinin gerekse ülke içinde ve dışında yaşayan vatandaşların en büyük kaygısı Atatürk'ün sağlığı olmuştur.¹³¹

Atatürk döneminden sonraki Cumhuriyet Bayramlarında Cumhurbaşkanı'nın Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde devlet ve hükümet erkanının, milletvekillerinin ve elçilerin tebriklerini kabul etmesi, bu arada büyük geçit törenleri yapılması, yabancı temsilcilerin ve halkın da katıldığı bu geçit törenlerinden sonra geceleri fener alayları ve donanmaların düzenlenmesi ve devlet, hükümet ve parti başkanlarının kutlama mesajları yayınlamaları bir gelenek haline gelmiş ve bütün kutlama programlarında yer almıştır.¹³²

---

¹³⁰ Bolat, **a.g.t.**, s.190-198.

¹³¹ **a.g.t.**, s. 208.

¹³² Özdemir Nutku, "*Bayram*", **İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul, 1992, s.265.

2.2 CUMHURİYET'İN 50. YIL (1973) KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR

2.2.1 Yasal Çerçeve

Cumhuriyet'in 50. yıl kuruluş yıldönümü kutlamaları ile ilgili yapılan ilk yasal hazırlık olarak Bakanlar Kurulu tarafından, 28 Mart 1969 yıl ve 6/11553 sayılı bir kararname çıkarılmıştır. Bu kararname ile 1973 yılında Cumhuriyetin 50. yıldönümü münasebetiyle düzenlenecek gösteri, festival, sportif müsabaka ve milletlerarası toplantılar gibi hususları içerecek programın Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ün Başkanlığında, Bakanların yetkili temsilcilerinden kurulu bir Komisyon tarafından hazırlanması, bu konudaki sekretarya işlerinin ise Basın Yayın Genel Müdürlüğünce yürütülmesi kararlaştırılmıştır¹³³. Daha sonra bu karnameye ek olarak, 29 Kasım 1969 tarihinde yayınlanan 6/12718 sayılı kararname ile komisyon başkanlığına Devlet Bakanı Refet Sezgin getirilmiştir¹³⁴.

24 Şubat 1972 tarihinde ise 7/3982 sayılı yeni bir kararname yayınlanarak, Cumhuriyetin kuruluşunun 50. yıldönümünün, Türk milleti için taşıdığı büyük önem ve değeri yansıtacak bir şekilde kutlanabilmesi amacıyla, Başbakanlıkta Devlet Bakanı Ali İhsan Göğüş'ün başkanlığında Milli Savunma, İçişleri, Milli Eğitim, Bayındırlık, Sanayi ve Teknoloji ve İmar ve İskân Bakanlarının katılımıyla "Cumhuriyet'in 50. Yıl dönümü Kutlama Komisyonu" kurulması kararlaştırılmış ve

¹³³ BCA, Fon Kodu, 30 18 1 2, Yer No, 231 20 20, 28.03.1969.

¹³⁴ BCA, Fon Kodu, 30 18 1 2, Yer No, 242 79 4, 29.11.1969.

çalışma esasları belirlenmiştir. Bu esaslara göre komisyon; 1969 ve 1970 yılı icra planları gereğince Milli Eğitim Bakanlığı'nda kurulan "Cumhuriyet'in 50. yıl dönümü Kutlama Hazırlık Komisyonu"nun ilişik 17 Aralık 1970 tarihli raporundaki tavsiyeleri esas almak suretiyle hazırlanan uygulama planına son şeklini verecek ve buna göre ilgili Bakanlık ve Kuruluşlara görevlerini bildirecek, çalışmaların seyrini izleyecek, kutlama tedbirlerinin zamanında ve tam olarak yerine getirilmesini sağlayacak, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan "Cumhuriyet'in İlanının 50. Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun" ön tasarısına da son şeklinin vererek gereği için Başbakanlığa sunacak, sekreteryaya işleri Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecek ve gerektiğinde Komisyon Başkanı diğer ilgili kuruluşlar temsilcilerini sekreteryada görevlendirecek, çalışmalarını mümkün olan süratle yürütecek ve alınan sonuçlar hakkında Başbakanlığa her iki ayda bir rapor verecektir¹³⁵. 12 Haziran 1972 tarihinde ise yayınlanan 7/4525 sayılı kararname ile komisyon başkanlığına Devlet Bakanı İsmail Arar getirilmiştir¹³⁶.

Komisyon çalışmaları neticesinde "Cumhuriyet'in İlanının 50. Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun" ön tasarısına son şekli verilerek meclise getirilmiş ve bu kanun tasarısı 30 Mart 1973 tarihinde mecliste kabul edilmiştir. 1701 sayılı "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun" 5 Nisan 1973 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir¹³⁷.

Yürürlüğe giren kanunun başlıca amacı; *"Milletimizin istiklâline, tarihî haklarına ve yurdumuza yapılan haksız saldırılara karşı milletçe direnişi, saldırgan düşmanları yurdumuzdan kovmak için şahlanan millî şuur ve millî mücadele «Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir» ilkesini temel sayan, insan hak ve hürriyetlerine dayalı, millî demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetinin doğuş ve gelişimini, Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve hayat sebebi olan Atatürk inkılâbının millî hayatımızdaki önemli rolünü, Türk millî mücadelesinin mazlum milletlerin kurtuluş çabalarına örnek ve önder oluşunu, Modern Türk*

---

¹³⁵ BCA, Fon Kodu, 30 18 1 2, Yer No, 279 18 2, 24.02.1972.

¹³⁶ BCA, Fon Kodu, 30 18 1 2, Yer No, 283 45 5, 12.06.1972.

¹³⁷ **Resmî Gazete**, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun", Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.243.

Devletin dünya milletleri aracındaki yerini, insan hak ve hürriyetlerini geliştirme ve koruma azmini, «Yurtta sulh, cihanda sulh» ilkesine bağlılığını, Türk Milletinin bütün fertleriyle kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülkü etrafında birleşme gereğini bütün imkânlardan yararlanarak içte ve dışta duyurmak, anlatmak ve kavratmak¹³⁸” olarak belirtilmiştir.

Kanununda Bakanlar Kurulunca “Ellinci Yıldönümü Kutlama Yüksek Kurulu”nun kurulacağı, mahalli kutlama programlarının nasıl ve kimin yetkisinde hazırlanacağı, dış ülkelerde kutlamaların nasıl olacağı, üniversiteler, akademiler ve TRT’nin kutlama programlarını nasıl hazırlayacakları belirtilmiştir¹³⁹.

Ayrıca kanunda 1973 yılı içerisinde yapılacak faaliyetler de açıklanmıştır. Buna göre; yurdun her tarafında konferans, seminer ve festivaller tertibi; kitap, broşür, film ve öğretici malzeme yayını, Türk Bayrağı, madalya, pul, rozet dağıtımı ve tedavülü ile ilgili hususlar ayrıca programlanacak, 50 nci yıl münasebetiyle Sivas'ta ilk fakültesi 29 Ekim 1973'te öğretime başlamak üzere, Cumhuriyet Üniversitesi adıyla bir üniversite kurulacak, Kurtuluş Savaşında gösterilen kahramanlıkları ve Büyük Zaferi tarihe mal etmek için yurdun çeşitli yerlerinde kurum ve derneklerce yaptırılacak anıtlar tamamlanacaktır¹⁴⁰.

Cumhuriyetin 50 nci yılını kutlama amacıyla yapılacak her türlü törenler, toplantılar, yayınlar ve diğer faaliyetler hakkında seçim yasakları hükümleri uygulanmayacağı¹⁴¹, Cumhuriyetin 50 nci yıldönümü bayramı, hazırlanacak programa göre; 26 Ekim 1973 günü saat 13:00’te başlayıp ve 30 Ekim 1973 günü saat 24:00’te sona ereceği¹⁴², Cumhuriyetin 50. yıldönümünün hatırası olarak 25 milyon Türk Lirasına kadar altın ve gümüşten mamul paraların tedavüle

---

¹³⁸ **Resmî Gazete**, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun” Madde:2, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.243.

¹³⁹ **Resmî Gazete**, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun” Madde:3, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.243.

¹⁴⁰ **Resmî Gazete**, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun” Madde:5, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.243-244.

¹⁴¹ **Resmî Gazete**, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun” Madde:6, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.244.

¹⁴² **Resmî Gazete**, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun” Madde:7, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.244.

çıkartılmasına Maliye Bakanlığı'nın yetkilendirildiđi¹⁴³ ve hazırlanacak program ve yatırım harcamalarını karşılamak üzere bir fon kurulması ve bu fondan yapılacak sarfiyat esaslarını belirlemek üzere bir yönetmelik çıkartılması kararlařtırıldıđı¹⁴⁴ yürürlüğe giren kanunda belirtilen diğer hususlardır.

7 Mayıs 1973 tarihinde de Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50. yıldönümü kutlama faaliyetlerini planlamak, koordine etmek ve gerekli programları hazırlamak üzere “Ellinci Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulu” Bakanlar Kurulu'nun 7/6340 sayılı Kararnamesi ile kurulmuş ve kurulun görev ve yetkilerini belirten esaslar konmuştur. Bu esaslara göre kurulun görev ve yetkileri; Türkiye Cumhuriyeti'nin Ellinci Yıldönümünü kutlama faaliyetlerini planlamak, koordine etmek, iç ve dış olmak üzere iki ana kutlama programı hazırlamak, hazırlatmak, programların uygulanmasını denetlemek veya denetletmek, kutlama faaliyetleri ile ilgili olarak Kurula intikal eden her konuyu kesin karara bağlamak, 30 Mart 1973 tarih ve 1701 sayılı Kanunun 9 maddesinde öngörülen fona katılacak gerçek ve tüzel kişilerin aynı ve nakdi yardımlarını kabul ve yayın film, rozet ve benzerlerinin satışlarına ait usul ve esaslarını tespit etmek, fondan gerçekleştirilmesi uygun görülen programlara ödenek ayırmak, kanunun ikinci maddesinde öngörülen amaçların gerçekleştirilmesi için düzenlenecek tören, yapılacak süsleme ve ışıklandırmanın esasları ile törenlerde kullanılacak vecize, döviz ve benzerlerinin metinleri hakkında ilgili Bakanlıklarca yürürlüğe konulacak Yönetmeliklere dair görüş ve mutabakatını bildirmek, Bakanlıklar ve diğer kamu kuruluşları dışından kutlama çalışmalarına katılacaklara verilecek jüri ödeneği, huzur hakkı ve yol masraflarını, görevin ve görevlendirilenlerin özelliklerine göre tayin etmek, Kanunun 5. maddesinde gösterilen hizmetlere ait hesap usulleri ile fondan yapılacak sarfiyatın esaslarına dair Bakanlar Kurulunca çıkartılacak yönetmelik tasarısını hazırlamak, “Ellinci Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulu”na ait görevlerin yapılmasında ön çalışmaları yapmak, kuruluşların kutlama faaliyetlerini yürütmek üzere komisyon veya

---

¹⁴³ **Resmî Gazete**, “Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun” Madde:8, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.244.

¹⁴⁴ **Resmî Gazete**, “Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun” Madde:9,10, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.244.

komitelerle Kanunun 4. maddesinin verdiği imkânlar dâhilinde sekretarya işlerini yürütecek teşkilatı kurmak¹⁴⁵ olarak belirlenmiştir.

26 Mayıs 1973 tarihinde ise Bakanlar Kurulu'nun 7/6472 sayılı Kararnamesi ile "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50. Yıldönümü Dolayısı ile Şehir, Kasaba ve Köylerin Aydınlatılması ve Donatılması Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe konmuştur. Bu yönetmeliğin amacı Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. Yıldönümü dolayısı ile Şehir, Kasaba ve Köylerin aydınlatılması ve donatılmasıdır. Yönetmeliğe göre şehir ve kasabalarda kutlama süresince, resmi dairelerle bütün kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar, resmi ve özel bütün işyerleri ve konutlar uygun boyutlardaki bayraklarla süslenecek ve mümkün olduğu kadar donatılıp aydınlatılacak, sınır kapıları ile şehir ve kasabaların uygun yerlerine çiçek vs. malzeme ile süslenmiş taklar kurulacak, anıt ve mabetler, tarihi ve turistik kuruluş ve yerlerle yollar, meydanlar, parklar, şehir içi köprüleri ve her türlü taşıtlar, dövizler, bayraklar, çiçek vs. malzeme veya ışıklı yazılarla süslenip aydınlatılacak, şehir ve kasabanın uygun görülen yerlerine, Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş Atatürk'ün vecizeleri ile Cumhuriyet'in 50 yılda ulaştığı sosyal, ekonomik, kültürel ve teknik kalkınmayı ifade edecek dövizler, camilerde de aynı nitelikli mahyalar asılacak ve aydınlatılacak, kamu kuruluşları ile özel kuruluşlar ve işyerlerinden uygun yer ve imkânı olanlar, kutlamanın anlam ve önemini belirten nitelikte 50. Yıl özel köşe ve vitrinleri düzenleyecek, bina dışına bakan 50. yıl köşe ve vitrinleri geceleri aydınlatılacak, tali yollar üzerindeki, resmi ve özel işyerlerinin vitrinleri, aydınlatma koşulu olmaksızın, en az bir Atatürk portresi veya büstü ile 50. yıl ibaresini ve Türk bayrağını ihtiva edecek şekilde süslenecek, kutlama süresince geceleri fener alayları tertiplenecek, havai fişek ve maytaplar atılacak, ışıklı ve çiçekli kortejler refakatinde gösteriler düzenlenecektir. Köylerde ise, köy meydanına veya köyün uygun yerine kurulacak tak veya taklar Atatürk portresi, bayrak, çiçek ve dallarla donatılıp bezenecek, geceleri elektrik veya lüks lambaları veya fenerlerle aydınlatılacak, okullar, muhtarlık binası, karakol ve benzeri yerlerle mümkün olduğu kadar çok sayıda köy evleri bayrak, yeşil dallar ve çiçeklerle süslenecek, köy meydanı ile

---

¹⁴⁵ BCA, Fon Kodu, 30 18 1 2, Yer No, 298 36 13, 7.5.1973.

uygun yerlere Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş Atatürk'ün vecizeleri ile Cumhuriyet'in 50 yılda ulaştığı sosyal, ekonomik, kültürel ve teknik kalkınmayı ifade edecek dövizler asılacak, geceleri köy meydanı ve çevresinde davul ve zurna eşliğinde fener alayları tertiplenecek ve havai fişekler atılacaktır. Yine aynı yönetmeliğe göre kutlamalarda ihtiyaç duyulacak havai fişek ve maytaplar Makine Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından, Atatürk portreleri Devlet Malzeme Ofisi tarafından, bayraklar Sümerbank tarafından, elektrik ihtiyacı ise Türkiye Elektrik Kurumu tarafından karşılanacaktır¹⁴⁶.

Yine aynı tarihte, Bakanlar Kurulu'nun 7/6473 sayılı Kararnamesi ile de "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50. Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanunun 9'uncu Maddesinde Öngörülen Fonun Teşkili ve Bu Fondan Yapılacak Sarfiyatın Esasları ile Hesap Usullerini Gösterir Yönetmelik" yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikle de, kutlama amacı için gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılacak aynı ve nakdi bağış ve yardımların Kutlama Kurul veya Komitelerince kabul edileceği, kuruluşlarca hazırlanan film, rozet, yayın ve benzerlerinin satışından elde edilecek gelirler ile düzenlenecek gösteri, festival, konser ve bunlar gibi faaliyetlerden elde edilecek gelirlerin nasıl sarf olunacağı, kutlama amacı ile yapılacak her türlü harcama ve satma yetkilileri ve usulü, fondan ödemelerin nasıl yapılacağı, zaruret halinde nasıl avans çekileceği, harcama ve gelir belgelerine yapılacak işlemler belirtilmiştir¹⁴⁷.

Üç ay sonra yayınlanan Bakanlar Kurulu'nun 10 Ağustos 1973 tarihli, 7/6960 sayılı Kararnamesi ile de Cumhuriyet'in 50. yıldönümü nedeniyle 29 Ekim 1973 tarihinden itibaren bir hafta süreyle, umama açılmış olan müzelerin, müze haline konulmuş tarihi binaların ve düzenlenmiş ören yerlerinin parasız gezdirilmesi kararlaştırılmıştır¹⁴⁸.

2.2.2 Tören ve Kutlama Programları

---

¹⁴⁶ BCA, Fon Kodu, 30 18 1 2, Yer No, 299 43 5, 26.5.1973.

¹⁴⁷ BCA, Fon Kodu, 30 18 1 2, Yer No, 299 43 6, 26.5.1973.

¹⁴⁸ BCA, Fon Kodu, 30 18 1 2, Yer No, 304 67 11, 10.8.1973.

2.2.2.1 Ankara’da İcra Edilecek Tören Programı

Basında yer alan haberlere göre, Cumhuriyetin ilan edildiği tarih olan 29 Ekim gününün programı Anıtkabir’de saat 9’da yapılacak törenlerle başlayacaktır. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Atatürk’ün saat 9’da kabrine çelenk koyacak ve manevi huzurunda saygı duruşunda bulunacaktır. Bu arada bando İstiklal Marşımızı çalacaktır. Cumhurbaşkanı Korutürk’ün Anıtkabir özel defterini imzalamasından sonra Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları, Anayasa Mahkemesi Başkanları, Başbakan, Ana Muhalefet Partisi Başkanı, Genelkurmay Başkanı, Genelkurmay Başkanı, Bakanlar, Kuvvet Komutanları, parlamenterler ile mülki ve askerî erkandan kurulu kortej, hürriyet şehitliğini ziyaret edecektir. Hürriyet şehitliğindeki tören, Cumhurbaşkanının çelenk koyması ve yapılacak saygı duruşu ile sona erecektir. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk aynı gün saat 10’da TBMM tören salonunda tebrikleri kabul edecektir. Bu kutlama törenine Dışişleri Bakanlığınca davet edilen askeri ve sivil yabancılar katılacaktır. Şeref salonunda tebrikler boyunca Senfoni orkestrası marşlarımızı çalacaktır. Ayrıca 29 Ekim Pazartesi günü Ankara Hipodromu’nda saat 14’te birlik ve çeşitli kuruluşların katılacağı büyük bir geçit töreni yapılacaktır. Tören Cumhurbaşkanı’nın askeri birliği denetlemesi ve İstiklal Marşı’nın çalınmasıyla başlayacaktır. Daha sonra Ağrı Dağından getirilen vatan toprağı atletler tarafından Cumhurbaşkanına sunulacaktır. Paraşüt bölüğü ve Türk Hava Kurumu paraşütçülerinin gösterilerinden sonra büyük bir resmi geçit yapılacaktır. Gece de Cumhurbaşkanı Korutürk ve Bayan Korutürk, Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla saat 18.30’da tarihi Ankara Palas otelinde bir kabul resmi verecektir. Saat 20.30’da Ankara’da fener alayları düzenlenecektir. Bir fener alayı Aydın Halkevi’nden hareket ederek Yıldırım Beyazıt Meydanı Ulus-Atatürk Bulvarı-Ziya Gökalp Caddesi-Cebeci-Dikim Evi-Konservatuar-Asri Mezarlığını takiben Samsun kavşağında görevini tamamlayacaktır. Aynı anda bir diğer Fener Alayı Bahçelievler son durağından başlayarak 4.cadde Beşevler-Tandoğan-İstasyon-Gençlik Parkı-İstanbul Caddesi-Yeni Mahalle-Ragıp Tüzün Caddesi yolunu izleyecektir. Ankara’da ayrıca fener alayları düzenlenecek ve saat 21’den itibaren de

Anıtkabir, Ankara Kalesi, Gençlik Parkı ve Çankaya Botanik Bahçesinde havai fişek ve maytap gösterileri yapılacaktır. Bu arada Anıtkabir’de bir ses ve ışık projesi uygulanacaktır. Cumhuriyetin 50. Yıldönümü kutlama programının son günü olan 30 Ekim Salı günü de folklor ekipleri ve bandolar şehrin çeşitli yerlerinde gösteriler yapacak saat 20’de de 19 Mayıs Stadyumu’nda Galatasaray Fenerbahçe takımları arasında Cumhuriyet Kupası maçı yapılacaktır. 30 Ekim Salı günü saat 13’de yapılacak bir törenle Cebeci Şehitliğine çelenk koyulacak ve şehitlerin manevi huzurunda saygı duruşunda bulunulacaktır.¹⁴⁹

Vatan gazetesi 26 Ekim günü çıkan nüshasında hazırlıklarla ilgili ayrıntılara daha fazla yer vermiştir. Buna göre, Cumhuriyetin kuruluşunun 50. yıldönümü bütün yurtda, dış temsilciliklerde ve Kıbrıs’ta parlak törenlerle kutlanacaktır. Cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk’ün Cumhuriyet bayramlarının her on yılda bir daha coşkun ve daha mutlu bir şekilde kutlanması için verdiği direktife paralel olarak cumhuriyetimizin 50. yıldönümü için bütün yurtda geniş çapta hazırlıklar yapılmıştır. Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünde cumhuriyet bayramı beş gün sürecektir. Bayram 26 Ekim Cuma günü saat 13 de başlayacaktır. 30 Ekim günü saat 24 00’te sona erecektir. Mutlu bir tesadüfle cumhuriyetimizin kuruluşunun 50. Yıldönümünde Şeker Bayramı da cumhuriyetimizin 50. yıldönümüne karışmaktadır. Böylece Türk milleti iki büyük bayramı beraber kutlayacaktır. Cumhuriyetimizin 50. Yılı dolayısıyla Ankara’ya yurdun çeşitli köşelerinden yüzlerce izci gelmiştir.¹⁵⁰

Gazete ayrıca 26 Ekim günü başlayacak bayram kutlamalarının programını da vermiştir. Buna göre, Cumhuriyetin kuruluşunun 50. yılı Başkent Ankara’da 26 Ekim Cuma günü saat 13’te Topraklık sırtlarından yapılacak 21 pare top atışıyla ilan edilecektir. Aynı saatte 50. yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulu Başkanı Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel bir konuşmayla Cumhuriyet Bayramımızı açacaktır. Yine aynı saatte Ankara’da, Anıtkabir dışındaki abidelere devlet mücadeleleri ve özel kuruluşlar tarafından çelenkler konulacaktır. Başkent Ankara cumhuriyetimizin kuruluşunun 50.yılıının kutlanacağı bayrama bir gelin gibi süslenerek girecektir. Şehirdeki büyük kavşaklarda muhteşem taklar kurulmuştur. Devlet kuruluşları ve

---

¹⁴⁹ **Vatan**, 28 Ekim 1973; **Vatan**, 29 Ekim 1973; **Akşam**, 29 Ekim 1973.

¹⁵⁰ **Vatan**, 26 Ekim 1973.

özel müesseseler binaların, 50. yıl ile mütenasip bir şekilde donatmışlardır. Bayram geceleri Ankara bin bir gece masallarını andıracak şekilde ışıklandırılacak. 26 Ekim Cuma günü saat 14.30'dan itibaren 19 Mayıs Stadında Mehter Takımı folklor ekipleri ve sivil okulların jimnastik ekipleri gösteriler yapacak, askeri ve sivil bandolar Ankara'nın çeşitli alanlarında konserler verecektir. Gece de bando eşliğinde çiçek korteji düzenlenecektir. 29 Ekim gecesi Fener Alayları yanında Anıtkabir, Ankara Kalesi, Gençlik Parkı ve Çankaya Botanik Bahçesinde havai fişek ve maytap atışları yapılarak bir şehrayin¹⁵¹ yaratılacaktır.¹⁵²

Anıtkabir'deki tören, 29 Ekim Cumartesi günü saat 09.00'da Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk'ün cumhuriyetimizin kurucusu Atatürk'ün kabrine çelenk koymasıyla başlayacak daha sonra Onun manevi huzurunda saygı duruşunda bulunacaktır. Bu arada bando İstiklal Marşımızı çalacaktır. Cumhurbaşkanı Korutürk'ün özel defteri imzalamasından sonra Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları, Başbakan, Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı, Genelkurmay Başkanı, Anayasa Mahkemesi Başkanı, bakanlar, Kuvvet Komutanları, parlamento üyeleri ile mülki ve askerî erkanın bulunduğu heyet Hürriyet Şehitliği'ne çelenk koyacak saygı duruşunda bulunacaktır. TBMM'deki tören ile ilgili olarak şu ayrıntılara yer verilmiştir; 29 Ekim günü saat 10'da Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk TBMM Şeref salonunda tebrikleri kabul edecektir. Bu kutlama törenine Dışişleri Bakanlığınca davet edilen askeri ve sivil kişiler katılacaklardır. Cumhurbaşkanı Korutürk TBMM'ye gelişinde askeri törenle karşılanacaktır. Karşılama töreninde muhafız alayı bandosu ile TBMM muhafız taburu görevli olacaktır. Karşılamada bando "Selam Marşı"nı çalacaktır. Şeref Salonunda da senfoni orkestrası tebrik süresince görev yapacaktır.¹⁵³ Hipodromda yapılacak tören saat 14.00 de Cumhurbaşkanı Korutürk'ün askeri birlikleri denetlememesiyle başlayacak, bundan sonra İstiklal Marşı çalınacak ve Ağrı dağından getirilen topraklar atletler tarafından Korutürk'e verilecektir. Aynı akşam Cumhurbaşkanı Korutürk ve eşi tarafından Ankara Palas'ta bir kabul resmi verilecek, 20.30'da bir fener alayı düzenlenecektir. Saat 21.00'den itibaren de Anıtkabir, Ankara Kalesi,

---

¹⁵¹ Şenlik.

¹⁵² **Vatan**, 26 Ekim 1973.

¹⁵³ **Vatan**, 26 Ekim 1973.

Gençlik Parkı ve Çankaya Botanik Bahçesinde havai fişek ve maytap gösterileri yapılacaktır. Bu arada Anıtkabir’de ses ve ışık projesi uygulamaya konulacaktır.¹⁵⁴ Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca gerçekleştirilen ve Cumhuriyetin 50. Yılı tanıtma faaliyetlerinden olan “Anıtkabir Ses ve Işık Gösterisi” 29 Ekim gecesi törenle başlayacaktır. Gösteriler ücretsiz izlenebilecektir. “Ses ve Işık Göstersi”nde Türk tarihinin ana hatları 50. Yıla kadar özetlenecektir. Gösteri 29 Ekim gecesi protokol ve basın mensuplarına, 30 Ekim günü 22:00 ve 31 Ekim 20:30’da ise halka yapılacaktır.¹⁵⁵

Cumhuriyet Bayramı’nın son günü olan 30 Ekim Salı Günü saat 13.00’te Cebeci Şehitliği ziyaret edilerek saygı duruşu yapılacaktır. Folklor ekipleri de şehrin çeşitli semtlerinde gösterilerine devam edeceklerdir. 30 Ekim Salı gecesi saat 15’te, 19 Mayıs Stadyumunda Fenerbahçe – Galatasaray takımları arasında Cumhuriyet Kupası maçı yapılacaktır.¹⁵⁶

Başbakanlık Basın-Yayın Genel Müdürlüğü ise Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Kutlama Programını hazırlamıştır. Buna göre Bakanlar Kurulu’nun 24.02.1972 gün ve 7/3982 sayılı kararnamesi ile Genel Müdürlükte bir “Sekretarya” teşekkül edilmiş ve Kutlama Bakanlar Komisyonu Başkanı -Devlet Bakanı- İsmail Arar’ın onayı ile saptanan görev ve yetkilerle çalışmalarının sürdürmüştür. Sekretarya lüzum gördüğü zamanlarda Devlet Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı, Bayındırlık Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Kültür Müsteşarlığı temsilcilerinden kurulu “İcra Komitesi”ni toplantıya çağırabilecek ve toplantıya başkanlık edecektir. “İcra komitesi” toplantılarında alınan kararları “Yüksek Kurula” arz edecek ve yürütülmesini sağlayacaktır. “Yüksek Kurul” ile alt kuruluşlar arasından koordinasyonu sağlayacaktır. Bakanlıkların ve diğer kamu kuruluşlarının kutlama programlarının yürütülmesini denetleyecektir. Kutlama genel programları ile ilgili olarak Bakanlıkların, kamu kuruluşlarının ve

---

¹⁵⁴ **Zafer**, 26 Ekim 1973.

¹⁵⁵ **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

¹⁵⁶ **Vatan**, 26 Ekim 1973.

özel sektörün bu konudaki çaba ve faaliyetleri hakkında ilgililere ve kamuoyuna bilgi vermek amacı ile aylık bülten yayınlayacaktır.¹⁵⁷

Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, “sekretarya” görevleri dışında, Türkiye Cumhuriyeti’ni 50 yıllık süre içinde çeşitli yönleri ile tanıtmaya amacı ile hazırlanacak fotoğraflardan oluşan “50. Yılın Resimli Albümü”nü hazırlayacaktır. Bu eser kısmen renkli bastırılabilir, resimler başlıklar altında gruplandırılacak ve altlarında kısa açıklamalar bulunacaktır. Bunun yanında tarihi ve aktüel değerleri olan Cumhuriyetin kuruluşunu, bütünü ile cumhuriyet devrini, özellikle devrimleri, memleketin her yönden kalkınma hamlelerini, sosyal, kültürel, ekonomik ve askeri sahalardaki gelişmeleri, Yurt köşelerini ve gerekli görülebilecek diğer hususları kapsamına alan dokümanlar hazırlanacaktır. Ayrıca Cumhuriyetin kuruluş hazırlıkları, kuruluş safhası ve gelişme devri, Atatürk ile ilgisi ön plana alınarak fotoğraflar yolu ile sergilenecek, bu sergi gezici olacak ve yurtda dolaştırılacaktır. Dış ülkelerdeki temsilciliklerimizde ise, 50 Yıldönümünün, özellikle Kıbrıs’ta, gerekli şekilde kutlanmasını temini için Dış İşleri Bakanlığı ile iş birliği yapılarak ayrı bir plan ve program hazırlanacaktır. Cumhuriyetin kuruluşuna hizmeti geçmiş değerli şahsiyetlerin kısa biyografileri hazırlanacaktır. Bu görevlerden başka, 50. Kutlama yılına yetiştirilmek üzere bir “Devlet Yılı” hazırlanacaktır. Bu yıllık memleketimizin özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanacak, milli yaşantımızın çeşitli yönlerini, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel yaşantımızı ve bunlarla ilgili kuruluşları tanıtmaya amacı güdecektir.¹⁵⁸

2.2.2.2 İstanbul’da İcra Edilecek Tören Programı

İstanbul’da da İstanbul İli Kutlama Kurulu tarafından Cumhuriyet’in 50. Yıldönümü Kutlama Programı hazırlanmıştır. Buna göre; İl merkezinde Cumhuriyet’in 50. Yıldönümü kutlama çalışmalarına 13 Eylül 1971 tarihinden itibaren başlanmış ve kurulan İl Kutlama Kurulu her ay toplanarak yapılacak işler

---

¹⁵⁷ **Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Kutlama Programı**, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü, byy, bty, s. 3-5.

¹⁵⁸ **a.g.e.**, s. 5-7.

hakkında gerekli kararları almıştır. Çeşitli konulardaki çalışmalarını sürdürmek üzere komiteler kurulmuş ve bunlar kendileri ile ilgili konularda faaliyetlerde bulunmuşlardır. Kutlama konusunda İlçe, Bucak ve Köylerde de komiteler kurularak çalışmalar sürdürülmüştür. Kutlama programında, 26 Ekim 1973 tarihinden itibaren bütün İlçe, Bucak, Belediye ve Köylerin Cumhuriyetin 50 yılına yaraşır şekilde süslenip donatılacağı, Üniversitelerin ve Yüksek dereceli Okulların kendi kutlama programlarını uygulayacağı, Okullar seviyesindeki kutlamaların Milli Eğitim Müdürlüğüne düzenleneceği belirtilmiştir. Ayrıca Cumhuriyetin 50. Yıldönümü dolayısıyla İl çapında bütün okullarda yapılacak şiir, kompozisyon, resim, folklor, müzik, el sanatları ve köşe yarışmaları ile bilimsel araştırmaların Milli Eğitim Müdürlüğüne düzenleneceği ve bu yarışmalarda derece alanlara 27.10.1973 tarihinde Spor Sergi Sarayında ödüllerin verileceği belirtilmiştir. Bunun yanında Yenikapı Belediyesine ait sahanın düzenlenerek 50. Yıl Cumhuriyet Anıtının yapımına başlanacağı, Üsküdar'da, Bayrampaşa'da, Gaziosmanpaşa'da, Kağıthane'de ve Güngören'de Atatürk Anıtının yapılacağı belirtilmiştir. İlave olarak şehrin muhtelif yerlerine plastik sanat eserlerinin konulacağı ve şehrin çeşitli yerlerinin Resmi Daire, Belediye, Üniversite, Özel Kuruluş ve Müesseselerce takların yapılacağı karara bağlanmıştır.¹⁵⁹

1973-1974 yılında İstanbul'da toplamda 27 adet İlkokul, 11 adet Lise, 13 adet Ortaokul, 2 adet Sanat Enstitüsü ve 4 adet Ticaret Lisesi 50. Yıl okulu olarak açılmıştır.¹⁶⁰

İstanbul'da icra edilecek tören programına genel olarak bakacak olursak, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü bayramı 26 Ekim 1973 Cuma günü saat 13'te başlayacak, 30 Ekim 1973 Salı günü saat 24'te sona erecektir. Bu müddet içinde resmi daire, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Müesseseler tatil olacaktır. Bunun yanında bayram müddetince resmi daireler, müesseseler, iktisadi devlet teşekkülleri, Bankalar, Özel teşebbüs binaları, dernekler, ev ve apartmanlar, ticarethaneler, Kara ve deniz ulaştırma vasıtaları, İstasyon ve İskeleler Türk Bayrağı kanununda yazılı evsafa uygun bayraklarla süslenecek ve imkanlarına göre geceleri ışıklarla

---

¹⁵⁹ **İstanbul İli Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Kutlama Programı**, Yeni ALEV Matbaası, İstanbul, 1973, s. 7-8.

¹⁶⁰ **a.g.e.**, s. 8-11.

donatılacaktır. İstanbul'un başlıca caddeleri, Üniversite meydanları, Fatih Belediye parkı, Sultanahmet, Taksim Meydanları, Galata Köprüsü, Galata ve Eminönü meydanları, vapur iskeleleri Gar ve istasyonlar, Kaymakamlıklar ve Belediye Şube Müdürlükleri, Saraylar, Anadolu ve Rumeli Hisarları, Camiler, Beyazıt Kulesi, Kızkulesi, Şemsipaşa, Sarayburnu, Yol ve meydanlar süslenip ışıklandırılacaktır. Barbaros meydanı, Kadıköy, Büyükkada ve Heybeliada rıhtımları İ.E.T.T. İdaresince aydınlatılacaktır. İlçelerdeki ışıklandırma ve süsleme işleri için Kaymakamların göstereceği lüzum üzerine Belediyece gerekli yardım yapılacaktır. Süsleme işlerinde 50. Yıl ambleminin kullanılmasına önem verilecektir.¹⁶¹

Programa göre 26 Ekim 1973 günü, Saat 13'te Taksim'de göndere bayrak çekilecek ve Anıt'a çelenkler konacak ve bu sırada saygı duruşunda bulunulacak, müteakiben Vali tarafından Özel defter imzalanacaktır. Tören sırasında vazifeli birlik ve bando Ordu Komutanlığınca seçilip tertip edilecektir. Saat 13'te Sarayburnu Atatürk Anıtına Çelenkler konacak ve saygı duruşunda bulunulacaktır. Törene Eminönü Kaymakamı, Birlik Komutanı, Eminönü Şube Müdürü, Askeri Birlik ve Okullar katılacaktır. Saat 13'te, Harbiye Orduevi Bahçesindeki Atatürk Anıtına törenle çelenk konulacaktır. Bunu takiben Şişli Atatürk İnkılap müzesine gidilerek birer buket konulacaktır. Saat 13'te İstanbul Üniversitesi bahçesindeki Atatürk Anıtına çelenkler konduktan sonra törende bulunanlar ve tören kıtası Turan Emeksiz'in şehit düştüğü yere gelerek saygı duruşunda bulunacaklar, göndere bayrak çekilecek ve izciler tarafından çelenkler konacaktır. Saat 13'te Edirne kapı şehitliği ziyaret edilecektir. Eyüp Kaymakamı'nın başkanlık edeceği bu törene 1. Ordu Komutanlığı ve Milli Eğitim Müdürlüğü temsilcisi ve protokole dahil kişiler ve Şehitlikleri İmar Derneği ilgilileri, Eyüp Lise ve Ortaokullar son sınıf öğrencileri, izciler ve halk iştirak edecektir. Törende bir askeri birlik ile bir bando bulunacaktır. Vilayet, Ordu, Belediye ve diğer daire ve kuruluşlar tarafından hazırlanan çelenkler abideye konulacak, tören birliğinin bir mangası tarafından havaya bir el ateş edildikten sonra Şehitlikleri İmar Derneğince vazifelendirilecek kişinin bir konuşması ile Şehitlerimizin aziz hatırası anılacaktır.¹⁶²

---

¹⁶¹ a.g.e., s. 17.

¹⁶² a.g.e., s. 17-18.

29 Ekim 1973 Pazartesi günü Vali, Devlet adına saat 9'da protokol sırasına göre Vilayet Makamında tebrikleri kabul edecek¹⁶³, kabul töreni için kıyafet, askerler için 2 numaralı tören elbisesi, Deniz içim yönetmeliğine göre, siviller için frak ve koyu renk elbise olacaktır. Kabul resminin düzenlenmesi için Vilayet Protokol Müdürü görevlidir. Kabul resminden sonra geçit törenine iştirak edecek kişiler davetiyeleri ile birlikte Trafik Şubesi Müdürlüğünce tespit edilen yolu takiben Vatan Caddesine gideceklerdir. Şehir trafiğinin aksamaması için tören sırasında ve bayramın devamı süresince Trafik Müdürlüğü gerekli trafik tedbirlerini alacak, güzergaha gidiş geliş açık bulundurulacaktır. Tören ve bayramın devamı müddetince görevlendirilecek Sağlık ekipleri Vilayet ve Belediye Sağlık Müdürlüklerince tayin olunacaktır.

Vatan Caddesindeki törene saat 09:45'te, Vali, Ordu Komutanı, Belediye Başkanının tören birliklerinin, okulların ve törene katılanların denetlenmesi ve bayramların tebriki ile başlanacaktır. Bunu takiben Vali, Ordu Komutanı, Garnizon Komutanı, Belediye Başkanı tribündeki yerlerini alacak ve bütün bandoların katılımı ile İstiklal Marşı çalınırken göndere bayrak çekilecektir. İstanbul Valisi günü anlam ve önemini belirten bir konuşma yapacak, konuşma bittikten sonra tören komutanının vereceği komut üzerine geçit töreni başlayacaktır.¹⁶⁴

Törenin bitiminde halkın ve öğrencilerin yerlerine kolaylıkla dönebilmeleri için İ.E.T.T. Genel Müdürlüğü lüzumlu bitin tedbirleri alacaktır. Belediye Başkanlığınca bütün halkın ve davetlilerin duyabileceği tarzda hoparlör ve ses yayın cihazlarının sur dışına kadar kurulması ve uzatılması, şehrin süslenmesi ve ışıklandırılması, tören yerinin ve şehrin temizliği yapılacaktır. Tören alanını düzeninin sağlanması, halkın tören yerine girişi Emniyet Müdürlüğü ve Belediye Başkanlığının iş birliği ile lüzumlu yerlere bariyerler konulmak suretiyle sağlanacaktır. Motorlu vasıtalarla törene katılacak teşekküllerin tertibi ve yerleştirilmesi trafik Müdürlüğünce yapılacaktır.¹⁶⁵

---

¹⁶³ **Akşam**, 29 Ekim 1973.

¹⁶⁴ **İstanbul İli ...**, s. 18-20.

¹⁶⁵ **a.g.e.**, s. 21.

Gece programı kapsamında Taksim Meydanının, Sular İdaresi Genel Müdürlüğüne normal ve suyla ışıklandırması yapılacak, Hürriyet Meydanı ışıklandırılacak, Çamlıca Tepesi'nde Türkün Sönmez ateşi yakılacaktır. Bu ışıklandırmalar 26 Ekim'den 30 Ekim 1973 saat 24'e kadar devam edecektir. 29 Ekim 1973 akşamı askeri birliklerce fener alayı düzenlenecektir. Ayrıca, Hava Harp Okulu, Deniz Harp Okulu, 2. Zırhlı Tugay, 1. Ordu, Kolordu, 66. Tümen, Kuzey Deniz Saha, Piyade Okulu ile Şehir ve İtfaiye bandoları 26 Ekim'den 30 Ekim 1973 tarihine kadar günün muhtelif saatlerinde konserler vereceklerdir.¹⁶⁶

Ayrıca İstanbul İli 50. Yıl Kutlama Kurulu tarafından 26,27,28,29,30 Ekim 1973 tarihinde geceleri Spor ve Sergi Sarayı'nda Türk Halk Oyunları Şenliği'nin düzenleneceği basında yer alan haberler arasındadır.¹⁶⁷

2.2.2.3 İzmir'de İcra Edilecek Tören Programı

İzmir ilinde de Cumhuriyet'in 50. Yılı'nı kutlamak amacıyla İl Kutlama Kurulu oluşturulmuştur. Bu kurul, ilçe, bucak ve köylerde kutlama komiteleri şehir merkezinde ise kutlama ile ilgili törenlerin düzenlenmesi için tören, şenlik, süsleme, misafir, il yıllığı hazırlama, basın, spor, Akdeniz festivali, ağaçlandırma ve kültür adı altında komiteler oluşturmuştur.¹⁶⁸

Kutlama programının amacı, 1701 sayılı Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50'nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun'un ikinci maddesinde belirtildiği şekliyle aynen yer almıştır.¹⁶⁹

Programa genel olarak baktığımızda kalıcı eserlerin meydana getirilmesi ile ilgili olarak Atatürk heykellerinin ve büstlerinin ve "İlk Kurşun", "Mehmetçik" ve "Atatürk" gibi isimlerle anıtların yapılması ve bu yapılan heykel, büst ve anıtların şehrin muhtelif yerlerindeki okul, meydan ve caddelere yerleştirilmesi

---

¹⁶⁶ a.g.e., s. 22.

¹⁶⁷ Cumhuriyet, 27 Ekim 1973.

¹⁶⁸ İzmir İli Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Kutlama Programı, Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova, 1973, s. 5-6.

¹⁶⁹ a.g.e., s. 6.

planlanmıştır.¹⁷⁰ Ayrıca programla kapalı bulunun Atatürk Müzesinin onarımı ve restorasyonu yapılarak “Atatürk ve Etnoğrafya Müzesi” adı altında halka açılması kararlaştırılmıştır. Bunun yanında kutlamalar kapsamında 50. Yıl adına ilkokul ve ortaokulların yaptırılması ve 29 Ekim 1973 tarihine yetiştirilmesi, kütüphanelerin açılması, alanlar ve parkların yaptırılması planlanan diğer etkinlikler arasındadır. Programda ağaçlandırma faaliyetine de yer verilmiş ve İzmir’in çeşitli ilçelerine muhtelif cinsten ağaç dikilmesi planlanmıştır. Kutlama ile ilgili diğer çalışmalar kapsamında okuma-yazma kurslarının açılması, konferanslar, seminerler ve tıbbi kongreler düzenlenmesi, Akdeniz Festivali’nin yapılması kararlaştırılmıştır. Sportif faaliyetler kapsamında atletizm, yüzme, güreş, boks ve futbol turnuvalarının yanı sıra okul yarışmalarının da yapılacağı belirtilmiştir. Programda 1973 İzmir İl Yıllığı’nın yazılıp basılacağı ve İş Bankası tarafından kitap sergisinin açılacağı yer almaktadır. Açılacak sergiler kapsamında “Resim ve Heykel Sergisi”, “Balkan Ülkeleri Pul Sergisi”, “Ege Tarım Sergisi”, “Teknik Okullar Sergisi” ve “Sanayi Sergisi”nin açılacağı belirtilmektedir. Kültür gösteriler kapsamında ise Ankara Devlet Konservatuvarı ve Operası sanatçıları tarafından resitaller verileceği, bayram günlerinde Devlet Tiyatrosu tarafından halka açık parasız temsiller verileceği, bale gösterilerini yapılacağı, senfoni orkestrası konserlerinin verileceği planlanmıştır.¹⁷¹

Programa göre kutlama süresince resmi ve özel bütün işyerleri ve konutlar uygun boyutlardaki Türk Bayrakları ile süslenecek, mümkün olduğu kadar donatılıp aydınlatılacaktır. Ayrıca şehrin giriş kapıları ile uygun görülen yerlere çiçek ile süslenmiş taklar kurulacaktır. Anıt ve mabetler, tarihi turistik yerlerle yollar, meydanlar, parklar, şehir içi köprüler ve her türlü taşıtlar, dövizler, bayraklar, çiçek ve ışıklı yazılar ile süslenip aydınlatılacaktır. Şehrin uygun görülen yerlerine, Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş Atatürk’ün vecizeleri ile Cumhuriyetin 50 yılda ulaştığı sosyal, ekonomik, kültürel ve teknik kalkınmayı ifade edecek dövizler, camilerde de mahyalar asılacak ve aydınlatma yapılacaktır. Bunun yanında kamu kuruluşları ile özel kuruluşlar 50. Yıl özel vitrin ve köşe düzenleyeceklerdir. Ayrıca

---

¹⁷⁰ “...İzmir’in eskiden bir sayfiye mahallesi olan Bornova son yıllardaki gelişmeler üzerine yepyeni bir kent kimliğine büründüğü bildirilmektedir. ...yeni Cumhuriyet meydanı ve Atatürk anıtı Cumhuriyetin 50. Yılında Bornovalıların istifadesine açılacaktır.” **Akşam**, 27 Ekim 1973.

¹⁷¹ **İzmir İli ...**, s. 6-18.

kutlama süresince gece fener alayları düzenlenecek, havai fişekler ve maytap atılacaktır.¹⁷²

Kutlama programına göre Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Bayramı İzmir'de 26 Ekim 1973 Cuma günü saat 13'te Kadifekale'den atılacak 21 pare top atışı ile başlayacak, 30 Ekim 1973 Salı günü saat 24'te sona erecektir. İlk gün çelenk koyma töreni ile başlayacak, saygı duruşu yapılacak daha sonra İstiklal Marşı ile direklere Türk Bayrağı çekilecektir. İzci ve askeri tören birliğinin yapacağı saygı yürüyüşü ile Cumhuriyet meydanındaki tören sona erecektir. İlk gün şehitliklerde yapılacak törenler de programa bağlanmıştır. Buna göre şehitliklerdeki törenler saat 15'te başlayacak, şehitliklere çelenk konulmasından sonra bir dakikalık saygı duruşu yapılacak ve bandolar tarafından İstiklal Marşı çalınacaktır. Bayramın ilk günü kutlamaları, Devlet Tiyatrosu'nun saat 20:30'da vereceği parasız temsil ile tamamlanacaktır.¹⁷³

İkinci gün 10'da Foça Komando birliği tarafından Cumhuriyet Alanı'nda gösteriler yapılacak, 15'te okulların folklor ekipleri tarafından folklor gösterileri yapılacak, gece ise askeri bindirilmiş birlikler tarafından fener alayı düzenlenecektir. Belediye tarafından Cumhuriyet meydanında havai fişekler atılacaktır. Birinci günde olduğu gibi ikinci gün de Devlet Tiyatrosu'nun saat 20:30'da vereceği parasız temsil ile tamamlanacaktır.

Üçüncü günde de yine Foça Komando birliği çeşitli yerlerde gösteriler yapacak, liseler tarafından gece fener alayları düzenlenecek, havai fişekler atılacak ve parasız temsil ile gün sonlandırılacaktır.

Dördüncü gün yani 29 Ekim günü, saat 21-21:30 arasında Vali, Garnizon Komutanı, Hava ve Kara Kuvvetleri temsilcileri ve Belediye Başkanı tebrikleri kabul edecekler ve daha sonra Cumhuriyet meydanındaki yerlerini alacaklardır. Tören saat 10'da İstiklal Marşının söylenmesi ile başlayacak, İzmir Valisi'nin konuşmasından sonra tören geçişi ile sonlanacaktır. Diğer günlerden farklı olarak bugün saat 21'de Büyük Efes Oteli salonlarından Valilikçe 50. Yıl Cumhuriyet Balosu verilecektir.

---

¹⁷² a.g.e., s. 19-20.

¹⁷³ a.g.e., s. 20-21.

Yine gece askeri bindirilmiş birlikler tarafından fener alayı yapılacak, havai fişekler atılacak, parasız temsiller verilecektir.

Bayramın son günü Belediye bandosu halka konserler verecek, okulların folklor ekipleri gösteriler yapacak, liseler fener alayı düzenleyecek, gece havai fişekler atılacak ve Devlet Tiyatrosu tarafından verilecek parasız temsillerle kutlamalar sona erecektir.¹⁷⁴

Görüldüğü üzere İzmir İli Kutlama Kurulu, Cumhuriyet'in 50. Yılı Kutlama faaliyetlerini günü gününe, detaylı olarak planlanmış, hiçbir aksaklığa yer vermeyecek şekilde tedbirlerini almışlardır.

İzmir ilinde İl Kutlama Kurulu haricinde, 50. Yıl Kutlama Programı hazırlayanlardan biri de Ege Üniversitesi olmuştur. Ege Üniversitesi'nin programı hazırlamaktaki amacı, 1701 sayılı Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50'nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun'un 2 md.sinde belirtildiği şekliyle başka üniversitelerin toplumdaki yerini belirtmek, Ege Üniversitesi'nin kuruluşun bu yana gelişmesini, Türk toplumuna değişik bakımlardan katkısını açıklamak olarak belirtilmiştir. Ege Üniversitesi bu amacı gerçekleştirmek maksadıyla "50. Yıldönümünü Kutlama Kurulu", "50. Yıldönümünü Kutlama Fakülte Komiteleri" ve "Sosyal ve Sportif Faaliyetler Örgütleri" olarak bir teşkilatlanmaya gitmiştir. Uygulanması planlanan faaliyetlerden kalıcı eserler meydana getirilmesi ile ilgili olarak kampüs içerisinde "Cumhuriyet Korusu"nun oluşturulması, kampüsün çevre düzeninin tamamlanması, kampüste bir Atatürk anıtının yapılması, yine kampüs içerisinde bir tören alanının yapılması, anı kitabı yayımlanması, Tabiat Tarihi müzesinin açılması, Yüksek Öğrenim kuruluşu olmayan bir ilimize Yüksek Öğrenim kurumunun¹⁷⁵ açılması sayılabilir.¹⁷⁶

Ege Üniversitesi'nin diğer kutlama faaliyetleri kapsamında, üniversite yayınlarının tanıtılması maksadıyla bir serginin açılması, Atatürk ile ilgili iç ve dış yayınları toplayan bir serginin açılması, üniversite çapında konferans ve seminerler

---

¹⁷⁴ a.g.e., s. 21-24.

¹⁷⁵ Ege Üniversitesi Senatosunun 02 Ocak 1973 tarihli toplantısında Antalya'da bir Tıp Fakültesinin açılması kararlaştırılmış ve Devlet Planlama Teşkilatına teklifte bulunulmuştur.

¹⁷⁶ **Ege Üniversitesi Cumhuriyet'in 50. Yıldönümünü Kutlama Programı**, Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova, 1973, s. 5-7.

düzenlenmesi, halk oyunları, müzik ve tiyatro günleri düzenlenmesi, sportif yarışmalar düzenlenmesi, makale ve resim yarışmaları düzenlenmesi, Türkiye çapında şiir yarışması düzenlenmesi, 2000 kişiye okuyup yazma öğretmek için halk dershanelerinin açılması, “Çok Yönlü Ege Tarım Ürünleri Sergisi”nin düzenlenmesi ve 1972-1973 öğretim yılında Üniversiteden “Pekiyi” derece ile mezun olacak öğrencilere “Cumhuriyetin 50. Yılına Layık Oluş Plaketi”nin verilmesi kararlaştırılmıştır.¹⁷⁷

Ayrıca Ege Üniversitesinde Cumhuriyetin 50. Yıldönümünün kutlanmasında TRT’den de belirli saatlerde yararlanmak için gerekli temasların yapılacağı, bu maksatla üniversite adına bir üyenin radyoda 15 dakika süre ile günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapması, bir üyenin 15 dakika süre ile Atatürk İlkeleri konusunda bir konuşma yapması, yine bir üyenin 15 dakika süre ile Cumhuriyet-Üniversite-Toplum konusunda radyoda bir konuşma yapması planlanmıştır.¹⁷⁸

2.2.2.4 Diğer Şehirlerde, Kıbrıs’ta ve Yurtdışı Temsilciliklerinde İcra Edilecek Tören Programı İcra Edilecek Tören Programı

Taşradaki kutlama programlarına bakacak olursak örneğin, Tokat’ta Cumhuriyet’in 50. Yıldönümü kutlama törenleri sırasında 8 köyün yola 3 köyün ile elektriğe kavuşacağı, Tokat İli Kutlama Komitesi Başkanı Vali M. Zekai Gümüşi tarafından açıklanmıştır. Programa göre, 29 Ekim günü düzenlenecek törenden sonra okullar tarafından meydana şenlikler yapılacağı, eğitim araçları ve halk eğitim merkezi tarafından şehir içinde ve köylerde çeşitli filmler gösterileceği bildirmiştir.

Tokat Valisi tarafından açıklanan programa göre, 25 Ekim günü yapraklı bulgur fabrikasının temeli atılacak, Gözpinar, Gökçeli Solgun köylerine elektrik verilecek, ayrıca Sorgun’da Mandra tesisleri hizmete açılacaktır. 26 Ekim’de Erkek Sanat Enstitüsü ek derslik binasının, ticaret lisesinin temelleri atılacak, yapımı tamamlanan İmam Hatip Okulu ek bina inşaatı açılacaktır. 27 Ekim’de Gazi Osman

---

¹⁷⁷ a.g.e., s. 8.

¹⁷⁸ a.g.e., s. 10.

Paşa Lisesi'nin 12 derslik pavyonu ve Kız Enstitüsü zile erkek sanat enstitüsü Tesfiyecilik Atölyesi, Dedeli, Yelpe köy yolları hizmete açılacaktır. 29 Ekim'de Cumhuriyet köyü açılacak, korunmaya muhtaç çocuk binasının temeli atılacaktır. 30 Ekim'de Şenyurt belediyesi Ortaokulu'nun temeli atılacak, Turbal Verem Savaş Dispanseri'nin temeli atılacak, Doğaçalı köy yolu, Niksar Sanat Enstitüsü ile Niksar Jandarma Birlik Binası ayrıca Aptaldamı, Umurlu, Çiçekli, Tahtalı köy yolları hizmete açılacak, aynı gün Gazi Osman Paşa Anıtı'nın temeli atılacaktır. 31 Ekim'de Artova – Ekinli içme suyu, Zile Boztepe Belediye Binası, ortaokul ve şehir içme suyu Çambulak Köyü içme suyu, Çevrecik – Saray, Kışla – Busurum köy yolları hizmete açılacaktır. Ayrıca 29 Ekim'de Kapalı Spor Salonunda da voleybol ve basketbol kupa maçları yapılacağı da programda yer alan faaliyetlerdendir.¹⁷⁹

Urfa'da ise Cumhuriyetin 50. Yılı anısına dikilecek Atatürk anıtının yarım milyona mal olacağı 2,5 metre yüksekliğinde olduğu bildirilen anıtın vilayet bahçesine dikileceği ve Urfa'da 29 Ekim töreninin de bu anıtın önünde yapılacağı basında yer almıştır.¹⁸⁰

Kıbrıs'ta 29 Ekim günü Lefkoşe'de Cumhuriyet Anıtına konulan bir çelenkle başlayacak törende mücahitler, resmi kuruluşlar ve öğrencilerin gösterileri yer alacaktır. Ayrıca 50. Yıl sergisi ve mücahitler sitesi açılacaktır. Dış memleketlerdeki temsilciliklerimizde de Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle törenler yapılacak ve gece bayram şerefine kabul resimleri düzenlenecektir.¹⁸¹

2.2.3 Törenler ve Kutlamalar İçin Yapılan Hazırlıklar

Cumhuriyet'in 50. Kuruluş Yıldönümü kutlamaları, 1701 sayılı Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50'nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanunun 7. Maddesi gereği 26 Ekim 1973 Cuma günü saat 13'te başlayacak ve 30 Ekim 1973 Salı günü saat 24'te sona erecekti. Dolayısıyla bayram hazırlıklarının son durumu 26 Ekim 1973 tarihli gazetelere yansımıştır.

---

¹⁷⁹ **Son Havadis**, 27 Ekim 1973.

¹⁸⁰ **Akşam**, 28 Ekim 1973.

¹⁸¹ **Akşam**, 29 Ekim 1973.

Cumhuriyet gazetesi, Cumhuriyetin 50. Kuruluş yıldönümü kutlama törenlerinin 26 Ekim günü öğleden sonra başlayacağını ve 30 Ekim akşamına kadar beş gün süreyle devam edeceğini belirtmiştir. Ayrıca Cumhuriyet Bayramı ile beraber Ramazan Bayramının da kutlanacağını ve Ramazan Bayramının 28 Ekim Pazar günü başlayacağını duyurmuştur. Gazeteye göre beş gün sürecek kutlama törenleri münasebetiyle çeşitli yerlerde konferanslar verilecek, gösteriler yapılacak, iş ve ilçeler “zafer takları” ve bayraklarla donatılacaktır. Çeşitli kuruluşlar, 50 yıllık dönemin önemini ve çeşitli alanlarda görülen aşamaları belirten sergiler hazırlayacaklardır.¹⁸²

Bunun yanında Cumhuriyetin 50. Yıldönümü törenlerine Pakistan’ın bir heyetle katılacağı ve Adalet, Parlamento İşleri, Eğitim ve Eyaletlerarası Koordinasyon Bakanı Abdul Hafız Pirzade başkanlığındaki heyetin 27 Ekim günü Ankara’ya geleceği yer alan haberler arasındadır.¹⁸³

Bir diğer habere göre ise, Türkiye İş Bankası, 50 yıl önce Cumhuriyeti kabul ve ilan eden Büyük Millet Meclisi üyelerinden hayatta kalmış olanlara ilk Meclis binasının birer gümüş maketini armağan edecektir. Bu nedenle 28 Ekim Pazar günü ilk Büyük Millet Meclisi binasında düzenlenecek törenle gümüş maketler yaşlı üyelere verilecektir.¹⁸⁴ Kemal Anlaroğlu Akşam gazetesinde 30 Ekim 1973 tarihinde yazdığı köşe yazısında da Cumhuriyetin ellinci yılını kutlarken bugünleri bize hazırlayanları unutmamak gerektiğini hatırlatmıştır. Burada kastettiği o gün hayatta bulunan birinci meclis üyeleridir. Çünkü yazara göre birinci meclis güç şartlarda altında Ankara’da Bağımsızlık Savaşı’nı yürütmüştür. Yazara göre ellinci yıldönümü törenleri arasında yapılan törenlerin en anlamlısı birinci meclis üyelerinden hayatta kalanların toplanmasıyla yapılan törendir. Çünkü yazara göre büyükleri unutmamak gerekir. Cumhuriyeti, istiklali, hürriyeti, barış ve huzuru, her nimeti onlara borçluyuzdur. Hepimizin onların hayat, mücadele ve siyasi ahlaklarını öğrenmemiz gerekmektedir.¹⁸⁵

---

¹⁸² Cumhuriyet, 26 Ekim 1973.

¹⁸³ Cumhuriyet, 26 Ekim 1973, Zafer, 27 Ekim 1973.

¹⁸⁴ Cumhuriyet, 26 Ekim 1973.

¹⁸⁵ Kemal Anlaroğlu, “Yasin Bey ve Yasin Beyler”, Akşam, 30 Ekim 1973.

Akşam gazetesi, İş Bankası tarafından hazırlanan “Atatürk’ten Anılar” filminin Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla bütün yurttaki halka ücretsiz gösterileceğini belirtmiştir. Gazeteye göre, Devlet Bakanı ve 50. Yıldönümü Kutlama Yüksek Kurulu Başkanı filmle ilgili olarak 67 il valiliğine bir genelge yayınlamıştır. İş Bankası arşivindeki Atatürk’ün sağlığında çekilmiş tarihi değere sahip filmlerle yeniden düzenlenen “Atatürk’ten Anılar” 1 saat 45 dakika sürmektedir. Tarık Gürcan’ın seslendirdiği filminden 60 kopya çıkartılarak illere dağıtılmıştır. Ayrıca Devlet Bakanı ve 50. Yıldönümü Kutlama Yüksek Kurulu Başkanı, filmle ilgili olarak Valiliklere bir genelge göndermiştir. Genelgede İş Bankası tarafından çekilmiş bulunan “Atatürk’ten Anılar” filminin Cumhuriyetin kuruluşunun 50. Yıldönümü münasebetiyle bütün yurttaki gösterilmesi uygun bulunmaktadır denilmekte ve il imkânlarından yararlanılarak Türkiye İş Bankası’nın hazırlatıp halka armağan ettiği bu filmin çok sayıda vatandaşa gösterilmesi için gereken tedbirlerin alınması bildirilmektedir.¹⁸⁶

Bunun yanında Türkiye Cumhuriyeti’nin 50’nci yıldönümü dolayısıyla düzenlenen törenlere katılmak üzere Pakistan’dan 30 kişilik bir Kültürel Birliği Ankara’ya gelmiştir. Akşam gazetesinin belirttiğine göre, Pakistan Kültürel Birliğinin Türkiye’ye yapacağı ziyaret Pakistan sanat konseyi ve Türkiye’deki Pakistan Büyükelçisi Enver Murad’ın himayelerinde gerçekleşecektir. Türkiye’de dört gösteri yapacağı belirtilen Pakistan gösteri birliği müzisyen, şarkıcı ve folklorculardan oluşmaktadır. Birliğin gösterileri sırasında Pakistan’ın bütün eyaletlerinden müzik, şarkı ve dans örneklerini sunacağı belirtilmiştir. Gazeteye göre, Pakistan gösteri Birliği ilk iki gösterisi 6 ve 7 Kasım Salı ve Çarşamba günleri Ankara’da yapılacaktır. Birlik bundan sonra İstanbul’a gidecek ve 9 Kasım Cuma günü de bir gösteri yapacaktır. Daha sonra Pakistan kültürel Birliği Edirne’ye gidecek ve burada bir gösteri daha düzenleyecektir. Pakistan kültürel birliğine Pakistan’ın en güzide sanatkârlarının dâhil olduğu belirtilmektedir. Pakistan Kültürel Birliğinin Türkiye’yi ziyareti, Cumhuriyetin kuruluşunun 50. yıldönümü dolayısıyla Pakistan’da hazırlanan kutlama programlarına dâhil bulunmaktadır. Gazete ayrıca son Antalya Müzik ve Tiyatro Festivalinde de Pakistan müziği ve şarkılarının hazır

---

¹⁸⁶ Akşam, 26 Ekim 1973; Zafer, 26 Ekim 1973.

bulunanların takdiri ile karşılandığını ve Pakistanlı sanatçıların burada 30 bini bulan kalabalık önünde gösteri yaptıklarını belirtmiştir. Danslarının da katkılarıyla Pakistan Kültürel Birliğinin gösterilerinin seyirciler tarafından çok beğenileceğinin düşünüldüğü aktarılmaktadır.¹⁸⁷

Ayrıca Pakistan'dan bir de Pakistan bandosunun 50. Yıl törenlerine katılmak üzere Türkiye'ye geldiği belirtilmiştir. Gazeteye göre, Pakistan halkına paralel olarak Pakistan Ordusu da Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 50'nci yıl dönümü törenlerine katılacaktır. Gayda bandosu Ankara'dan başka Türkiye'nin öteki şehirlerinde de gösteri yapacak ve 50'nci yıl kutlama şenliklerine katılacaktır. Pakistan ordusunun Gayda bandosu, Ordunun gösteri yürüyüşlerinde görev almakta ve çaldığı melodiler ile izleyicileri uzun süre etkilemektedir. Bu bando genel olarak İskoç Bandosu şeklinde de bilinmektedir. Enstrüman ney ile üflenen bir torbanın şişirilmesi ile çalınmaktadır. Torbayı andıran enstrümanlara davul da eşlik etmektedir. Gaydayı çalanlar ve davulları çalanlar Pakistan Ordusunun eğitilmiş askerleridir. Pakistan İskoçya'nın dışında Gayda imal eden tek ülkedir. Pakistan'ın Gayda sanayii Sialkot şehrinde bulunmaktadır. Ve bu şehri ziyaret eden herkes her yerde Gaydaların çaldığını duyabilir. Sialkot şehrinde Gayda sanayii ve imalatı o derece gelişmiştir ki Gaydalar İskoçya'da ki emsallerinden ucuza imal edildiğinden burada dahi satılmaktadır. Pakistan Ordusu Gayda Bandosu bütün bayramlarda kullanılmaktadır. Bu bando Pakistan dışında çok ender olarak konserler vermektedir.¹⁸⁸

Törenlere katılmak amacıyla Ankara'ya gelen graplardan birisi de Atatürk'ün muhafızlığını yapmış 40 adet mücahittir. Giresun İstiklal Savaşı mücahit muharipleriyle dul ve yetimleri derneği genel başkanı İbrahim Tan ve Giresun mücahitler başkanı İbrahim Güneş'in başkanlığındaki Atatürk'ün muhafızı 40 mücahit Cumhuriyet'in 50. Yılı törenlerine katılmak üzere başkente gelmiştir. O günlerdeki özel kıyafetleriyle Ankara'ya gelen mücahitler doğruca Anıtkabir'e

---

¹⁸⁷ **Akşam**, 26 Ekim 1973.

¹⁸⁸ **Akşam**, 26 Ekim 1973.

giderek büyük kurtarıcı Atatürk'ün manevi huzurunda saygı duruşunda bulunmuş daha sonra çeşitli milli kuruluşları ziyaret etmişlerdir.¹⁸⁹

Diğer bir haberde, Cumhuriyetimizin 50. Yılı kutlama haftasının başlangıcı olan 26/27 Ekim tarihlerinde Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası tarafından özel bir “Kutlama Konseri” düzenleneceği belirtilmiştir. Yalnız Türk eserlerinden oluşacak bu konseri Hikmet Şimşek'in yöneteceği, solist olarak piyanist Verda Elman'ın yer alacağı belirtilmiştir. Programda yer alan eserlerden Necil Kazım Akses ve Nevit Kodallı'nın eserlerinin 50. Yıl nedeni ile özel olarak Kültür Müsteşarlığınca ısmarlandığı ve ilk seslendirmelerin bu konserde yapılacağı aktarılmıştır.¹⁹⁰

Yapılan hazırlıklar kapsamında bir diğer faaliyet ise Yapı ve Kredi Bankası tarafından, Ankara'da “Atatürk Kitaplığı”nın kurulmasıdır. Buna göre, Türk kültür ve sanatına önemli hizmetlerde bulunan Yapı ve Kredi Bankası'nın bu yeni kültür hizmeti hakkında bilgi veren genel müdürlerden Haluk Şaman kitaplıkta 1000 eserin yer aldığını açıklamıştır. Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve devrimler hakkında 4 bin kitap yazıldığını tespit edildiğini belirten Şaman dünyanın çeşitli yerlerinde yayınlanan kitaplardan önemli kısmının da yakında getirileceğini belirtmiştir. Kitaplığın, halkın ve özellikle araştırma yapacakların hizmetine 27 Ekim günü saat 10'da gireceği belirtilmiştir.¹⁹¹

Cumhuriyetin 50. Yılı nedeniyle düzenlenen “50. Yıl Kupası” futbol finalinin 30 Ekim Salı günü 19 Mayıs Stadi'nda Galatasaray ile Fenerbahçe arasında oynanacağı, maçtan sonra kazanan takıma 50. Yıl kupasını Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün vereceği belirtilmiştir.¹⁹² Ayrıca Cumhuriyetimizin 50. yılını kutlamak amacıyla İstanbul Güreş Ajanlığı'nın Bulgaristan'ın serbest ve Greko Romen takımlarının iştirakiyle bir turnuva düzenlediği, bölgemiz güreşçilerinin de iştirak edeceği müsabakaların 28 Ekim Pazar günü saat 12.00'den itibaren İstanbul Spor ve Sergi Sarayında yapılacağı basında yer alan haberler arasındadır.¹⁹³

---

¹⁸⁹ **Vatan**, 27 Ekim 1973.

¹⁹⁰ **Akşam**, 26 Ekim 1973.

¹⁹¹ **Son Havadis**, 26 Ekim 1973.

¹⁹² **Son Havadis**, 26 Ekim 1973.

¹⁹³ **Akşam**, 28 Ekim 1973; **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

Ayrıca, Cumhuriyetin ilanında meclis üyesi bulunanlardan hayatta kalanlar, 50. yıl dolayısıyla 28 Ekim Pazar günü Cumhuriyeti kabul ve ilan ettikleri ilk mecliste tekrar bir araya geleceklerdir. Aralarında İnönü, Bayar, Altay, Karaosmanoğlu da bulunan milletvekillerinden hayatta olanlar 28 Ekim Pazar günü saat 15'te ilk meclis binasında yapılacak törene davet edilmişlerdir. Törende Cumhuriyetin kabul ve ilanında bulunan ikinci dönem milletvekillerine Türkiye İş Bankası tarafından ilk meclis binasının gümüşten birer maketi armağan edilecek ve Ankara dışından gelecek Meclis üyeleri bankaca ağırlandır. Gümüş maket verilmesi öngörülen ikinci dönem milletvekilleri olarak İsmet İnönü, Celal Bayar, Refik Koraltan, Y.K. Karaosmanoğlu, Ahmet Remzi Gürses, Ali Şadi Çelik, Ekrem Rize, İhsan Hamit Tigrel, Şeref Uluğ, Kazım Vehbi Oral ve Abdulgani Ensari belirlenmiştir.¹⁹⁴

Bunların dışında, 26 Ekim akşamı radyolarda “50 Yılda Türk Sanat Müziği”, “50 Yılın Türk Sanat Müziği Saz Sanatçıları”, ve “50 Yılın Solistleri” gibi programların yapılacağı, 50. Yıl münasebetiyle Türkiye Jokey Kulübü ‘nün önemli bir koşu düzenlediği ve “Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Kupası Koşusu” adını taşıyan koşuya 150.000 lira ödül ve muhteşem bir kupa konulduğu da haberler arasındadır.¹⁹⁵

Bir başka haberde, Cumhuriyetin 50. yıldönümü münasebetiyle Ticaret Bakanlığının talimatı ve T.C Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünün koordinatörlüğü altında 15 dakikalık bir 50. Yıl filminin hazırlandığı, Ticaret Bakanlığı, T.C Ziraat Bankası, Halk Bankası, Et ve Balık Kurumu ve Toprak Mamulleri Ofisinin de çalışmalarını yaratan bu filmin 29 Ekim'den itibaren il kutlama komitelerinin uygun gördüğü şekilde bütün Türkiye sinemalarında görülmeye başlanacağı yer almaktadır.¹⁹⁶

Zafer gazetesi de bayram hazırlıkları ile ilgili bilgiler vermektedir. Buna göre, Cumhuriyetin kuruluşunun 50. yıldönümü dolayısıyla başkent Ankara başta olmak üzere bütün taklar, bayraklar ve çiçeklerle süslenmiştir. Devlet kuruluşları ile özel müesseseler de 50. Yıl ile uygun bir şekilde donatılmıştır. Ankara bayram geceleri

---

¹⁹⁴ **Vatan**, 26 Ekim 1973; **Zafer**, 26 Ekim 1973; **Akşam**, 27 Ekim 1973.

¹⁹⁵ **Vatan**, 26 Ekim 1973.

¹⁹⁶ **Zafer**, 26 Ekim 1973.

ışıklandırılacak, 26 Ekim günü öğleden sonra 19 Mayıs Stadyumunda saat 14.30 da Mehter Takımı, folklor ve jimnastik ekipleri gösteri yapacak, halk bu gösterileri davetiyesiz ve parasız izleyeceklerdir. Ayrıca askeri ve sivil bandolar da çeşitli yerlerde konserler verecek ve gece saat 20.00’de bando eşliğinde çiçek korteji düzenlenecektir. 27 Ekim günü saat 14.00’ten itibaren çeşitli yerlerde Mehter Takımı ve folklor ekipleri gösteriler yapacak, askeri ve sivil bandolar konser verecektir. Bu gösteri ve konserler 28 Ekim Pazar günü de saat 14.00’ten itibaren devam edecektir.¹⁹⁷

Öte yandan Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel Cumhuriyet’in 50. Yıldönümünde bastırılacak olan hatıra paralarla ilgili olarak yaptığı açıklamaya göre, Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü dolayısıyla Maliye Bakanlığınca 50 ve 100 liralık gümüş, 500 Türk Liralık altın olmak üzere hatıra para çıkarılmıştır. Yeni hatıra paraların alaşım, çap ağırlık ve baskı sayıları 50 liralık için 900 ayar gümüş, 30 milimetre, 13 gram ve 100 bin adet; 100 liralık için 900 ayar gümüş, 36 milimetre, 22 gram ve 100 bin adet, 500 liralık için 22 ayar altın, 22 milimetre, 6 gram ve 20 bin adet olarak saptanmıştır. 50 ve 100 liralık gümüş paraların ön yüzünde meşale üzerinde parlayan Atatürk rolyefi ve profilleri ile meşalenin iki yanında kağnısının yanında yürüyen bir köylü ve bir fabrika figürü görülmektedir. Arka yüzde Cumhuriyetin 50. Yıl amblemi ve 16 Türk devletini temsil eden yıldızlarla birleştirilmiş “Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar olacaktır” vecizesi yer almıştır. 500 Liralık paranın ön yüzünde cepheden Atatürk rölyefi işlenmiştir. Arka yüz gümüş ve yüz liralıkların arka yüzünün aynıdır. Paralar 29 Ekim 1973 günü tedavüle çıkacak, dağıtımı darphane ve damga matbaası müdürlüğü ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası şubelerince yapılacaktır.¹⁹⁸ 50. yıl nedeniyle ayrıca “Cumhuriyet” adlı çay da piyasaya sunulacağı, 250 gramlık plastik kutularda sunulacak olan çayın 20 liradan satılacağı belirtilmiştir.¹⁹⁹

Bunların yanında Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü münasebetiyle memleketimizin en eski ve cumhuriyet devrinin ise başarılı kuruluşlarından biri olan T.C Ziraat Bankası her ay yayınlamakta olduğu ve bütün köy ve köy okullarına

---

¹⁹⁷ **Zafer**, 26 Ekim 1973.

¹⁹⁸ **Akşam**, 29 Ekim 1973.

¹⁹⁹ **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

gönderdiği “T.C Ziraat Bankası Postası” gazetesi ile birlikte özel bir ilave çıkarmıştır. Ayrıca bankanın 50. yıl dolayısıyla Atatürk’ün Milli Ekonomi Üzerine Düşünceleri adlı bir kitap ile Banka çalışmaları ile ilgili iki kitap daha hazırladığı belirtilmektedir.²⁰⁰

Siyasal Bilimler Fakültesi Öğretim Üyelerinden 8 kişilik bir grubun, Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla Doğu Karadeniz illerini kapsayan beş günlük bir geziye çıkacağı, Samsun’dan başlayacak olan geziye Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Ruşen Keleş’in başkanlık edeceği, gezinin Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon ve Rize illerini kapsayacağı ve Cumhuriyetin 50. Yılı’nı değerlendiren konuşmaların yapılacağı aktarılmıştır.²⁰¹

TRT televizyonunun Cumhuriyetin ellinci yılı dolayısıyla Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığını konu alan iki dizilik belgesel bir program hazırladığı, “150 Yılda Mimarlığımız” adını taşıyan programda Türkiye’deki mimarlık hareketlerinin yakın geçmişinin ele alınıp incelendiği ve Osmanlı’dan Cumhuriyet’e mimari alandaki aşamaların örneklerle anlatılacağı aktarılmıştır. Bunun yanında tabii Senatör İsmet İnönü’nün, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı günü özel yayında konuşacağı, “Cumhuriyetin ilk gününü yaşayanlar” adlı programa katılacak olan İnönü’nün 50. Yılı dolayısıyla cumhuriyetin ilanı ve Cumhuriyetle ilgili açıklamalarda bulunacağı ve anılarını anlatacağı, programa İnönü’den başka general – Milletvekili Fahrettin Altay’ın, İkinci dönem milletvekili İhsan Hamit Tıgrel’in, Millet Meclisi eski memurlarından Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu’nun ve gazeteci Münir Müeyyet Bekman’ın katılacakları belirtilmiştir. İzmir ve İstanbul Radyolarının programları incelendiğinde ise sabah 07:30’daki haberlerden sonra “50. Yıl Marşı”na yer verildiği, İstanbul Radyosunda da “50. Yılın Orkestraları” adlı programın yer aldığı görülmektedir.²⁰²

Basında 50. Yıl törenlerine katılacağını bildiren ülkeler de sıralanmıştır. Buna göre Federal Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arnavutluk, Brezilya, El-Salvador, Ekvator, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İran, İrlanda, İsrail, İzlanda,

---

²⁰⁰ **Zafer**, 26 Ekim 1973.

²⁰¹ **Zafer**, 26 Ekim 1973.

²⁰² **Zafer**, 26 Ekim 1973.

Kolombiya, Kuveyt, Lüksemburg, Macaristan, Mısır, Arap Cumhuriyeti, Nijerya, Polonya, Şili, Suudi Arabistan, Sovyetler Birliği, Yugoslavya, Belçika, İspanya, Tanzanya, Vatikan, Venezuela, Zambiya, Fransa, Afganistan, Avusturalya Bahreyn, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Irak, İsveç, Yunanistan, Danimarka, İsviçre, İtalya, Kamerun, Güney Kore, Meksika, Moğolistan, Portekiz, Romanya, Tayland ve Yemen törene katılacaklarını bildirmişlerdir. Törenlere ayrıca NATO Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi Danışma Meclisi Başkanı ve Avrupa Toplulukları Komisyonu'nun Başkan seviyesindeki üyesinin de katılacağı belirtilmiştir.²⁰³

Basında yer alan bilgiye göre, Hindistan Hükümeti Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. Yıldönümü kutlanışını tüm millet olarak izlediği, bu olayı her zaman hatırlatmak üzere Yeni Delhi'de bir caddeye "Atatürk" adının verileceği belirtilmiştir. Hindistan Hükümeti'nin bu mutlu olayın kutlanmasına katılmaya karar verdiği ve Hindistan'daki çeşitli eyaletlerin eğitim müesseselerine müracaat ederek toplantılar ve münazaralar tertip edilmesi bakımından el birliği ile çalışmalarını istediği vurgulanmıştır. Bunun yanısıra bu toplantılarda Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu anlatılacağı gibi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk Cumhuriyetine ve Türklere kazandırmış olduklarının da etraflıca belirtileceği açıklanmıştır. Ayrıca 30 Ekim'de Yeni Delhi'deki modern okulda Türkiye Cumhuriyeti'nin 50 yıl dönümünü kutlamak için özel bir toplantı düzenleneceği de basında yer alan haberler arasındadır.²⁰⁴

ABD Başkanı Nixon ise Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. Yıl törenlerine kendisini ve hükümetini temsil etmek üzere, Ulaştırma Bakanı Claude S. Brinegar'ı görevlendirdiğini belirtmiştir.²⁰⁵

Kutlamalar kapsamında yapılan hazırlıklara baktığımızda gerek devlet kuruluşlarının gerekse özel teşebbüslerin Cumhuriyetin 50. Yıl kutlamalarına çok önem verdikleri ve kutlamaların hazırlıklarının planlı ve programlı bir şekilde yürütülmesini istedikleri anlaşılmaktadır. Yurt dışından katılımın çok olması ise bu

---

²⁰³ **Zafer**, 28 Ekim 1973.

²⁰⁴ **Akşam**, 29 Ekim 1973; **Son Havadis**, 27 Ekim 1973.

²⁰⁵ **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973; **Zafer**, 28 Ekim 1973

kutlamalara yabancı devletlerin de ne kadar önem verdiğinin bir göstergesi sayılabilir.

3. BÖLÜM

CUMHURİYET'İN 50. YIL KURULUŞ YILDÖNÜMÜ KUTLAMALARI

3.1. TÖREN ve KUTLAMALARIN İCRASI

3.1.1 Ankara'daki Törenler

Cumhuriyetin 50. Yıldönümü bayramı 26 Ekim 1973 tarihinde, saat 13'te başlamıştır. Cumhuriyetin 50. Yıldönümü bayramının başlaması, Ankara'da Topraklık Sırtlarından ve yurdun çeşitli yerlerinde 21 pare top atışlarıyla ilan edilmiştir. Bayram nedeniyle resmi kuruluşlar ve okullar 26 Ekim 1973 tarihinde saat 13'ten itibaren tatile girmişlerdir. 1973 yılında Şeker Bayramı da Cumhuriyet Bayramı ile birlikte kutlanmıştır.²⁰⁶

Devlet bakanı ve 50. Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulu Başkanı İsmail Hakkı Tekinel, Türkiye radyolarından yayınlanan bayramın açılış konuşmasında, bu bayramın Atatürk tarafından Türk milletine verilmiş en büyük armağan olduğunu söylemiştir. Tekinel'e göre Türkiye Cumhuriyeti cihanda işgal ettiği mevkiye layık

---

²⁰⁶ Cumhuriyet, 27 Ekim 1973; Son Havadis, 27 Ekim 1973; Vatan, 27 Ekim 1973; Zafer, 27 Ekim 1973.

bulduğunu her vesile ile ispat edecek ve Türkiye cumhuriyeti mesut, müreffeh ve muvaffak olacaktır. Atatürk mücadelesi ile emperyalizmin pençesinden kurtulmak isteyen bütün milletlere örnek olmuştur. Ayrıca bugünün güçlü Türkiye'si elli yıl evvelki Türkiye değildir. Dün toplu iğne yapılamazken bugün kıtaları birbirine bağlayan köprüler vardır.²⁰⁷

Tekinel'in mesajı şöyledir:

“Büyük Atatürk'ün kurmuş olduğu Cumhuriyet mazlum ve insanca yaşamaya hak kazanmış milletlere örnek ve önder olmuştur, emperyalizmin pençesinden kurtulmak azminde olan milletler Türkiye Cumhuriyeti için yapılan mücadelenin başarısını ispat etmiş bir model olarak görmüşlerdir.

Bir anlamda ülkemiz açısından cumhuriyet, yüzyılların ölümsüz şartları içinde ihmale uğramış vatan toprakları üzerinde tevekküle sevk edilmiş Türk milletinin tevekkülü terk edip akıl yoluna dönmesi yaratıcı güç ve hasletlerine yeniden kavuşmasıdır.

Milleti Cumhuriyet yolunda tereddüte, şüpheye ve akıl dışı yollara sürüklemek isteyenler bugüne kadar başarıya ulaşamamış ve halkın sağduyusu karşısında ezilmişlerdir.

Şunu iyi bilmek lazımdır ki Türk milletini bölmeye Atatürk inkılaplarını yok etmeye milleti uygarlık yolundan hızla ilerlemekten alıkoymaya kimsenin gücü yetmeyecek ve Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.

Geçen 50 yılda, millet ve fert hayatında son derece kısa sayılan bir sürede milletin her alanda ulaştığı başarı emsali az gösterilebilecek bir seviyeye çıkmıştır.

Şüphesiz tarihin akışı içinde çağdaş uygarlık yolunda yapılacak olan daha pek çok hamlelerimiz olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti bugün eriştiği ekonomik gücüyle, güçlü ve kahraman ordusuyla, her dalda yetişmiş nitelikli insan gücü, hür ve demokratik, milli laik ve sosyal kurumlarıyla, milletçe sahip olduğu yaratıcı cevheriyle bu hamleleri mutlaka gerçekleştirecektir.

Geçmişinden kuvvet alan, öz benliğine güvenen bir milletin mensupları olarak şuna güveniyoruz ki, dünya milletleri arasında şanlı tarihiyle, zengin ve köklü

---

²⁰⁷ Akşam, 27 Ekim 1973.

kültürüyle ve yenilmez gücüyle binlerce yıldan beri ayakta duran ve duracak olan Türk Milleti, geleceğe daima umut ve inançla bakacak.

Milli hayatımız cumhuriyetle başlayan akılcı gelişimi sürdürecektir, gelecek elli yıllarda milli devlet daha güçlü ve Türk vatandaşı daha mutlu olacaktır.”²⁰⁸

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar da Cumhuriyet ve Şeker Bayramları nedeniyle Türk milletine ve Silahlı Kuvvetlere hitaben bir mesaj yayınlamıştır. Sancar mesajında, yüce Türk ulusunun ve Silahlı Kuvvetlerin, Cumhuriyetin korunması, kollanması ve idamesi uğruna her türlü feragat ve fedakarlığı, milli birlik ve beraberlik ruhu içerisinde ortaya koyduğunu belirtmiştir. Orgeneral Sancar Cumhuriyetin, toplumsal dayanışma, milli birlik ve beraberlik ruhu içinde yüceltilmesinin de en büyük görev olduğuna dikkati çekmiş, daha iyi bir geleceğe inanç ve güvenle bakıldığını ifade etmiştir.

Genelkurmay Genel Sekreterliği Basın ve Halkla İlişkiler Şubesinden bildirildiğine göre Genelkurmay Başkanı Semih Sancar’ın Cumhuriyet ve Şeker Bayramlarını kutlama mesajı şöyledir:

“Aziz vatandaşlarım, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin değerli mensupları, bugün her iki mutlu olayı, Şeker Bayramı ve mazisi yarım asrı bulan Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıldönümünü beraber kutlamanın kıvanç ve neşesi içerisinde bulunuyoruz. Yüreği iman ve cesaretle dolu Atatürk ilkelerini bütünüyle benimsemiş olan yüce Türk ulusu ve onun ayrılmaz parçası kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri, Cumhuriyetin korunması, kollanması ve idamesi uğruna her türlü feragat ve fedakarlığı milli birlik ve beraberlik ruhu içerisinde ortaya koymuştur.

Bu sarsılmaz milli ruh gücü ile, yüce Türk ulusunun ve kahraman Silahlı Kuvvetlerinin, bundan sonra da tüm feragat ve fedakarlığını ortaya koyarak büyük önder aziz Atatürk’ün bizlere armağan etmiş olduğu en değerli hediye cumhuriyete daha nice 50. yıllar kazandıracığına ve Şeker bayramlarımızın da huzur, mutluluk ve neşe içerisinde kutlanmasını toplumsal bir dayanışma içerisinde sağlayacağına olan inancım sonsuzdur.

---

²⁰⁸ **Son Havadis**, 27 Ekim 1973; **Vatan**, 27 Ekim 1973; **Zafer**, 27 Ekim 1973.

Türkün en değerli hazinesi büyük eser cumhuriyetin korunması ve kollanması kadar, onun toplumsal dayanışma ve milli beraberlik ruhu içerisinde yüceltilmesi de en büyük vazife ve dileğimizdir. Daha iyi bir geleceğe inanç ve güvenle bakarak Cumhuriyetin 50. yılının hepimize mutluluklar getirmesini temenni ederken, bu eserin kurulması için kendisini ulusuna ve yurduna adayan büyük komutan Atatürk'ü ve aziz şehitlerimizi tazimle anar yüce Türk ulusunun kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve eski muharip ve gazilerimiz ile dul ve yetimlerinin Cumhuriyet ve Şeker bayramlarını en içten dileklerle kutlarım."²⁰⁹

Ankara'da saat 13'te Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayına mensup subaylar ile tören bölüğü Anıtkabir'de toplanmış, Alay Komutanı ve Cumhurbaşkanlığı Başyaveri Kurmay Albay Hüseyin Topa kabre 50. Yıl çelengini koymuştur. Bu arada başkent Ankara'nın ana caddelerine taklar kurulmuş ve şehir ışıklandırılmıştır.²¹⁰ Ulus Alanındaki Atatürk Anıtı ile Lozan Alanındaki Zafer Anıtına çelenkler konmuş, binalarda bayramı sembolize eden vitrinler düzenlenmiştir.²¹¹ 14.30'dan itibaren de 19 Mayıs Stadında Mehter ve Folklor Takımları ile sivil okulların jimnastik ekipleri çeşitli gösteriler düzenlemişler, devlet kuruluşları ile özel müesseseler de Anıtkabir'e çelenkler koymuşlar, askeri ve sivil bandolar konserler vermişlerdir.²¹²

Kutlama programına göre Kara Kuvvetleri Armoni Müzikası Orduevi Parkında, Deniz Kuvvetleri Bandosu Ulus Alanında, Hava Kuvvetleri Bandosu Tandoğan Alanında, Jandarma Genel Komutanlığı Bandosu Cemal Gürsel Alanında, Harp Okulu Bandosu Güven Parkında, Zırhlı Birlikler Okulu ve Eğitim Tümeni Komutanlığı Bandosu Yenimahalle beşinci durak parkında, Muhabere Okulu ve Eğitim Merkezi Bandosu Gülseren Subay Evleri önünde, Muhafız Alayı Komutanlığı Bandosu Çankaya'da Belediye Bandosu Gençlik Parkında, Polis Bandosu Bahçelievler Pazar yerinde ve Pakistan Askeri Bandosu ise Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi önünde konserler vermişlerdir.²¹³

---

²⁰⁹ **Akşam**, 27 Ekim 1973; **Son Havadis**, 27 Ekim 1973; **Zafer**, 27 Ekim 1973.

²¹⁰ **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

²¹¹ **Akşam**, 28 Ekim 1973.

²¹² **Zafer**, 27 Ekim 1973.

²¹³ **Vatan**, 28 Ekim 1973.

Törenlerle ilgili bir diğer ilginç gelişme de basına yansımıştır. Buna göre, Ankara Barosu Başkanı Avukat Yekta Güngör Özden, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü törenlerinde protokol bozukluğu olduğunu, Baroya derneklerden sonra yer verildiğini söylemiş bu nedenle törenlere katılmayacaklarını açıklamıştır. Yekta Güngör Özden'in protokoldeki bozukluk nedeniyle tören davetiyelerini Dışişleri Bakanlığı protokol genel müdürlüğüne iade ettiği belirtilmiştir.²¹⁴

28 Ekim 1973 Pazar gününün hem Cumhuriyet'in 50. Yılı kutlamalarına hem de Ramazan Bayramı'na denk gelmesi sebebiyle siyasilerin bayram mesajları basına yansımıştır. Bu mesajlara bakacak olursak, Başbakan Naim Talu, Cumhuriyetimizin, hızla kalkınmanın yarattığı ihtiyaçlardan doğan çeşitli sorunlara rağmen, mutlu yarınlara doğru güvenle ilerlediğini belirtmiştir. CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel Ramazan Bayramı dolayısıyla birer mesaj yayınlamış, MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan ise Cumhuriyetimiz 50. Yılına hür demokratik nizam esasına bağlı bir devlet olarak girmemizin milleti bahtiyar ettiğini, Demokratik Cumhuriyetimizin sağlam temeller üzerinde yaşaması ve sarsılmaz bir istikrara kavuşmasının şaşmaz hedefleri olduğunu belirtmiştir.²¹⁵

29 Ekim tarihli Akşam gazetesi “Büyük Eser, Büyük Gün” manşetiyle çıkmış ve bu manşetin altında Atatürk'ün resmi, altında imzası ve vecizelerinden örnekler yer almıştır. Ayrıca “Cumhuriyet 50 yaşında” ve “50. Yıl Törenleri Parlak Geçiyor” gibi haber başlıklarıyla da 50. Yıl törenleri ile ilgili haberler verilmiştir. Verilen bu haberlerde bütün dünya ülkelerinin, Türkiye'nin büyük bayramı için temsilciler gönderdiği, Cumhuriyetimizin kuruluşunun 50. yıl dönümünün bütün yurttan, yavru vatan Kıbrıs'ta ve dış temsilciliklerimizde törenle kutlanacağı belirtilmiştir.²¹⁶

Cumhuriyet gazetesi ise 29 Ekim tarihinde “Cumhuriyetimizin 50. Yılı Kutlanıyor” manşetiyle çıkmış ve manşetin altında Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla İstanbul binalarının ve caddelerinin ışık ve bayraklarla donatıldığını gösteren bir resim yer almıştır. Yine Cumhuriyet gazetesinin bugünkü nüshasında 50. Yıl törenlerinin bütün yurttan, yurtdışındaki elçiliklerimizde ve Kıbrıs'ta devam ettiği, 50.

---

²¹⁴ **Son Havadis**, 27 Ekim 1973.

²¹⁵ **Cumhuriyet**, 28 Ekim 1973.

²¹⁶ **Akşam**, 29 Ekim 1973.

Yıl nedeniyle tüm resmi ve özel binaların ışıklar ve bayraklarla donatıldığı yinelenmiştir.²¹⁷

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Cumhuriyetin 50.yılı mesajında, Cumhuriyet öncesi acılı dönemin aşılmasındaki milli üstünlüğümüzü ve başarıların önemini anlatarak özellikle şöyle demiştir:

“Cumhuriyet idaresini kurmaktan çektiğimiz müşküller yanında, hemen ilave etmeliyim ki onu barış içinde 50 yaşına getirmek de kolay olmamıştır. Bu elli sene içinde dıştan ve içten bize ve idaremize milletimize has olan sağduyu ve yine bize özgü tarihten gelen tehlikeler karşısındaki kaynaşma ve bütünleşme hasreti ile Cumhuriyet idaresini korumuş, yüceltmiş ve onu her türlü şer kuvvetlerine karşı dimdik ayakta tutabilmek gücünü göstermişizdir.

Bugün Türk milletinin ebediyete akıp giden her on senede Cumhuriyetin ilanını daha büyük şerefler saadetlerle huzur ve refah içinden kutlanmasını dileyen Aziz Atatürk'ün ruhunu taziz ettiğimizin kanısındayım. Çünkü bugün, Cumhuriyetimizin ellinci yılında onun özlediği çok partili demokratik sistem içinde, büyük bir sınavı başarı ile atlatmış bulunuyoruz.

On beş gün evvel huzurunuzda milletçe ve milli irade ile iktidar olacakları seçmek için geçirdiğimiz sınav üzerinde sizlere, düşüncemi uzun uzun izaha çalıştım.

Bugün çok partili siyasi hayata girmek ile ruhunu taziz ettiğimizi ifade ettiğim Cumhuriyet Türkiye'si kurucusunun emellerini tahakkuk ettirdiğimiz gibi bu sistemi de layiki veçhile korumada ehil olduğumuzun sınavı üzerinde bulunuyoruz.

Aziz vatandaşlarım,

Temas ettiğim sınav, aziz Atatürk'ün hayatında iki defa tecrübe ettiği ve devrimleri arasında ona özel bir yer verdiği Hürriyetçi, demokratik, parlamenter sistemin memleketimizde kemaliyle yerleşmesi ve yaşatılması sınavıdır. Her türlü dış ve iç tehlikeye karşı milletçe ve beraberce koruduğumuz Cumhuriyetimizin yaşantısında hürriyetçi parlamenter sistemin siyasi çıkmazlara sürülerek yozlaştırılmadan mevcut demokratik usul ve kanunlarımız içinde, yurdumuzda hâkim kılınması yolundaki sınavı da başarı ile atlatacağımıza yürekten inanıyorum.

---

²¹⁷ Cumhuriyet, 29 Ekim 1973.

Cumhuriyet Bayramı'nı, Şeker Bayramının kutsal sevinci içinde birleştirerek bayramlarınızı, siz yurt içinde ve yurt dışında bulunan bütün vatandaşlarıma ve Kıbrıs'taki aziz soydaşlarıma en içten duygularla tebrik ediyor ve hepinizi sevgilerle selamlıyorum."²¹⁸

Başbakan Naim Talu, Cumhuriyet'in 50. Yılı mesajında şöyle demiştir:

*"Mübarek Şeker Bayramının da bu ulusal bayramımız ile aynı günlere rastlaması Milletçe sevincimizi arttırmış bulunuyor. Milli ve dini bayramların ilham ettiği ruhla hepimizi birleştiren sevgi ve beraberlik duyguları, Türk milleti olarak cumhuriyetimizin 50 yıl boyunca birlik ve beraberlikle başardığımız parlak gelişmelerin idraki içinde bizi daha çok mutlu kılmaktadır. Türk Devleti, milletin ekonomik sosyal ve kültürel yapısıyla güçlenmiş, Atatürk'ün çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkartmak kaidesine uygun bir hükümetle milleti mutlu kılmanın sorumluluğunu yerine getirecek insan haklarına dayalı demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olarak Anayasadaki yerini almıştır. Siyasi kanaatlerimiz ne olursa olsun takdir etmek mecburiyetinde olduğumuz hakikat şudur ki; Türkiye Cumhuriyeti hızla kalkınmanın yarattığı ihtiyaçlardan doğan çeşitli problemlerine rağmen, mutlu yarınlara doğru güvenle ilerlemektedir. Tarihin de gösterdiği gibi hükümetimizin birlik ve beraberliği, mutlu geleceğimizin teminatıdır."*²¹⁹

Anayasa Mahkemesi Başkanı Muhittin Taylan da Cumhuriyetin 50. yıldönümü ve Şeker Bayramı nedeniyle bir mesaj yayınlamıştır. Taylan, 50. yıldönümü mesajında, Cumhuriyetin bir devlet biçimi olarak daha önceki anayasalarımızda yer aldığını, ancak niteliklerinin 1961 Anayasasında saptanarak Cumhuriyetin sadece biçimsel bir yönetim olmadığını açıklığa kavuştuğunu, Cumhuriyetin niteliklerinin de onun değişmezliği kuralının kapsamına girdiğini, niteliklerinden yoksun Cumhuriyet anlayışının bu nitelikleri ya da onları yansıtan öteki Anayasa kurallarının değiştirilebileceği ilkesini benimsemek anlamını taşıyacağını belirlemiştir.²²⁰

---

²¹⁸ **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

²¹⁹ **Zafer**, 29 Ekim 1973.

²²⁰ **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

Siyasi parti liderlerinin Bayram mesajlarına bakacak olursak örneğin CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit Bayram mesajında, çetin sınavlardan geçen demokrasinin cumhuriyet kadar kökleştiğini kaydetmiş ve Türk ulusunun her engeli aşarak kendi kendini yönetme yeteneği ve kararlılığını bir kez daha ortaya koymakla bu güvenin ne kadar yerinde olduğunu gösterdiğini, Türk ulusunun, bütün sorunlarını Cumhuriyetle demokrasinin birleştiği rejim içinde çözeceğini belirtmiştir.²²¹ CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in Cumhuriyet'in 50. Yılı dolayısıyla yayınladığı mesaj şöyledir :

“Türk Ulusu Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü demokrasinin büyük nimetleriyle birlikte kutluyor. Çetin sınavlardan başarıyla geçen demokrasimiz şimdi cumhuriyet kadar kökleşmiştir.

Atatürk'ün ulusuna sonsuz güveninden aldığı cesaretle cumhuriyeti kurmuştu. Türk ulusu her engeli aşarak kendi kendini yönetme yeterliliğini ve kararlılığını bir kez daha ortaya koymakla, bu güvenin ne kadar yerinde olduğunu göstermiştir.

Demokrasinin kökleşmesiyle cumhuriyet gerçek özüne kavuşmuş olacaktır. Türk ulusu bütün sorunlarını cumhuriyetle bütünleştiği rejim içinde çözecektir.

Türk ulusu çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne bu rejimle yükselecektir.

Türk ulusu, yurttaki barışı cumhuriyetin ve demokrasinin sağladığı özgürlükler içinde gerçekleştirecektir.

*Cihanda barışı, bağımsızlığın, özgürlüğün ve yurttaki barışın sağladığı güçle katkıda bulunacaktır.”*²²²

Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel de mesajında birinci 50 yılda ne başarmışsak ikinci 50 yılda da çok fazlasını başarabileceğimizi söylemiş ve Demokratik Cumhuriyete alternatif arayanların hürriyet içinde refaha giden yolu tıkamaktan başka gayelerinin olmadığını, kendi hayatini devam ettirme hakkına sahip cumhuriyetin onu yıkmaya kalkanlara merhamet göstermeyeceğini

²²¹ **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973; **Vatan**, 29 Ekim 1973.

²²² **Vatan**, 29 Ekim 1973.

belirtmiştir.²²³ AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in Cumhuriyet'in 50. Yılı dolayısıyla yayınladığı mesaj şöyledir:

“Cumhuriyetin birinci 50 yılın en büyük başarısı ondan sonraki 50. Yıllar için büyüme, gelişme ve ilerleme tohumlarını ektirmiş olmasıdır.

Cumhuriyet en büyük ıslahattır. Kişiyi vatandaş yapan prensip hakimiyetin kayıtsız şartsız millete ait olmasıdır. Bu prensip Cumhuriyetin temel vazgeçilmez, sarfınazar edilemez en belirgin özelliğidir. Onun içindir ki 50. Yılın halksız bir cumhuriyetle değil, milleti olan bir cumhuriyetle çıkmanın sevinci içindeyiz. Millet, cumhuriyet içinde varlığı, kendi kendisini idare hakkının iş birliğiyle mümkündür.

Demokratik cumhuriyete alternatif arayanların hürriyetler içinde refaha giden yolu tıkamaktan başka bir gayelerinin yoktur.

Kendi hayatini devam ettirme hakkına sahip olan Cumhuriyet, onu yıkmaya kalkanlara merhamet göstermeyecektir. Türkiye Cumhuriyeti'nin içeride ve dışarıda düşmanları olacaktır. Önemli olan Cumhuriyet taraftarlarının ve savunucularının tümüyle Cumhuriyete sahip çıkmaları ve onun düşmanlarının karşısında direnmeleridir. Türk milleti Cumhuriyete sahiplikte azimli ve karardır. Cumhuriyet yeni başarılar imkân ve fırsat verecektir. İstiklal meşalesini esir milletlere bir armağan olarak vermiş bulunan, Türk Milleti Demokratik Cumhuriyet ile güçlü, kudretli olmanın en iyi bir örneğini de göstermiş olacaktır.”²²⁴

Cumhuriyetçi Güven Partisi Genel Başkanı Prof. Dr. Feyzioğlu da yayınladığı mesajında ülkenin bütünlüğünü yok etmek, demokratik rejimi yıkmak, milletimizi aşırı solcu bir esaret düzenine sürüklemek isteyenlere karşı geçen yıllarda başarılı bir mücadele verildiğini söylemiş ve asayiş ve huzur korunursa yıkıcı akımları yeniden kışkırtılmazsa Türkiye'nin huzurun ve hürriyetin hüküm sürdüğü bir ülke olacağını belirtmiştir.²²⁵ CGP Genel Başkanı Prof.Dr.Turhan Feyzioğlu'nun yayınladığı mesaj şöyledir;

“Bu yıl milli ve dini bayramları bir arada kutluyoruz. Ramazan ve Cumhuriyet Bayramlarının aziz milletimize saadetler getirmesini dilerim.

---

²²³ Cumhuriyet, 29 Ekim 1973.

²²⁴ Zafer, 29 Ekim 1973.

²²⁵ Zafer, 29 Ekim 1973.

Ülkemizin ve milletimizin bütünlüğünü yok etmek, demokratik rejimi yıkmak milletimizi aşırı solcu bir esaret düzenine sürüklemek isteyenlere karşı geçen yıllarda başarılı bir mücadele verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti büyük tehlikelerden ayrılarak 50. Yılına erişmiştir.

Cumhuriyetimizin 50. Yılı'nı tamamladığı şu günlerde hür demokratik rejimi ve Türkiye Cumhuriyeti'ni, özünden ve temel niteliklerinden fedakârlık etmeksizin yaşatmak yolundaki azmimizi bir kere daha tekrarlamak isterim.

Hiç şüphe etmiyorum ki milletimiz büyük çabalarla önlenen anarşinin yeniden baş kaldırmasına engel olmayı bilecektir. Türkiye, hür demokratik düzen içinde tehlikeleri yenecek, güçlüklerin çaresini bulacaktır.

İktisadi alanda milletimiz son on yılda büyük mesafeler aşmıştır. Bugün hızla sanayileşen, ihracatı süratle artan, döviz sıkıntısını geride bırakmış, her alanda hamleler yapmakta olan bir Türkiye vardır. Dış ve iç şartların ortaya çıkardığı geçici sıkıntılar Türkiye'nin hızla ilerleyen bir ülke olduğu gerçeğini örtemez.

İçerde huzur ve asayiş korunursa, yıkıcı akımlar yeniden kışkırtılmazsa, Anayasa ve kanun dışı usullere başvurulmazsa elimizdeki büyük gelişme imkanları heba edilmezse, Türkiye yoksulluğu, darlığı, işsizliği geride bırakacak; huzurun, refahın ve hürriyetin hüküm sürdüğü bir ülke olacaktır.

Biz, Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak Türkiye'de iç barışın, milli beraberliğin, sevginin ve huzurun hüküm sürmesi için var gücümüzle çalışmaya devam edeceğiz. Ülkemizin etrafında gerginliklerin ve tehlikeli çatışmaların arttığı bir dönemde, içerde şer kuvvetlerin yeniden baş kaldırmasına fırsat vermemeye kararlıyız.

Türkiye'nin geleceğine güvenle bakıyoruz. Cumhuriyetimizin siyasi ve iktisadi alanlarda her güçlüğü yeneceğine inanıyoruz.

Aziz yurttaşlarımızın mübarek Ramazan Bayramı'nı ve Cumhuriyet Bayramı'nı bu duygularla kutluyorum."²²⁶

---

²²⁶ Cumhuriyet, 29 Ekim 1973; Vatan, 29 Ekim 1973.

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Alparslan Türkeş ise Cumhuriyetimizle övünçlü olduklarını, bütün vatandaşlarımızın Türk milletinin şerefli evlatları olarak onun koruyucusu ve bekçisi olduklarını belirtmiştir.²²⁷

Cumhuriyet Senatosu Milli Birlik Grubu Başkanı Fahri Özdilek ise yayınladığı mesajda tarihimizin bu yeni dönemde geçmişin tüm yaraları kapatılarak sosyal barışın sağlanmasının yeni ve sağlıklı bir ortamda kalkınmamızın ilk ve başlıca şartı olarak gördüklerini belirtmiştir.²²⁸

Son Havadis gazetesi 29 Ekim günü Atatürk'ün sadece yüzünün olduğu bir resmi ve resmin yanında "Cumhuriyet'in 50. Yılı" yazılı manşeti ile çıkmıştır. Manşetin hemen altında 30 Ekim 1973 tarihinde açılacak olan Boğaziçi Köprüsü'nün resmi ve altında "Kutlu Olsun" yazısı yer almaktadır. Gazetenin ilk sayfasının en altında da iki tane öküze çift süren bir köylü ve altında "1923'ten" yazısı, yanında traktörle tarlayı süren bir köylü ve altında "1973'e" yazısı yer almıştır. Gazetede yer verilen bu resimlerle tarım alanındaki teknolojik gelişmelerin Cumhuriyet idaresi sayesinde gerçekleştiğinin anlatıldığı değerlendirilmektedir.²²⁹

Gazetenin iç sayfalarında Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümünde bütün Türkiye'de ve Kıbrıs ile dış temsilciliklerimizde büyük törenler düzenlendiği, milli bayram ile Ramazan bayramının bir araya gelmesinin milletimizin coşkunluğunu arttırdığı, resmi ve özel binaların, ibadethanelerin süslendiği, ışıklandırıldığı ve Cumhuriyetin 50. Kuruluş yılının parlak törenlerle kutlanması için hazırlıkların tamamlandığı haberleri yer almıştır. TBMM'de, Anıtkabir'de ve Hipodrom'da yapılacak olan tören programları gazetenin 29 Ekim günü nüshasında da yer almıştır.²³⁰

Türkiye Ermenileri Patriği Şinork Kalustyan Cumhuriyet'in 50. Yıl dönümü ve Ramazan Bayramı nedeniyle bir mesaj yayınlayarak her iki bayramı kutlamıştır. Mesajında Ramazan Bayramının, Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümüne tesadüf etmesini hayırlı bir olay saydığını, sağlık ve mutluluk dilekleriyle Müslim

---

²²⁷ **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

²²⁸ **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

²²⁹ **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

²³⁰ **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

vatandaşları candan kutladığını belirtmiştir. Türkiye Ermenileri Patriği Şinork Kalustyan'ın mesajı şöyledir:

“Dinlerde asıl gaye tanrının irade ve ilahi kanunları gereği olarak, insanlara sevgi ve kardeşlik havası içinde hep bir arada yaşama ilkelerini öğretmektir. Biz vaktin gelip çattığına ve bütün dinlerin bir asli gayeye yönelmelerinin gerekliliğine inanıyoruz.

Cumhuriyetimizin ellinci şeref yılının milletçe büyük sevinç ve heyecanla kutlanmakta olduğu şu günlerde bu yüce eserin banisi olan Atatürk'ün aziz hatırası önünde saygıyla eğiliyorum.

Cumhuriyetimizin bu ilk elli yılında belki yavaş ama emin ve kararlı adımlarla ileriye, halkımızın kendini daha mutlu ve müreffeh bulacağı mamur bir vatanın yaratılmasına doğru gitmiş olduğumuz muhakkaktır. Biz bu gayenin yakın zamanda elde edilmesine duadan geri durmayacağız” diyerek Cumhuriyet rejiminin yurdumuzda kurulmasının halk idaresi, hürriyet ve eşitlik ilkelerinin ilan ve uygulanması olaylarının vatanımızın uzun tarihinde önemli ve mutlu bir merhale olduğunu belirttiği basında yer almıştır.²³¹

Vatan gazetesinin 29 Ekim 1973 tarihli nüshasının ilk sayfasında Atatürk'ün 1933 yılında Cumhuriyet'in Onuncu yılı törenlerinde şeref tribününde elinde şapkasıyla ayakta dururken ki halini gösteren fotoğraf, fotoğrafın üstünde 50. Yıl amblemi ve amblemin yanında “Cumhuriyet 50 Yaşında” yazısı yer almıştır. Gazetenin ilk sayfasının en altında ise Cumhuriyet'in 50. Yılı nedeniyle Ankara'da kurulan bir zafer takı resmi bulunmaktadır. İç sayfalarında bulunan bir resimde de Ankara'da Kızılay'da kurulan bir takım resmi bulunmaktadır. Resmin altında yazan yazıya göre resimdeki tak, 50. Yıl dolayısıyla kurulan takların en renklilerinden birisidir ve o yıl için Ankara'da kurulan takların en yükseğidir.²³²

Zafer gazetesinin 29 Ekim 1973 tarihli nüshasının ilk sayfasında Atatürk'ün profilden çekilmiş bir fotoğrafı ve altında “Cumhuriyetin 50. Yılı Kutlu Olsun” yazısı yer almıştır. Ayrıca Zafer gazetesi Cumhuriyetin 50. Yılı için 16 sayfalık bir

---

²³¹ **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

²³² **Vatan**, 29 Ekim 1973.

ilave de çıkarmıştır. “Zafer’in 50. Yıl İlavesi” adı altında çıkan bu ilavede, Kurtuluş Savaşı’nın nasıl ve hangi şartlar altında kazanıldığının ve Cumhuriyet’in ilanına kadar geçen sürede hangi aşamalardan geçildiğinin anlatıldığı yazılar ile Cumhuriyetin nasıl ilan edildiğinin ve öneminin anlatıldığı, Atatürk devrimlerinden bahsedildiği ve 50. Yıla kadar ki hükümetlerin sıralandığı yazılar yer almaktadır. Bunun yanında, yayınlanan bu ilavede “50. Yılda Toprak Hizmetleri”, “50. Yılda Türk Kadını”, “50. Yılda Köy İşleri Bakanlığı”, “50. Yılda Et ve Balık Kurumu”, “50. Yılda Başkent Ankara” ve “50. Yılda Doğal Kaynaklar” başlığı altında yazılar kaleme alınarak kurumların, şahısların ve yerlerin 50 yıllık değerlendirmeleri yapılmıştır.²³³

Beş gün süren Cumhuriyet’in 50. Yılı kutlamalarının doruğa ulaştığı gün 29 Ekim 1973 tarihi yani kutlamaların dördüncü günüdür. Cumhuriyetimizin 50. Yılı ve Şeker Bayramı’nın aynı güne rastlaması nedeniyle bayram bütün yurttan coşkulu bir sevinç içerisinde kutlandığı, Cumhuriyetimizin 50. Yıl törenleri memleketimizde yavru vatan Kıbrıs’ta ve dış memleketlerdeki temsilciliklerimizde Şeker Bayramı ile kutlandığı ve vatandaşların bu iki büyük bayramın mutluluğuna beraber erdikleri basına yansımıştır.²³⁴ Son Havadis gazetesinin haberine göre Ankara, İstanbul ve İzmir’de yapılan törenler muhteşem olmuştur. Bütün şehirler ve kasabalarda elektriği bulunan köyler ışıklandırılmış, her taraf bayraklar ve taklarla süslenmiştir.²³⁵ Köylerdeki törenler özellikle okullar tarafından düzenlenmiş, öğrenciler çeşitli gösterilerle cumhuriyetin 50. Yılı’nı kutlamıştır. Kasaba ve kentlerdeki gösterilere de öğrenciler, askeri birlikler ve yerel kuruluşlar da katılmışlardır.²³⁶

Cumhuriyet’in 50. Yılı’nı kutlama törenleri Anıtkabir’de yapılan merasim ve saygı duruşu ile başlamıştır. Anıtkabir Aslanlıyol girişinde saat 9.30’da toplanan devlet büyükleri, mülki ve askerî erkan, Aslanlı yoldan Büyük Atanın bulunduğu Mozoleye gelmişlerdir. Korutürk kırmızı ve sarı çiçeklerle bezenmiş Anıtkabir’de mozoleye kırmızı ve beyaz karanfillerden yapılmış çelengi koymuştur.²³⁷ Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Cumhuriyet Senatosu Başkanvekili Mehmet Ünalı,

---

²³³ **Zafer**, 29 Ekim 1973.

²³⁴ **Aksam**, 30 Ekim 1973; **Son Havadis**, 30 Ekim 1973.

²³⁵ **Son Havadis**, 30 Ekim 1973.

²³⁶ **Cumhuriyet**, 30 Ekim 1973.

²³⁷ **Cumhuriyet**, 30 Ekim 1973.

Millet Meclisi geçici Başkanı Kinyas Kartal, Başbakan Naim Talu, Anayasa Mahkemesi Başkanı Muhittin Taylan, Yeni Hükümeti kurmakla görevlendirilen CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Genelkurmay başkanı Orgeneral Semih Sancar, Bakanlar Kurulu Üyeleri, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlık Divanı Üyeleri, Anayasa Mahkemesi Üyeleri, Kuvvet Komutanları, Orgeneraller, Oramiraller, siyasi parti başkanları, askeri ve mülki erkandan meydana gelen kortej, Ata'nın huzurunda saygı duruşunda bulunmuşlardır.²³⁸ Daha sonra Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Misak-ı Milli kulesi içine alınan özel deftere şunları yazmıştır:

*“Ulu Önder Atatürk, bugün çökmüş imparatorluktan bin bir mihnet ve meşakkatle kanımızı dökerek kurduğumuz cumhuriyetin 50. yıldönümü kuvvetli ve uluslararası itibarlı bir Türkiye Devletinin vatandaşları olarak nefesine ve geleceğine güveni artan ve emanetlerini koruma andı içinde kutlayan milletimizin sana karşı duyduğu derin minnet ve hayranlığı en içten duygularla tekrarlıyorum.”*²³⁹

Şeref defterinin imzalanmasından sonra Korutürk ve diğer Devlet büyükleri Cemal Gürsel ve Devrim şehitlerinin mezarlarına çelenk koymuşlar, saygı duruşunda bulunmuşlardır.²⁴⁰

Anıtkabirde yapılan tören çok parlak olmuş ve yabancı memleketlerden gelen yüzlerce davetlinin de kendi milli kıyafetleri ile katıldıkları Anıtkabir ziyareti Meclisteki kabuller ve hipodromdaki gösteriler kolay unutulmayacak muhteşemlik içinde geçmiştir.²⁴¹

Cumhurbaşkanı Korutürk daha sonra TBMM'de düzenlenen bir törenle tebrikleri kabul etmiştir. Korutürk'ü ilk olarak hükümeti kurmakla görevli CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit kutlamıştır. CHP liderini Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar, Başbakan Naim Talu ve parti liderleri izlemiştir.²⁴² TBMM

---

²³⁸ **Son Havadis**, 30 Ekim 1973; **Vatan**, 30 Ekim 1973.

²³⁹ **Akşam**, 30 Ekim 1973; **Son Havadis**, 30 Ekim 1973; **Cumhuriyet**, 30 Ekim 1973; **Vatan**, 30 Ekim 1973.

²⁴⁰ **Son Havadis**, 30 Ekim 1973; **Cumhuriyet**, 30 Ekim 1973.

²⁴¹ **Akşam**, 30 Ekim 1973.

²⁴² **Cumhuriyet**, 30 Ekim 1973.

şeref salonunda düzenlenen tebrik töreni devam ettiği sürece senfoni orkestrası çeşitli parçalar çalmıştır.²⁴³

TBMM'deki tebrik merasiminden sonra Hipodrom'da bir geçit resmi yapılmıştır. Cumhurbaşkanı Korutürk ve bütün davetlilerin takip ettikleri bu resmi geçitte Türk Silahlı Kuvvetlerinin bütün birliklerinden kuruluşlar ile izciler geçmişlerdir. Tören sırasında Kara ve Hava Kuvvetlerine ait uçaklar ile helikopterler tören sırası üzerinden çeşitli gösteriler yaparak uçmuşlardır. Bu arada uçaklar havada "T.C." harflerini çizmişlerdir. Tören sırasında paraşütçü birlikleri de çeşitli renkteki paraşütleriyle atlamışlar ve renkli dumanlar çıkartarak yere inmişlerdir.²⁴⁴

Cumhurbaşkanı Korutürk ve eşi Cumhuriyetin 50. Yıldönümü nedeniyle 29 Ekim akşamı saat 18'de Ankara Palas'ta bir kabul resmi vermişlerdir. Kabul resminde Başbakan, Anayasa Mahkemesi Başkanı, Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları, Parti Genel Başkanları ve diğer ilgililer hazır bulunmuştur. Kabul resminde İsmet İnönü, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'i kutlamıştır. Törenler gece de sürmüş ve halk geç saatlere kadar fener alaylarını, donanmaları ve atılan havai fişekleri izlemiştir.²⁴⁵

Cumhuriyet Bayramının 50. yıl dönümü şenlikleri bütün yurttaki aynı şekilde törenlerle kutlanmış ve vatandaşların geç vakitlere kadar bu iki bayramın şerefine eğlenmişlerdir. Gece de bayram bütün illerimizde ayrı ayrı şekilde değerlendirilmiştir. Ankara'da ve bütün illerde fener alayları düzenlenmiş bandolar meydanlarda marşlar çalmıştır. Bu arada başkentte Anıtkabir ses ve ışık gösterileri yapmıştır. Anıtkabir'de ses ve ışık gösterisinde Türk tarihinin ana hatları özetlenerek Cumhuriyetimizin kuruluşu ve 50'nci yıla varışımızı bu gelişme içinde Atatürk'ün rolü izleyenlere heyecan vermiştir. Anlatımın gelişimi özet olarak bestelenmiş bir müzik ve olayların akışına göre değişen bir ışıklandırma sistemi ile kuvvetlendirilmiştir. Cumhuriyetimizin 50. Kuruluş yıldönümü nedeniyle yabancı

---

²⁴³ **Vatan**, 30 Ekim 1973.

²⁴⁴ **Vatan**, 30 Ekim 1973.

²⁴⁵ **Cumhuriyet**, 30 Ekim 1973.

memleketlerden gelen 79 temsilcinin hazır bulunduğu bu gösteriler büyük bir ilgi ve hayranlıkla izlenmiştir.²⁴⁶

Cumhuriyet'in 50. yılı törenlerine katılmak üzere başkente gelen, Giresun İstiklal savaşı mücahit Muharıpleriyle Dul ve yetimleri derneği genel başkanı İbrahim Güneş'in başkanlığındaki, Atatürk'ün muhafızı 40 mücahit, o günlerdeki özel kıyafetleriyle Anıtkabir'e giderek büyük kurtarıcı Atatürk'ün manevi huzurunda saygı duruşunda bulunmuşlardır. Atatürk'ün muhafızları daha sonra çeşitli milli kuruluşları ve Anadolu ajansını ziyaret etmişlerdir.²⁴⁷

Cumhuriyetimizin Kuruluşunun 50. Yıldönümü dolayısıyla yabancı konuklara tahsis edilmek üzere fazla miktarda Türk yapımı otomobiller hazırlandığı ve otomobillerin üzerine Cumhuriyetin 50. Yılı amblemi işlendiği basında yer alan diğer haberler arasındadır.²⁴⁸

Ayrıca, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü törenlerinin hipodromda olan bölümü naklen yayınlanmış, televizyonların akşamki programlarında ise Cumhuriyetin 50. Yıldönümü nedeniyle özel olarak hazırlanmış çeşitli programlara ve çocuklar için özel eğlence programlarına yer verilmiştir.²⁴⁹ Buradan da anlaşılacağı gibi TRT de Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü nedeniyle çalışmalarını bu konuya yöneltmiş ve yoğunlaştırmıştır.

Toplam 79 ülkeden çok sayıda devlet adamı cumhuriyetin 50. Yıldönümü törenlerini izlemek üzere Türkiye'ye gelmiştir. Törenlerde Kıbrıs Türk Cemaatini Cumhurbaşkanı yardımcısı ve Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denктаş temsil etmiştir.²⁵⁰

Kızılay Genel Başkanı, Kızılay Genel Merkezinde Cumhuriyetimizin 50. yılı ve geleneksel Kızılay haftası münasebetiyle Kızılay Derneğinin çeşitli hizmet ve faaliyetleri hakkında bir basın toplantısı yapmıştır.²⁵¹

---

²⁴⁶ **Akşam**, 30 Ekim 1973.

²⁴⁷ **Akşam**, 28 Ekim 1973.

²⁴⁸ **Zafer**, 28 Ekim 1973.

²⁴⁹ **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

²⁵⁰ **Akşam**, 30 Ekim 1973; **Son Havadis**, 30 Ekim 1973.

²⁵¹ **Zafer**, 29 Ekim 1973.

3.1.2 İstanbul'daki Törenler

İstanbul'da Cumhuriyet'in 50. Yılı törenlerine, Vali Namık Kemal Şentürk'ün Cumhuriyet Anıtına çelenk koymasıyla başlanmıştır. Cumhuriyetin 50. yıldönümü nedeniyle İstanbul şehri ve limanda bulunan bayraklarla ve alay sancakları ile donatılmıştır. Şehrin birçok caddelerinde ve alanlarında zafer takları kurulmuş, okullar bayraklar ve milli renklerle donatılmıştır. Öte yandan Cumhuriyetin 50. Yıldönümü nedeniyle Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen bir törende Türk basınında 50 yılını dolduran gazetecilerle, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti üyeliğinde 25 yılını tamamlayanlara törenle şeref plaketi verilmiştir. Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Burhan Felek, törende yaptığı konuşmada, cezaevinde bulunan gazetecilerin, yakın bir zamanda gazeteciler topluluğu içindeki yerlerini almalarını temenni etmiştir. Cemiyet Genel Sekreteri Mustafa Yücel de törene katılmayan Cemiyet üyelerinden Çetin Altan ile Doğan Koloğlu'nun şeref plaketlerinin cezaevine gönderildiğini belirtmiştir. Daha sonra Gazeteciler Cemiyetince düzenlenen Cumhuriyet'in 50. Yılında gazete ve fotoğraf sergisi açılmıştır.²⁵²

Cumhuriyetin 50. Yılı bütün yurttaki gibi İstanbul'da da parlak törenlerle kutlanmıştır. İstanbul'da saat 9'da vilayette bir kabul töreni düzenlenmiş, Taksim anıtına bir çelenk konulmuştur. Vatan caddesindeki tören saat 9.45 de İstiklal Marşı'nın çalınmasıyla başlamıştır. Vali Namık Kemal Şentürk, günün önemini belirten bir konuşma yaparak Cumhuriyet'in 50. Yılı'nın bütün vatandaşlara kutlu olmasını dilemiştir. Daha sonra geçit resmi yapılmıştır. Ayrıca İstanbul okullarına mensup bir grup öğrenci de Saat 11'de Taksim anıtında bir geçit resmi yaparak çeşitli folklor gösterileri sunmuşlardır.²⁵³ Gece de İstanbul itfaiyesi tarafından şehrin çeşitli yerlerinde havai fişekler ile gösteriler yapılmıştır. Fişekler Saraçhanebaşı, Taksim, Taşlık, Akıntıburnu, Şemsipaşa, Çamlıca, Beykoz ve Büyükkada da atılmıştır. Havai fişek gösterileri halk tarafından büyük ilgi ile izlenmiştir.²⁵⁴

---

²⁵² **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

²⁵³ **Akşam**, 30 Ekim 1973; **Cumhuriyet**, 30 Ekim 1973.

²⁵⁴ **Akşam**, 30 Ekim 1973.

3.1.3 İzmir'deki Törenler

Cumhuriyetin 50. Yıl törenleri kapsamında, İzmir'de 27 Ekim Cumartesi günü saat 10'da Foça Komando Birliği Atatürk Anıtı önünde gösteriler yapmışlardır. Komando Birliği öğleden sonra da saat 14'te Tepecik'te Valide Baha Pars Ortaokulu'nda gösteriler yapmışlardır. Gece saat 20.00 ila 22.00 arasında İzmir'de Fener Alayları tertiplenmiştir. Birlik Alsancak önünde başlayan gösteri yürüyüşünü Alsancak önüne kadar sürdürmüştür ve burada uzun süre silahlı gösteri yapmıştır. Komando Birliğinin gösterilerinin İzmirli taraflardan ilgi ile izlendiği belirtilmiştir.²⁵⁵

3.1.4 Diğer Şehirlerde, Kıbrıs'ta ve Yurtdışı Temsilciliklerindeki Törenler

İslam inancı içinde bulunan ve Ramazan bayramını yaşayan Kıbrıs, Kerkük, On iki ada ve Batı Trakya Türklerinin kalbi aynı zamanda Türk Cumhuriyet Bayramı için çarptığı, özellikle Kıbrıs'taki törenler muhteşem olduğu belirtilmiştir.²⁵⁶ 26 Ekim 1973 günü saat 13.00'te Lefkoşa'da Atatürk anıtı önünde yapılan bir törenle "Ellinci yıl kutlama haftası" açılmıştır. Törenin yapıldığı meydana da "Cumhuriyet meydanı" adı verilmiştir. Ellinci yıl kutlama haftasının açılışında Türkiye Büyükelçisi, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denктаş birer konuşma yapmışlardır. Daha sonra geçit resmi yapılmıştır. Geçit resmine katılan Kıbrıslı mücahitlerin geçiti sevgi gösterileri arasında izlenmiştir. Kıbrıs'taki Basın müşavirliği tarafından da bir sergi açılmıştır. 50 yılda yapılanları gösteren bu sergi de davetliler tarafından büyük ilgi görmüştür.²⁵⁷

---

²⁵⁵ **Vatan**, 28 Ekim 1973.

²⁵⁶ **Akşam**, 30 Ekim 1973.

²⁵⁷ **Vatan**, 30 Ekim 1973.

Cumhuriyetin 50. yıldönümü münasebetiyle Tahran’da yapılmış olan törenler dışında özel bir törenle Tahran’ın en büyük caddelerinden birine Mustafa Kemal Atatürk adı verilmiştir. Ayrıca İran PTT Bakanlığı tarafında iki hatıra para yayınlanmıştır. Bu hatıra paraların birinde Atatürk ile Rıza Sait Kebir bir arada olduğu, diğesinde Boğaz Köprüsü’nün görüldüğü belirtilmiştir.²⁵⁸

3.2 KUTLAMALAR KAPSAMINDA DÜZENLENEN ETKİNLİKLER

Cumhuriyetin 50. Yıl kuruluş yıldönümü kutlama etkinlikleri kapsamında 26-30 Ekim 1973 tarihleri arasında icra edilen törenler dışında, yurdun her köşesinde gerek devlet kurumları gerekse özel kuruluşlar tarafından çeşitli alanlarda çok sayıda etkinlik düzenlenmiştir.

3.2.1 Bilimsel ve Akademik Alanda Düzenlenen Etkinlikler

Cumhuriyet’in 50. Yılı münasebetiyle İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi tarafından “Türk Ekonomisinin 50. Yılı” isimli bir kitap yayınlanmıştır. Bu konuda bir açıklaması bulunan Akademi Başkanı Yardımcısı Prof.Dr. Erol Zeytinoğlu, bu bilimsel incelemenin Akademiye kurulmuş bulunan Cumhuriyetin 50. Yılı kutlama kurulu tarafından uzun bir çalışma sonucu meydana getirildiğini ve kitabın, Cumhuriyetin Osmanlı İmparatorluğundan nasıl bir ekonomi devraldığını ve yarım yüzyıl içinde bu ekonominin nasıl bir aşama gösterdiğini, bugün Türk ekonomisinin hangi düzeye ulaştığını göstermek amacı ile kaleme alındığını söylemiştir. Kitaba konu olan sektörler de belirtilmiştir. Bu sektörler; Milli Gelir, Tarım, Sanayi, Madenler, Enerji, Ulaştırma, Bankacılık, Sigortacılık, Turizm, Dış

---

²⁵⁸ **Vatan**, 30 Ekim 1973.

Ticaret, Maliye, İş Hukuku ve Sosyal Sigortalar olarak sıralanmıştır. Ayrıca haberde bu kitabın satışa çıkarılmayacağı, ilgili Kamu ve Özel kuruluşlar ile öğretim müesseselerine Akademi tarafından Cumhuriyetin 50. Yılı armağanı olarak gönderileceği belirtilmiştir.²⁵⁹

Bunun yanında TÖB-DER İstanbul Şubesi “Cumhuriyet’in 50. Yılı ve Eğitim” konulu bir açık oturum düzenlemiştir. Yedi gün sürmesi planlanan açıkoturumun Aksaray’daki şube binasında yapılacağı belirtilmiştir.²⁶⁰ Ayrıca Prof.Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Özel Türk Kolejinde “Cumhuriyetin anlamı, gerekliliği ve Cumhuriyet üzerine kişisel anılar” konulu bir konferans vermiştir.²⁶¹

Kadırğa İlkokulu’nda ise Cumhuriyetin 50. Yıldönümü münasebetiyle hazırlanan “Atatürk Köşesi” törenle açılmıştır. Ayrıca Magirus fabrikalarının sahibi iş adamı İzzet Ünver yaptırdığı liseyi Cumhuriyetin 50. Yıl nedeniyle Millî Eğitim Bakanlığına teslim etmiştir. 900 metrekarelik sahaya inşa edilen 20 sınıflı lise bir aya kadar tedrisata başlayacağı, Bahçelievler Güngören semtinde yapılan ve Ünver adı verilen lisenin 3 katlı olup 2 blok halinde olduğu belirtilmiştir.²⁶²

Ayrıca Cumhuriyetin 50. yılını kutlamak amacıyla Pazar Lisesi’nde bir Atatürk köşesi düzenlenmiştir. Okul yöneticileri ve öğrencilerin ortak çalışmalarıyla düzenlendiği belirtilen köşede Atatürk ve Cumhuriyetle ilgili 100 kadar fotoğraf ve resim yer almıştır. Okul yöneticileri köşenin bir müze haline getirilmesi amacıyla olduklarını bu amaçla Cumhuriyet ve Atatürk ile ilgili resim yazı tarihi eşya ve vecizelerin toplanması için öğrenciler arasında görev bölümü yapıldığını açıklamıştır.²⁶³

3.2.2 Kültürel ve Sanatsal Alanda Düzenlenen Etkinlikler

---

²⁵⁹ **Son Havadis**, 26 Ekim 1973.

²⁶⁰ **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

²⁶¹ **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

²⁶² **Son Havadis**, 28 Ekim 1973.

²⁶³ **Akşam**, 30 Ekim 1973; **Son Havadis**, 31 Ekim 1973.

Kutlama etkinlikleri arasında en çok göze çarpan faaliyetlerin kültürel ve sanatsal alanda düzenlenen etkinlikler olduğu değerlendirilmektedir.

3.2.2.1 Kutlamalar Kapsamında Açılan Sergiler

1973 Ekim ayı içerisinde açılan sergilerin daha çok Cumhuriyet'in 50 yılının kutlanması nedeniyle Cumhuriyet onuruna hazırlanmış yarışmaların sonuçlarının sunulduğu ya da Cumhuriyet'e adanmış sergiler olduğu belirtilmektedir.²⁶⁴ Buna göre, Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü dolayısıyla çeşitli kuruluşlar 50 yılda yapılan çalışmaları gösteren sergiler düzenlemişlerdir. Örneğin, İmar ve İskân Bakanlığı'nın düzenlediği serginin adı "50. Yılda İmar ve Yerleşme"dir. Sergi İmar ve İskân Bakanı M. Nebil Oktay tarafından yapılan bir konuşma ile açılmıştır. Bu konuşmada büyük aşamalar kaydedildiği, olumlu sonuçlara ulaşıldığı ve gelişmelerin Cumhuriyetin gelecek yıllarında da durmayacağı vurgulanmıştır. Ayrıca Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı'nda düzenlenen 50. Yıl Resim ve Heykel Sergisi de Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün eşi Emel Korutürk tarafından açılmıştır. Güzel Sanatlar Galerisinde düzenlenen sergide Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel de bir konuşma yaptı. Sergide 250 resim ve 51 heykelden jüri tarafından seçilen 106 resim ve 12 heykel teşhir edilmiştir. Bunlardan 7 resim ve 1 heykelin Atatürk ve Cumhuriyet ödülü, 8 resim ve 1 heykelin de başarı ödülü kazandığı belirtilmiştir. 50. Yıl Sağlık Sergisinde 1923 – 1973 arasındaki sağlık çalışmaları yer almıştır. Sergide açış konuşmasını Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Vefa Tanır yapmış ve 738 sivil hastanede 74.406 hasta yatağının bulunduğunu buna karşılık 1923 de 86 hasta ve toplam 6437 hasta yatağı olduğunu bildirmiştir. Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz de "50.yıl Eğitim" sergisinin açılışında bir konuşma yaparak 50 yıldaki eğitim çalışmalarını ve gelişmeleri açıklamıştır. Sergide çeşitli okulların atölyelerinde yapılmış eşyalar yer aldığı belirtilmiştir. Bir diğer sergi de İçişleri Bakanlığının açtığı 50. Yıl sergisidir. İçişleri Bakanı Mukadder Öztekin'in yaptığı açılış konuşmasında 50 yıllık asayiş çalışmaları anlatılmıştır. Ayrıca Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla Devlet İstatistik Enstitüsü'nün kendi salonlarında çalışmalarını

---

²⁶⁴ Cumhuriyet, 31 Ekim 1973.

gösteren bir sergi düzenlediği, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Dr. Nuri Bayar'ın da Türkiye Sanayi Sergisi'nin açılışında bir konuşma yaptığı ve çeşitli sanayi yatırımlarına ve elde edilen gelişmeleri açıkladığı basında yer alan diğer haberler arasındadır.²⁶⁵

Bir diğer faaliyette, Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü, Ankara Garı'nda 50 yılda ulaştırma hizmetlerini kapsayan bir sergi düzenlemiştir. Ayrıca "*Atatürk adlı kitabı ile büyük ün yapan Türk sempatizanı*" olarak nitelenen Lord Kinros'un 26 Ekim 1973 sabahı Hilton otelinde bir basın toplantısı düzenleyerek Atatürk ve Türkiye'nin Genel Görünümü hakkındaki görüşlerini dile getirdiği basında yer almaktadır.²⁶⁶ Bu arada "Balkan Fila 4. Posta Pulu Sergisi" de İzmir'de açılmıştır.²⁶⁷

Cumhuriyetimizin 50. yıldönümü dolayısıyla bütün yurttaki olduğu gibi başkent Ankara'da da Cumhuriyetimiz ile ilgili çeşitli sergiler açılmaktadır. Bu sergilerden biri olan "Atatürk Özel Kitaplığı" dün Cumhurbaşkanlığı adına Genel Sekreter Fuat Bayramoğlu tarafından açılmıştır. Cumhuriyetimizin 50. yılı dolayısıyla her yıl Ajans Türk tarafından düzenlenmekte olan Atatürk sergisi ise bu yıl "Türkiye ve Atatürk Sergisi" adı altında açılmıştır. Açılışı Cumhurbaşkanı Korutürk yapmıştır. Törende eski Cumhurbaşkanlarından Tabii Senatör İsmet İnönü, Demokratik Parti Genel Başkanı Ferruh Bozbeyle, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği Fuat Bayramoğlu, Parlamenterler, öğretim üyeleri ve diğer davetliler hazır bulunmuşlardır.²⁶⁸

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca düzenlenen 50. Yıl sanayi sergisi Ankara'da törenle açılmış, Törende Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Dr. Nuri Bayar, Eski Sanayi Bakanları, Parlamenterler, Sanayiciler ve öteki davetliler bulunmuşlardır.²⁶⁹ Demir Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü ise Cumhuriyet'in 50. yıldönümü nedeniyle Karabük Halk Eğitim Merkezi'nde bir sanayi sergisi açmıştır. Sergide demir-çelik işletmesinin çeşitli bölümlerinin

---

²⁶⁵ **Zafer**, 28 Ekim 1973.

²⁶⁶ **Zafer**, 27 Ekim 1973.

²⁶⁷ **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

²⁶⁸ **Vatan**, 28 Ekim 1973.

²⁶⁹ **Zafer**, 28 Ekim 1973.

istihsallerini gösteren renkli fotoğraflarla imal edilen mamullerin yer aldığı belirtilmektedir.²⁷⁰

Ayrıca Hürriyet Gazetesi tarafından kurulduğu belirtilen “Türk ünlüleri heykel müzesi”nin ilk sergilemesi Hilton Oteli’nde yapılmıştır. Bu sebeple 17.30 da düzenlenen törende serginin kurdelesini İstanbul valisi Namık Kemal Şentürk kesmiştir. Türkiye’de ilk defa kurulmakta olan müzede yer alan heykeller birçok batı ülkelerinde bu tür müzelerde olduğu gibi özel bir mumdan yapıldığı vurgulanmıştır.²⁷¹

1. Ordu Komutanlığı tarafından da Spor ve Sergi Sarayı yanında “Ordu Silah ve Gereç Sergisi” açılmış, ayrıca Cumhuriyet’in 50. Yıldönümü nedeniyle Beşiktaş Barbaros İlkokulunda, okul aile birliği derneğinin mali olanakları ile gerçekleştirilen Atatürk büstü ve Kurtuluş Savaşımızı sembolize eden figürlerden oluşan iki duvar kabartması, yapılan bir törenle açılmıştır.²⁷²

50. Yıl onuruna sergi düzenleyen kuruluşlardan biri de İş Bankasıdır. Galatasaray Lisesinde açılan sergide Bankanın gelişimi, yatırımları ve çalışmaları yansıtılmıştır. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi de 50 yıllık Türk Sanatın sergisini 27 Ekim’de açmış, bunun yanında Topkapı Sarayı’nın ikinci kapısındaki sergi salonu “Fotoğraflarla 50 yılda Topkapı Sarayı Restorasyonları”na ayrıldığı belirtilmiştir.²⁷³

Cumhuriyet’in 50. yılı nedeniyle birçok okulda da çeşitli sergiler açılmıştır. Bunlar şöyle sıralanabilir: Şişli Bölgesi Teknik Okulları, çalışmasını Maçka Sanat Enstitüsünde, Beşiktaş ilçesi İlkokulları resim sergilerini Beşiktaş Barbaros İlkokullarında, Levent Kız Sanat Enstitüsü öğrencileri çalışmalarını Levent çarşısında sergilenmiş, Mehmet Beyazıt Lisesi resim sergisini ise okul salonlarında açılmıştır. Olgunlaşma Enstitüsü öğrencilerinin çalışmalarının yani sıra tarihi işleme ve antik eşyaları da sergiledikleri, Haydarpaşa Teknisyen Okulu ve Sanat Okulu öğrencilerinin de atölye çalışmalarının okullarında sergilendiği belirtilmiştir. Okullarda açılan sergilerden belki en ilginçinin İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu’nda olduğu, okul öğretmeni Rıza Aksoy, öğrencileri ile birlikte

---

²⁷⁰ **Son Havadis**, 30 Ekim 1973.

²⁷¹ **Son Havadis**, 30 Ekim 1973.

²⁷² **Son Havadis**, 31 Ekim 1973.

²⁷³ **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1973.

gerçekleştirdiği 60 metrekarelik Atatürk portresini okul duvarında sergilediği basında belirtilmiştir. Okul salonlarında Atatürk ve Cumhuriyetle ilgili çeşitli kompozisyonlar sergilenmiştir.²⁷⁴

Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü onuruna sergi düzenleyen kuruluşlardan biri de Olgunlaşma Enstitüsü olmuş, yarım yüzyıllık Türk Nakış ve el sanatlarından örneklerin de yer aldığı sergide geleneksel el sanatlarımızın çağdaş uygulamalarının dikkati çektiği belirtilmiştir.²⁷⁵

3.2.2.2 Kutlamalar Kapsamında Dikilen Anıtlar

Kutlamalar kapsamında düzenlenen sanatsal alandaki faaliyetlerden bir diğeri ise anıtlarla ilgilidir. Zafer gazetesinin haberine göre, Cumhuriyetin 50. Yılı kutlama komitesi tarafından Karabük ilçesinde bir Atatürk anıtı dikilmektedir. Demir cevherin ilk defa eritildiği ve Türk demirinin ilk olarak çıkarıldığı yer olarak belirtilen Karabük ilçesinde bugüne kadar bir Atatürk anıtının bulunmayışı üzerine ilgililer faaliyete geçmişlerdir. Anıt üzerinde Atatürk portresi bakır kabartma olarak bulunacağı ve sağına soluna gerçekleştirilen inkılapları sembolize eden kabartmaların konacağı açıklanmıştır. Anıt üzerindeki bakır kabartmanın tümünün Karabük Demir Çelik tesislerinde çalışan işçiler tarafından yapılmakta olduğu, anıtın cumhuriyetin 50. Yıldönümü törenleri sırasında açılacağı bildirilmiştir.²⁷⁶

Basına yansıyan anıt ile ilgili bir diğere habere göre, 50.yıl döneminde İstanbul'un dev bir anıta kavuştuğu belirtilmektedir. 50.yıl dönümünde Cumhuriyet'e saygı ve şükranını belirtmek amacıyla Yapı ve Kredi Bankası tarafından Galatasaray meydanında inşa ettirilen modern anıtın açılışı 25 Ekim 1973 tarihinde saat 15'te İstanbul Valisi Namık Kemal Şentürk tarafından yapılmıştır. Boyu yedi buçuk

---

²⁷⁴ **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1973.

²⁷⁵ **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1973.

²⁷⁶ **Zafer**, 26 Ekim 1973.

metreyi bulan anıt bir granit kailde içinde göğe doğru fıskıran elli çelik elemandan yapılmış bir kitle oluşturmaktadır. Birinci Ordu Komutanı Org. Doğan Özgöçmer, Harp akademileri komutanı Org. Turgut Sunalp ve davetlilerin hazır buldukları törende bir konuşma yapan Bankanın İdare Meclisi Reisi ve Murahhas azası Fahrettin Ulaş, bu anıtın dikilmesindeki amacı ve ifade ettiği manayı anlatırken, 50. Cumhuriyet yılımızı belirleyen, göklere yönelmiş 50 çeliğin her birinin sosyal, kültürel ve ekonomik alanlardaki atılımlarımızı ve başarılarımızı canlandırdığını, fakat bu anıtın daha önemli manasının manevi cevherimizin Atatürk sevgisinde birleşen bütünlüğünü ifade etmesi olduğunu belirtmiştir. Bu konuşmadan sonra Vali, bu tarihi yıldönümünü yaşatacak olan anıtı yaptırdığından dolayı bankayı tebrik ve anıtın vücuda getirilmesinde emeği geçenlere teşekkür ederek kaidenin örtüsünü açmıştır. Gazeteye göre, heykeltıraş Doç. Sadi Çalık'ın eseri olan anıt ve yine Banka tarafından vücuda getirilen ışık tüneli İstiklal Caddesi'ne yeni ve güzel bir görüntü kazandırmıştır.²⁷⁷

Ayrıca 22 gün 22 gece süren Sakarya Meydan Muharebesinde şehit düşenlerin anısına dikilen “Sakarya Şehitleri Anıtı” da törenle açılmış, anıtın alt kısmında bir de müze bulunduğu basında yer almıştır.²⁷⁸

Pakistan'ın Larkana şehrinde de Atatürk'ün anısına Pakistan Başbakanı tarafından bir Atatürk abidesi yaptırılmış, bu abidenin açılış törenine Türk heyeti de katılmıştır.²⁷⁹

3.2.2.3 Diğer Kültürel ve Sanatsal Etkinlikler

Kutlama etkinlikleri kapsamında diğer kültürel ve sanatsal etkinliklere baktığımızda örneğin, Devlet Tiyatrosu, Cumhuriyet'in kuruluşunun 50. Yılı kutlama faaliyetlerine “AKIN” adlı piyesi repertuarına alarak katkıda bulunmuştur. Basında yer alan habere göre, tiyatronun sanat hayatında özel ve değerli bir yeri olan

---

²⁷⁷ **Akşam**, 26 Ekim 1973.

²⁷⁸ **Zafer**, 28 Ekim 1973.

²⁷⁹ **BCA**: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 308, Dosya No: 96, Sıra No: 13, 27.11.1973.

Faruk Nafiz Çamlıbel'in "AKIN" piyesi Ankara ve İstanbul seyircisine sergilenecektir. Atatürk'ün hem Türk tarihine hem Türk sanatına gösterdiği ilginin temeli olarak temsilin yazılışı ve hazırlıklarıyla ilgili büyük payı ve önderliğinin olduğu bu nedenle Devlet Tiyatrosu'nun "AKIN" adlı piyesi repertuarına aldığı belirtilmiştir.²⁸⁰

Bir diğer etkinlikte, Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla Kız Sanat Enstitüsü öğrencileri kendi hazırladıkları 1973-1974 kış kıyafetlerini defile olarak sundukları belirtilmiştir. Kalabalık bir izleyicinin izlediği defilede 70 kıyafetin olduğu, öğrencilerin mankenlik yaptıkları defilede her kıyafetin bir isminin olduğu ve 1 numaralı elbisenin "50. Yıl" adını taşıdığı basında yer almıştır.²⁸¹

Bunun yanında, Türk kültür ve Sanat ile edebiyatımızın araştırılmasında ve tanıtılmasında çalışmalar yapan ayrıca fen ve teknik dallarda memleketimizde hizmetlerde bulunan yabancı bilim adamlarına Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü nedeniyle, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı tarafından birer takdirname hazırlanmıştır. Türk Tarihi, Dili ve Edebiyatı, Türk Sanat Tarihi ve Güzel Sanatlar, Folklor ile fen ve teknik dallarda hizmeti geçen ve bir komisyona seçilen 116 yabancı bilim adamlarının taktirnameleri özel ciltler içerisinde adreslerine gönderilmiştir. Kültür, fen ve teknik alanlarda hizmeti geçenlere Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel imzasıyla yollanan taktirnamelerde şu cümleler yazılıdır: *"Türk Kültürü, Türk Sanatı ve Edebiyatının araştırılması ve tanıtılmasında bugüne kadar yaptığınız değerli çalışmalar dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. Yıl döneminde takdir ve şükran duygularımı arz etmekten şeref duyuyorum."*²⁸²

26 Ekim Cuma günü başlayan bayram kutlamaları 29 Ekim'e yaklaşan günlerde bir dizi faaliyetle devam etmiştir. Üsküdar'da Atatürk büstü ve THY tarafından Taksim gezisinde inşa ettirilen 50. Yıl anıtı açılmış,²⁸³ Heybeliada Deniz Harp Okulundaki kitaplık yapılan bir törenle hizmete girmiş, İstanbul'daki bütün okullarda konserler verilmiş, öğrencilerin resim ve şiir sergileri açılmıştır. Gece de

---

²⁸⁰ **Akşam**, 28 Ekim 1973.

²⁸¹ **Zafer**, 26 Ekim 1973.

²⁸² **Zafer**, 26 Ekim 1973.

²⁸³ **Akşam**, 28 Ekim 1973; **Son Havadis**, 28 Ekim 1973.

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrasının konseri büyük ilgi ile izlendiği, diğer illerimizde de çeşitli sergilerin açıldığı ve konserlerin verildiği basına yansımıştır.²⁸⁴

İstanbul'da Galatasaray meydanına bir anıt diken Yapı ve Kredi Bankası'nın bu defa da Ankara'da bir Atatürk kitaplığı açtığı belirtilmiştir. Basında yer alan habere göre, Cumhuriyetimizin 50. yılında Atatürk ilkelerini yaşatmak ve geliştirmek amacıyla hazırlanan Atatürk kitaplığı özellikle bu konu üzerine inceleme ve araştırma yapacak kişilere ışık tutacaktır. Atatürk Kurtuluş savaşı ve devrimler üzerine bugüne dek yayınlanmış yaklaşık 4000 eser vardır. Yapı ve Kredi Bankası ilgililerinin 7 yılda bu adetin yaklaşık 350 tanesi çeşitli yabancı dillerde olmak üzere 1700 tane seçme eseri toplamıştır. Ayrıca 21 tanesinin Ayın tarihi, Belleten, Harp Tarihi vesikaları, Tarih vesikaları, Ülkü Dergisi, La Turquie Kemaliste, 1908'den günümüze değin gazete koleksiyonları, Meclis zabıtları gibi genel nitelikte süreli yayınların bu kitaplıkta yer aldığı belirtilmiştir. Bunlardan başka bir kitaplıkta bulunması gereken çeşitli dillerdeki sözlükler, büyük ansiklopedilerde araştırmacıların çalışmalarını kolaylaştırmak bakımından ilgililerce temin edilmiştir. Banka ilgilileri bu geniş alanlı çalışmaları yapabilmek için dünya ölçüsündeki bu bibliyografyaları yayınevleri kataloglarını sağlamış ve tek tek dikkatle incelemişlerdir. Ayrıca Atatürk'ün politika hayatında uzun bir süre ona hizmet etmiş olan genel sekreteri Hasan Rıza Soyak vasıtasıyla dış temsilciliklerimizde de bu konuda Yapı ve Kredi Bankasına yardımcı olmuştur. Atatürk kitaplığının bu konuda yurdumuzda açılan ilk ihtisas kitaplığı olması bakımından da önem taşıdığı açıklanmıştır. Ayrıca bu kitaplıkta İngilizce, Fransızca, Almanca gibi diller dışında Yunan, Polonya, İran, Danimarka, İspanyol, Arap ve Tayland dillerindeki eserlerin de yer aldığı basına yansımıştır.²⁸⁵

Öte yandan Beşiktaş Barbaros İlkokulunda okul aile birliğinin mali olanakları ile gerçekleştirilen Atatürk büstü ve Kurtuluş Savaşımızı sembolize eden figürlerden oluşan iki duvar kabartmasının yapılan törenle açıldığı ayrıca Antalya'da da 50. Yıl nedeniyle sanayi sergisinin açıldığı belirtilmiştir.²⁸⁶

---

²⁸⁴ **Akşam**, 28 Ekim 1973.

²⁸⁵ **Akşam**, 28 Ekim 1973.

²⁸⁶ **Cumhuriyet**, 28 Ekim 1973.

Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümü dolayısıyla dış kutlama programı çerçevesinde, el sanatlarımızı, giysilerimizi ve modern folklor müziğimizi tanıtmak üzere Dışişleri Bakanlığı tarafından gönderilen Türk Sanat topluluğunun Avrupa’da büyük başarı kazandığı, Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde gösterilerde bulunan topluluğun çok beğenildiği, Avrupa yayın organlarının sanatçılarımızı övdüğü ve Türk sanatçılarının gösterilerinin hayranlıkla izlendiği de basına yansımıştır. Türk Sanat Topluluğu Berlin, Brüksel, Londra, Roma ve Tunus gibi ülke ve şehirleri gezerek el sanatlarımızı, giysilerimizi ve modern folklor müziğimizi tanıtmışlardır.²⁸⁷

Yurdumuzda düzenlenmekte olan festivallerden Adana Altın Koza Film Şenliği’nin her yıl yapıldığı tarihte tekrarlanmayıp Cumhuriyetimizin 50. Yılı münasebetiyle bir defaya mahsus olmak üzere 29 Ekim’e ertelendiği de basında yer almıştır.²⁸⁸

Cumhuriyetin 50. Yıldönümü münasebetiyle 29 Ekim akşamı Erzurum’da “50. Yıl Aşıklar Festivali” düzenlenmiştir. 30 kadar ozanın katıldığı festival atışma, şiir, türkü ve muamme olmak üzere 4 dalda yapılmıştır. Kalabalık bir grup tarafından ilgi ile izlenen festivalde ozanlar “Cumhuriyet” ve “Atatürk” üzerine değişler döktürmüşlerdir.²⁸⁹

Cumhuriyetin 50. Yıldönümü dolayısıyla dünya çocuklarına yardım amacıyla Kültür Sarayı’nda düzenlenen UNICEF’in geleneksel galası da 30 Ekim 1973 gecesi yapılmıştır. Galada çeşitli sanat gösterileri yer almıştır. Başbakan Talu’da Türk devlet adamlarıyla yabancı konuklara Şale Köşkünde bir resmi kabul vermiş, Vali Şentürk ise barış kervanına katılan dünya çocuklarını Beylerbeyi Sarayı’nda kabul etmiştir.²⁹⁰

3.2.3 Sportif Alanda Düzenlenen Etkinlikler

---

²⁸⁷ **Vatan**, 29 Ekim 1973.

²⁸⁸ **Akşam**, 30 Ekim 1973.

²⁸⁹ **Son Havadis**, 30 Ekim 1973; **Akşam**, 31 Ekim 1973.

²⁹⁰ **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1973.

Kutlamalar kapsamında futbol, basketbol, voleybol, yüzme, boks, güreş ve bisiklet gibi çeşitli alanlarda 50. Yıl onuruna yarışmalar düzenlenmiştir. Örneğin 50.yıl Cumhuriyet Kupası uluslararası boks turnuvası, Atatürk spor sarayında yapılan karşılaşmalarla başlamış,²⁹¹ İstanbul Bisiklet ajanlığı tarafından da Cumhuriyetin 50. Yılı nedeniyle düzenlenen “3. Uluslararası Üç Etap Bisiklet Yarışması” Yalova’da başlamıştır. Almanya ve Avusturyalı bisikletçinin yanında İstanbul, Konya, Bursa ve Ankara Emniyet Bisiklet takımlarının katılacağı ve üç gün sürecek olan yarışmaların ilki cumartesi günü Yalova – İznik yolu üzerinde yapılacağı, öte yandan yarışmalara katılacak olan Alman bisikletçileri İstanbul’a geldiği ve Yalova’ya hareket ettikleri bildirilmiştir. Ayrıca Cumhuriyet’in 50. Yılı nedeniyle Eczacıbaşı voleybol takımının İspanya Milli Takımı ile 27 Ekim günü özel bir maç yapacağı da basında yer alan haberler arasındadır.²⁹²

26 Ekim 1973 tarihinde cuma akşamında Cumhuriyet’in 50. Yılı nedeniyle düzenlenen Uluslararası Voleybol Turnuvası final maçında Milli Takımımızın Batı Almanya’yı yendiği ayrıca, 50. Yıl okçuluk yarışmasının sona erdiği, yüzme ve yelken yarışmalarının ise 27 Ekim Cumartesi günü başlayacağı ve boksta da final maçının oynanacağı belirtilmiştir.²⁹³

Uluslararası Halter Turnuvası’nın ise Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu’nda,²⁹⁴ yüzme ve atlama yarışları Heybeliada Deniz Harp Okulu kapalı yüzme havuzunda, Atıcılık Yarışmaları da İstinye Atış Poligon’unda yapıldığı, ayrıca bu kutlamalar kapsamında bir de 50. Yıl Rallisi’nin yapılacağı belirtilmiştir.²⁹⁵

Antalya’da düzenlenen 50.yıl atletizm ve basketbol müsabakalarının 28 Ekim günü başladığı, 50.yıl yarışı adı altında düzenlenen bayrak koşusunun Alanya ve Finike ilçelerinden başlayacağı ve Bayrağın 29 Ekim günü Antalya’ ya getirileceği ve Vali Hüseyin Ügütçen’e takdim edileceği basında yer alan haberler arasındadır.²⁹⁶

---

²⁹¹ **Akşam**, 26 Ekim 1973.

²⁹² **Akşam**, 27 Ekim 1973; **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973; **Son Havadis**, 27 Ekim 1973.

²⁹³ **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973; **Son Havadis**, 27 Ekim 1973.

²⁹⁴ **Cumhuriyet**, 28 Ekim 1973; **Son Havadis**, 28 Ekim 1973.

²⁹⁵ **Cumhuriyet**, 28 Ekim 1973.

²⁹⁶ **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

Bunun yanında 29 Ekim günü, Veliefendi Hipodromu'nda saat 14.00'te, 150.000 TL ödüllü Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Kupası Koşusu yapılmış²⁹⁷, 50. Yıl Uluslararası Halter Turnuvası da 28 Ekim günü Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda başlamıştır. Bu turnuvaya Türkiye 22, Sovyetler Birliği, Bulgaristan ve Yunanistan 4, Fransa ve İsveç 2 halterci ile katıldığı, ilk günde milli halterci Bilal Doğan'ın Türkiye rekoru ayrıca 50. Yıl nedeniyle İzmir'de yapılan yüzme yarışmalarında Gülizar Çepoğlu'nun da bir Türkiye rekoru kırdığı basında yer almıştır.²⁹⁸ Ayrıca Milli Piyango İdaresi de Cumhuriyetimizin 50. yıldönümü münasebetiyle 60 milyon 58 bin liralık çekiliş tertiplemiştir.²⁹⁹

Cumhuriyetimizin kuruluşunun 50. Yılı için yapılan spor müsabakalarında bazı aksaklıklar da yaşanmıştır. Örneğin, Türkiye, Amerika, Yugoslavya ve Rusya, B. Almanya, Yunanistan ve Macaristan'ın katıldığı müsabakalarda finiş yerine konan foto-finiş cihazının çalışmaması ve kronometre azlığı nedeni ile dereceler göz kararı ile tespit edilmiş, bunun yanında 10 bin metre müsabakaları da bir tur eksik koşturulmuştur. Yine Ankara'da yapılan 50. Yıl boks turnuvası ve Adana'da yapılan 50. Yıl voleybol turnuvası gereken ilgiyi görmemiş ve istenen gaye elde edilememiştir. Ayrıca altyapı sorunları da müsabakaları etkilemiş özellikle tenis sporundaki altyapı sorunlarının çözümlenmemiş olması bu daldaki başarısızlıkların temelini oluşturmuştur.³⁰⁰ Zafer gazetesinde de ilginç bir habere yer verilmiştir. Buna göre, Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla düzenlenen uluslararası boks turnuvası aradığı rağbeti bulamamıştır. Başkent seyircisinin boks sporu tutkusuna değinen gazete buna rağmen salonun boş olmasının zihinlerde sorular yarattığını belirtmiştir. Yetkililer, boks turnuvasına ilginin azlığını, turnuvanın ay sonuna gelmesine bağladıklarını belirtmişlerdir.³⁰¹

3.2.4 50. Yıla Özel Çıkarılan Ürünler

---

²⁹⁷ Cumhuriyet, 29 Ekim 1973.

²⁹⁸ Cumhuriyet, 29 Ekim 1973; Zafer, 29 Ekim 1973.

²⁹⁹ Akşam, 31 Ekim 1973.

³⁰⁰ Zafer, 29 Ekim 1973.

³⁰¹ Zafer, 26 Ekim 1973.

Cumhuriyetin 50. Yılı kapsamında çeşitli kurum ve işletmeler, bu yıla özel afiş, kartpostal, plak, pul, takvim ve para gibi çeşitli ürünler basmışlardır. Örneğin Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yılı'nı sembolize eden ve üzerine Atatürk'ün resimleri bulunan renkli duvar afişini, çeşitli matbaalar ise 50. Yıl marşını bastırmışlardır. Bunun yanında Basın Yayın Genel Müdürlüğüne 50. Yıl marşı plağı basılmış ve parasız olarak bütün illere dağıtılmıştır. Ayrıca 100, 250, 475 ve 500 kuruşluk 50. Yılı anma pulları ve 50. Yılla ilgili çeşitli takvimler bastırılmıştır. Bunların yanısıra Maliye Bakanlığınca 50 ve 100 liralık gümüş, 500 liralık ta altın olmak üzere üç parça hatıra para çıkarılmıştır.³⁰²

30 Ekim 1973 gecesi yapılan törenlerle Cumhuriyetin 50. yıldönümü ve Şeker Bayramı sona ermiştir. 26 Ekim öğleden sonra tatile giren resmi daireler ve okullar 31 Ekim 1973 sabahı açılmıştır.³⁰³

3.2.5 50. Yıl Kutlamaları İle İlgili Değerlendirmeler

Gazetelerin başyazılarında ve köşe yazılarında Cumhuriyet'in önemini anlatan yazılar yer almıştır. Özellikle 1973 yılının Cumhuriyet'in ilanının 50. Yılı olması nedeniyle yazılan yazılarda da bu husus ayrıca belirtilmiştir. Örneğin Akşam gazetesinde 29 Ekim 1973 tarihinde yazılan başyazı imparatorluktan cumhuriyete uzanan süreci anlatmaktadır. Yazara göre Türk tarihi içinde Cumhuriyet bir şeref sayfasıdır. Cumhuriyet tarihi içinde ise ellinci yıl bir o kadar önemlidir. Bunun için Cumhuriyetin ellinci yıldönümü bir kasabada yapılan herhangi bir şenlik gibi görülemez. Yine yazara göre bugünlerimizi istiklal mücadelesi şehit ve gazilerine borçluyuzdur. Çünkü onlar imparatorluktan bir cumhuriyet çıkartılması yolunda büyük gayretler sarf etmişlerdir.³⁰⁴

Aynı gün yayınlanan bir başka köşe yazısında Türk milleti yazar tarafından tanrının sevdiği millet olarak nitelendirilmiştir. Yazara göre Türkün büyük eseri

---

³⁰² Leman Şenalp, **Cumhuriyetimizin 50. Yılı Bibliyografyası ve Ellinci Yılla İlgili Çalışmalar**, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1975.

³⁰³ **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1973.

³⁰⁴ Fehmi Anlaroğlu, "İmparatorluktan Cumhuriyet Çıkarmak", **Akşam**, 29 Ekim 1973.

Cumhuriyettir. Cumhuriyet ise Türk istiklal ve bağımsızlığının anıtıdır. Başka bir milletin tarihinde Türk'e has kahramanlık ve feragat dolayısıyla kazandığı başarılar yoktur. Türk tarih içerisinde birçok devlet kurmuş ve liderler yetiştirmiştir ama asla bağımlı yaşamamıştır. Yazar yazısının devamında bayramın içtimai bir hadise olduğunu ve bayramların başarılı günlerin anılması ve kutlanması olduğunu belirterek Türk milletinin bu bilinçle bayramı idrak etmelerini arzu ettiğini belirtmiştir.³⁰⁵

Yapılan törenlerle ilgili eleştirel yazılar da kaleme alınmıştır. Örneğin Ayla Akgün, Akşam gazetesindeki yazısında 50. Yılda her şeyin hatırlandığı, bir tek Halide Edip Adıvar'ın hatırlanmadığını, Sultanahmet Meydanı'ndaki heykeline bir sepet çiçek dahi bırakan olmadığını belirtmiştir. Ayrıca 50. Yıl için yapılan sergilerin, konferansların, spor gösterilerinin, çevre yollarının, takların ve Boğaz Köprüsü'nün hep acele ile yapıldığını dolayısıyla bu gibi faaliyetlerde aksamaların yaşandığını aktarmıştır. Öyle ki yazara göre Üsküdar Meydanı'na dikilen Atatürk Anıtı, sırtındaki pelerini tamamlanmadan aceleyle açılmıştır.³⁰⁶

Son Havadis gazetesinde ise Tahir Kutsi Makal, Cumhuriyetin 50. Yılında eğitim sistemine değinerek eleştirel bir yorumda bulunmuştur. Yazara göre Cumhuriyetin en büyük eserinin okul olmasına rağmen 50. Yılda daha okulun giremediği köyler bulunmaktadır. Bu nedenle de yazara göre okulunu girmedeği köye Cumhuriyet de girmemiş olmaktadır. Bunun yanında yazar, devletin imkanları dışında bazı kişilerin yaptırdığı okullardan övgüyle bahsederek bu tür davranışların örnek alınması gerektiğini vurgulamıştır.³⁰⁷ Yazar 28 Ekim 1973 tarihli yazısında ise iki büyük bayramın bir araya geldiğini yani Ramazan ve Cumhuriyet Bayramlarının aynı güne rastladığını dolayısıyla bu bayramların daha coşkulu bir şekilde kutlanması gerektiğini belirtmiştir. Yazara göre çifte bayram sevinci yarın için aydınlık müjdecisi olmalıdır. Savaştan çıkan fukara millet yarım yüzyıl içinde kendini toplamıştır. Ayrıca Cumhuriyet Türkiye'ye önemli eserler kazandırmış, Türk milletine dünya çapında medeni dünya içinde gerçek şahsiyetini kazandırmıştır. Yazar yazısının devamında çocuklara verilecek en büyük bayram hediyesinin “milli

---

³⁰⁵ Kemal Anlaroğlu, “Tanrının Sevdiği Millet”, **Akşam**, 29 Ekim 1973.

³⁰⁶ Ayla Akgün, “Ellinci Yılda Unutulanlar”, **Akşam**, 01 Kasım 1973.

³⁰⁷ Tahir Kutsi Makal, “Ellinci Yıl Okulları”, **Son Havadis**, 26 Ekim 1973.

hedef” ve “huzur ve güven” olması gerektiğini belirterek bayram sevincine burukluk getiren düşüncelerin kafalardan silinmesi gerektiğini vurgulamıştır.³⁰⁸

Tekin Erer de Cumhuriyetin 50. Yılına kaygılar içinde girdiğini belirtmiştir. Çünkü yazara göre 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi'nin en çok oyu almasına “*hür ve demokratik rejimin düşmanı olan Marksist ve Leninistler*” çok sevinmiş, aşırı solcu yazarlar ise sevinçlerinde ne yapacaklarını şaşırılmışlardır. Yazar yazısının devamında Cumhuriyetin 50. Yılında aşırı sola karşı olanların içinde buldukları durumun çok elem verici olduğunu belirtmiş, Türk milletinin bu “*Marksist ve Leninistlere*” karşı ikinci bir kurtuluş savaşı vermeye mecbur kalmamasını temenni ederek karamsar bir tablo çizmiştir.³⁰⁹ Yazar 28 Ekim 1973'teki yazısında da, Cumhuriyet Bayramı'na gönlünce sevinemediğini çünkü Cumhuriyet Halk Partisi'nin seçimleri kazanmasına en çok sevinenlerin, kendilerini Marksist ve Leninist olarak tanıtanlar olduğunu ve bu kişilerin ülkeyi anarşiye götüreceklerini düşündüğünü vurgulamıştır. Ayrıca yazar CHP'nin de anarşistlerin koruyucusu olduğunu bundan dolayı Cumhuriyetin 50. Yılında Cumhuriyetin tehlikede olduğunu belirterek aynı karamsarlığı sürdürmüştür.³¹⁰ Tekin Erer, bu yazılarının yanında bir başka yazısında elli yılın başarılarını sıralamıştır. Yazara göre bu başarılar özetle nüfustaki artış, okur-yazar oranındaki artış, sanayide ilerleme ve çok partili siyasi hayata geçiştir. Elli yıllık dönemde 1965-1971 tarihleri arası önemlidir. Çünkü bu tarihler arasında Adalet Partisi iktidardadır ve önemli gelişim hamleleri bu dönemde atılmıştır. 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan seçimlerde Adalet Partisi'nin tek başına iktidara gelememesi ise millet adına şanssızlıktır çünkü eğer Adalet Partisi seçimlerde tek başına iktidara gelseydi dört sene sonra o anki Türkiye'ye bir Türkiye daha katılacaktır.³¹¹

Son Havadis gazetesinde Mümtaz Faik Fenik, 29 Ekim 1973 tarihinde “50'nci Yıl” adlı bir yazı kaleme almıştır. Yazar yazısında Cumhuriyetin 50. Yıldönümünün 26 Ekim'den beri heyecanla kutlandığını, bayrakların, törenlerin ve yaşanan sevincin bayram günlerinin en renkli manzaralarından olduğunu belirtmiştir.

---

³⁰⁸ Tahir Kutsi Makal, “Bayram”, **Son Havadis**, 28 Ekim 1973.

³⁰⁹ Tekin Erer, “Kaygılar İçindeyiz”, **Son Havadis**, 28 Ekim 1973.

³¹⁰ Tekin Erer, “Cumhuriyetimizi 50'nci Yılı”, **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

³¹¹ Tekin Erer, “50 Yılın Başarıları”, **Son Havadis**, 30 Ekim 1973.

Yazar yazısının devamında Cumhuriyete neden bu kadar bağlı olduğunu sorusunu kendisine sorarak nedenlerini bulmaya çalışmıştır ve cumhuriyete bağlılığın cumhuriyette kendi benliğinin tam ifadesini bulduğundan kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır. Yazar, yarım yüzyılda büyük eserler yaratıldığını fakat içlerinden en büyüğünün Cumhuriyet ve demokrasi olduğunu vurgulamıştır. Yazara göre elli sene önce doğan Cumhuriyet nice yıllar çocuk kalmış, sendelemiş fakat sonunda demokrasi muzaffer olmuştur.³¹²

Aynı gazetede Cumhuriyetin 50. Yılı ile ilgili yazı yazan bir diğer yazar da Abdullah Uraz'dır. Yazar yazısında Cumhuriyetin 50. Yıldönümünün büyük şenliklerle kutlandığını fakat böyle mutlu bir yıldönümünde, Milli Selamet Partisi'ni kastederek, dine ve mezhebe dayanan müstakil partilerin kurulmasının ise yüz kızartıcı olduğunu belirtmiştir. Yazara göre Cumhuriyet birlik ve beraberliği ve laikliği getirmiştir ama böyle partilerin kurulması birlik ve beraberliğe karşı bölücü bir harekettir. Cumhuriyetin 50. Yılı'nı kutlarken Cumhuriyeti yıkmak, milli iradeyi ve parlamentoyu hiçe saymak, milleti yok farz etmek, Leninist bir düzen getirmek hevesleri yok edilmiş ve kırılmıştır. Ayrıca yazar yazısının sonunda Atatürkçülerin rejime ve Cumhuriyete sahip çıkmalarını, birlik ve beraberlik içinde olmalarını, bölücülere, istismarcılara, Atatürk ve Cumhuriyet düşmanlarına karşı çıkılması gerektiğini vurgulamıştır.³¹³

İlhan Selçuk Cumhuriyet gazetesindeki 26 Ekim 1973 tarihli yazısına "Cumhuriyet'in 50'nci yılına nasıl giriyoruz?" sorusuyla başlamış ardından o anda halen fikir suçundan dolayı hapisanede yatanların isimlerini sıraladıktan sonra Türkiye'nin 50'nci Cumhuriyet yılına fikir mahkumlarıyla girmemesi gerektiğini savunmuştur. Yazara göre hapishanelere dizi dizi fikir suçluları varken davul, zurna, boru ve trampetle uygarlık yolunda kaç arpa boyu yol kat ettiğimizi cihana ilan etme sevdası sürüyordur. Kırk yıl önce Cumhuriyet'in onuncu yılı böyle kutlanmamıştır. O yıllarda hem kendimize inancımız ve güvenimiz çoktur hem de hapishanelerde tek fikir ve politika suçlusu yoktur. Onuncu yıl ülkeyi dalga dalga sarmıştır. Oysa Cumhuriyet'in 50'nci yılında bilim adamı ve profesörler yazdığı kitaplardan dolayı

---

³¹² Mümtaz Faik Fenik, "50'nci Yıl", **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

³¹³ Abdullah Uraz, "50'nci Yılda", **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

mahkûm edilebilmektedir. Oysa gerçek yapılacak iş yasalardan fikir suçlarını kaldırmak olmalıdır.³¹⁴ Askeri ve siyasi alandaki zafer onuncu yılda coşkulu bir şekilde kutlanmıştır. 50'nci yıla da iktisadi zafer kazanılmış olarak girilmelidir ama bu başarılamamıştır. Yazara göre eğer iktisadi zafer kazanılmış olsaydı yoksulluk bitebilir, ekonomik bağımsızlık gerçekleştirilebilir, okuma yazma oranı yükseltilebilir, demokrasi kökleşebilir ve sınıf ayrımına sona ermiş olabilirdi. İşte 50'nci yıl bu acı gerçeklerin üstüne eğilmek için bir fırsat olmalıdır.³¹⁵

Mehmet Barlas da yazısında 50'nci yılda ulaşılan noktanın büyük bir zaman kaybını ifade ettiğini, elli yıla daha büyük işlerin yapılabileceğini belirtmiştir. Fakat Türkiye açısından bir başarı da o tarihlerde dünya üzerinde savaşların yaşandığı bir dönemde Türkiye'nin elli yıllık barış dönemi geçirmiş olmasıdır.³¹⁶

Nadir Nadi 29 Ekim 1973 tarihli baş yazısında Cumhuriyeti kuran ilk genç kuşağın yargılamasını yapmıştır. Yazara göre bu kuşak arasında kimileri yorulmuş, bencil hesaplar peşinde görevlerini unutmuş kimileri ise yolunu şaşırmıştır. Ama geri kalanlar Atatürk'ün gösterdiği yolda azimle, cesaretle her türlü engele göğüs gererek yürümüşlerdir ve artık yaşlansalar da 50'nci yılın genç kuşaklarının yetişmelerinde Cumhuriyeti kuran bu kuşağın payı büyüktür.³¹⁷ Oktay Akbal ise bir Cumhuriyet çocuğu olarak babasıyla katıldığı Beyazıt Meydanı'ndaki Cumhuriyet'in onuncu yıl törenlerini anımsadığı kadarıyla anlatmış ve kutlamalar esnasında kalabalıkta bulunanların kendilerine ve Cumhuriyet'e olan güvenlerinin ve inançlarının tam olduğunu belirtmiştir. Yazısının devamında Cumhuriyetin onuncu yılını kendisi gibi küçük yaşta kutlayanların yani bir nevi Cumhuriyet çocuğu olanlardan bazılarının şu anda sanat, kültür, siyaset vs. alanlarda öncü durumda bulduklarını fakat bu kişilerin Kemalist devrimi ne kadar benimseyip benimsemediklerini sorgulamaktadır. Ama yazar buna rağmen umutsuz olunmaması gerektiğini, onuncu yıldan itibaren geçen yılların boşa geçmiş kabul edilemeyeceğini belirterek geçen kırk yılda yaşanan yanlışların bir kalkınma hamlesi yaratacağı umudunu taşıdığına inanmaktadır.³¹⁸

---

³¹⁴ İlhan Selçuk, "Yasalardan Kaldırmalı", **Cumhuriyet**, 26 Ekim 1973.

³¹⁵ İlhan Selçuk, "50'nci Yıldönümü", **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

³¹⁶ Mehmet Barlas, "Cumhuriyet'in 50 Barış Yılı", **Cumhuriyet**, 28 Ekim 1973.

³¹⁷ Nadir Nadi, "Kutlu Olsun", **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

³¹⁸ Oktay Akbal, "Onuncudan Ellinciye", **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

3.3 CUMHURİYETİN 50. YIL KURULUŞ YILDÖNÜMÜ İÇİN HAZIRLANAN YAYINLARIN DEĞERLENDİRMESİ

Cumhuriyetin 50. Yıldönümü onuruna devlet örgütleri, kurumlar, bankalar, özel yayınevleri, kişiler, çeşitli nitelik ve içerikte yayınlar yapmışlardır. Genellikle bütün kuruluşlar, 50 yıllık gelişmelerini içeren eserler hazırlamışlardır. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi uzmanı Leman Şenalp'in yaptığı araştırmaya göre Cumhuriyetin 50. Yıldönümü kutlamaları kapsamında hazırlanan 299 kitap ve broşür, 54 il yıllığı, 1065 makale ve yazı, 62 şiir, 91 dergi özel sayısı, 33 dergi ve gazete eki tespit edilmiştir. Ayrıca o dönemde Türkiye'de yayın yapan 1250 dergiden 91'i Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla özel sayı, bazı dergi ve gazeteler de ekler yayınlamışlardır.³¹⁹ Yunanistan'daki Türklerin sesi olan Akın gazetesi de Cumhuriyet Bayramı nedeni ile bir özel sayı yayınlamış ve Kurtuluş Savaşı'ndan bahsederek Yunanistan'daki Türklerin de hala o günlerin heyecanı ve sevinci içlerinde taşıdıklarına değinmiştir. Habere göre Akın gazetesinin baş yazısında "Aynı mücadele azmi içinde Cumhuriyetimizin 50. Yılımı kutluyoruz" denilmiştir.³²⁰

---

³¹⁹ Leman Şenalp, **Cumhuriyetimizin 50. Yılı Bibliyografyası ve Ellinci Yıla İlgili Çalışmalar**, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1975.

³²⁰ **Akşam**, 01 Kasım 1973.

Leman Şenalp'in hazırladığı bu bibliyografyaya göre Cumhuriyetin 50. Yıldönümü kutlamaları kapsamında hazırlanan 299 kitabın devlet örgütlerine, bankalara ve kişilere göre dağılımına baktığımızda 299 kitabın;

- 62'si bakanlıklar,
- 37'si üniversiteler,
- 15'i bankalar,
- 79'u kişiler,
- Geri kalanları diğer devlet örgütleri ve kurumlar tarafından hazırlanmıştır.

3.3.1 Bakanlıklar Tarafından Hazırlanan Yayınlar

Bakanlıklara baktığımızda ise Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Orman Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı, Köy İşleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, İmar ve İskân Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı gibi bakanlıkların Cumhuriyetin 50. Yıldönümü kutlamaları kapsamında yayın hazırladıklarını görmekteyiz. Bu bakanlıklar arasında Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Beden Terbiyesi Bölge Müdürlükleri kendi illerinin spor alanındaki 50 yıllık faaliyetlerini anlatan toplamda 19 adet kitap yayınlamışlardır. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı ise “*Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları*” adı altında 15 kitaplık bir seri hazırlamıştır. Bu kitaplar arasında Prof. Dr. Afet İnan'ın “*Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*”, Refik Ünal'ın “*Atatürk'ün Sevdiği Türküler. Kurtuluş Savaşı Türküleri*”, Fahri Belen'in “*Askeri, Siyasal ve Sosyal Yönleriyle Türk Kurtuluş Savaşı*”, Müjgan Cumbur'un “*Atatürk ve Milli Kültür*” ve Selahattin Tansel'in “*Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*” isimli kitapları bulunmaktadır.

Hazırlanan bu kitaplar arasında, Prof. Dr. Afet İnan'ın, "*Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*" isimli kitabında 1918-1939 yılları arasındaki devir, Türk Devriminin tarihi olayları açısından belirli bir sıra dahilinde ele alınmıştır. Yazara göre Türk Kurtuluş Savaşı yılları içinde düşman istilasına karşı direnmek için milli örgütlenme, sosyal hayatımızda yeni bir aşamadır ve her yönü ile incelenmesi gereklidir. Bu kitapta her Devrim konusu işlenirken eski ile bir karşılaştırma yapıldığı gibi o günün şartları da ele alınmış, fakat asıl geleceğe yönelen konular üzerinde durulmuştur. Çünkü yazara göre "*...tarih bir temel ise de asıl sosyal hayatın daima bunun üzerinde yükselmesi ve milletçe yaşanan çağın medeniyet ortamında bulunulması gerekir.*"³²¹

Cumhuriyet devrinde yapılan ve 50. Yıldönümü dolayısıyla temeli atılan veya gerçekleştirilen maddi eserlerle sanat eserleri yanında belgesel nitelikteki fikri eserlerin de önemli bir yeri vardır. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, bu düşünceden hareketle Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yayınları kapsamında bir de Atatürk'ün sevdiği türküler adlı bir çalışma yayınlamıştır. Bu çalışmada kültürümüzün birer temel taşı olan ve halkımızın öz benliğini, kahramanlık ve yiğitlik duygularını, üzüntü ve yas anlayışını, çeşitli duyuş ve deyişleri nasıl dile getirdiği, yıllar geçse bile bozmadan nasıl yaşattığı anlatılmıştır. Atatürk'ün sevdiği türküler, Kurtuluş Günü Türküleri, Kurtuluş Savaşında ve Cumhuriyetimizdeki Türkü, Ağıt ve Deyişler olmak üzere üç bölümden oluşan çalışmanın, Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel tarafından, ilim ve kültür yapıları ve diğer hizmet tesisleri kadar kalıcı ve yapıcı olduğu, özellikle çeşitli alanlarda birer belge olarak 50 yıllık çalışmaları yansıtacağı belirtilmiştir.³²²

İçişleri Bakanlığı tarafından da Cumhuriyet'in 50. Yılı dolayısıyla, bir broşür yayınlanmıştır. Bu broşürde polis teşkilatının, Yeniçeri döneminde, Islahat döneminde, Tanzimat döneminde, Mutlakiyet döneminde, Meşrutiyet döneminde ve

---

³²¹ Afet İnan, **Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. Dizi, S:34, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998, s.1-9.

³²² Refik Ünal, **Atatürk'ün Sevdiği Türküler**, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yayınları, Başbakanlık Basımevi, 1973, S:9, s.1-3.

Cumhuriyet dönemindeki gelişmeleri anlatılmış ve teşkilatın 50. Yıldaki personel durumu, görev ve yetkileri, eğitim faaliyetleri açıklanmıştır.³²³

Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü ise, 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı sırasında parti grubunda ve TBMM’de yapılan müzakerelerde Cumhuriyet ilanını desteklemek için söz alan ve bu tasarı lehinde önerge sunan şahısların biyografilerini yayınlamıştır. Yayımlanan biyografiler arasından Kemalettin Sami Paşa, Halit Paşa, Kazım Özalp, Fethi Okyar, İsmet İnönü, Fuat Bulca ve Ruşen Eşref Ünaydın, 28 Ekim 1923 akşamı Atatürk’ün Çankaya’daki misafirleri, Seyit (Adliye Vekili, İzmir), Yusuf Kemal Tengirşek (Sinop), Eyüp Sabri (Konya), Hamdullah Suphi Tanrıöver (Antalya), Abdurrahman Şeref (İstanbul), İsmet İnönü (Malatya), Ragıp (Koca Ragıp Paşa) (Kütahya) Halk Fırkası Grup toplantısında, Cumhuriyet ilanı lehinde söz almışlar, Yunus Nadi Abalıoğlu (Teşkilatı Esasiye Encümeni Reisi, Muğla), Celal Nuri İleri (Raportör, Gelibolu), Feridun Fikri Düşünsel (Katip, Dersim), Refik Koraltan (Konya), İbrahim Süreyya Yiğit (İzmit), Mehmet Emin Yurdakul (Karahisar’ı Şarki), İlyas Sami Muş (Muş), Rasih Kaplan (Antalya), Ali Rıza (İstanbul), Dr. Mazhar Germen (Aydın), Raif Dinç (Erzurum), Refet Bele (Bursa), Ebubekir Hazım Tepeyran (Niğde), Ali Rıza (Kırşehir), Cevat Abbas Gürer (Bolu), Mehmet Dinç (Biga) Cumhuriyet’in ilanı için önerge vermiş, Yunus Nadi Abalıoğlu (Teşkilatı Esasiye Encümeni Reisi, Muğla), Vasıf Çınar (Saruhan), Eyüp Sabri (Konya), Yahya Galip Kargı (Kırşehir), Mehmet Emin Yurdakul (Karahisar’ı Şarki), Şeyh Saffet Yetkin (Urfa), Tunalı Hilmi (Zonguldak), Emin Sazak (Eskişehir), Avni Doğan (Bozok), Süleyman Sırrı İçöz (Bozok), Celal Nuri İleri (Gelibolu), Dr. Fikret Onuralp (Ertuğrul), Hakkı (Van) ise TBMM’nin 2. Dönem birinci toplantı yılına ait tutanaklarda Cumhuriyet’in ilanı lehine söz aldıkları bu kitapta belirtilmiştir.³²⁴

Cumhuriyet’in 50. Yılı dolayısıyla hazırladığı kitap ile kutlamalara katkıda bulunan bir diğer bakanlık ise Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’dır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığın, 50 yıl önce kıt kaynaklar ve zor koşullar içinde büyük bir feragatle başlatılan sanayileşme çabalarını ve o güne kadar ulaşılan aşamaları, halka

³²³ **Cumhuriyetin Ellinci Yılında Türk Polisi**, İçişleri Bakanlığı, Dönmez Offset, Ankara, bty.

³²⁴ **Cumhuriyet’in İlanında Adı Geçenler**, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Baylan Matbaası, Ankara, bty.

topluca anlatmak maksadıyla bir kitap hazırlamıştır. Kitapta Türk Sanayii'nin Cumhuriyet'ten önce ve Cumhuriyet'ten sonraki gelişim süreçleri anlatılmış, kitabın sonunda da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın o dönemdeki gıda, içki, tütün, dokuma ve giyim, orman ürünleri, kâğıt, deri, plastik ve kimya gibi sanayii sektörlerindeki faaliyetleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır.³²⁵

3.3.2 Üniversiteler Tarafından Hazırlanan Yayınlar

Üniversiteler de Cumhuriyetin 50. Yıldönümü kutlamalarına hazırladıkları kitaplar ile katkıda bulunmuşlardır. İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nin hazırladığı toplamda 37 adet kitabın 16'sı İstanbul Üniversitesi, 12'si Ankara Üniversitesi tarafından hazırlanmıştır. Bu kitaplarda üniversiteler bünyelerinde icra edilen sempozyum ve seminerlerin bildirileri, konferans metinleri ve fakültelerinin faaliyetleri yer almıştır. Örneğin, İstanbul Üniversitesi Atatürk Devrimleri Araştırma Enstitüsü, devrimler problemini milletlerarası bir foruma çıkarmak amacıyla memleket içinde ve dışında Atatürk konusuyla yakından ilgilenmiş olan kişilerin katılımıyla, 10-14 Aralık 1973 tarihinde, Atatürk Devrimleri I. Milletlerarası Sempozyumu'nu düzenlemiştir. Bu sempozyum bildirileri de daha sonra "*Atatürk Devrimleri I. Milletlerarası Sempozyumu Bildirileri*" adı altında üniversite tarafından yayınlanmıştır. Bu sempozyumun açış konuşmasını Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk yapmış, konuşmasında bu sempozyumun Atatürk'ü anlama ve inceleme gayretlerinde çeşitli milletlere mensup bilim adamlarının Türk meslektaşlarıyla iş birliği etmek geleneğini yaratacağını belirtmiştir.³²⁶ Ayrıca İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü tarafından, İstanbul'un idari mekanizmasının bir değerlendirmesini yapmak ve bu idarenin karşılaştığı sorunların bilimsel yönden incelenmesine yardımcı olmak maksadıyla, 14-17 Eylül 1973 tarihleri arasında "*Cumhuriyet'in Ellinci Yılında İstanbul'un İdari Sorunları*" konulu bir seminer

³²⁵ **50 Yılda Türk Sanayii**, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Mars Matbaası, Ankara, 1973.

³²⁶ **Atatürk Devrimleri I. Milletlerarası Sempozyumu Bildirileri**, İstanbul Üniversitesi Atatürk Devrimleri Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sermet Matbaası, İstanbul, 1975, s.VII.

düzenlenmiş, bildirileri de “*Cumhuriyet’in Ellinci Yılında İstanbul’un İdari Sorunları Semineri*” adı altında yayımlanmıştır. Bu seminerde o dönemde İstanbul’un çeşitli hizmet kuruluşlarının başında bulunan yöneticilerin uygulamada karşılaştıkları sorunların açıkça belirtilmesine imkân sağlanmıştır. 4 yarım gün süren seminerde ana hatlarıyla, İstanbul’un o günkü durumu, Belediye hizmetlerine ilişkin sorunları, ulaşım, çevre ve ekonomik sorunları ve Belediye’nin çeşitli kamu kuruluş sorunları tartışılmış ve çözüm aranmaya çalışılmıştır.³²⁷

İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Cumhuriyet’in 50. Yılı kutlama kurulu tarafından 11-12 Ekim 1973 tarihleri arasında İstanbul Maçka Otelinde düzenlenen “Atatürkçülüğün Sosyal ve Ekonomik Yönü” konulu seminerde yapılan konuşma ve tartışmaları da kitap halinde yayımlanmıştır. Kutlama kurulu bu seminerle Atatürk’ün ekonomik ve sosyal konulardaki düşüncelerini onun devrinde yaşamış veya onu incelemiş fikir ve bilim adamları tarafından kesinliğe kavuşturmak amacını gütmüştür. Çünkü Cumhuriyet’in 50. Yılına ulaşıldığı halde büyük Atatürk’ün görüş ve düşüncelerinin hala farklı yorumlara konu olmaya devam etmiştir ve aşırı uçların kendi çıkarları için Atatürk’ün ekonomik ve sosyal görüşlerini istedikleri yöne çekmeye çalışmaları bir son bulmalıdır. Bu seminere o devirde yaşamış Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Şevket Süreyya Aydemir, Vedat Nedim Tör gibi fikir adamları ile Ord.Prof. Reşat Kaynar, Prof.Dr. İsmet Giritli ve Doç.Dr. Taner Timur gibi bilim adamları katılmıştır. Akademi Başkanı Ord.Prof. Nihad Sayar açılış konuşmasında, Akademi Kutlama Kurulu tarafından hazırlanan program gereğince düzenlenen konferanslar, münazaralar, kompozisyon yarışmaları, sportif müsabakalar, Edirne ve çevresinin ekonomik ve sosyal durumunu inceleyen bilimsel faaliyetler ve yayınlardan en önemlisinin o günkü seminer olduğunu belirtmiştir.³²⁸

3.3.3 Bankalar Tarafından Hazırlanan Yayınlar

---

³²⁷ **Cumhuriyet’in Ellinci Yılında İstanbul’un İdari Sorunları Semineri**, İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü Yayınları, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1973.

³²⁸ **Atatürkçülüğün Ekonomik ve Sosyal Yönü Semineri**, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’nin Cumhuriyete 50. Yıl Armağanı, byy,bty, s.1.

Cumhuriyetin 50. Yıldönümü kutlamaları kapsamında yayın hazırlayan İş Bankası, Ziraat Bankası, Garanti Bankası, Halk Bankası, İller Bankası, Yapı Kredi Bankası arasında en çok yayın yapan “*Cumhuriyetin 50. Yılı Dizisi*” halinde 8 adet kitap yayınlayan İş Bankası olmuştur. Bu kitaplar arasında Prof. Dr. Afet İnan’ın “*Ellinci Yılda Tarihten Geleceğe*”, Metin And’ın “*50. Yılın Türk Tiyatrosu*”, Semih Balcıoğlu’nun “*50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü*”, Mustafa Baydar’ın “*Atatürk ve Devrimlerimiz*”, Nurullah Berk’in “*50 Yılın Türk Resim ve Heykeli*”, Rauf Mutluay’ın “*50 Yılın Türk Edebiyatı*”, Cüneyt Ölçer’in “*50 Yılın Türk Kâğıt Paraları*” ve Metin Sözen’in “*50 Yılın Türk Mimarisi*” isimli kitapları bulunmaktadır.

3.3.4 Diğer Devlet Kurum ve Kuruluşları Tarafından Hazırlanan Yayınlar

Bakanlıklar, bankalar ve üniversiteler dışında çeşitli kurum ve kuruluşlar, vakıflar, dernekler ve enstitüler de elli yıllık faaliyetlerini içeren kitaplar yayınlamışlardır.

Bu kuruluşlardan Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü “*Cumhuriyet’in 50. Yılına Armağan*” adlı bir eser hazırlamıştır. Bu eserde yer alan bir makalede Türkiye’nin sosyal ve iktisadi coğrafyası incelenmiştir. Buna göre Cumhuriyet’in ilanından o döneme kadar geçen yarım asırda Türkiye’nin fiziki yapısında esaslı bir değişiklik olmamakla beraber sosyal ve ekonomik alanda önemli değişiklikler olmuştur. Esas itibariyle bir ziraat ülkesi olan Türkiye’nin ekonomik hayatında endüstri gittikçe önemli bir yer almaktadır. Artan nüfusa iş sağlamak bakımından endüstrinin gelişmesi zorunludur. Türk ekonomisi elli senelik Cumhuriyet devrinde

her sahada büyük gelişmeler göstermiştir.³²⁹ Diğer bir makalede Cumhuriyet'in ilanından sonra, elli yıl içindeki Türk hattatlığı sahasında çıkmış olan kitaplar ile önemli makaleler analiz edilip yorumlanarak bu husustaki çalışmalar ortaya konulmuştur.³³⁰ Atatürkçülük konusu da bir başka makalede incelenmiş, tanımı yapılmış ve o günlerde Atatürk inkılaplarının yurttaşlarca benimsendiği, Atatürk'ün başardığı işlerin büyüklüğü, gerçekleştirdiği inkılapların anlamının ve öneminin bütün dünyada takdirle karşılandığı ve bu inkılapların genç nesillere doğru tanıtmanın Türk aydınlarının önemli bir vazifesi olduğu belirtilmiştir.³³¹

Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti'nin 50'nci yıldönümünü kutlama hazırlıkları kapsamında, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı da "Cumhuriyet'in 50'nci Yıldönümünde Türk Silahlı Kuvvetleri" adlı kitap hazırlanmıştır. Bu kitapta Türk Silahlı Kuvvetlerinin son elli yıldaki gelişmeleri özet halinde aktarılmıştır.³³²

50. Yıl Etkinlikleri kapsamında, Köy Öğretmenleri ile Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği tarafından düzenlenen yazı yarışmasında ise ilk üç dereceye giren yazılar kitap halinde yayımlanmıştır. Kitapta yer alan yazılar, o dönemde köylerin durumunu gözler önüne sermektedir. Birincilik alan yazının yazarı, Bolu/Karacaagaç köyü ilkokul öğretmenidir. Yazısında köyünün sorunlarını ve çözüm önerilerini belirtmiştir. Buna göre, nüfus planlamasına daha çok önem verilmeli, sağlık ocakları ıslah edilmeli, köylerin yol sorunu en kısa zamanda çözülmeli, su sorunu çözülmeli, köy ilkokullarındaki öğrenim süresi şehir ilkokulları düzeyine çıkarılmalı, köy okullarında her sınıfın tek öğretmeni olmalı, üniversiteler paralı olmamalı, cahil din adamları derhal görevden alınmalı ve toprak reformu yapılmalıdır. Yazar ayrıca 50. Yıl etkinlikleri kapsamında köyde geniş çapta bir okuma yazma kursunun açılacağını ve eğitim seferberliğine gidileceğini belirtmiştir.³³³ İkincilik alan yazıdaki yazar Adana/Alibeyli köyü İlkokul

---

³²⁹ Ahmet Ardel, "Cumhuriyet'in 50'nci Yılında Türkiye'nin Beşerî ve İktisadi Coğrafyasına Bir Bakış", **Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü**, s. 59-70.

³³⁰ Ali Alparşlan, "50. Yıl İçinde Hattatlıkla Alakalı Kitap ve Mühim Makaleler", **Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü**, s. 141-158.

³³¹ Ercümen Kuran, "Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. Kuruluş Yılında Atatürkçülük", **Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü**, s. 175-177.

³³² **Cumhuriyet'in 50'nci Yıldönümünde Türk Silahlı Kuvvetleri**, Gnkur. Basımevi ve Harita Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara, bty.

öğretmenidir. Yazısında ilgi çekici noktalar bulunmaktadır. Şöyle ki, 50 yıldır sabırla beklemesine karşın Türk köylüsü hayalini kurduğu yaşama kavuşamamıştır. Köylü sadece seçimlerde düşünülmüş, bir nevi oy deposu olarak görülmüş ve bu uğurda hep kandırılmıştır. Yazara göre Türk köylüsüne sorunlarının bilincine varacak ortam yaratılmalı ve köylünün sorunlarına öncelik verilmelidir. Eğer Türk köyü kalkınırsa Türkiye de ancak o zaman kalkınabilecektir.³³⁴

Kutlamalar kapsamında yapılan faaliyetlerden olan ve Türkiye Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi tarafından düzenlenen “50 Yılda Türk Kadını” adlı açık oturumun konuşma metinleri de kitap halinde yayınlanmıştır. Açık oturumda konuşmacılar tarafından 50 Yılda Türk kadınının büyük aşamalar geçirdiği, en büyük aşamanın 5 Aralık 1934 yılında Atatürk’ün önderliği ile Türk kadınına vatandaş olabilme ilkesinin ve ana görevlerinin temeli olan seçme ve seçilme haklarının verilmesi ve toplum içerisinde siyasi sürece katılmasının sağlanması olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında kadının sosyal, iş hukuku ve çalışma şartları açısından kadını ilgilendiren birçok hakları ve sorunlarının olduğu ayrıca 1975 yılının “Dünya Kadın Yılı” olarak ilan edildiği de belirtilen diğer konular arasındadır. Bu açık oturumla 1934 yılında kadınlara verilen siyasi hakların yıldönümünde kadınla ilgili sorunların bir kısmına değinilmiştir.³³⁵

Çay Kurumu Genel Müdürlüğü ise, kurumun 50 yıllık faaliyetlerinin anlatıldığı, “Cumhuriyet’in 50. Yılında Türk Çayı ve Çaycılığımız” adlı bir kitap yayınlanmıştır. Kitapta yer alan bilgilere göre Cumhuriyet’in yurt kalkınması ile ilgili olarak yaptığı büyük çalışmalar arasında Doğu Karadeniz için gösterdiği çay tarım ve sanayiini geliştirme çabaları önemli ve büyük bir yer tutar. Bu çabalara Doğu Karadeniz’de çaycılığın gelişmesi bütün bölge sakinlerinin yaşantısını hızla etkilemiş ve o günlerde çay bölge için “yeşil altın” denilebilecek bir düzeye

---

³³³ Aysel Çökmez, “Cumhuriyet’in 50. Yılında Türk Köylüsü”, **Cumhuriyet’in Türk Köyüne Getirdikleri**, Yayınlayan: Köy Öğretmenleri ile Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul, 1973, s. 7-59.

³³⁴ Hasan Seçkin, “Cumhuriyet’in Türk Köyüne Getirdikleri”, **Cumhuriyet’in Türk Köyüne Getirdikleri**, Yayınlayan: Köy Öğretmenleri ile Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul, 1973, s. 60-78.

³³⁵ **50 Yılda Türk Kadını**, Türkiye Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974.

yükselmiştir. Cumhuriyet'in 50. Yılı hatırası olarak hazırlanan bu kitapta çaycılığın başlangıçtan o güne kadar geçirdiği aşamalar anlatılmaktadır.³³⁶

3.3.5 Kişiler Tarafından Hazırlanan Yayınlar

Cumhuriyet'in 50. Yılı dolayısıyla hazırlanan kitaplar arasında kişilerin hazırladığı kitaplar önemli bir yer tutar. Örneğin bu kitaplardan birisi Ömer Asım Aksoy tarafından kaleme yazılan ve Türk Dil Kurumu Yayınlarından çıkan "Cumhuriyet'in 50. Yılında Gelişen ve Özleşen Dilimiz" kitabıdır. Yazar bu kitabında, dil reformu sonrasında dilde meydana gelen değişmelere değinmiş, kendi ifadesiyle "...Bu yıl 50. Yaşını kutladığımız Türkiye Cumhuriyeti'nin dili, artık, ulusal varlığını yitirmiş, halktan kopmuş bir dil olmaktan kurtulmuştur." diyerek dilde yapılan özleşmenin faydalı olduğunu, halk tarafından konuşulan dil ile yazı dilinin birbirine yaklaştığını belirtmiştir. Ayrıca bilgi ve kültürce gelişmenin en büyük etkeninin dil olduğunu, genel kalkınmanın ancak bilgi ve kültür kalkınmasıyla gerçekleşebileceğini belirtmiş, dilimizin Cumhuriyet döneminde benliğine kavuştuğunu ve egemenliğini kazandığını açıklamıştır. Yazar kitabında Türk Dil Kurumu'nun amaçlarını, örgütlerini ve çalışma kollarını açıklayarak, dilde meydana gelen gelişmelerde bu kurumun öneminden bahsetmiştir. Ayrıca dil devriminde karşılaşılan güçlüklerle de değinilmiş, bazı kişi ve çevrelerce öne sürülen "Dilde devrim olmaz", "Dil müdahale kabul etmez", "Dil Kurumu ilmi teşekkül değildir" gibi savları açıklamıştır. Yazar yayınladığı bu eserle Türk Dilini Osmanlı İmparatorluğu döneminde yazıda kullanılan dille 50. Yıl Türkiye'sinde kullanılan dil arasında karşılaştırmalar yaparak, bir bakıma muhakeme yapmış ve Türk dilinin daha da geliştiği ve özleştiği sonucunu çıkarmıştır.³³⁷

Bu dönemde kronoloji çalışmaları da yapılmıştır. Bunlardan bir tanesi 27 Ekim 1923'ten 29 Ekim 1973'e kadar olan olayların Meclis zabıtlarından ve

---

³³⁶ Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Çayı ve Çaycılığımız, Çay Kurumu Yayınları No:1, Rize, 1973.

³³⁷ Ömer Asım Aksoy, Cumhuriyet'in 50.Yılında Gelişen ve Özleşen Dilimiz, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Yayınevi, 1973, s. 9-91.

gündelik gazetelerden yararlanılarak hazırlanan “50 Yılın Tutanağı” adlı çalışmadır.³³⁸

3.4 İSTANBUL BOĞAZIÇI KÖPRÜSÜNÜN AÇILIŞI

Üzerinde yürünerek geçilen ilk geçidin, M.Ö. 511’de bugünkü Anadolu ve Rumeli Hisarları arasında yapıldığı bilinmektedir. İskit seferine çıkan Pers Kralı Dara, bu ilk geçit köprüsünü, çeşitli milletlerden oluşan ordusunun Anadolu’dan Trakya’ya geçirmek amacıyla yaptırmıştır. 80.000 askerinin yapılan bu köprüden geçtiği tahmin edilmektedir. 9 Şubat 1621’de şiddetli kış nedeniyle boğaz sularının donması üzerine İstanbulluların bir yakadan ötekisine geçmesi sayılmazsa,³³⁹ 1973 yılına kadar, İstanbul Boğazı’nda yapılan ilk ve son geçit Dara’nın yaptırdığı bu

---

³³⁸ Muzaffer Gökman, **50 Yılın Tutanağı**, Doyuran Matbaası, Hürriyet Yayınları, 1973.

³³⁹ **Son Havadis**, 1 Kasım 1973.

geçittir. 1973 yılında gerçekleşen Boğaziçi Köprüsü'nün inşasına kadar bazı kişilerin Boğaz'da köprü yapmayı düşünmüşler, bu düşüncelerini projelendirmişler fakat eyleme dönüştürememişlerdir.³⁴⁰

Bilinen ilk teklif II. Beyazıt devrinde bir Cenevizliden gelmiştir. Son Havadis gazetesinin Topkapı Sarayı arşivlerinden aktardığı bilgiye göre 16. yüzyılda Cenevizli Lıkardo Boğaz üzerinde bir köprü yapabileceğini devrin padişahı II. Beyazıt'a arz etmiştir. Aynı tarihlerde Leonardo Da Vinci de yine II. Beyazıt'a Haliç üzerinde bir köprü teklif etmiş, eğer istenirse boğaza da bir köprü kurabileceğini söylemiştir.³⁴¹

20. yüzyıla gelene kadar Boğaz'da köprü yapılmasına ait herhangi bir tasarı bilinmemektedir. İlk tasarı, demiryollarının önem kazanması ve Avrupa-Asya Demiryolu bağlantısının kesiksiz olarak Boğaz'dan geçme fikri ile beraber gelmiştir. 20. Yüzyılın başlarında Boğaziçi Demiryolu Şirketi'nin (Bosphorus Railroad Company) Anadolu ve Rumeli Hisarlarını bağlayan bir köprü projesini II. Abdülhamit'e sunduğu bilinmektedir.³⁴² "Hamidiye Köprüsü" adı verilecek olan bu köprü'nün minareleri ve kuleleri bulunacak, geceleri ışıklandırılacak, üzerine yerleştirilen topraklarla Boğazın savunması sağlanacaktı. Köprü üzerinden demiryolu geçirilmesi de düşünülmekteydi.³⁴³ Fakat İkinci Meşrutiyet'ten sonra birbiri ardına gelen savaşlar, Boğaz'da köprü yapılması tasarısının gelişmesini uzunca bir süre için durdurmuştur.

Cumhuriyet Döneminde, 1931 yılında. Nuri Demirağ, Boğazda köprü yaptırmak üzere, Amerikan şirketleriyle temasa geçerek bir köprü projesi hazırlatmıştır.³⁴⁴ Köprü projesi Atatürk'ün tasvibine rağmen, Nafia Vekili Ali Çetinkaya'nın muhalefeti ile karşılaşmış ve uygulama sahasına konulamamıştır.³⁴⁵

1955 yıllarında İstanbul Boğazı üzerinde bir köprü kurulması için çalışmalara başlanmış, bu konuda projeler ve fizibilite raporlar da hazırlanmıştır. Zamanın

---

³⁴⁰ **İstanbul Boğaziçi Köprüsü (20 Şubat 1970-30 Ekim 1973)**, byy, bty.

³⁴¹ **Son Havadis**, 1 Kasım 1973.

³⁴² **İstanbul Boğaziçi ...**

³⁴³ Tekin Erer, **Boğaziçi Köprüsü**, Cumhuriyetin Ellinci Yılına Armağan, byy, bty, s.19.

³⁴⁴ **İstanbul Boğaziçi ...**

³⁴⁵ Erer, **a.g.e.**, s.20.

hükümeti köprü'nün projesini de çizdirerek yapımı için harekete geçmiştir.³⁴⁶ Fakat o dönem hazırlanan proje 27 Mayıs 1960 yılında gerçekleştirilen devrim neticesinde askıya alınmış sonrasında Milli Birlik Hükümeti'nin aldığı yatırımların durdurulması kararı gereği proje iptal edilmiştir.³⁴⁷

Adalet Partisi'nin iktidarı döneminde ise Başbakan Süleyman Demirel'in girişimleriyle köprü projesi tekrar hız kazanmış ve nihayetinde 20 Şubat 1970 tarihinde Boğaziçi Köprüsü'nün temelleri atılmıştır.³⁴⁸ İstanbul Boğaziçi Köprüsü Temel Atma Töreni'ne 9000 kişilik bir halk kitlesi katılmış, protokol davetlileri için kapalı ve açık tribünler ile Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Meclis Başkanı için bir Şeref Tribünü hazırlanmıştır. Davetli protokol mensupları sabah saat 09.15'te Kabataş ve Kadıköy'den kalkan iki Şehir Hatları vapuru ile tören alanına getirilmişlerdir. Yüze yakın yerli ve yabancı gazete, dergi, radyo muhabiri ve televizyon ekibinin de izlemekte olduğu tören saat 10.40'ta bandonun çaldığı İstiklal Marşı ile başlamış ve bundan sonra konuşmalar yapılmıştır. İstanbul Valisi Vefa Poyraz, Belediye Başkanı Fahri Atabey, Karayolları Genel Müdürü Atalay Coşkunoglu, Bayındırlık Bakanı Turgut Gülez, Başbakan Süleyman Demirel ve Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay sırasıyla birer konuşma yapmışlardır. Başbakan Süleyman Demirel konuşmasında bir vatana sahip olmanın kolay iş olmadığını, vatana sahip olduktan sonra bunu imar etmek mecburiyetinde olduklarını söylemiştir. Devamında köprü'nün Türkiye'ye lazım olduğunu belirterek İstanbul Köprüsü'nün aslında Kızılırmak üzerindeki Yahşihan Köprüsü ile Sakarya üzerindeki Kavuncu köprüsü, Fırat üzerindeki Birecik Köprüsü ile Dicle üzerindeki Zaho köprüsünden bir farkı olmadığını beyan etmiştir. En son konuşmayı yapan Cevdet Sunay da Boğaziçi Köprüsü'nün kurulmasına ve inşaatın başlamasına karar veren hükümeti tebrik ve takdir ettiğini, bu köprü'nün tadını aldıktan sonra Boğazın bir tarafından diğer tarafına yeni geçiş imkanları arayacaklarını ve geleceğin imkân ve ihtiyaçları karşısında Boğaziçi'nde türlü geçiş tesislerinin çoğalacağını ve görecekleri hizmetle memleketin kalkınmasına sürekli katkıda bulunacaklarını tahmin ettiğini belirtmiştir. Daha sonra kurbanlar kesilmiş, Beylerbeyi sırtlarından yapılan top atışıyla bu tarihi

---

³⁴⁶ **Son Havadis**, 1 Kasım 1973.

³⁴⁷ **İstanbul Boğaziçi ...**

³⁴⁸ Erer, **a.g.e.**, s.23.

olay kutlanmıştır. Ayrıca limandaki bütün gemiler de düdüklarını öttürerek Boğaziçi köprüsünün inşaatına başladığını ilan etmişlerdir.³⁴⁹

20 Şubat 1970 tarihinde temeli atılarak inşasına başlanılan Boğaziçi Köprüsü nihayetinde üç yıl gibi bir süre içerisinde tamamlanmış ve isminin de “*İstanbul Boğaziçi Köprüsü*” olması kararlaştırılmıştır.³⁵⁰ Köprü açılışının ise Cumhuriyetin ellinci yıldönümü kutlamalarına rastlayan 30 Ekim 1973 tarihinde yapılması kararlaştırılmıştır. Tören programına göre İstanbul Boğaz Köprüsünün açılışı 30 Ekim 1973 tarihinde saat 11’de yapılması planlanmıştır. Açılıştan sonra UNICEF kervanı köprüden geçecek ve televizyonlar köprünün açılışını saat 11’den itibaren naklen yayınlacaklardır.³⁵¹ 30 Ekim akşamı Başbakan Naim Talu ile eşi, Şale Köşkü’nde yabancı misyon mensupları şerefine bir kabul resmi verecek yine aynı gece Atatürk Kültür Merkezinde Unicef şerefine bir gala düzenlenecektir.³⁵²

Senato Başkanvekili, Genelkurmay Başkanı, Anayasa Mahkemesi Başkanı, Bakanlar, Kuvvet Komutanları, NATO Genel Sekreteri, seksene yakın yabancı ülke temsilcisi, sanat elçileri ve binlerce davetlinin katıldığı törende köprünün kurdelesini Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk kesmiş ve milli giysiler içindeki çocuklar gökyüzüne yüzlerce beyaz güvercin uçurmuşlardır.³⁵³ Tören saat 11’de başlamış ve Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk beraberinde eşi olduğu halde tören alanına gelmiştir. Birinci Ordu Bandosunun çaldığı İstiklal marşından sonra Belediye Başkanı bir konuşma yapmış, köprünün İstanbul’a çok şey kazandıracağını ifade ederek “*Kalyonlarını karadan yürüten bir milletin evladı olarak bu eserle büyük bir gurur duyuyoruz. Köprünün altından geçen her gemi, üzerinden geçen her uçak ve onu gören bütün gözler İstanbul’dan ve İstanbullulardan bütün ülkelere bütün milletlere selam ve sevgiler götürecektir. Köprü İstanbul’a ve millete hayırlı olsun.*” demiştir. Atabey’in açış konuşmasından sonra Vali Namık Kemal Şentürk bir konuşma yapmış ve köprünün Türk’ün yapıcı ve yaratıcı gücünü dünyaya ilan ettiğini ifade ederek “*...gözbebeğimiz İstanbul’da böyle dev bir eserin bulunması ile ne kadar gurur duysak gene de azdır.*” demiştir. Daha sonra Karayolları Genel Müdürü Atalay

---

³⁴⁹ **İstanbul Boğaziçi ...**

³⁵⁰ **BCA:** Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 305, Dosya No: 80, Sıra No: 14, 1.10.1973.

³⁵¹ **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

³⁵² **Vatan**, 29 Ekim 1973.

³⁵³ **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1973.

Zeytinoğlu bir konuşma yapmış, kpr hakkında bilgi vermiştir.³⁵⁴ Bayındırlık Bakanı Nurettin Ok ise yüzyıllar boyunca hayal edilen bir fikrin cumhuriyetimizin ellinci yılında İstanbul’da gerçekleştirilmesinin son derece büyük bir mutluluk olduğunu ifade etmiştir. Bakan kpry “elik gerdanlık” olarak nitelendirmiş, Türk milletinin daha nice büyük büyük eserler meydana getireceğini söylemiştir.³⁵⁵ Daha sonra Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel yaptığı konuşmada medeniyet yarışmasında dünyanın milletleri arasında kendimize layık yeri alabilmek için harcadığımız sonsuz çaba ve sarsılmaz gücün semeresinin diğer dev eserlerin yanında son olarak bu kprde timsalini bulduğunu iletmiştir. Ayrıca elli yıl önce vatan savunmasında uzun savaşlardan yorgun ve bitkin çıkan yoksul bir milletin elli yıl sonra çağımız dünyasında en ileri ülkelerin seviyesinde eserler katabilmesinin cumhuriyetin bize verdiği en büyük nimet olduğunu belirtmiştir. Tekinel’den sonra konuşan Başbakan Naim Talu Boğaziçi Kprsnn sadece ulusumuz için değil dünya için de çok önemli bir eser olduğunu ifade etmiştir.³⁵⁶ Konuşmasının devamında Asya’nın batı sahillerini Avrupa’nın doğu sahilleri ile birleştiren İstanbul Boğaziçi kprsnn yalnız İstanbul ya da yalnız Türkiye’nin ihtiyaçları bakımından değil çok daha geniş bir ereve içinde değerlendirilmesi gerektiğini beyan etmiştir. Asya ve Avrupa kara ulaştırmasını birbirine bağlayan bu teşebbüsün aslında doğu ile batı arasında bir barış, kültür ve medeniyet kprs olan memleketimizin Atatürk tarafından ifade edilen “*Yurtta sulh cihanda sulh*” ülküsüne doğru milletimizin çok başarılı katkısını sembolleştirdiğini belirtmiştir.³⁵⁷

Konuşmalardan sonra Ortaköy’den Beylerbeyi’ne kpr üzerinden bir yürüyüş yapılmıştır. Bu yürüyüşte çeşitli ülkelerden gelen çocuklarla birlikte İstanbul Boğaziçi Kprsnn açılış sebebiyle davet edilen UNICEF Barış Kervanı da yer almıştır. Yürüyüş esnasında halk tarafından onuncu ve ellinci yıl marşları söylenmiştir. Açılış sırasında  kurban kesilmiş, İsveçli gençler Ortaköy’den Beylerbeyi’ne kadar balonla uçmuş, folklor gösterileri yapılmıştır.³⁵⁸

---

³⁵⁴ **Akşam**, 31 Ekim 1973, **Vatan**, 31 Ekim 1973, **Zafer**, 31 Ekim 1973.

³⁵⁵ **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1973, **Vatan**, 31 Ekim 1973, **Zafer**, 31 Ekim 1973.

³⁵⁶ **Akşam**, 31 Ekim 1973, **Vatan**, 31 Ekim 1973, **Zafer**, 31 Ekim 1973.

³⁵⁷ **Son Havadis**, 31 Ekim 1973, **Vatan**, 31 Ekim 1973, **Zafer**, 31 Ekim 1973.

³⁵⁸ **Cumhuriyet**, 31 Ekim 1973.

30 Ekim 1973 akşamında ise Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü dolayısıyla dünya çocuklarına yardım amacıyla İstanbul Kültür sarayında UNICEF'in geleneksel galası yapılmıştır. Galada çeşitli sanat gösterileri yapılmıştır. Başbakan Talu da Türk devlet adamlarıyla yabancı konuklara Şale Köşkü'nde bir resmi kabul vermiştir. Vali Şentürk ise, barış kervanına katılan dünya çocuklarını Beylerbeyi Sarayı'nda kabul etmiştir. Bu faaliyet ile birlikte Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü kutlamaları da sona ermiştir.³⁵⁹

SONUÇ

Eski çağlardan beri insanlar belirli günlerde ayin, karnaval, festival, bayram, kutlama ve şenlik gibi etkinlikler düzenlemişlerdir. Bu etkinlikler tapınma ve eğlenme maksadıyla olduğu gibi bazı önemli günlerin tekrar hatırlanması amacıyla da düzenlenmiştir. Fransız İhtilali'nin neden olduğu milliyetçilik akımı ile beraber devletlerin kuruluş ve bağımsızlık günleri bayram olarak kutlanılmaya başlanmış ve milli bayramlar bu kutlamalar arasına girmiştir.

Türklerde de bayram günü olarak kutlanan anma günlerine rastlanılmaktadır. Örneğin Ergenekon Destanı'nda Türklerin her yıl düzenledikleri törenlerle

---

³⁵⁹ Cumhuriyet, 31 Ekim 1973.

Ergenekon'dan çıkışlarının kutlanıldığı anlatılır. Destana göre Türkler her yıl başında Ergenekon'dan çıkışın anısını kutlamak için, kızgın bir demiri örs üzerinde döverek bayramlarını kutlardı. Türklerin İslamiyet'i kabul etmesinden ve Anadolu'ya yerleşmesinden sonra bu bayram unutulmaya yüz tutmuştur. Türklerin İslam dinini kabul etmesiyle birlikte dini bayramlar da kutlamalarda önemli bir yer almıştır. Bunlar her yıl kutlanan Ramazan ve Kurban Bayramlarıdır.

Osmanlı Devleti'nde de tören, kutlama, şenlik ve bayram gibi adlarla birtakım etkinlikler düzenlenmiştir. Bunların içerisinde bayram kutlamalarının Fatih Sultan Mehmet zamanında çıkarılan bir kanunla düzenlendiği bilinmektedir. Padişahın tahta çıkışı, ölümü, şehzadenin sünnet düğünü, donanmanın sefere çıkışı, her yıl Ramazan ayının on ikinci günü gönderilen Surre-i Humayun gibi etkinliklerde törenler icra edilirken, Ramazan ve Kurban Bayramı günleri kutlamalarda ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur.

1789 Fransız İhtilali milli bayramların oluşmasında bir milat olmuştur. Tespit edilen ilk milli kutlama 1789 Fransız İhtilali'nin birinci yıldönümündeki Paris'te yapılan kutlamalardır. Bu kutlamaların içeriği genel olarak geçmişin izlerinin silinmesi ve yeni rejimin icatlarını halka benimsetmeye yönelik uygulamalardan oluşmuştur. Bu törenler bundan sonra yapılan milli bayramlara örnek teşkil etmiştir.

Osmanlı Devleti'nde ilk milli bayram kutlamalarına örnek 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan tarihi olan 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı kutlamalarıdır. İlk olarak mecliste yapılan tartışmalarda Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihinin milli bayram olarak kutlanması düşünülmüşse de daha sonra bu tarihi tespit etmenin imkân dahilinde olmamasından dolayı II. Meşrutiyet'in ilan tarihi olan 23 Temmuz günü, Hüseyin Cahit Yalçın'ın önerisiyle milli bayram olarak kabul edilmiştir. 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı 1935'e kadar kutlanmış 1935 yılında çıkarılan kanunla bayram olmaktan çıkarılmıştır. 1909 yılındaki kutlamalara padişah da katılmıştır. Hürriyet anıtının temeli atılmıştır. I. Dünya Savaşı'na kadar olan kutlamalar her yıl düzenlenmesine rağmen 1914 yılından itibaren kutlamalar farklı bir boyut almıştır. 1920 yılından itibaren 10/23 Temmuz Hürriyet bayramı kutlamaları İstanbul'un işgal edilmesinden dolayı sessiz sedasız gerçekleştirilmiştir. Çünkü işgal güçlerinin tepkisinin çekilmemesi istenmiştir. Fakat kurtuluş mücadelesi veren TBMM ve

başkanı Mustafa Kemal gerek 1919 yılında gerekse 1920 yılında bugünü bir mesaj yayınlamak için kutlamıştır. Erzurum Kongresi'nin tarihinin 10 Temmuz'dan 23 Temmuz'a ertelenmesi Erzurum Kongresi'nin açılış tarihinin bugüne denk getirilmek istenmesinden kaynaklandığı söylenebilir. 1921 yılında ise meclisin Kayseri'ye taşınması ihtimali baş göstermiştir. Çünkü ordu Sakarya nehri doğusuna çekilmiş ve savunma muharebesi için tertiplenmektedir. Bu savunma hattının kırılması meclisin işgal ordularınca işgal edilmesi anlamına gelecektir. İşte bütün bu nedenlerdir ki 10/23 Temmuz Hürriyet Bayramı'nda Mustafa Kemal tarafından herhangi bir mesaj yayınlanmaması makul karşılanabilir. Kutlanan diğer milli gün ise, kutlanması kanun olarak kabul edilmemekle birlikte, İstiklali Osmani günü olmuştur.

Millî Mücadele döneminde, daha sonra Cumhuriyeti kuracak kadronun ilan ettiği ilk bayram Milli Egemenlik Bayramı'dır. Milli Egemenlik Bayramı 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM'nin Ankara'da açılmasından bir yıl sonra meclisin aldığı bir kararla milli bayram olarak kutlanmaya başlamıştır. Cumhuriyet'in ilan edildiği gün olan 29 Ekim tarihinin milli bayram olarak kutlanması ise, 1925 yılında çıkarılan bir kanunla olmuştur. Fakat 1924 yılında da kanunla kabul edilmese de Cumhuriyet Bayramı coşkulu bir şekilde kutlanmıştır. Atatürk döneminde Cumhuriyet Bayramı kutlamaları belirli bir program dahilinde, tüm yurttaşların katılımıyla ve tüm yurt genelinde büyük bir heyecanla kutlanmıştır. Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında onuncu yıl kutlamaları önemli bir yere sahiptir. Kutlama hazırlıkları bizzat devlet tarafından ele alınmış, çıkarılan kanun, yönetmelik ve kararnamelerle kutlama etkinliklerine yön verilmiştir. Bu yolla hazırlığı tamamlanan ve kutlaması yapılan Cumhuriyetin onuncu yıl kutlamaları Atatürk döneminde en coşkulu kutlanan Cumhuriyet Bayramı olmuştur. Onuncu yıldan sonra yapılan kutlamalar standart halini almış, on beşinci yılda yapılan kutlamalar ise Atatürk'ün rahatsızlığı nedeniyle sönük geçmiştir. Milli Egemenlik ve Cumhuriyet Bayramı dışında, milli bayram olarak kutlanması kabul edilen diğer bayramalar Zafer Bayramı ve Gençlik ve Spor Bayramı olmuştur.

Cumhuriyetin 50. Yıl kuruluş yıldönümünün de coşkulu bir şekilde kutlanması için yapılan hazırlıklara 1969 yılında çıkarılan bir kararname ile başlanmış, daha sonra çıkarılan bir dizi kanun ve yönetmeliklerle kutlamalar için yapılan hazırlıklar tamamlanmıştır. Cumhuriyetin Ellinci yılının kutlamalarını, tıpkı

onuncu yılda olduğu gibi devlet çıkardığı bir kanunla eline almış ve düzenlemiştir. Bu kanun gereğince kurulan kurul da kutlama çalışmalarını koordine etmiştir. Oluşturulan bu yasal çerçeveler ışığında, Cumhuriyet'in 50. Yıldönümünde Türkiye'nin her tarafında, Kıbrıs'ta ve yurt dışındaki temsilciliklerimizde çeşitli törenler yapılmıştır. Cumhuriyetimizin kuruluşunun 50. Yılı dolayısıyla yapılmış olan törenlere ve 30 Ekim 1973 tarihinde hizmete girmiş olan İstanbul Boğaziçi köprüsünün açılışına dünyanın her tarafından davet edilmiş bulunan çeşitli devlet temsilcileri katılmıştır.

1973 yılına kadar iki buçuk gün olarak kutlanan Cumhuriyet Bayramı, 1973 yılının Cumhuriyet'in 50. Yılı olması dolayısıyla, dört buçuk güne çıkarılmıştır. Ankara'da ve bütün şehirlerde taklar yapılmış çeşitli aydınlanma şekillerinde gecelerin de diğer bayramlardan farklı olması sağlanmıştır.

50. Yıl dolayısıyla bu çalışmaların yanında bu yıl içinde çeşitli milletlerarası toplantı tertiplenmiştir. Ayrıca Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla Ankara'da çeşitli kuruluşların 50 yıldır ve kuruluşlarından bu yana gösterdikleri gelişmeleri ortaya koyan çeşitli sergiler tertiplenmiştir. Bunların dışında 50. yıl dolayısıyla devlet kurumları, bankalar, üniversiteler ve kişiler tarafından yüzlerce kitap da yayınlanmıştır.

Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla 29 Ekim akşamı Anıtkabir'de Türk tarihini anlatan müzik ve ışıkla tertiplenmiş bir kompozisyon gösterilmiştir. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, yabancı devlet temsilcileri, mülki ve askeri kişiler ve Ankara'daki yabancı misyon şeflerinin takip ettikleri müzik ve ışık gösterisi daha sonraki günlerde halk için de tekrarlanmıştır. Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla dünyanın her tarafından Cumhurbaşkanı Korutürk, Başbakan Naim Talu ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'a kutlama mesajları gelmiş ayrıca bayram dolayısıyla siyasi partilerin liderleri de mesaj yayınlamışlardır.

Sonuç olarak, 26 Ekim 1973 tarihinde Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel'in radyodan yaptığı konuşmayla başlayan Cumhuriyetin ellinci yıldönümü kutlamaları, 29 Ekim tarihinde yapılan tören, kutlama ve gösterilerle zirveye ulaşmış, 30 Ekim 1973 tarihinde İstanbul Boğaziçi köprüsünün açılış töreniyle sona ermiştir.

KAYNAKÇA

1. ARŞİV BELGELERİ

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

2. YAYINLANMIŞ RESMİ YAYINLAR

Resmî Gazete, “Cumhuriyet İlanının Onuncu Yıl Dönümü Kutlulama Kanunu”, Kabul Tarihi, 26.6.1933, Kanun No, 2305, s.2437.

Resmî Gazete, “Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşunun 50’nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanun”, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, s.243.

Resmî Gazete, “Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun”, Kabul Tarihi, 17.3.1981, Kanun No, 2429, s.5223.

3. ANSİKLOPEDİLER

Alfabetik Okul Ansiklopedisi

AnaBritannica

Büyük Larousse

İslam Ansiklopedisi

Türk Ansiklopedisi

Türkler Ansiklopedisi

4. KİTAPLAR

50 Yılda Türk Kadını, Türkiye Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1974.

50 Yılda Türk Sanayii, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Mars Matbaası, Ankara, 1973.

Aksoy, Ömer Asım; **Cumhuriyet’in 50.Yılında Gelişen ve Özleşen Dilimiz**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Yayınevi, 1973.

Atatürk Devrimleri I. Milletlerarası Sempozyumu Bildirileri, İstanbul Üniversitesi Atatürk Devrimleri Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sermet Matbaası, İstanbul, 1975

Atatürkçülüğün Ekonomik ve Sosyal Yönü Semineri, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin Cumhuriyete 50. Yıl Armağanı, byy,bty

Cumhuriyet'in 50'nci Yıldönümünde Türk Silahlı Kuvvetleri, Gnkur. Basımevi ve Harita Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara, bty.

Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Çayı ve Çaycılığımız, Çay Kurumu Yayınları No:1, Rize, 1973.

Cumhuriyet'in Ellinci Yılında İstanbul'un İdari Sorunları Semineri, İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü Yayınları, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1973.

Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Kutlama Programı, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü, byy, bty.

Cumhuriyetin Ellinci Yılında Türk Polisi, İçişleri Bakanlığı, Dönmez Offset, Ankara, bty.

Cumhuriyet'in İlanında Adı Geçenler, Başbakanlık Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Baylan Matbaası, Ankara, bty.

Efendi, Esat; **Osmanlılarda Töre ve Törenler (Teşrifat-ı Kadime)**, Kervan Kitapçılık, İstanbul, 1979.

Ege Üniversitesi Cumhuriyet'in 50. Yıldönümünü Kutlama Programı, Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova, 1973.

Erer, Tekin; **Boğaziçi Köprüsü**, Cumhuriyetin Ellinci Yılına Armağan, byy, bty.

Gökman, Muzaffer; **50 Yılın Tutanağı**, Doyuran Matbaası, Hürriyet Yayınları, 1973.

İnan, Afet; **Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI. Dizi, S:34, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1998.

İstanbul Boğaziçi Köprüsü (20 Şubat 1970-30 Ekim 1973), byy, bty.

İstanbul İli Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Kutlama Programı, Yeni ALEV Matbaası, İstanbul, 1973.

İzmir İli Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Kutlama Programı, Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova, 1973.

Şapolyo, Enver Behnan; **Cumhuriyet'in Onuncu Yıldönümü Ankara'da Nasıl Kutlandı**, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1934.

Şenalp, Leman; **Cumhuriyetimizin 50. Yılı Bibliyografyası ve Ellinci Yılla İlgili Çalışmalar**, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1975.

Ünal, Refik; **Atatürk'ün Sevdiği Türküler**, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yayınları, Başbakanlık Basımevi, 1973.

5. MAKALELER

Akbal, Oktay; *"Onuncudan Ellinciye"*, **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

Akbayrak, Hasan; *"Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Milli Bayramlar"*, **Tarih ve Toplum**, Temmuz.

Akbulut, Dursun Ali; *"Samsun'un "Gazi Günü" Ya Da 19 Mayıs Bayramı"* **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 1999.

Akgün, Ayla; *"Ellinci Yılda Unutulanlar"*, **Akşam**, 01 Kasım 1973.

Akın, Veysi; *"23 Nisan Milli Hakimiyet ve Çocuk Bayramı'nın Tarihçesi"*, **PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.3, 1997.

Aksoy, Volkan; *"Trabzon'da On Temmuz Bayramı Kutlamaları"*, **Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, 2013.

Alparslan, Ali; *"50. Yıl İçinde Hattatlıkla Alakalı Kitap ve Mühim Makaleler"*, **Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü**.

Altuncuoğlu, Neslihan; Saydan, İmren Aydın; *"Kayseri Vilayet Gazetesi Ekseninde Atatürk Dönemi'nde Kayseri'de 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları"*, **AHAD**, 10 Kasım 2016, S:43.

Anlaroğlu, Fehmi; “İmparatorluktan Cumhuriyet Çıkarmak”, **Akşam**, 29 Ekim 1973.

Anlaroğlu, Kemal; “Tanrının Sevdiği Millet”, **Akşam**, 29 Ekim 1973.

_____; “Yasin Bey ve Yasin Beyler”, **Akşam**, 30 Ekim 1973.

Ardel, Ahmet; “Cumhuriyet’in 50’nci Yılında Türkiye’nin Beşerî ve İktisadi Coğrafyasına Bir Bakış”, **Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü**.

Babacan, Hasan; Üçüncü, Uğur; “Türk Basınına Göre Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Meşrutiyet Kutlamaları”, **History Studies**.V.2/2,2010.

Barlas, Mehmet; “Cumhuriyet’in 50 Barış Yılı”, **Cumhuriyet**, 28 Ekim 1973.

Çakmak, Fevzi; “Bursa’da Onbeşinci Yıl Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları”, **Uludağ Üni. Fen-Edebiyat Fak. Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:11, Sayı:8, 2010/1.

Çanak, Erdem; “Adana’da Cumhuriyet’in Onuncu Yılı Kutlamaları”, byy, bty.

Çapa, Mesut; “Osmanlı Devleti’nin Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları (1913-1922)”, **Uluslararası Osmanlı Tarihi Sempozyumu (8-10 Nisan 1999) Bildirileri**, İzmir, 2000.

Çetin, Türkan; “İzmir’de Cumhuriyet Bayramı’nın 15. Yıldönümü Kutlama Törenleri”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C 3, S 8.

Çökmez, Aysel; “Cumhuriyet’in 50. Yılında Türk Köylüsü”, **Cumhuriyet’in Türk Köyüne Getirdikleri**, Yayınlayan: Köy Öğretmenleri ile Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul, 1973

Demirhan, Nezahat; “Türkiye Cumhuriyeti’nin Onuncu Yıl Kutlamaları”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C. XIII, Mart 1997, S.37.

Elmacı, Mehmet Emin; “Cumhuriyetin İlanının İlk Yıldönümü Kutlamaları”, **Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi**, C.3, S.8.

Erdem, Sargon; “Bayram”, **İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul, 1992.

Erer, Tekin; “Kaygılar İçindeyiz”, **Son Havadis**, 28 Ekim 1973.

_____; “Cumhuriyetimizi 50’nci Yılı”, **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

_____; “50 Yılın Başarıları”, **Son Havadis**, 30 Ekim 1973.

Fenik, Mümtaz Faik; “50’nci Yıl”, **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

Kuran, Ercümend; “*Türkiye Cumhuriyeti’nin 50. Kuruluş Yılında Atatürkçülük*”, **Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü**.

Makal, Tahir Kutsi; “*Ellinci Yıl Okulları*”, **Son Havadis**, 26 Ekim 1973.

_____ ; “*Bayram*”, **Son Havadis**, 28 Ekim 1973.

Nadi, Nadir; “*Kutlu Olsun*”, **Cumhuriyet**, 29 Ekim 1973.

Nutku, Özdemir; “*Bayram*”, **İslam Ansiklopedisi**, C.5, İstanbul, 1992.

Ozankaya, Özer; “*Ulusal Bayramların Toplumsal İşlevleri Açısından 30 Ağustos Zafer Bayramı*”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S:4.

Sayılr, Burhan; “*30 Ağustos Zafer Bayramı Kanunu, İlk Zafer Kutlaması ve Büyük Taarruz İle İlgili Bazı Bilgiler*”, **Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı**, Bahar 2014, Sayı:16.

Seçkin, Hasan; “*Cumhuriyet’in Türk Köyüne Getirdikleri*”, **Cumhuriyet’in Türk Köyüne Getirdikleri**, Yayınlayan: Köy Öğretmenleri ile Haberleşme ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul, 1973.

Selçuk, İlhan; “*Yasalardan Kaldırmalı*”, **Cumhuriyet**, 26 Ekim 1973.

_____ ; “50’nci Yıldönümü”, **Cumhuriyet**, 27 Ekim 1973.

Sınmaz-Sönmez, Cahide; “*Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları 26 Ekim 1933 Tarihli Genel Af Yasası*”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S. 33-34, Mayıs- Kasım 2004.

Şahingöz, Mehmet; “*Osmanlı’dan Milli Mücadeleye İstiklal-i Osmani Günü Kutlamaları*”, **Osmanlı**, Ankara.

Taş, N. Fahri; “*Türk Meclislerinin Kabul Ettiği Bayramlar*”, **Türkler**, C.16, Yeni Türkiye Yay., Ankara.

Tekeli, İlhan; “*Bir Toplumsal Anlatım ve Katılım Biçimi Olarak Kutlama Şenlikleri*”, **Bir Çağdaşlaşma Projesi Olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin 75 Yılı**, byy, 1997.

Turan, Osman; “*Bayram*”, **İslam Ansiklopedisi**, C.2, Eskişehir, 2001.

Uraz, Abdullah; “*50’nci Yılda*”, **Son Havadis**, 29 Ekim 1973.

Uzun, Hakan; “*Türk Yurdu’nda 1913 İstiklal-i Osmani Günü Kutlamaları*”, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, Cilt 6, Sayı 1, Mart 2009.

_____; “*Milletin İradesiyle Oluşan Bir Bayram: Atatürk’ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk Döneminde Kutlanması*”, **Karadeniz Araştırmaları**, Cilt: 6, Sayı: 24, Kış 2010.

Yamak, Sanem; “*Meşrutiyet’in Bayramı: ‘10 Temmuz İd-i Millisi’*”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No: 38, Mart 2008

6. TEZLER

a. Doktora Tezleri

Aslan, Demo Ahmet; **Cumhuriyet’in Törenselleşmesi: Ulus-Devlet İnşası Sürecinde Milli Bayramlar (1923-1938)**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2011.

Bolat, Bengül Selman; **Milli Bayram Olgusu ve Türkiye’de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007,

Sarıkaya, Makbule; **Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti (1921-1935)**, Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2005.

b. Yüksek Lisans Tezleri

Tur, Saniye; **1930-1960 Döneminde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Kutlamaları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2013.

7. SÜRELİ YAYINLAR

Akşam

Cumhuriyet

Son Havadis

Ulus

Vatan

Zafer

EKLERİN LİSTESİ

Ek-1: Ulusal Bayram ve Genel Tatiller hakkında kanun.

Ek-2: Cumhuriyetin 50. Yıldönümü kutlama programının hazırlanması maksadıyla yayınlanan kararname.

Ek-3: Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Kutlama Komisyonunun kurulmasına dair yayınlanan kararname.

Ek-4: Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50. Yıldönümünün kutlanması hakkında kanun.

Ek-5: Ellinci Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulunun kurulmasına dair yayınlanan kararname.

Ek-6: Kutlamalar dolayısıyla şehir, kasaba ve köylerin aydınlatılması ve donatılmasına dair yayınlanan kararname.

Ek-7: Kutlamalar kapsamında yapılacak faaliyetlerin harcamalarının karşılanması amacıyla bir fon kurulmasına dair yayınlanan kararname.

Ek-8: Müzelerin, tarihi binaların ve ören yerlerinin parasız gezdirilmesine dair yayınlanan kararname.

Ek-9: İstanbul Boğazı üzerine inşa edilen köprüye "İstanbul Boğaziçi Köprüsü" adının verilmesine dair yayınlanan kararname.

Ek-10: Atatürk'ün anısına Pakistan'da yapılan Atatürk abidesinin açılış törenine dair yayınlanan kararname.

Ek-11:29 Ekim 1973 tarihli Son Havadis gazetesinin ilk sayfası.

Ek-12:29 Ekim 1973 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfası.

Ek-13:29 Ekim 1973 tarihli Vatan gazetesinin ilk sayfası.

Ek-14: Zafer Gazetesinin çıkardığı ilavenin ilk sayfası.

Ek-15: Cumhuriyetimizin 50. Yılı Haftasında Kullanılacak Vecizeler.

Ek-16:50. Yıl Marşı.

Ek-17: Cumhuriyet'in Ellinci Kuruluş Yıldönümü Amblemi.

Ek-18: Kutlamalar sürerken rastlantı sonucu ay ile yıldızın bir araya geldiğini gösteren bir haber kupürü.

Ek-19: Anıtkabir'deki törenleri gösteren bir haber kupürü.

Ek-20: Hipodromdaki törende sancaktar ve sancak muhafızlarının yaptığı geçit resmini gösteren haber kupürü.

Ek-21: Hipodromda yapılan geçit resmini gösteren bir haber kupürü.

Ek-22:Kıbrıs'ta yapılan törenleri gösteren bir haber kupürü.

(Ek-1)

Ulusal bayram ve genel tatiller hakkında kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilân : 1/VI/1935 - Sayı : 3017)

No.
2739

Kabul tarihi
27 - V - 1935

BİRİNCİ MADDE — Ulusal bayram yalnız Cumhuriyetin ilân edildiği 29 ilk teşrin günüdür. Türkiyenin içinde ve dışında Devlet adına yalnız o gün tören yapılır. Bayram 28 ilk teşrin öğleden sonra başlamak üzere 29 ve 30 günleri devam eder.

İKİNCİ MADDE — Genel tatil günleri şunlardır:

A - Zafer bayramı; istiklâl savaşında son zaferin kazanıldığı 30 ağustos günü (Bu gün Millî Müdafaa vekilliği tarafından hazırlanacak programa göre siel tören yapılır).

B - Ulusal egemenlik bayramı; 22 nisan öğleden sonra ve 23 nisan günü.

C - Bahar bayramı; mayısın birinci günü.

D - Şeker bayramı; üç gün.

E - Kurban bayramı; dört gün,

F - Yılbaşı günü; her yıl birinci kânunun 31 nci günü öğleden sonra ve ikinci kânunun birinci günü.

Bu maddede yazılı tatil günlerinde ve birinci maddede yazılı ulusal bayramın 28 ve 30 ilk teşrin günlerinde hususî yerlerin kapanması mecburî değildir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Hafta tatili pazar günüdür. Bu tatil 35 saatten eksik olmamak üzere cumartesi günü saat 13 te başlar. Halkın yemesi, içmesi, giyinmesi gibi zarurî ihtiyaçlarile alakalı alış, veriş dükkân ve mağazaları hakkında cumartesi günü hafta tatili kanunu hükümleri tatbik edilmez.

DÖRDÜNCÜ MADDE — 25 haziran 1325 tarihli, 23 nisan 1337 tarih ve 112 numaralı, 24 ilk teşrin 1339 tarih ve 362 numaralı, 19 nisan 1341 tarih ve 628 numaralı, 1 nisan 1926 tarih ve 795 numaralı kanunlarla 2 ikinci kânun 1340 tarih ve 394 numaralı hafta tatili kanununun birinci maddesinin son fıkrası kaldırılmıştır.

BEŞİNCİ MADDE — Bu kanun hükümleri neşri tarihinden muteberdir.

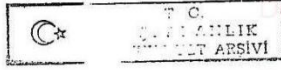
ALTINCI MADDE — Bu kanun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yerine getirir.

29 mayıs 1935

Ulusal Bayram ve Genel Tatiller hakkında kanun

Resmî Gazete, Kabul Tarihi, 27.5.1935, Kanun No, 2739, Sayı: 3017.

(Ek-2)

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ

Sayı : 6/11553

KARARNAME

1973 Yılında idrak edeceğimiz Cumhuriyetimizin 50 inci yıl dönümü münasebetiyle düzenlenecek gösteri, festival, sportif müsabaka ve milletlerarası toplantılar gibi hususları ihtiva edecek programın Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ün Başkanlığında Bakanlıkların yetkili temsilcilerinden kurulu bir Komisyon tarafından hazırlanması, bu konudaki sekreteryaya işlerinin Basın Yayın Genel Müdürlüğünce yürütülmesi; Turizm ve Tanıtma Bakanlığının 13/8/1968 tarih ve 5841-10025 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 28/3 /1969 tarihinde kararlaştırılmıştır.

GUMHURBAŞKANI

030 10 01 02 231 20 20

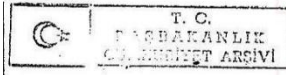
Başbakan Devlet Bakanı Devlet Bakanı Devlet Bakanı Devlet Bakanı
S. Demirel
Adalet Bakanı Millî Savunma Bakanı İçişleri Bakanı Dışişleri Bakanı Maliye Bakanı
Millî Eğitim Bakanı Bayındırlık Bakanı Ticaret Bakanı Sağlık ve Sos. Y. Bakanı Güm. ve Tekel Bakanı
Taram Bakanı Ulaştırma Bakanı Çalışma Bakanı Sanayi Bakanı Enerji ve Tabii Kay. Bakanı
Turizm ve Tanıtma Bakanı İmar ve İşleri Bakanı Köy İşleri Bakanı
Dosya No : 76-252
435

Fon No: 30 18 1 2 - Kutu No: 231 - Dosya No: 20 - Sıra No: 20

Cumhuriyetin 50. Yıldönümü kutlama programının hazırlanması amacıyla
yayınlanan kararname

BCA: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 231, Dosya No: 20, Sıra No: 20, 28.3.1969.

(Ek-3)

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI

KARARNAME

Sayı : 7/ 3982

Eki

Cumhuriyetimizin kuruluşunun 50 nci yıldönümünün, milletimiz için taşıdığı büyük önem ve değeri yansıtacak bir şekilde kutlanabilmesi amacıyla, Başbakanlıkta Devlet Bakanı Ali İnsan Göğüş'ün Başkanlığında Milli Savunma, İçişleri, Milli Eğitim, Bayındırlık, Sanayi ve Teknoloji ve İmar ve İskân Bakanlarının iştirakiyle "Cumhuriyetin 50 nci Yıl dönümünü Kutlama Komisyonu" kurulması ve bu komisyonun ilişik esaslara göre çalışmalarda bulunması; Bakanlar Kurulunca 24/ 2 /1972 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

Başbakan
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Adalet Bakanı
Milli Savunma Bakanı
İçişleri Bakanı
Dışişleri Bakanı
Maliye Bakanı
Milli Eğitim Bakanı
Bayındırlık Bakanı
Ticaret Bakanı
Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
Güm. ve Tekn. Bakanı
Tarım Bakanı
Ulaştırma Bakanı
Çalışma Bakanı
Sanayi ve Tek. Bakanı
En. ve Tab. Kay. Bakanı
Turizm ve Tan. Bakanı
İmar ve İskân Bakanı
Köy İşleri Bakanı
Orman Bakanı
Genç. ve Spor Bakanı

Dosya No:
76-262
406

100	10	01	279	18	2
-----	----	----	-----	----	---

Fon No: 30 18 1 2 - Kutu No: 279 - Dosya No: 18 - Sıra No: 2

Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Kutlama Komisyonunun kurulmasına dair
yayınlanan kararname

BCA: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 279, Dosya No: 18, Sıra No: 2, 24.2.1972.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Cumhuriyetin 50 nci Yıldönümünü Kutlama Komisyonu'nun
çalışma esasları

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

1- Komisyon, 1969 ve 1970 yılı İcra plânları gereğince Millî Eğitim Bakanlığında kurulan "Cumhuriyetin 50 nci Yıl Dönümünü Kutlama Hazırlık Komisyonu"nın ilişik 17/12/1970 tarihli raporundaki tavsiyeleri esas almak suretiyle hazırlanan uygulama plânına nihai şeklini verecek ve buna göre ilgili Bakanlık ve Kuruluşlara görevlerini bildirecektir.

2- Komisyon bu çalışmaların seyrini izleyecek, kutlama tedbirlerinin zamanında ve tam olarak yerine getirilmesini sağlayacaktır.

3- Komisyon Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan ilişik "Cumhuriyetin İlânının 50 nci Yıl Dönümünün Kutlanması Hakkında Kanun" öntasarısına da son şeklini vererek gereği için Başbakanlığa sunacaktır.

4- Komisyonun sekreteryaya işleri Basın-Yayın Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecek ve gerektiğinde Komisyon Başkanı diğer ilgili kuruluşlar temsilcilerini sekreteryada görevlendirecektir.

5- Komisyon çalışmalarını mümkün olan süratle yürütecek ve alınan sonuçlar hakkında Başbakanlığa her iki ayda bir rapor verecektir.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

02 | 279 | 18 | 2

Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşunun 50 nci yıldönümünün kutlanması hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 5 . 4 . 1973 - Sayı : 14498)

No.
1701

Kabul tarihi
30 . 3 . 1973

Kapsam :

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyetinin Elliinci Yıldönümü, bu kanun esasları içinde kutlanır.

MADDE 2. — Kutlama programlarının başlıca amacı :

Milletimizin istiklâline, tarihi haklarına ve yurdumusa yapılan haksız saldırılara karşı milletçe direnişi, saldırgan düşmanları yurdumuzdan kovmak için şahlanan milli şuur ve milli mücadele ruhunu,

«Egemelik kayıtsız şartsız milletindir» ilkesini temel alan, insan hak ve hürriyetlerine dayalı, milli demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetinin doğuş ve gelişimini,

Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve hayat sebebi olan Atatürk inkılabının milli hayatımızdaki önemli rolünü,

Türk milli mücadelesinin mazlum milletlerin kurtuluş çabalarına örnek ve önder oluşunu,

Modern Türk Devletinin dünya milletleri arasındaki yerini,

insan hak ve hürriyetlerini geliştirme ve koruma azmini,

«Yurtta sulh, cihanda sulh» ilkesine bağlılığını,

Türk Milletinin bütün fertleriyle kâderde, kıvançta ve tesada ortak bölünmez bir bütün halinde milli şuur ve ülkü etrafında birleşme gereğini bütün imkânlardan yararlanarak içte ve dışta duyurmak, anlatmak ve kavratmaktır.

MADDE 3. — Kutlama faaliyetlerini plânlamak, koordine etmek ve gerekli programları hazırlamak üzere Bakanlar Kurulunca (Elliinci Yıldönümü Kutlama Yüksek Kurulu) kurulur. Bu kurulun üye sayısı, görev ve yetkisi Bakanlar Kurulunca tespit edilir.

Mahalli kutlama programlarının hazırlanması ve yürütülmesi için illerde il kutlama kurulları, ilçe, buçak ve köylerde kutlama komiteleri teşkil edilir.

Bu kurul ve komitelerin kuruluş, görev ve yetkileri valiliklerce düzenlenir. İl, ilçe ve buçaklardaki kutlama kurul ve komitelerinin başkanları mahallin en büyük mülkiye amirleridir. Köylerde ise kutlama komitelerine muhtarlar başkanlık eder.

Dış ülkelerde bu komiteler, büyükelçi, yoksa konsolosluk başkanlığında kurulur.

Üniversiteler, akademiler ve TET, 50 nci yıldönümü kutlama programlarına, Kutlama Yüksek Kurulu ile işbirliği yaparak hazırlarlar.

MADDE 4. — Kanun kuruluşları, kutlama hazırlık ve uygulaması için; 50 nci yıl Kutlama Yüksek Kurulunun isteyeceği teknik ve idari personeli, hizmet için lüzumlu araç, gereç ve malzemeyi bu komisyon emrine vermekle yükümlüdür. Bu personelin aylık hakları esas dairesince karşılanır.

MADDE 5. — Cumhuriyetin 50 nci yıldönümü dolayısıyla 1973 yılı içinde;

a) Yurdun her tarafında konferans, sempozyum ve festivaller tertibi; kitap, broşür, film ve öğretici malzeme yayını, Türk Bayrağı, madalya, pul, rozet dağıtımı ve tedavülî ile v. s. hususlar ayrıca programlanır,

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 50. Yıldönümünün kutlanması hakkında kanun

Resmî Gazete, Kabul Tarihi, 30.3.1973, Kanun No, 1701, Sayı: 14498.

b) 50 nci yıl münasebetiyle Sivas'ta ilk fakültesi 29 Ekim 1973'te öğretime başlamak üzere, Cumhuriyet Üniversitesi adıyla bir üniversite kurulur.

Üniversite kuruluşu ile ilgili ilk harcamalar bu kanunla sağlanan fondan Kutlama Yüksek Kurulu kararı ile yapılır.

c) Kurtuluş Savaşında gösterilen kahramanlıkları ve Büyük Zaferi tarihe mal etmek için yurdun çeşitli yerlerinde kurum ve derneklerce yaptırılacak anıtların tamamlanmasına bu kanun ile sağlanan fondan Kutlama Yüksek Kurulunun kararı ile yardım yapılabilir.

MADDE 6. — Cumhuriyetin 50 nci yılını kutlama amacıyla yapılacak her türlü törenler, toplantılar, yayımlar ve diğer faaliyetler hakkında seçim yasakları hükümleri uygulanmaz.

MADDE 7. — Cumhuriyetin 50 nci yıldönümü bayramı, hazırlanacak programa göre; 26 Ekim 1973 günü saat 13,00'te başlar ve 30 Ekim 1973 günü saat 24,00'te sona erer.

MADDE 8. — Cumhuriyetin 50 nci yıldönümünün hâtrası olarak 25 milyon TL. sına kadar altın ve gümüşten mamul paraların tedavüle çıkarılmasına Maliye Bakanlığı yetkilidir.

MADDE 9. — Bu kanun gereğince hazırlanacak program ve yatırım harcamalarını karşılamak üzere, aşağıda yazılı kaynaklardan meydana gelen bir fon teşkil edilir;

- a) 1973 yılı için Maliye Bakanlığı bütçesinden ayrılacak 80 milyon TL. tutarındaki ödenek,
- b) Kutlama amacı ile özel ve tüzel kişiler tarafından yapılacak bağışlar (aynî ve nakdî yardımlar),

c) Yayın, filim, rozet ve benzerleri faaliyetlerle satışlar sonucu sağlanacak gelirler,

Bu fondan yapılacak her türlü harcamalar, fona katılan ödeme ve bağışlar, her türlü vergi, rüsum ve harçlardan muaftır. 50 nci yıldönümü Kutlama Yüksek Kurulunca onaylanan programları için ilgili makamlar tarafından yukarıda söz konusu edilen fondan yapılacak harcamalar hakkında 2490 sayılı Artırma ve Eksiltme ve ihale Kanunu ile 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu hükümleri uygulanmaz.

MADDE 10. — 5 nci maddede gösterilen hizmetlere ait hesap usulleri, kutlama programı, tören süsleme ve ışıklandırma esasları, törenlerde kullanılacak vecize, döviz ve benzerlerinin metinleri, fondan yapılacak sarfiyatın esasları, bakanlıklar ve diğer kamu kuruluşları dışından çalışmalara katılacaklara verilecek jüri ödeneği, huzur hakkı ve yol masrafları ödemesi esasları ile bu konularda 50 nci yıl Kutlama Yüksek Kuruluna verilecek yetkiler Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilir. Bu konularda gerektiğinde yönetmelikler hazırlanır.

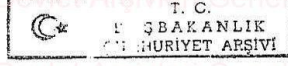
(Ek-5)

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI

KARARNAME

Sayı: 7/ 6340

Eki

1- Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunun 50 nci yıl dönümünü kutlama faaliyetlerini plânlamak, koordine etmek ve gerekli programları hazırlamak üzere "Ellinci Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulu" nun Basın-Yayın Genel Müdürlüğü işlerini yöneten Devlet Bakanının Başkanlığında, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri, Milli Eğitim, Ticaret, S. ve Teknoloji, Turizm ve Tanıtma ve Gençlik ve Spor Bakanları ve gündemle ilgili diğer Bakanların katılması ile kurulması;

2- "Ellinci Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulu" nun görev ve yetkilerini gösteren ilişikteki esasların yürürlüğe konulması,

Devlet Bakanlığının 27/4/1973 gün ve 5.07/586 sayılı yazısı üzerine, 30/3/1973 tarihli ve 1701 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin 1 inci fıkrasına göre, Bakanlar Kurulunca 7 / 5 /1973 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Fahri Kuvvet
CUMHURBAŞKANI

630 18 01 02 298 36 13

Dosya No:

76-262

842

2-

Başbakan	Devlet Bakanı Başbakan Yrd.	Devlet Bakanı Başbakan Yrd.	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
Millî Eğitim Bakanı	Başvuruluk Bakanı	Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı	Gün. ve Tekel Bakanı
Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Sanay. ve Tek. Bakanı	En. ve Tab. Kay. Bakanı
Turizm ve Tanıtım Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri Bakanı	Orman Bakanı	Genç. ve Spor Bakanı

Fon No: 30 18 1 2 - Kutu No: 298 - Dosya No: 36 - Sıra No: 13

Ellinci Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulunun kurulmasına dair yayınlanan
kararname

BCA: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 298, Dosya No: 36, Sıra No: 13, 7.5.1973.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Ellinci Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulunun
Görev ve Yetkilerini Gösteren Esaslar :

1- Türkiye Cumhuriyetinin Ellinci Yıldönümünü kutlama faaliyetlerini planlamak, koordine etmek, iç ve dış olmak üzere iki ana kutlama programı hazırlamak, hazırlatmak, programların uygulanmasını denetlemek veya denetletmek, kutlama faaliyetleriyle ilgili olarak Kurula intikal eden her konuyu kesin karara bağlamak;

2- 30/3/1973 tarih ve 1701 sayılı Kanununun 9 uncu maddesinde öngörülen fona katılacak gerçek ve tüzel kişilerin aynfi ve nakdi yardımlarına kabul ve yayın filim, rozet ve benzerlerinin satışlarına ait usul ve esaslarını tesbit etmek,

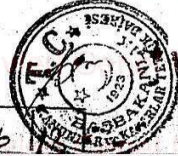
Fondan, gerçekleştirilmesi uygun görülen programlara ödenek ayırmak;

3- Kanunun ikinci maddesinde öngörülen amacın gerçekleştirilmesi için düzenlenecek tören, yapılacak süsleme ve ışıklandırmanın esasları ile törenlerde kullanılacak vecize, döviz ve benzerlerinin metinleri hakkında ilgili Bakanlıklarca yürürlüğe konulacak Yönetmeliklere dair görüş ve mütabakatını bildirmek;

4- Bakanlıklar ve diğer kamu kuruluşları dışından kutlama çalışmalarına katılacaklara verilecek jüri ödeneği, huzur hakkı ve yol masraflarının, görevin ve görevlendirilenlerin özelliklerine göre tayin etmek;

5- Kanununun 5 inci maddesinde gösterilen hizmetlere ait hesap usulleri ile fondan yapılacak sarfiyatın esaslarına dair Bakanlar Kurulunca çıkarılacak yönetmelik tasarisını hazırlamak;

6- "Ellinci Yıldönümünü Kutlama Yüksek Kurulu"na ait görevlerin yapılmasında önçalışmaları yapmak, kuruluşların kutlama faaliyetlerini yürütmek üzere komisyon veya komitelerle Kanununun 4 üncü maddesinin verdiği imkânlar dahilinde sekreteryaya işlerini yürütecek teşkilâtı kurmak;

020 18 01 02 | 298 | 36

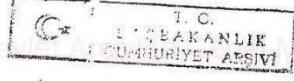
2

(Ek-6)

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI

KARARNAME

Sayı : 7/ 6472

İlişik " Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümü Dolayısıyla Şehir, Kasaba ve Köylerin Aydınlatılması ve Donatılması Hakkında Yönetmelik" in yürürlüğe konulması 30/3/1973 tarihli ve 1701 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 26/5 / 1973 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Ekl

N. Erbakan
CUMHURBAŞKANI

5
43
299
02
01
18
00

Başbakan
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Adalet Bakanı
Milli Savunma Bakanı
İçişleri Bakanı
Dışişleri Bakanı
Maliye Bakanı
Milli Eğitim Bakanı
Bayındırlık Bakanı
Ticaret Bakanı
Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
Gün. ve Tekel Bakanı
Tarım Bakanı
Ulaştırma Bakanı
Çalışma Bakanı
Sanayi ve Tek. Bakanı
En. ve Tab. Kay. Bakanı
Turizm ve Tan. Bakanı
İmar ve İskân Bakanı
Köy İşleri Bakanı
Orman Bakanı
Genç. ve Spor Bakanı
A. J. Karay

Fon No: 30 18 1 2 - Kutu No: 299 - Dosya No: 43 - Sıra No: 5

Kutlamalar dolayısıyla şehir, kasaba ve köylerin aydınlatılması ve donatılmasına dair yayınlanan kararname

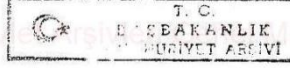
BCA: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 299, Dosya No: 43, Sıra No: 5, 26.5.1973.

(Ek-7)

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DÂİRESİ BAŞKANLIĞI

KARARNAME

Sayı: 7/ 6473

Ekl

İlişik "Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluşunun 50 nci Yıldönümünün Kutlanması Hakkında Kanunun 9 uncu Maddesinde Öngörülen Fonun Teşkilî ve Bu Fondan Yapılacak Sarfiyatın Esasları ile Hesap Usullerini Gösterir Yönetmelik" in yürürlüğe konulması; 30/3/1973 tarihli ve 1701 sayılı Kanunun 10 uncu maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 26 / 5 / 1973 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

030 18 01 02 299 43 6

Dosya No: 74-200 1053
Turizm ve Tan. Bakanı İmar ve İskân Bakanı Köy İşleri Bakanı Orman Bakanı Genç ve Spor Bakanı

Fon No: 30 18 1 2 - Kutu No: 299 - Dosya No: 43 - Sıra No: 6

Kutlamalar kapsamında yapılacak faaliyetlerin harcamalarının karşılanması maksadıyla bir fon kurulmasına dair yayınlanan kararname

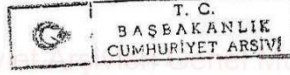
BCA: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 299, Dosya No: 43, Sıra No: 6, 26.5.1973.

(Ek-8)

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Sayı : 7/ 6960

KARARNAME

Ekl

Çumhuriyetin 50 nci yıldönümü nedeniyle 29/10/1973 tarihinden itibaren bir hafta müddetle, umuma açılmış olan müzelerin, müze haline konulmuş tarihi binaların ve düzenlenmiş ören yerlerinin parasız gezdirilmesi; Maliye Bakanlığının uygun görüşüne dayanan Devlet Bakanlığının 27/7/1973 tarihli ve 311-08634 sayılı yazısı üzerine, 3340 sayılı Kanunun 6152 sayılı Kanunla değiştirilen birinci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 10 / 8 /1973 tarihinde kararlaştırılmıştır.

CUMHURBAŞKANI

08 18 01 02 304 67 11

Dosya No:
66-12
1527

Devlet Bakanı Başbakan Yrd. Devlet Bakanı Başbakan Yrd. Devlet Bakanı Devlet Bakanı
Adalet Bakanı Millî Savunma Bakanı İçişleri Bakanı Dışişleri Bakanı Maliye Bakanı
Millî Eğitim Bakanı Bayındırlık Bakanı Ticaret Bakanı Sağ. ve Sos. Y. Bakanı Güm. ve Tekel Bakanı
Tarım Bakanı Ulaştırma Bakanı Çalışma Bakanı Sanayi ve Tek. Bakanı En. ve Tab. Kay. Bakanı
Turizm ve Tan. Bakanı İmar ve İskân Bakanı Köy İşleri Bakanı Orman Bakanı Genç. ve Spor Bakanı

Fon No: 30 18 1 2 - Kutu No: 304 - Dosya No: 67 - Sıra No: 11

Müzelerin, tarihi binaların ve ören yerlerinin parasız gezdirilmesine dair yayınlanan kararname

BCA: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 304, Dosya No: 67, Sıra No: 11, 10.8.1973.

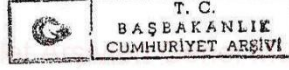
(Ek-9)

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI

KARARNAME

Sayı: 7/ 7224

İstanbul Boğazı üzerinde Beylerbeyi ile Ortaköy arasında inşa olunan asma köprüye, "İstanbul Boğaziçi Köprüsü" adının verilmesi; Bayındırlık Bakanlığınının 17/9/1973 tarihli ve 1786 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 1 /10/1973 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

T. C. Cumhurbaşkanı
CUMHURBAŞKANI

03 01 02 305 80 14

Dosya No:
5-229
1870

Devlet Bakanı
Başbakan Yrd.
Devlet Bakanı
Başbakan Yrd.
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı
Adalet Bakanı
Millî Savunma Bakanı
Mıslırleri Bakanı
Dışlıleri Bakanı
Maliye Bakanı
Millî Eğitim Bakanı
Bayındırlık Bakanı
Ticaret Bakanı
Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
Cum. ve Eskiçel Bakanı
Tarım Bakanı
Ulaştırma Bakanı
Çalışma Bakanı
Sanayi ve Tek. Bakanı
En. ve Tab. Kay. Bakanı
Turizm ve Tan. Bakanı
İmar ve İşkan Bakanı
Köy İşleri Bakanı
Orman Bakanı
Genç. ve Spor Bakanı

Fon No: 30 18 1 2 - Kutu No: 305 - Dosya No: 80 - Sıra No: 14

İstanbul Boğazı üzerine inşa edilen köprüye "İstanbul Boğaziçi Köprüsü" adının verilmesine dair yayınlanan kararname

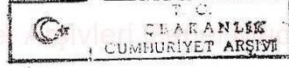
BCA: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 305, Dosya No: 80, Sıra No: 14, 1.10.1973.

(Ek-10)

T. C.
BAŞBAKANLIK
KANUNLAR VE KARARLAR TETKİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI

KARARNAME

Sayı: 7/7544

Cumhuriyetimizin 50 nci Yıldönümü vesilesile Atatürk'ün anısı için Pakistan Başbakanı Zülfikar Ali Bhutto'nun Larkana'da yaptırmış olduğu Atatürk abidesinin açılış törenine katılmak üzere, Devlet Bakanı Prof.Dr. İlhan Öztürk'ün Hükümetimizi temsilen ve beraberlerinde Dışişleri Bakanlığı Orta Doğu ve Afrika Dairesi Şube Müdürlerinden Akın Emregül olduğu halde, 28 Kasım - 2 Aralık 1973 tarihleri arasında Pakistan'ı resmen ziyaret etmesi; Dışişleri Bakanlığının 24/11/1973 tarihli ve 223-1769 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunca 27 / 11/1973 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Eki

CUMHURBAŞKANI

030 18 01 02 308 96 13

Başbakan	Devlet Bakanı Başbakan Yrd.	Devlet Bakanı Başbakan Yrd.	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
Adalet Bakanı	Millî Servisler Bakanı	Dışişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı	Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı	Güm. ve Tekel Bakanı
Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Su ve Tek. Bakanı	En. ve Tab. Kay. Bakanı
Turizm ve Tan. Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri Bakanı	Orman Bakanı	Genç. ve Spor Bakanı

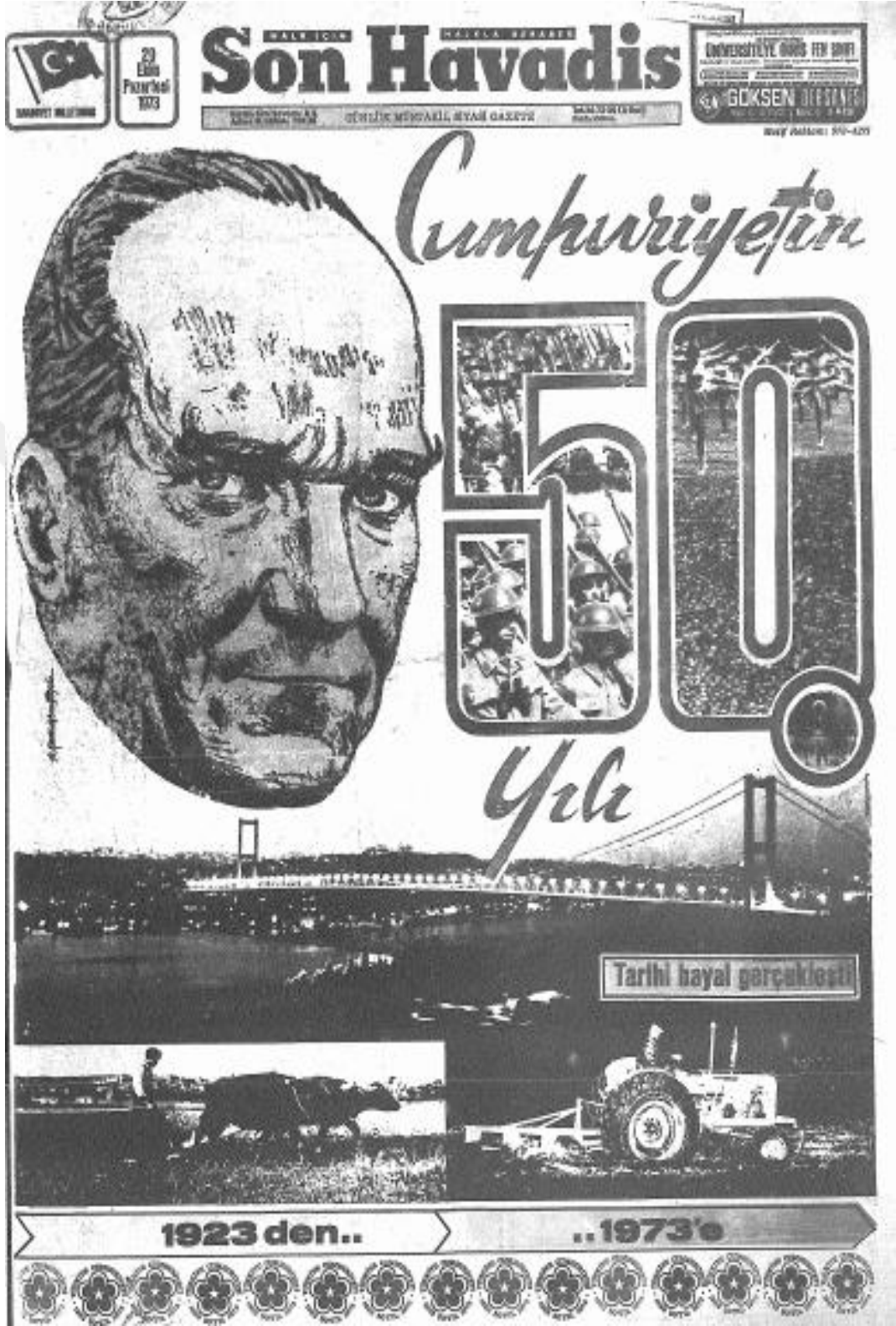
Dosya No:
105-316
2191

Fon No: 30 18 1 2 - Kutu No: 308 - Dosya No: 96 - Sıra No: 13

Atatürk'ün anısına Pakistan'da yapılan Atatürk abidesinin açılış törenine dair yayınlanan kararname

BCA: Fon No: 30 18 1 2, Kutu No: 308, Dosya No: 96, Sıra No: 13, 27.11.1973.

(Ek-11)

29 Ekim 1973 tarihli Son Havadis gazetesinin ilk sayfası

Son Havadis, 29 Ekim 1973.

Cumhuriyet

Kurucusu: YUNUS NADİ

50. yıl; sayı: 17688

Telefon ve matbuu adresi: Cumhuriyet İstanbul - Posta Hizmetleri İstanbul No: 268
Telefonları: 22 42 99 - 22 42 98 - 22 42 97 - 22 42 96 - 22 42 95

29 Ekim Pazartesi 1973

KEMAL TAHIR
ESİR ŞEHİRİN
İNSANLARI
Bey renkli offset kapak içiinde
yeni baskı, 446 sayfa 25 lira
SANDER YAYINLARI - İSTANBUL
Dağıtım : **AKRİN DAĞITIM**
Şişhaci, İstanbul
Ege Dağıtım : **DATIG - İZMİR**

KORUTÜRK, "PARLAMENTER SİSTEMİN YOZLAŞTIRILMADAN HAKİM KILINMASI SINAVINI BAŞARACAĞIZ,, DEDİ

Cumhuriyetimizin 50. yılı kutlanıyor

Cumhuriyet,
50. yıl
Özel ekiyle
Bugün
24 sayfadır
Dağıtımından
ekinizi
isteyiniz

ECEVİT
HÜKÜMET
KONUSUNU
LİDERLERLE
GÖRÜŞTÜ

● **CHP Genel Başkanı İstanbul'da bulunan MSP Genel Başkanı Erbakan ile dün görüşmedi**

ANKARA (Cumhuriyet Bureau)

CUMHURİYET HABER MERKEZİ

Tarihçe Cumhuriyetimizin kuruluşundan 50 yıldır sürmüştür. Bu günlerde, parti disiplini, disiplinli ve kararlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu yıldönümünde, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla...

Kutlu Olsun

Cumhuriyet 50. yıldönümünde kutlanıyor. Bu günlerde, parti disiplini, disiplinli ve kararlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu yıldönümünde, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla...

Her yıl, yurdun dört tarafında, parti disiplini, disiplinli ve kararlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu yıldönümünde, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla...

Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünde kutlanıyor. Bu günlerde, parti disiplini, disiplinli ve kararlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu yıldönümünde, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla...

Boğaz Köprüsü

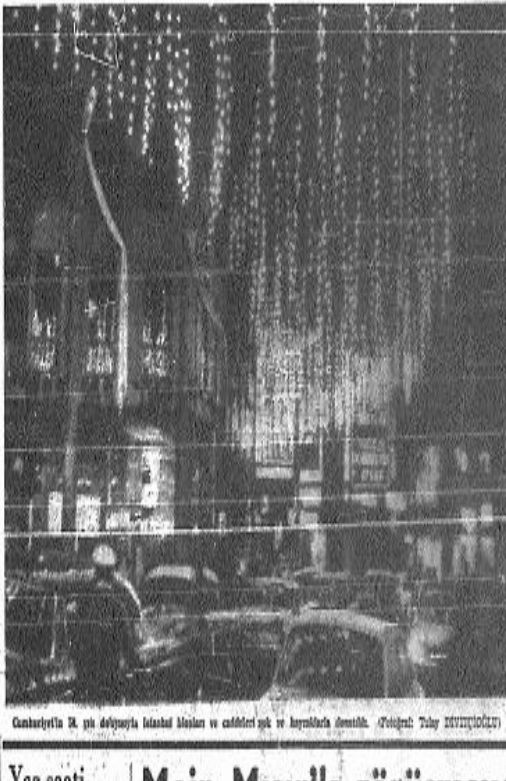
İstanbul Boğazı Köprüsü'nün açılış töreni saat 17.00'de yapıldı. Açılış töreni MSP Genel Başkanı Erbakan başkanlığında yapıldı. Törenin açılış konuşmasını MSP Genel Başkanı Erbakan yaptı.

Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünde kutlanıyor. Bu günlerde, parti disiplini, disiplinli ve kararlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu yıldönümünde, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla...

Korutürk'ün mesajı

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünde, parti disiplini, disiplinli ve kararlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu yıldönümünde, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla...

Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünde kutlanıyor. Bu günlerde, parti disiplini, disiplinli ve kararlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu yıldönümünde, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla, parti disiplini ve kararlılığıyla...

Cumhuriyet'in 50. yıldönümü İstanbul'da kutlandı ve bayramlar başladı. (Fotoğraf: Taly DEMİRCİOĞLU)

CHP'nin Hükümeti MSP ile kurması ihtimali artıyor, bazı Bakan adayları belli oldu

CHP Genel Başkanı İstanbul'da bulunan MSP Genel Başkanı Erbakan ile dün görüşmedi

ANKARA (Cumhuriyet Bureau)

Ecevit - Feyzioğlu

CHP Genel Başkanı Ecevit, MSP Genel Başkanı Feyzioğlu ile dün görüşmedi. Ecevit, Feyzioğlu ile görüşme yapmadığını belirtti. Ecevit, Feyzioğlu ile görüşme yapmadığını belirtti. Ecevit, Feyzioğlu ile görüşme yapmadığını belirtti.

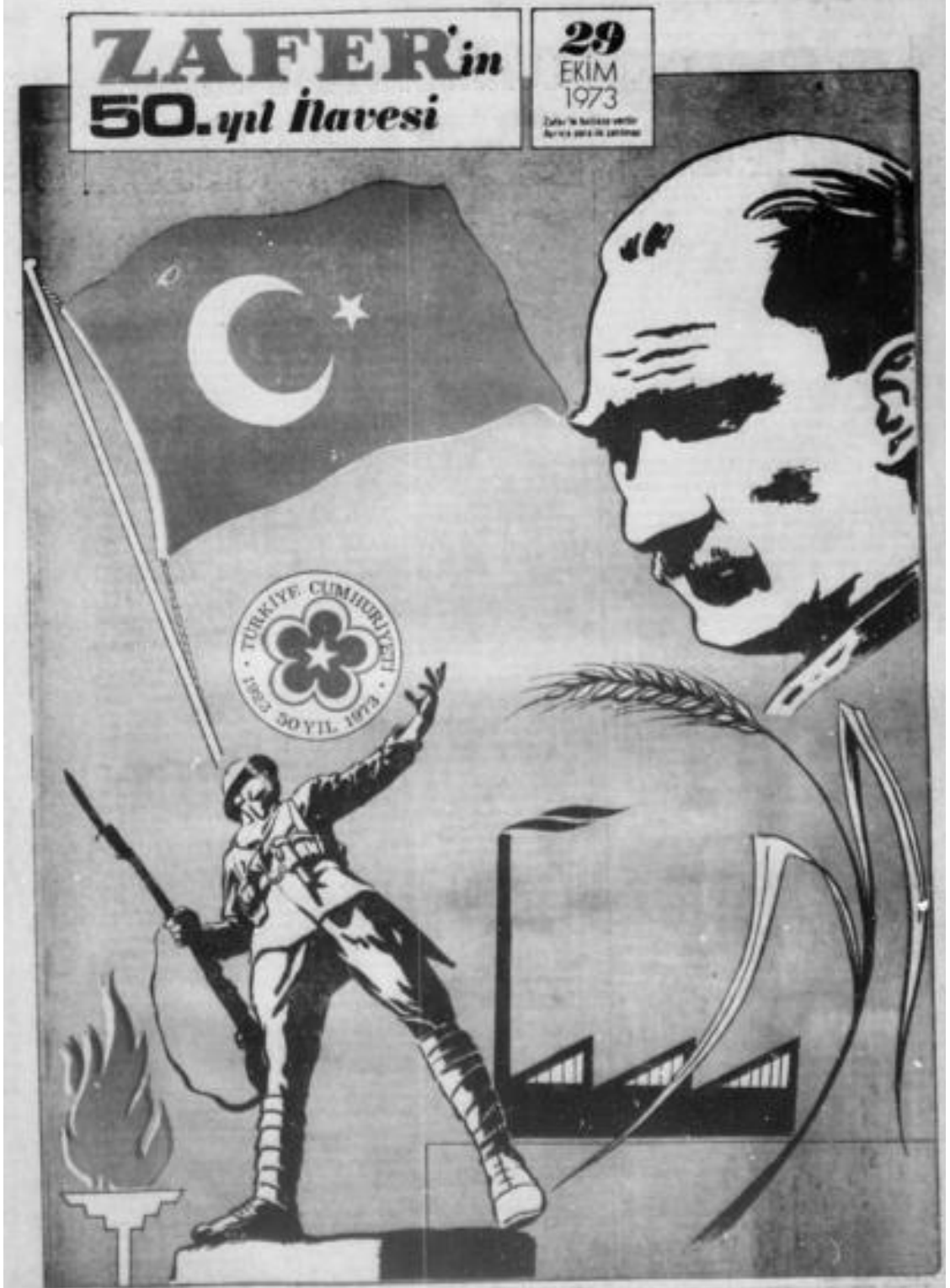
(Ek-13)

29 Ekim 1973 tarihli Vatan gazetesinin ilk sayfası

Vatan, 29 Ekim 1973.

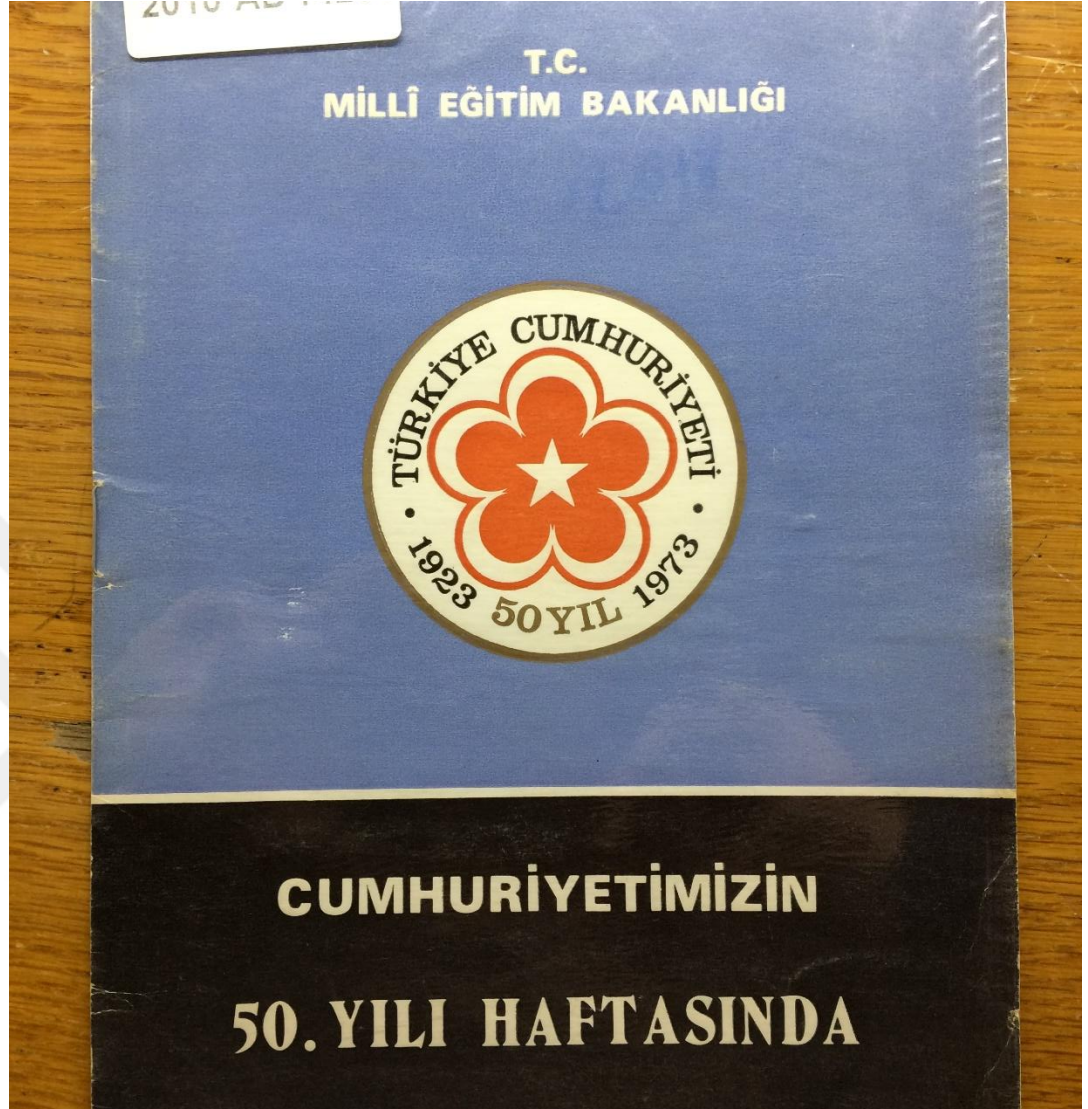
(Ek-14)

Zafer Gazetesinin çıkardığı ilavenin ilk sayfası

Zafer, 29 Ekim 1973.

(Ek-15)

Cumhuriyetimizin 50. Yılı Haftasında Kullanılacak Vecizeler

LENLER :

1 — TÜRK MİLLETİ!

EBEDİYETE AKIP GİDEN HER ON SENEDE, BU BÜYÜK MİLLET BAYRAMINI DAHA BÜYÜK ŞEREFLERLE, SAADETLERLE, HUZUR VE REFAH İÇİNDE KUTLAMANI GÖNÜLDEN DİLERİM.

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!

2 — BÜYÜK DAVAMIZ, EN MEDENİ VE EN MÜREFFEH MİLLET OLARAK VARLIĞIMIZI YÜKSELTMEKTİR.

3 — AZ ZAMANDA ÇOK VE BÜYÜK İŞLER YAPTIK. BU İŞLERİN EN BÜYÜĞÜ, TEMELİ TÜRK KAHRAMANLIĞI VE YÜKSEK TÜRK KÜLTÜRÜ OLAN TÜRKİYE CUMHURİYETİDİR.

4 — BİZ TÜRKLER, BÜTÜN TARİHİMİZ BOYUNCA İSTİKLÂLE TİMSAL OLMUŞ BİR MİLLETİZ.

5 — "... EY TÜRK GENÇLİĞİ! BİRİNCİ VAZİFEN, TÜRK İSTİKLÂLİNİ, TÜRK CUMHURİYETİNİ İLELEBET MUHAFAZA VE MÜDAFAA ETMEKTİR. MUHTAÇ OLDUĞUN KUDRET, DAMARLARINDAKİ ASIL KANDA MEVCUTTUR.

6 — BENİM NAÇİZ VÜCUDUM ELBET BİR GÜN TOPRAK OLACAKTIR. FAKAT TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLELEBET PAYIDAR KALACAKTIR.

7 — TÜRK! ÖĞÜN, ÇALIŞ, GÜVEN.

8 — EGEMENLİK, KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR.

9 — EY YÜKSELEN YENİ NESİL! İSTİKBAL SİZSİNİZ, CUMHURİYETİ BİZ KURDUK, ONU YÜKSELTECEK VE YAŞATACAK SİZLERSİNİZ.

10 — BÜYÜK TÜRK ORDUSU! BÜTÜN ZAFERLERİN MAYASI

- 11 — ÖĞRETMENLER! YENİ NESİL SİZİN ESERİNİZ OLACAKTIR.
- 12 — CUMHURİYET; FİKREN, İLMEN, FENNEN, BEDENEN KUVVETLİ VE YÜKSEK SEÇİYELİ MUHAFIZLAR İSTER.
- 13 — TÜRK VATANI BİR BÜTÜNDÜR; PARÇALANAMAZ.
- 14 — TÜRK MİLLETİ, MİLLİ BİRLİK VE BERABERLİKLE GÜÇLÜKLERİ YENMESİNİ BİLMİŞTİR.
- 15 — DÜNYANIN HER TARAFINDA ÖĞRETMENLER, İNSAN TOPLULUGUNUN EN FEDAKAR VE MUHTEREM UNSURLARIDIR.
- 16 — BU VATAN, ÇOCUKLARIMIZ VE TORUNLARIMIZ İÇİN CENNET YAPILMAYA LAYIKTIR.
- 17 — CUMHURİYET, AHLAKİ FAZİLETLERE DAYANAN BİR İDAREDIR.
- 18 — TÜRK MİLLETİNİN TABİAT VE ÜLKÜSÜNE EN UYGUN OLAN İDARE, CUMHURİYETTİR.
- 19 — TÜRK'ÜN VATAN SEVGİSİYLE DOLU OLAN GÖĞSÜ, MELUN İHTİRASLARA KARŞI DAİMA DEMİRDEN BİR DUVAR GİBİ YÜKSELECEKTİR.
- 20 — TÜRKİYE CUMHURİYETİ; MESUT, MUVAFFAK VE MUZAFFER OLACAKTIR.
- 21 — MİLLETLERİ HÜR, MÜSTAKİL, ŞANLI VE YÜKSEK BİR TOPLUM OLARAK YAŞATAN GÜÇ, EĞİTİMDİR.
- 22 — HAYATTA EN HAKİKİ MÜRŞİT, İLİMDİR.
- 23 — YÜKSEL TÜRK! SENİN İÇİN YÜKSEKLİĞİN HUDUDU YOKTUR.
- 24 — HER YANI HAZİNELERLE DOLU BU VATAN TOPRAKLARININ ÜSTÜNDE ASIL VE KAHRAMAN BİR MİLLET YAŞIYOR.
- 25 — SANATSIZ KALAN BİR MİLLETİN HAYAT DAMARLARINDAN BİRİ KOPMUŞ DEMEKTEDİR.
- 26 — KAZANDIĞIMIZ BAŞARI, MİLLETİN GÜÇLERİNİ BİRLEŞTİRMESİNDEN DOĞMUŞTUR.
- 27 — MİLLİ BENLİĞİNİ BİLMİYEN MİLLETLER, BAŞKA MİLLETLERE YEM OLURLAR.
- 28 — YÜZVİLLARIN YARATTIĞI MİLLİ BİR RUHA, GÜÇLÜ VE SÜREKLİ BİR MİLLİ İRADEYE HIÇ BİR KUVVET KARŞI KOYAMAZ.
- 29 — TÜRK MİLLETİNİN KESİN KARARI, MEDENİYET YOLUNDA DURMADAN, YILMADAN İLERLEMektir.
- 30 — İNKİLÂBİN HEDEFİNİ KAVRAMIŞ OLANLAR, ONU HER ZAMAN KORUMAYA MUKTEDIR OLACAKLARDIR.
- 31 — MİLLİ AHLAKIMIZ, MEDENİ ESASLARLA VE HÜR FİKİRLERLE BESLENMELİ VE GÜÇLENDİRİLMELİDİR.
- 32 — MİLLETİMİZİN SİYASAL, TOPLUMSAL HAYATINDA DA, FİKİR EĞİTİMİNDE DE REHBERİMİZ, BİLİM VE FEN OLACAKTIR.
- 33 — TÜRKLER, BÜTÜN MEDENİ MİLLETLERİN DOSTUDURLAR.
- 34 — KUVVET BİRDİR VE O MİLLETİNDİR.
- 35 — ÖĞRETMENLER! CUMHURİYET SİZDEN FİKRİ HÜR, VİCDANI HÜR, İRFANI HÜR NESİLLER İSTER.

II. MİLLİ EGEMENLİK VE TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İLE İLGİLİ VECİZELER (ÖZDEYİŞLER) :

- 1 — YÜRÜTME GÜCÜ VE YASAMA YETKİSİ, MİLLETİN TEK VE GERÇEK TEMSİLCİSİ OLAN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE TECELLİ EDER VE TOPLANIR.
- 2 — EGEMENLİĞİN KAYITSIZ, ŞARTSIZ MİLLETİN OLMASI DEMEK, ONUN HIÇ BİR ZERRESİNİ, SIFATI NE OLURSA OLSUN, HIÇ BİR MAKAMA VERMEMEK, VERDİRMEMEK DEMEKTEDİR.
- 3 — HÜRİYETİN DE, EŞİTLİĞİN DE, ADALETİN DE DAXİNAK NOKTASI, MİLLETİN EGEMENLİĞİDİR.
- 4 — HER ŞEYİNİZ İÇİN, BÜTÜN DUYARLIĞIMIZ, UYANIKLIĞIMIZ VE GÜCÜMÜZLE MİLLİ EGEMENLİĞİMİZİ KORUYACAĞIZ VE SAVUNACAĞIZ.
- 5 — BÜTÜN DÜNYA BİLMELİDİR Kİ, BU DEVLETİN VE BU MİLLETİN BAŞINDA, YALNIZ BİR KUVVET VARDIR. O DA, MİLLİ EGEMENLİKTEDİR.
- 6 — MİLLİ EGEMENLİĞE SAHİP OLMANIN DEĞERİNİ PEK İYİ ANLAYAN MİLLET, BU KUTSAL EGEMENLİĞE KARŞI BAŞ GÖSTERECEK HER TEHLİKESİ KAHR EDECEKTİR.
- 7 — TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, TÜRK MİLLETİNİN ASIRLAR SÜREN ARAMALARININ ÖZÜ VE ONUN BİZZAT KENDİSİNİ İDARE ETMEK ŞUURUNUN CANLI BİR TİMSALİDİR.
- 8 — İNKİLÂPLARIMIZ, TÜRKİYE'NİN ASIRLAR BOYU MUTLULUĞUNUN TEMİNATIDIR. BİZE DÜŞEN, BUNU İDRAK VE TAKDİR EDEREK ÇALIŞMAKTIR.
- 9 — CUMHURİYET REJİMİ DEMEK, DEMOKRASİ SİSTEMİYLE DEVLET ŞEKLİ DEMEKTEDİR.
- 10 — CUMHURİYET, YENİ VE SAĞLAM ESASLARIYLA TÜRK MİLLETİNİ, SAĞLAM VE GÜVENLİ BİR İSTİKBAL YOLUNA KOYDUĞU KADAR, ASIL, FİKİRLERDE VE RUHLARDA YARATTIĞI GÜVENLİK BAKIMINDAN BÜSBÜTÜN YENİ BİR HAYATIN MÜJDECİSİ OLMUŞTUR.
- 11 — TÜRKİYE CUMHURİYETİ, CİHANDA İŞGAL ETTİĞİ MEVKİYE LAYIK OLDUĞUNU ESERLERİYLE İSPAT EDECEKTİR.

III. KAYNAKLARI ÇEŞİTLİ OLAN VECİZELER (ÖZDEYİŞLER) ARASINDAN SEÇİLENLER :

- 1 — ATATÜRK, ADI, YAPTIKLARINI ANLATMAYA YETEN TÜRK.
- 2 — VATAN VE CUMHURİYET, ÇALIŞKAN İNSANLARIN OMUZLARINDA YÜKSELİR.
- 3 — CUMHURİYET, ATATÜRK'ÜN ESERİ; KORUNMASI TÜRK GENCİNİN GÖREVİ.
- 4 — 50. YILDA MUTLULUĞUMUZU ATATÜRK'E BORÇLUYUZ.
- 5 — CUMHURİYETİ YAŞATMAK, EN KUTSAL GÖREVİMİZDİR.
- 6 — NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE!
- 7 — CUMHURİYET VE MİLLİYETÇİLİK, BİZİM İÇİN AYRILMAZ BİR BÜTÜNDÜR.
- 8 — EN BÜYÜK TÜRK, ATATÜRK.
- 9 — KANLA, İRFANLA KURDUK, BİZ BU CUMHURİYETİ.
- 10 — BAYRAKLARI BAYRAK YAPAN ÜSTÜNDEKİ KANDIR. TOPRAK, EĞER UGRUNDA OLAN VARSA VATANDIR.
- 11 — MİLLETLER, ANCAK BİRLİK VE BERABERLİKLE KALKI-NABİLİRLER.
- 12 — CEHALET, YENİLMESİ GEREKEN EN BÜYÜK DÜŞMANNİDİR.
- 13 — CUMHURİYET, SÖNMEYEN BİR MEŞALEDİR.
- 14 — CUMHURİYET, BİZE ATATÜRK'ÜN EMANETİDİR.
- 15 — TÜRKLÜĞÜNLE ÖĞÜN, CUMHURİYETİNLE SEVİN.
- 16 — CUMHURİYETİMİZİN YENİ NESİL VERDİĞİ EĞİTİM, MİLLİ EĞİTİMDİR.
- 17 — CUMHURİYETİN 50. YILDÖNÜMÜNDE BİRLİK VE BERABERLİĞE DAHA ÇOK MUHTACIZ.

- 20 — MUSTAFA KEMAL
- 21 — CUMHURİYET FAZİLETTİR.
- 22 — BİZ, ATATÜRK ÇOCUKLARI, CUMHURİYETİN BEKÇİLERİYİZ.
- 23 — GÜÇLÜYÜZ, İNANÇLIYIZ; ÇÜNKÜ ATATÜRKÇÜYÜZ.
- 24 — CUMHURİYET HÜRRIYETİN TEMELİDİR.
- 25 — 50 YILDA YAPTIKLARIMIZI YETERLİ GÖRMÜYORUZ.
- 26 — 50. YILDA DAHA GÜÇLÜ, DAHA MUTLUYUZ.
- 27 — EN BÜYÜK GÜNDÜR BUGÜN, TÜRKLÜĞE ÜNDÜR BUGÜN.
- 28 — CUMHURİYETİN 50. YILI, TÜRK ULUSUNUN EN UZUN BARIŞ VE HUZUR DEVRESİDİR.
- 29 — CUMHURİYETİ VE ONUN İCAPLARINI YÜKSEK SESLE ANLATINIZ. BUNU GÖNÜLLERE YERLEŞTİRMEK İÇİN HİÇ BİR FIRSATI İHMAL ETMEYİNİZ.
- 30 — ÇALIŞMAK, GÜNÜ KISALTIR; ÖMRÜ UZATIR.
- 31 — ADALET MÜLKÜN TEMELİDİR.
- 32 — ATATÜRK, ÖZGÜRLÜĞÜN, BARIŞIN, UYGARLIĞIN BAYRAĞIDIR.
- 33 — VATANDA ENDÜSTRİNİN GELİŞMESİNİ SAĞLAMAYI MEDENİ BİR MİLLET OLMANIN TEMEL TAŞI SAYIYORUZ.
- 34 — AND İÇTİK ATAM, GİTMEĞE GÖSTERDİĞİN İZDEN; RUHUN TUTACAKTIR BİZİ HERGÜN ELİMİZDEN.
- 35 — ATATÜRK! TÜRK MİLLETİ, CUMHURİYETİN 50. YILINDA SENİ ŞÜKRAN VE SAYGI İLE ANAR.
- 36 — ATATÜRK'Ü SEVMEK, CUMHURİYETE SAHİP ÇIKMAKLA OLUR.
- 37 — HAKLARIMIZI BİLELİM, GÖREVİMİZİ YAPALIM; ÖZGÜRLÜK KENDİLİĞİNDEN DOĞAR.

(Ek-16)

CUMHURİYET MARŞI

Müjdeler var yurdumun toprağına, tağına,
Erdi Cumhuriyetim elli şeref yaşına,
Bu rüzgârla şahlanmış dalga dalga bayrağım,
Başka bir tuğ yaraşmaz Türk'ün özgür başına.
Cumhuriyet; özgürlük, insanca varlık yolu,
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu...
Yaşasın hür ulusum, soylu gençim, benliğim.
Yaşasın şanlı ordum, sarsılmaz güvenliğim.
Ersin elli yıllarım nice mutlu çağlara;
Örnek olsun cihana devletim düzenliğim...
Cumhuriyet; özgürlük, insanca varlık yolu,
Atatürk'ün çizdiği çağdaş uygarlık yolu...
Müzik: Necil Kâzım Akses
Söz : Bekir Sıtkı Erdoğan

50. Yıl Marşı

Akşam, 29 Ekim 1973.

(Ek-17)

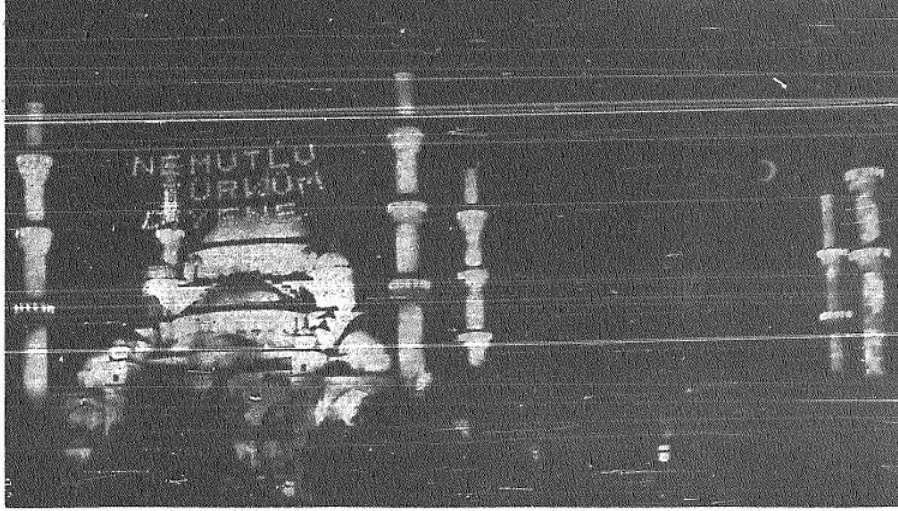
Cumhuriyet'in Ellinci Kuruluş Yıldönümü Amblemi

Akşam, 30 Ekim 1973

(Ek-18)

50. yıl bütün yurttta içtenlik ve coşkunlukla kutlandı

Cumhuriyetimizin 50. yıl dönümünü bütün yurtta coşkunluk ve içtenlikle kutlanıyor. Anadolu'nun köy ve kasabalarından itibaren en büyük kentlerine kadar her yerde kutlamalar düzenlenmiştir. Bu sırada Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk de, dün sabah Atatürk'ün kabrinde Cumhuriyetimizin 50. yılını büyük kenterde Mustafa Kemal Atatürk'ün huzurunda saygı duruşunda bulunmuş ve daha sonra, özel detere «Milletimizin sana karşı duyduğu derin minnet ve hayranlığı en içten duygularla tekrarlıyor» sözlerini yazmıştır.

50. yıl törenleri, Anadolu'nun en küçük köy ve kasabalarından, ilkinin en büyük kentlerine kadar her yerden bir araya gelmiş bir şekilde parlayıp gitti. Türkiye'nin en büyük törenleri ve coşkuyla kutlanmıştır.

Köylerdeki törenler özellikle okullar tarafından düzenlenmiş, öğrenciler çeşitli gösterilerle Cumhuriyetin 50. yılını kutlamışlardır. Kasaba ve kentlerdeki törenlere de öğrenciler, askeri birlikler, yerel kuruluşlar katılmışlardır.

Özellikle Ankara'daki tören, büyük tören Atatürk'ün kabri (Devamı 5a. 7. 8b. 3 de)

Cumhuriyet bütün sathaları en ince ayrıntılarına kadar düzenlenmiş ve rastlantıya yer bırakılmayan bir mücadele çabasının sonucuydu. Ancak 50. Yıl kutlanırken, bir rastlantı gökyüzünde de Cumhuriyetin sembolü Ay-yıldız bir araya getirmişti.

Bu köşe

Bozbevli

Kutlamalar sürerken rastlantı sonucu ay ile yıldızın bir araya geldiğini gösteren bir haber kupürü

Cumhuriyet, 30 Ekim 1973

(Ek-19)

Anıtkabir'deki törenleri gösteren bir haber kupürü

Zafer, 30 Ekim 1973

(Ek-20)

**Cumhuriyetin
50. yılı
yurttta ve
Kıbrıs'ta
törenlerle
kutlandı**

KURTANCI ve Karaca büyük kumandan ve devlet adamı Mustafa Kemal Atatürk'ün kurtuluş Cumhuriyetimizin 50. Şeref yıldönümü döneminde yurtta, Kıbrıs'ta ve diğer temadıkları teriminde törenlerle kutlanmıştır.

Ankara, İstanbul ve diğer de yapılan törenler mahabur olmuştur. Bu gün Türkiye'de şehirler ve kasabalarla elektrikli bulunan köyler ışıldadılar, her taraf bayraklar ve taklarla süslenmiştir.

**ANIT-KABİRDEKİ
TÖREN**

Cumhuriyetin 50. yıl kutlama törenleri Anıt-Kabir'de de yapılan merasim ve saygı duruşu ile başlamıştır.

Anıt-Kabir Alanı'na gelirken meydanında saat 09.30'da toplanan devlet büyükleri, milli ve siberi erkân, Atatürk yoldan Büyük Ajansı burundaki Masoleye girmişlerdir. Cumhurbaşkanı Fahri Kevserlik, Cumhuriyet Sanatları Başkanı Vekili Mehmet Cüceli, Millet Meclisi Geçici Başkanı Kınay Karal, Bakan Naim Talı, Anayasa Mahkemesi Başkanı Muhtilim Taylan, Yeni Hükümet kurmakla görevlendirilen CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sançar, Bekaslar Kurulu üyeleri, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlık Divanı üyeleri Anayasa Mahkemesi üyeleri, Karayolları Komutanları, Orgeneral ve Üstünler, diğer parti başkanları, siberi ve millî erkânlar meydanı gelin Karal, Atatürk bururunda saygı duruşunda bulunduktan sonra Cumhurbaşkanı Kararlı Millet Meclisi Kurulundaki Şeref Defterini imzalamıştır. Kurultürk Şeref Defterine şu sözleri yazmıştır:

«Ulu Önder Atatürk, bugün bururunda gökde bir imparatorlukta birer millet ve meşakale, kanunum dâhâşek kurtuluşumuz Cumhuriyetin 50. yıldönümü, kievitli ve (Devamı sayfa 7. 52. 1)

Valensi dışınca İstanbul'dan kurtulan ve Cumhuriyetin kurtuluşunda büyük oynayan kahraman Türk Ordusu 50. yıldönümü için büyük bir törenle Atatürk'ün geçitinde Türk Ordusu'nun büyükliğini ve gücünü gösterdi...

21

insanlık
ilk kez
leştiren
rur unta
gaziçi Kİ
sant 11'd
metre gün
devlet n
kıldırım
töceği
renle h
eğin Boğ
nın kurt
kuruluşu
Kurultık
- İstikbal
Dr. Dâhâ
Valid Nam
Karayollar
Atalay Co
Bakan N
Bakan İm
ve Başbakan
cuk olan
Kıbrıs'ta
yürüyen
TÖREN
AYAGINI
YAPILAC
Kıbrıs'ta
temel alın
Beylerbeyi
caktır. 2

Hipodromdaki törende sancaktar ve sancak muhafızlarının yaptığı geçit resmini gösteren haber kupürü

Son Havadis, 30 Ekim 1973

(Ek-21)

50. yıl dün muhtesem törenlerle kutlandı

78 yabancı devletten gelen temsilciler
Korutürk'ü kutladı ve törenlere katıldı

Cumhurbaşkanı ve yabancı devlet temsilcileri önünde yapılan geçit resmine katılan birliklerin sancakları toplu halde.

Hipodromda yapılan geçit resmini gösteren bir haber kupürü

Vatan, 30 Ekim 1973

(Ek-22)

Yavru Vatan Kıbrısta ellinci yıl

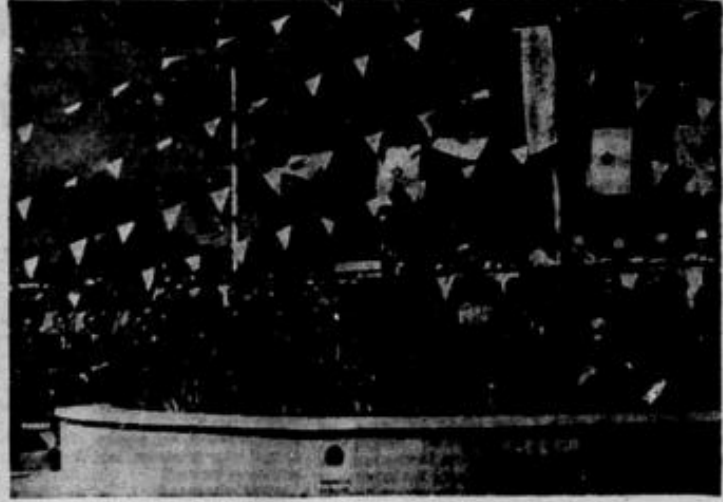
Cumhuriyetimizin ellinci yıldönümü ana-
vatan Türkiye'de olduğu gibi yavru vatan Kıb-
rıs'ta da parlak törenlerle kutlanmaktadır.

26 Ekim 1973 günü saat 13.00'te Le'kopi-
de Atatürk Anıtı önünde yapılan bir törende
«Ellinci yıl kutlama haftası» açılmıştır. Tören
niç yapıldığı meydana da Cumhuriyet Meyda-
nı adı verilmiştir.

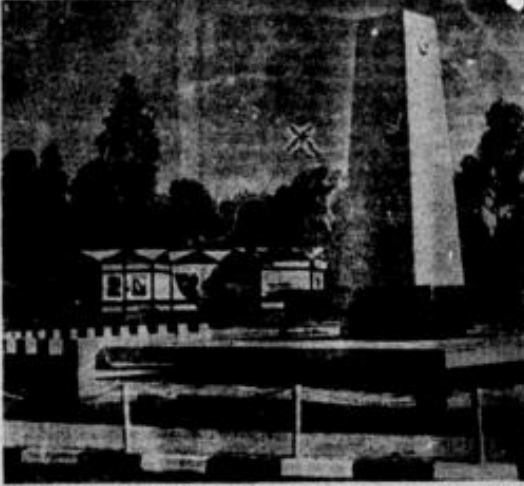
Ellinci yıl kutlama haftasının açılışında
Türkiye Büyükelçisi Asaf İbrahim, Kıbrıs Cum-
hurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Yür-
ütme Kurulu Başkanı Rauf Denktaş birer
konuşma yapmışlardır.

Daha sonra geçit resmi yapılmıştır. Geçit
resmine katılan Kıbrıs'lı mücahitlerin geçiti
sevgi gösterileri arasında izlenmiştir.

Kıbrıs'taki Basın Müsavirliği tarafından
da bir sergi açılmıştır. 50 yılda yapılanları gös-
teren bu sergi de davetliler tarafından büyük
ilgi görülmüştür.

Cumhuriyetin 50. Yılı dolayısıyla Kıbrıs'ta yapılan törenler Kıbrıs'taki Türkiye maslahatçısını Büyükelçi
Asaf İbrahim'in konuşmasıyla başladı. Yukarıdaki resim de Büyükelçi'yi Lefkoşa'daki Atatürk Anıtı önündeki
meydanda tertiplenen törende açış konuşmasını yaparken göstermektedir.

Kıbrıs'taki Basın Müsavirliği 50 yılda Türkiye'de yapılanları gösteren çok iyi be-
zelenmiş ve büyük ilgi uyandıran bir resim sergisi açmıştır. Yukarıda bu sergi-
nin genel durumu görülmüştür.

Cumhuriyet'in 50. yılını kutlama törenlerinde bütün yıl Kıbrıs'taki mücahit
milletlerinin omuzlarına düşmüştü. Geçit törenlerine bütün mevcudiyetle katılan
mücahitlerin Şeref Katan...

Kıbrıs'ta yapılan törenleri gösteren bir haber kupürü

Vatan, 30 Ekim 1973

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Yozgat'ta doğdu. İlkokulu 1991-1996 yılları arasında İzmir'in Aliağa ilçesindeki Atatürk İlköğretim Okulu'nda, Ortaokulu 1996-2000 yılları arasında aynı ilçedeki Alp Oğuz Anadolu Lisesi'nde okuduktan sonra 2000 yılında Maltepe Askeri Lisesine girdi. 2004 yılında Maltepe Askeri Lisesi'nden mezun olmayı müteakip öğrenimine Ankara'daki Kara Harp Okulu'nda devam etti. 2008 yılında da Kara Harp Okulu'ndan Muhabere Teğmen olarak mezun oldu. Mezun olduktan sonra Mamak'taki Muhabere Elektronik Bilgi Sistemleri Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı'na atandı. Halen Muhabere Elektronik Bilgi Sistemleri Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı'nda görev yapmaktadır.

Hasan BİÇER